KATHERINE MANSFIELD

BİR HÜZÜN GÜNCESİ

(GÜNCE : 1904-1922)

CAN

GÜNCE

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
ŞADAN KARADENİZ

Katherine Mansfield

BİR HÜZÜN GÜNCESİ

Can Yayınları: 574
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 233

Journal of Katherine Mansfield (1904-1922), Katherine Mansfield
© Şadan Karadeniz, 1994
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 1994

1. basım: 1994
2. basım: Mayıs 2006

Yayına Hazırlayan: Seçki Selvi

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Gelengül Çakır
Düzelti: Fılya Tükel
Montaj: Mine Sarıkaya

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Özal Basımevi

ISBN 975-510-595-6

CAN SANAT YAYINLARI
YAPIM, DAĞITIM. TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Katherine Mansfield
BİR HÜZÜN GÜNCESİ

GÜNCE (1904-1922)

İngilizce aslından çeviren
ŞADAN KARADENİZ

CAN YAYINLARI

KATHERİNE MANSFIELD'IN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
ÖTEKİ KİTABI

AH BU RÜZGÂR / *öykü*

Katherine Mansfield, 1888'de Yeni Zelanda'nın Wellington kentinde doğdu. Yazar olmak amacıyla 19 yaşında Yeni Zelanda'dan ayrılarak İngiltere'ye yerleşti. İlk düş kırıklıklarını, karamsar öykülerinin yer aldığı *In a German Pension* (1911, Bir Alman Pansiyonunda) adlı kitabında dile getirdi. Yeni Zelanda'daki aile anılarıyla çok güzel çağrışımlar içeren bir dizi öyküyü *Prelude* (Başlangıç) adıyla 1918'de yayınladı. Bunları ve öteki öykülerini bir araya getiren *Bliss* (1920, Mutluluk) ününü pekiştirdi. 1922'de yayınlanan *The Garden Party* (Garden Parti) adlı kitabıyla yeteneğinin doruğuna ulaştı. Yaşamının son beş yılında veremle mücadele ettikten sonra 1923'te Fransa'nın Fontainebleau kentinde öldü. Son öyküleri ölümünden sonra *The Dove's Nest* (1923, Kumru Yuvası) ve *Something Childish* (1924, Çocukça Bir Şey) başlıklı kitaplarda toplandı. Şiirsel öğelerle süslü farklı bir düzyazı üslubu geliştiren Mansfield, psikolojik çatışmalar üzerinde odaklanan, incelikle işlenmiş öyküleriyle kısa öykünün bir edebiyat türü olarak gelişmesine önemli katkıda bulundu.

Şadan Karadeniz, Trabzon'da doğdu. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Dışişleri Bakanlığı'nda, BBC Türkçe Yayınlar Bölümü'nde uzman-çevirmen olarak çalıştı. TRT'de program uzmanlığı, Türk Tarih Kurumu'nda uzman-çevirmenlik görevlerinde bulundu. 1980'lerden bu yana aralarında Katherine Mansfield'in *Bir Hüzün Güncesi*, Sylvia Plath'in *Günceler*'i, Elsa Morante'nin *Endülüs Şalı*, Umberto Eco'nun *Gülün Adı, Foucault Sarkacı, Ortaçağı Düşlemek* adlı kitapları, Gabriel García Márquez'in *Kolera Günlerinde Aşk*'ının da bulunduğu pek çok yapıtı İngilizce, İtalyanca ve İspanyolca asıllarından dilimize kazandırdı. *Foucault Sarkacı* çevirisiyle 1992 Doruktakiler Çeviri Ödülü'ne değer görüldü. Çevirileri dışında, *Uçan Kaçan Sözcüklerin Ardında* (1998), *Gelgitler* (1999), *Ölümsüz Adagio'lar* (2001) ve *Fındık Faresi ile Bilgisayar Faresi* (2004) adlı kitapları yayınlandı.

ÖNSÖZ

Katherine Mansfield'in *Günce*'si, onun kısacık yaşamının oldukça uzun bir bölümünü kapsar: 1904'ten ölümünden bir yıl öncesine, 1922 yılına uzanan bir zaman dilimi. *Günce*'nin son bölümünde (10 Ekim 1922) şöyle diyor Katherine Mansfield: "Bunları kendim için yazdım. Şimdi J.'ye [Katherine Mansfield'in kocası, editör, eleştirmen John Middleton Murry] yollayacağım, o ne isterse yapsın..."

John Middleton Murry, Mansfield'in el yazısıyla yazdığı dağınık notları –öyküleriyle ilgili kısa notlar, yollanmamış mektuplar, vb.– düzenleyerek sıraya koymuş, yer yer gerekli açıklamalarla birlikte yayımlamıştır.

Katherine Mansfield, *Günce*'sinin bir yerinde sözünü ettiği gibi, zaman zaman "bir çeşit ayrıntılı not defteri" yazmayı düşünmüştür. Bu defteri, *Günce*'sini esas alarak yazmayı tasarlıyordu. Bir kez John Middleton Murry'den, bir yayıneviyle anlaşmasını bile istemişti. Ama Mansfield bu isteğini gerçekleştirememiştir.

John Middleton Murry, *Günce*'yi ilk kez 1927'de yayımlamıştır. Bundan tam yirmi yedi yıl sonra, 1954'te, Murry, *Günce*'yi, "Definitive Edition" altbaşlığıyla (Murry, bu sözlerle, *Günce*'nin, en son kesin biçimini aldığını dile getiriyor böylece) yeniden yayımlamıştır. Kitabın önsözünde, Murry, bu baskının, çeşitli nedenlerle 1927 baskısında yer almayan bölümleri kapsadığını, ayrıca, 1939'da yayımlanmış, eğer zamanında bulunsaymış *Günce*'nin kapsamına girmiş olacağını belirttiği *Karalama Defteri*'nden bazı parçaları da içine aldığını söylemektedir.

Katherine Mansfield, çeşitli yazarlar, eleştirmenlerce değişik biçimlerde değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler, özellikle, yazarın 100. doğum yıldönümü olan 1989'da, bir kez daha gündeme gelmiştir. Aralarında André Maurois'nın da bulunduğu kimi yazarlar, onu bir "dâhi" diye nitelendirirken, kimileri

"iyi bir öykü yazarı" saymakla yetinmişlerdir. Ama hiçbiri, Mansfield'in, dünyaya, evrene, doğayla, insanlarla bütünleşircesine yaklaşışının özgünlüğünü, onun ayrıntıları inanılmaz bir incelikle betimleyişini, giderek, kimi kısacık öykülerinde bile birkaç ayrıntıyla; kimi zaman bu ayrıntılara, pek de İngiliz denemeyecek –belki de Yeni Zelandalılara özgü– bir alaysamayla yaklaşırken bile, özde hep insan gerçeğini –insanın yüzyıllardır değişmeyen gerçeğini– kavrayıp dile getirebilme ustalığını, hele dilini –o güzelim İngilizce'sini– yadsımamaktadırlar. Çağdaşı Virginia Woolf, Mansfield'in öldüğünü duyunca, *Günce*'sine şöyle yazmıştı: "Yazışını kıskanıyordum – şimdiye dek kıskandığım tek yazış."

Sonuç olarak, Katherine Mansfield, öykücülük dünyasının göğünden bir yıldız gibi akıp geçen, parlamasıyla sönmesi bir olan; ama ardında daha uzun yıllar okunacak birçok öykü bırakan, "kendi sesini bulmuş" bir öykü yazarı olarak dünya öykücülüğündeki özgün yerini almıştır, diyebiliriz.

Katherine Mansfield'in *Günce*'si, hem bir yazınsal günce, hem de bir *journal intime* sayılabilir. İçinde, kendi özel duygularını –en çok da acılarını, acıyı değiştirme, dönüştürme çabalarını–, sağlığıyla ilgili kaygılarını bulabiliriz, hem de çeşitli konulara ilişkin görüşlerini, postalanmamış mektuplarını, öykülerinden parçaları. Kısaca, Katherine Mandsfield'in *Günce*'si, yaşamı yazmakla bütünleşmiş, giderek özdeşleşmiş, yaşamayı, en çok yazmak istediği öyküleri yazabilmek için isteyen, erken ölüme yazgılı bir yazarı olabildiğince yakından tanıtıyor bize.

ÇEVİRİYE DEĞGİN

Katherine Mansfield'in *Günce*'sini, ilkin 1927 baskısından çevirmeye başladım. Yaklaşık üçte bir bölümünü bitirdikten sonra, 1954 baskısı geçti elime. Çevirdiğim bölümleri, bu baskıyla karşılaştırıp gerekli eklemeleri yaptım. Sonuçta, çevirdiğim baskı, 1954 baskısıdır.

Günce'de italikle yazılı bölümler/açıklamalar, John Middleton Murry'nindir. Dipnotlarının (Ç.N.) diye belirtilmiş olanları benim, herhangi bir açıklaması olmayan dipnotlarıysa, John Middleton Murry'nindir.

ŞADAN KARADENİZ

1904

Katherine Mansfield, Ocak 1903'te, Londra'da, Harley Street'teki Queens College'a girmek üzere Yeni Zelanda'dan ayrıldı. On dört yaşındaydı. Bir yıl önce, Wellington'da, kentin yerlisi olan yetenekli bir viyolonselciyle, Arnold Trowell'le tanışmıştı. Onunla arkadaş olmuş, ona bir gençlik tutkusuyla bağlanmış, kendisi de viyolonsel öğrenmeye başlamıştı. Bu genç viyolonselcinin, aşağıda, Günce'nin *ilk notlarında,* "Sezar" *diye adı geçer. Arnold ile genç bir kemancı olan kardeşi, Garnet Trowell, Katherine'den yaklaşık altı ay sonra, Brüksel Konservatuvarı'nda öğrenim görmek için Yeni Zelanda'dan ayrıldılar.*

Katherine'in ilk Noel tatili için Queens College'dan ayrıldığı sırada Günce'sine yazdıkları, olasılıkla, Sezar'a seslenmektedir.

1904

1 Ocak – Gece yarısı. Köyün tüm kiliselerinin çanları çalıyor. Yeni bir yıl başladı. Sevgilim, not defterime, Yeni Yıl girerken başlamaya karar verdim. Öyle görkemli, olağanüstü bir şey olmayacak bu not defteri; bütün yaptıklarımı yazacağım buraya yalnızca. Öylesine uzaktasın, yaşamıma ilişkin öyle az şey biliyorsun ki. Bense sana daha çoğunu anlatmamakla çok bencillik ediyorum. Az önce bir gece yarısı ayininden döndüm. Çok güzel, çok görkemliydi ayin. Dışarıda soğuk, diriltici bir hava vardı; gece de öyle güzeldi ki. Doğanın sevecen eli çalılarla çayırların üstüne onları dondan korumak için yumuşak bir tül örtmüştü, ama ağaçların güzelim karaltıları, pırıl pırıl, yıldızlı gökyüzünde seçiliyordu. Kilise bu gece. gerçekten de, tam Tanrı'nın evi gibiydi; alabildiğine güçlü, alabildiğine konuksever, karşı konulmaz. Sessizce dua eder-

ken karar verdim bunları yazmaya. Bu yıl bambaşka bir insan olmaya çalışacağım, bu gece verdiğim sözleri nasıl tuttuğumu görmek için yıl sonunu bekleyeceğim. Bir yılda çok şey olur. İnsan çok iyi niyetli olabilir, ama çok az şey yapabilir.

Bunları bir gaz lambasının azıcık ışığında yazıyorum, üstümde yalnızca sabahlık var. Yakası çok açık. Öyle yorgunum ki, artık yatsam iyi olacak. Yarın 1 Ocak. Dünya ne olağanüstü, ne güzel! *Var olduğum* için Tanrı'ya şükrediyorum bu gece.

1 Nisan – Bugün hava çok donuk, çok iç kapayıcı. Sabahın dördünde kalktım, o zamandan beri trafik gürültüsünden başka bir şey işitmedim. Duyduğum tek şey, kırlara, ormana, bahçelere, ilkbahar orkestrasının korosuna büyük bir özlem. Bütün gün, çalışırken, ormanı, yıllar boyunca benim, yalnızca benim olan küçük gizli kuytulukları düşlerken buldum kendimi. Bu sabah, penceremin altından çuhaçiçekleri satan bir kız geçti. Koca koca demetler satın aldım, sımsıkı bağlanmış iplerini çözüp mengeneden kurtardım onları; her yıl çuhaçiçekleriyle doldurduğum gök mavisi çanağa, küçük, acınası, yorgun bedenlerini yaydılar. Ama kırlarda yetişen çuhaçiçeklerine benzemiyor bunlar. Üstlerine eğilince, bezgin, soluk yüzleri, bazen küçük bir çocuğun yüzünde gördüğüm aynı derin aynı tuhaf korkulu şaşkınlıkla yüzüme baktılar. Odama ilkbahar dolmuş gibiydi, ama kolu kanadı kırılmış, kirlenmiş, alçak sesle –çok alçak sesle– şarkı söyleyen bir ilkbahar.

Bu akşam, gece lambam kısılmış, sandalyemde oturup geçip giden yılları düşünmeye kaptırdım kendimi. Bir minör müzik ezgisi gibi yüreğime dolan bu yılların, çiçeklerimin kokusu gibi tatlı, hoş anısı, yorgun beynime garip bir dinginlik ürpertisi verdi.

1906

Die Wege des Lebens

"Vaktinden önce gelişmek, yetkin olmaktır." – *O.W.*[1]

"Yunan giysisi, özde, sanattan yoksundu. Hiçbir şey be-

[1] Oscar Wilde. (Ç.N.)

deni açığa vurmamalıdır; bedenin kendisinden başka." – *O.W.*

"Kadınca deha, Daphnis'in yumuşak göğsünden fışkıran, Apollo'nun gizemli defne dalıdır. Büyümeyi çabuklaştırın, kimi zaman da içinden çıktığı yüreği bereler." – *M.C.*

"Korkunun varlığını kabul etmek, başarısızlığı yaratmaktır." – *K.M.*

"Me marier et avoir les enfants! Mais quelle blanchisseuse."[1] – *Marie Bashkirtseff.*

"Müzik aracılığıyla etkin bir biçimde konuşan bir insan, parlamentoda güzel konuşmaktan daha çetin bir işe girişmiştir." – *G.E.*

"Oyunculukta olsun, müzikte olsun, bütün büyük başarılar, bir gelişimin sonucudur. Bir sanatçı, ne zaman, 'Geldim, gördüm, yendim,' diyebilmişse, sabırlı bir çalışmanın sonunda olmuştur bu hep. Daha başlangıçta, büyük bir disipline girme yeteneğidir. İnsanın kasları, tüm bedeni, tıpkı bir saat gibi işlemelidir." – *G.E.*

"Biri, onu sevmemin nedenini ille de açıklamamı isterse, bunu ancak şöyle yanıtlayabilirim, sanıyorum: 'Çünkü o, oydu, ben de bendim.'" – *Montaigne.*

"En güçlü insan tam anlamıyla yalnız olan insandır." – *Henrik Ibsen.*

"Mutlu insanlar hiçbir zaman parlak değildirler. Pırıltı, bir sürtüşmeyi belirtir." – *K.M.*

"Doğal olarak ya da genellikle, yaşamı uzatmaya ya da öte dünyasal bir yaşama en istekli olanlar, en mutlu olanlar değildir; hiçbir zaman mutlu olmamış olanlardır." – *J.S.M.*

"Mutlu bir yaşam düşüncesi, uzun bir zaman akışı içinde yaşamın verebileceği en iyi şeylerin tam anlamıyla tadına varıldıktan sonra, yaşamın, kendisini bir yana bırakmayı içerir; yaşamın bütün hazlarının tadına varıldığı, merak uyandıracak, yaşamı uzatma isteğini ayakta tutacak *tadılmamış ya da bilinmeyen* hiçbir şey kalmadığında." – *J.S.M.*

"Tüm yaşantıların sonuna dek gidin." – *O.W.*

"Yaşlılar her şeyi ister –orta yaşlılar her şeye inanır– gençlerse her şeyi bilir." – *O.W.*

---

[1] (Fr.) "Evlenip çocuk sahibi olmak! Çamaşırcı kadınlar gibi ün kazanmak istiyorum ben." (Ç.N.)

"Çılgınca sevmek akıllıca değildir belki de; gene de çılgınca sevin, hiç sevmemekten çok daha akıllıca bir şeydir bu." *M.M.*

"Yalnızca yaşantılardan ders alan insanlar, sezgiye yer vermezler." – *A.H.H.*

"Yaşamı boşa harcamanın tek yolu, gelişmesini durdurmaktır." – *O.W.*

"Bu dünyaya sağtöresel önyargılarımızı başıboş bırakmak için gelmedik." – *O.W.*

"Bir varlığı bozmak istiyorsanız, onu düzeltmeniz yeter." – *O.W.*

"Kışkırtılmaktan kurtulmanın tek yolu ona boyun eğmektir." – *O.W.*

"Vicdan ile korkaklık aynı şeydir. Vicdan bir markadır yalnızca." – *O.W.*

"İnsanın doğasını tam anlamıyla gerçekleştirmesi – varoluşumuzun amacı budur." – *O.W.*

Katherine'in 1906 Ekimi sonunda Yeni Zelanda'ya dönmesi kararlaştırıldı. 6 Aralık'ta, gönülsüz, başkaldırmaya hazır, Wellington'a geldi. Günce*'sinin aşırı heyecanlı, telaşlı biçemi bu ruh durumunu yansıtır: Yukarıdaki alınılardan derinlemesine etkilenmiş, "ne pahasına olursa olsun, yaşamak" düşüncesine kaptırmıştı kendini; bütün istediği, İngiltere'ye dönmekti. Bu iki amacı uzlaştıracak bir yol buldu: Kendisini annesiyle babası için öylesine çekilmez kılacaktı ki, onu geri göndermek zorunda kalacaklardı. Aynı zamanda, müzisyen olma konusundaki ilk kararından vazgeçip kendini gittikçe daha çok yazmaya adadı.*

1 Ekim – Geniş, neredeyse el-ayak çekilmiş sokakta yürüyorum. Anlamsız, bırakılmış, aldırmaz bir görünüşü var sokağın; artık güzelliğine inanmayan bir kadın gibi. Yaşamın görkemli ritminden eser yok. Yorgun, soluk yüzlü insanlar geçip gidiyorlar; sessiz, bezgin. Bütün renkler canlılığını yitirmiş gibi. Sokak, göz alabildiğine uzanan bir çöl gibi tekdüze. Dar demir kapıdan geçip küçük patika boyunca yürüyorum, ağır kapılardan kiliseye giriyorum. Sessizlik, kımıltısız, kilisenin üstünde asılı kalmış; kocaman kanatlarının gölgesi her şeyi ka-

rartmış. Alacakaranlıkta ermiş yontuları belli belirsiz seçiliyordu. Yüksek sunağın gizemsel –hortlağımsı– bir görünüşü vardı. Sıralarda birçok insanın diz çökmüş olduğunu gördüm; duruşları garip bir biçimde içe dokunuyordu, neredeyse eski bir dünyaya ilişkinmiş gibi. Bir rahibe gelip yanıma oturdu. Dingin, hiçbir anlam okunmayan yüzünü kaldırdı; parmaklarının arasında tespihi gümüş bir iplik gibi parlıyordu.

[*Kasım: Corinthic gemisinde*] – Ansızın gece bastırdı. Gemi kocaman beyaz bir kuş gibi bilinmeyene doğru ilerliyordu. Karanlıkta yıldızlar parlıyordu; ama gökyüzü, renk renk, altın çiçeklerle dolu bir bahçe gibiydi. Geminin güvertesinde uzanmış, ellerim başımın arkasında kenetli, yıldızları seyrederken tuhaf, anlaşılmaz bir duyguya kapıldım; onların, ta içimi, ruhumun derinliklerini artsız aralıksız, gittikçe daha güçlü bir biçimde aydınlattıklarının bilincine vardım. Dingin ışıklarının içimin derinliklerine yayıldığını duyumsadım; ürkü ve coşkudan kımıltısız, ürpererek kalakaldım. Yıldızların parlamasında korkutucu bir büyü var, diye düşündüm. Güneş ışığının gücünün ateşin ışığını soldurup etkisiz kılması gibi, yaşamın alevini de yıldızların parıltısı söndürüyor. Yaşamımın alevinin küçücük bir mum gibi, korkuyla, bir imge gibi parlayıp söndüğünü gördüm; yakında bütün bütün sönüp gidecek, diye düşündüm; daha bunu düşünürken bile, onun parladığı yeri karanlığın içinde ayırt edemez oldum. Akıntıya kapılmış gidiyordum –nereden geliyordum, nereye gidiyordum?–, uçsuz bucaksız, erguvan renkli bir denizde akıntıya kapılmış sürükleniyordum, Dalgaların gücüyle oradan oraya savruluyordum, karmakarışık sesler yankılanıyordu kulaklarımda. Anlatılmaz bir yalnızlık duygusu kapladı içimi. Bu denizin sonsuz olduğunu biliyordum. Ben de sonsuzdum. Gözyaşlarım da sonsuzdu.

Böylece, kendi kendime gülümseyerek, bu yeni etkiyi, bu karmaşık duyguyu çözümlemeye koyuluyorum: Nereye gitsem, bir süre sonra buna benzer bir duyguya kapılıyorum. İnsanın imgelemini [*okunmuyor*] bir erkek ya da kadın değil, bütün bir cinsellik yelpazesi. Sonuncusu F.R. Onu ilk gördüğümde bir şezlonga uzanmıştım, yanımdan geçip gitti.

Uyumlu yürüyüşünü, kendine güvenli halini, fizik güzelliğini seyrettim; gençliğin, yaratmanın sonsuz özelliği olan o [*okunmuyor*] uyandı içimde. Sesini işittim sonra: Kalın, dolu dolu, tuhaf bir biçimde heyecan verici bir sesi var; başkalarını yansılıyor konuşurken, ince bir mizah duygusu var. Yüzü, bir yontunun yüzü gibi, keskin çizgili; ağzı tam bir Grek ağzı. Çok görmüş, çok yaşamış, elleri çok güçlü, serin. Uzun boylu, elbette, giysileri bedeninin çizgilerini belirtiyor. Onunla birlikteyken delice bir isteğe kapılıyorum, bana acı çektirsin istiyorum. Güçlü elleriyle boğulmak isterdim. Çok sigara içiyor, olağanüstü zarif bir tavırla.

Dün gece güvertede oturduk. Bana piket oynamayı öğretti. Çok sıcaktı. Ceketinin altına dökümlü bir ipek gömlek giymişti. Kolay heyecanlanıyordu; tuhaf bir şey bu, duygularıyla düşünceleri aşırılığa kaçıyordu. Her bakışında, her deviniminde bastırılmış bir kıpır kıpırlık vardı. Neredeyse hep Fransızca konuşuyordu, çok güzel, akıcı bir Fransızca konuşuyordu, aşırılığa kaçan bir yapmacılıkla. Uzun yıllar Paris'te kalmıştı. İnsan, ne denli yürekli olursa o denli iyi, dedi elimin üstüne doğru eğilerek. Ceketinin kol ağzının çıplak koluma dokunduğunu duyumsadım. Tek bir yüreği olmak çok ilkel bir şeyse, diye yanıtladım, günümüzde birçok yüreği olmalı insanın. Uzun uzun bakıştık, bakışı gardenya kokusu gibi tutuşturdu beni.

Dün öğleden sonra güvertede kriket oynanıyordu. Topu atma sırası ona geldi. Ayakta durmuş seyrediyordum. Yavaş yavaş bir-iki adım attı, sonra olağanüstü bir güçle topu kaleye gönderdi. Her seferinde topu yüreğime nişanlıyordu sanki. Soluk soluğa kaldım.

Zihnimizi öylesine yadsıyoruz ki, sonunda bedenimizi iğdiş ediyoruz. Doğru mu bu, diye düşünüyorum, kesinlikle doğru olduğuna karar veriyorum. Ah, sonuna dek gitmek istiyorum. Yarın gece balo var. Allahtan çok güzel dans ettiğimi biliyorum. İstediğim şey uğruna savaşacağım, ama ne istediğimi tam olarak bilmiyorum. Onu allak bullak etmek, içinde derin duygular yaratmak istiyorum. Çok deneyimli; onu elde etmek olağanüstü bir şey olurdu. Şu anda ne düşündüğünü bilmiyorum, sanırım beni çok merak ediyor, biraz da şaşkın.

Sonunda *une jeune fille entretenue*[1] mü olacağım, yoksa? Görünüşe bakılırsa, öyle. Aman Tanrım, bu, annemle babamın kızı "olmaktan" çok daha iyi. [*Okunamayan altı sözcük.*]

Sandığımdan daha da kötüler. Merakla izliyorlar beni, gözleri üstümde. Yemekten başka bir şeyden söz etmiyorlar. Babam benim Londra'ya dönüşümden yoz bir şey gibi söz etti; buraya bak, dedi, oğlanlarla karanlık köşelerde aylak aylak dolaşmana razı olamam ben. Uzun, kızılımsı tüylerle kaplı elleri alabildiğine acımasız. Bir tiksinme duygusu kaplıyor bedenimi. Hep gözünün önünde olmamı istiyor. Yemeklerde beni gözlüyor, çok bayağı, anlatılamayacak derecede kaba bir yemek yiyişi var. Varlığı bile incitiyor beni, ama bundan kaçamıyorum, havası sarmalıyor beni. Sofrada ona tabak uzatırken ya da bir kitap, bir yastık getirdiğimde teşekkür bile etmiyor bana. *Annemse* hep kuşkulu, dayanılmaz bir zorba. Güvertede boydan boya yürürken bakıyorum ona; o bol, iğrenç benekli pantolonuna, o saçma [*okunmuyor*] kasketine. Tıpkı kediye benziyor, diye düşünüyorum; yalnızca gözleri benzemiyor kedi gözüne, yusyuvarlak, batıcı, bir şeye şaştığı ya da hoşuna giden bir şey yediği zaman, gözleri yuvalarından dışarı uğrayacakmış gibi geliyor bana. Tabakların geçişini kaygıyla izliyor, kendisine yeterince yemek kalacak mı diye. Bir an bile yalnız ya da kadınlarla birlikte kalamıyorum – orada bitiveriyor, korku saçan gözleriyle umursamıyormuş gibi görünmeye çalışarak, kıllı elleriyle, uzun, sarkık kızılkırçıl bıyıklarını çekiştirerek. Pöf!

Annem tam anlamıyla [*okunmuyor*] en küçük bir şey allak bullak ediyor onu. Babama buyruklar veriyor, sürekli tedirgin görünüyor. İkisi de öylesine coşkusuz ki. Sürekli incitiyorlar beni. Onları görmek bile kendimi bambaşka biri gibi duymama yetiyor. Nasıl davranacağımı şaşırıyorum, gerginleşiyorum. [*okunmuyor*] hiçbir fikirleri yok. Hiçbir zaman onlarla birlikte yaşayamam. Apaçık görebiliyorum bunu. Sürekli bir sürtüşmeye yol açar bu. Bir çeyrek saatten fazla katlanılamaz onlara; üstelik kafaca da benden aşağı düzeydeler. Gelecek neler getirecek bana? İçim kıpır kıpır merakla dolu,

---

(Fr.) Sonunda bir kapatma (mı olacağım) (Yay.)

ama eskiden sık sık duyduğum o sevinçli bekleyişten eser kalmadı. İçimi kurutuyorlar.

Tom Moore, *Corinthic* gemisinde olsaydı, hiç kuşkusuz, Esin Perisi şöyle seslenirdi ona:

Dingin gecede çok kez
Uykunun zincirleri beni bağlamadan
Kaçıp gidiyor uykum
Çevremdeki gürültü patırtıdan.

Koridor boyunca
Tuhaf çağıltılar, binbir ses.

Aralık – Yeterince okudum bugün. Şimdi yazmak istiyorum. Yazabilecek miyim acaba? Deneyelim bakalım.

Hiçbir şey yazamıyorum. Birçok fikir var kafamda, ama konuyu yakalayamıyorum. Ne yazsam sonuç iyi olmuyor; can sıkıcı, cesaret kırıcı bir şey bu. Gene de denemekten başka çare yok, bu yüzden bir kez daha deneyeceğim. Biraz gizemli bir şey yazmak isterdim – gerçekten çok güzel, özgün bir şey.

Kanatların çıkması. Bir taslak yapmaya çalış. İşi basitleştirir bu. Sözgelimi, sınırlarını belirler. Örneğin, kişileri özenle, tam yerlerine yerleştirmelisin. Yeni Zelanda'da doğdu. Babasının ölümü üzerine, Londra'ya, çeşitli kolejlerde okuyan genç kız öğrenciler için bir pansiyon işleten Miss Pitts'in yanına gönderilir. Burada bir –diyelim– bir arkadaş betimlenebilir... Constance Foster ile Miss Manners. Miss Manners onları, yeğeni Paul Hardy'yi görmeye götürür – yazar Paul Hardy'yi.

1907

Aşağıda, Edie diye adı geçen E.K.B.'dir, çocuk resimleri yapan bir ressam; Katherine bir süre gönüllü olarak onunla işbirliği yapmış, E.K.B.'nin resimlediği çocuk şiirleri yazmıştır. Aynı zamanda, kendisine viyolonsel dersleri veren Sezar'ın babasıyla da görüşüyordu. Adelaida, Ida Baker'dır (L.M.).

(?) Ocak – Sanırım, Mr. Trowell geldi. Kesinlikle müzisyen olmamaya karar verdim. Yeteneğim yok. Açıkça görebiliyorum bunu. Gerçek ortada – yazar olmalıyım ben. Sezar elinde tutamıyor beni artık. Edie beni bekliyor. Onun kollarına atılacağım. Daha güvenli olacağım onun kollarında. Beni seviyor musun?

Ah, bu tekdüze, korkunç yağmur. Donuk, düzenli, umutsuz sesi yağmurun. Dünyanın ağlayan yüzünü görmemek için pencerelerin perdelerini çektim – usul usul sallanan kederli ağaçlar, bayağı, yoksul, çamurlu ahşap evler, çatının donuk bayağı kırmızısı dışında, renksiz; sonra, geçit vermez boz dağların uzun, düşsü çizgisi.

Pencerelerimin perdelerini çektim, ışık olağanüstü büyüleyici. Burada sürekli alacakaranlık asılı kalmış. Hava iç kapayıcı bir büyüyle ağırlaşmış. Tuhaf şey, burada, dingin, tek başıma otururken, bana ait olan ne varsa –duvarda beyaz beyaz parlayan takvim, her resim, her kitap, viyolonsel kutum, eşyalar bile– canlanıyor sanki. Velazquez Venüs'ü kanepesinde belli belirsiz kımıldıyor; Manon'un yüzünde bir an garip bir gülümseme belirip kayboluyor, salıncaklı sandalyem, sabırlı bir kabulleniş içinde, viyolonsel kutum derin düşüncelere dalmış. Yanımda, muhabbetçiçekleriyle dolu küçük çanaktan tatlı bir koku yayılıyor, sardunyalar kıpkırmızı, canlı.

Ara ara, yağmurun düzenli sesi arasında, açık denizde bir sis düdüğünün uzun, umarsız sesi duyuluyor. O zaman tüm yaşam, umarsız bir çığlıktan, karanlıkta budalaca, amaçsızca, el yordamıyla yürümekten başka bir şey değilmiş gibi görünüyor. Zaman zaman –kilometrelerce uzaktaymış gibi– bir kapının açılıp kapandığını işitiyorum.

Dinliyorum, düşünüyorum, düş kuruyorum, sonunda yaşamım *tek bir* yaşam değil, binlerce yaşanmış gibi görünüyor; ruhum geçmişin ağırlığı altında eziliyor, gelecekteki çabaların belirsiz, tedirgin edici bir biçimde bilincine varıyor.

Boz yağmurun yeryüzüne yağması gibi, boz düşünceler yağıyor ruhuma, ama perdeleri çekip onları dışarıda bırakamıyorum.

Şubat – Deniz kıyısında, Island Bay'deyim;[1] ılık, beyaz kuma yüzükoyun uzanmış yatıyorum. Deniz önümde uzanıyor.

Sağımda –periler diyarı gibi sislere bürünmüş– bir düş ülkesi, South Island'ın karlı dağları; solumda, kat kat görkemli altın tepeler. Üstlerine tünemiş, çevreyi gözetleyen kocaman kuşlar gibi, iki beyaz deniz feneri. Yanımda iri, sarı bir köpek yatıyor. Islak, tüyleri karmakarışık; bana gelince, ayaklarımda ne bot var, ne çorap –pembe bir giysi–, bir Panama şapka –kocaman bir şemsiye–. Adelaida, keşke yanımda olsaydın.

Kayalar koyu menekşe rengi gölgelerini denizin mavisi üstüne yaymışlar –suyun tavuskuşu mavisini bilirsin–. Mavi, Rosetti mavisi, yeşil de William Morris yeşili. Ah, ne olağanüstü bir gün! Gece bastırıncaya dek burada kalacağım – kumsal boyunca yürüyeceğim –dalgalar ayaklarımın üstüne köpürecek– bol bol çay içeceğim – sonra Cliff House denen küçük bir yerde bol bol ekmekle kayısı reçeli yiyeceğim.

Mavi denizde portakal rengi yelkenli bir kayık yüzüyor. İşte Maori balıkçıları dönüyorlar – beyaz yelkenleri rüzgârda şişmiş. Kumsalda onlardan bir grup görüyorum, mavi kazakları, dizlerine dek kıvrılmış kalın pantolonlarıyla. Güneş, kalın, kıvırcık saçlarında, yüzlerinde parlıyor, tenlerini sıcak bir amber rengine döndürüyor. Çıplak bacaklarında; sağlam, esmer kollarında parlıyor. *Te Kooti* adlı küçük bir kayığı kıyıya çekiyorlar; ıslak ip parmaklarının arasından kayıp köpüklü kumların üstünde gizemli bir nakış çiziyor.

Yeni Zelanda yapaylaşınca, doğal güzelliklerini yeterince işleyecek bir ressam yetiştirecek. Bu, kulağıma aykırı geliyor, ama doğru.

Okuma Notları

"Olan şeyim ben: Hiçbir ölümlü, tülü kaldırmayı göze alamaz."

"Biriciktir o: Tüm insanlar varlıklarını ona borçludurlar." – *Beethoven'in Dini.*

[1] (İng.) *Bay*: Koy, körfez. (Yay.)

"Gençlik eldeyken yaşa onu. Can sıkıcı insanlara kulak vererek, umarsız başarısızlıkları gidermeye çalışarak, yaşamını bilgisiz, sıradan, kaba şeylere adayarak değerli günlerini boşa harcama – çağımızın amaçları, yapay ülküleridir bunlar. Yaşa! İçindeki o olağanüstü yaşamı yaşa. Kendinden hiçbir şey yitirme: Hep yeni duyarlıklara ulaşmaya çalış... Hiçbir şeyden korkma." – *O.W.*

"Başka şeylerden yalıtılmamışsan, kendini tutkun uğrunda harcamaya hazır değilsen, tutku felakettir." – *Bir Kadın.*[1]

"Bütün müzisyenler, ne denli önemsiz olursa olsunlar, yaşamı ciddiye alma gücünden yoksun olarak gelirler dünyaya. İstedikleri, bir kadın ya da tek bir erkek değil, bütün bir cinsellik yelpazesidir." – *A.W.*[2]

"Yaratmanın boyunduruğu altında umarsız duyarsın kendini." – *A.W.*

"Doğa öyle budala yerine koyar ki bizi! Bir çamaşırcı kadın da tastamam aynı şeyi yapabildikten sonra, birinden hoşlanmamın ne yararı var? Türün sürüp gitmesini sağlamak için doğanın başvurduğu bir tuzak bu bence." – *A.W.*

"Aşırılıkların için yürekli ol – kendi kendinin sınırlarını bul." – *A.W.*

"Birçok kadınlar dönüp artlarına baktıkları için tuzdan yontulara dönüşürler." – *A.W.*

"Büyük insanlar yalnızca kendi eğilimleri doğrultusunda gitmişlerdir hep. Başkalarının yaptığını yapan kimselerin adlarını ne diye anımsayalım? Yasaları çiğneyerek başarı kazanmak, ünlü olmaktır." – *A.W.*

"Yaşamımı kazanmak istemiyorum ben; yaşamak istiyorum." – *O.W.*

"Bir esin ânının yüceliklerinden bakarsın kendine, sonra katedralin doruğundan sokağın çamuruna yuvarlanırsın." – *A.W.*

"Bir kadın, müziğin temelini oluşturan, onca emekle gizlenmiş şeyleri kendi deneyimiyle doğrudan yaşamadıkça, gerçek anlamda müziği anlayamaz." – *A.W.*

---

[1] *Bir Kadın* (daha sonra *A.W.*) kuşkusuz K.M.'dir.

[2] A.W., İngilizce "A Woman", *Bir Kadın* sözcüklerinin başharfleri, Katherine Mansfield'in kendisi. (Ç.N.)

"Bir duygunun bir eyleme aktarılması onun ölümüdür – Mantıksal ölümü... Ama... yasaklanan şeylerin eyleme dönüştürülmesi böyle değildir. Kendi mizacımızın merakıdır bu, kendi eğilimlerimizin isteyerek açığa vurulması, kanımızda dolaşan ham bir duygunun eylem ya da olay sanatına aktarılmasıdır. Çünkü bedenlerimizi yadsıdığımız ölçüde ruhlarımızı iğdiş ederiz." – *O.W.*

30 Mart 1907 – Dorian Gray'den[1] seçmeler.

"Doğal olmak bir tavırdan başka bir şey değildir – bildiğim en sinir bozucu tavır..."

"İlkeleri olmayan kimseleri dünyada her şeyden çok seviyorum."

"Ne tür olursa olsun, romansı bir sevi yaşamanın en kötü yanı, insanı sonunda romantiklikten alabildiğine yoksun bırakmasıdır."

"Bağlı kalanlar, aşkın yalnızca önemsiz yanını bilirler; bağlı kalmayanlardır aşkın tragedyalarını bilenler."

"Her türlü etki ahlakdışıdır – bilimsel açıdan ahlakdışı."

"Ruhu duygulardan başka hiçbir şey onduramaz – tıpkı duyguları ruhtan başka hiçbir şeyin onduramayacağı gibi."

(?) Mayıs – Ah, bir şey yazabilsem, bir taslak yapsam, sonra da işlesem onu. Burası sessiz, dingin, görkemli – ağaçlar, kuşlar. Uzakta, bir ev yapımında çalışan işçilerin seslerini işitiyorum, ay çılgına çeviriyor beni. Bir şiir yaz. Hadi. Düşünceler üretmek için yanıp tutuşuyorum. Tanrı bileğine güç versin, Kathie. Evet, *başaracağım.* Güneş ışığı elverişli şimdi. Seviniyorum, öğleden sonra güzel olacak. Yakarıyorum sana; *ne olur* yazayım.

1 Haziran, Day's Bay – Başka bir değişiklik daha. Yoksulluğun kol gezdiği küçük oturma odasında, kulübenin biricik odasında oturuyorum. Bir kamarayı andıran ranzalı yatak odasıyla, bahçedeki, içinde bir banyoyla odun-kömür deposunun bulunduğu hangarı saymazsak. Bir yanda, dalgaları ta

[1] Oscar Wilde'ın *Dorian Gray'in Portresi* adlı romanı. (Yay.)

avluya dek uzanan deniz, öte yanda, dalları neredeyse kapıma değen çalılıklar.

Pazar gecesi – Soğuktan, yorgunluktan ölü gibiyim. Uyuyamıyorum; çünkü öylesine birdenbire oldu ki, uzun süredir bunu beklememe karşın, altüst oldum, ezildim altında. O, yorgun. Dün geceyi onun kolları arasında geçirdim –bu geceyse, ondan nefret ediyorum–, ona tapıyorum anlamına gelir bu: Bedeninin büyülü çekiciliğini duyumsamadan yatağımda yatamıyorum, bu da, cinslerin karşıtlığının benim için hiçbir anlam taşımadığı anlamına gelir. Bütün o cinsel dürtüler diye adlandırılan şeyleri ona karşı, herhangi bir erkeğe karşı olduğundan daha güçlü bir biçimde duyuyorum. Beni büyülüyor, tutsak ediyor, varlığına, bedenine tapıyorum. Başımı göğsüne dayayıp yatarken, yaşamın verebileceği ne varsa duyumsuyorum. Tüm sıkıntılarım, aşağılık korkularım silinip gidiyor. Sezar'la Adonis'in bütün anıları yok oldu; yaşamımın korkunç bayağılığı yok olup gitti. Onun kollarının sığınağından başka hiçbir şey kalmadı.

Kuşkusuz, bir hafta önce bütün bunlara katlanabilirdim; çünkü sevmenin, sevilmenin, tutkuyla hayran olmanın gerçek anlamda ne olduğunu daha bilmiyordum. Ama şimdi, onu yitirirsem, onu elimden alırlarsa, ruhum sokaklara düşer, rasgele bir yabancıdan sevgi dilenir, o değerli zehirden birazcık olsun tatmak için yalvarıp yakarır. Aşktan çılgın gibiyim. Şimdi o benim için her şey –müzikten de üstün– ama şimdi gidiyor. Beklediğim şey gerçekleşti. Sabun köpüğü gibi uçup gitti – gerçekten de bu tür yaşantılarımın sonuncusu bu benim – son yaşantım. Daha fazla dayanamıyorum artık; ruhumu öldürüyor; her seferinde daha derinden duyuyorum bunu, çünkü her seferinde yaram yeniden hançerleniyor, bıçak yarayı deşiyor, eski acıları uyandırıyor.

Yanımda bir mum dingince yanıyor; altın renkli bir çiçeği andırıyor; ama burada çok uzun kalırsam alev küçülecek, pırpırlanacak, ölecek. Yaşam da böyle; aşk da – belli belirsiz, geçici, kaçıcı bir şey. Karamsarlık, iç kapayıcı, korkunç, karşımda duruyor; eski düşlere tutunuyorum sıkı sıkı. Gökkuşaklarını, resme cam bardakları seviyorum ben. Gökkuşağı silinip gidi-

yor, bardaksa parçalanıp binlerce elmas parçacığına dönüşüyor. Nereye dağılıyorlar, gökyüzünün uçsuz bucaksızlığı içinde, göğün dört bir yanından esen yellere kapılıp yok oluyorlar?

Yaşamımda –imgelemimde öyle çok sevgi var ki; gerçekte ise on sekiz kısır yıl– hiçbir zaman kendiliğinden, katıksız bir sevgi dürtüsü olmadı. Adonis –yüreğimin derinliklerini araştırma gözü pekliğini gösterebilirsem– yapmacık bir tavırdan başka bir şey değildi. Sonra o çıkageliyor – ona yaslanıyorum, ellerini sıkı sıkı tutuyorum, yüzü yüzüme değiyor; bir çocuk, bir kadın, bir erkeğim neredeyse. [*Okunamayan bir sayfadan sonra, günce yeniden okunabilir bir duruma geliyor.*]

1 Haziran – Sonra gürültüler öyle yaklaştı ki, yatak odasına döndüm, karanlıkta pencereden sarktım. Dingince uyuyordu. Onu uyandıramadım. Uğraştım, ama boşuna; içimdeki yılgınlık her an artıyor gibiydi. Avludaki parmaklık bile ürkütücü bir görünüş aldı. Direklere baktıkça iğrenç Çinlilere dönüştüler – capcanlı, korkunç. Boşluğa dayanmış, bacak bacak üstüne atmışlar, başları sarsak sarsak sallanıyor. Korkunç soğuktu. Pencereden biraz daha sarktım, içlerinden birini izledim. Eğildi, suratını buruşturdu, kıvrılıp büküldü; sonra başı kopup evin altına yuvarlandı; yuvarlandı, yuvarlandı, kara bir top –belki de bir kedi– boşluğa doğru sıçradı. Karaltıya yeniden baktım – çarmıha gerilmiş, cansız, asılıydı karşımda, ama hâlâ sırıtıyordu. Derin bir sessizlik. Korkunç bir şeydi. Geceliğimle terliklerimi çıkarıp yatağımın kıyısına oturdum; titriyordum, neredeyse ağlayacaktım, kederden sinir içindeydim. Nasılsa, sessizce uyandı, yanıma geldi, yeniden kollarının sığınağına aldı beni. Sessizlik içinde, yan yana uzandık, sık sık beni göğsüne bastırıyor, öpüyor, başım göğsüne yaslanmış, elleri bedenime dolanmış, beni sevgiyle okşuyor, [*bir sözcük okunmuyor*] ısıtıyor, yeniden can veriyordu. Sonra sesi, "Şimdi daha iyisin, değil mi, sevgilim?" diye fısıldadı. Sözcüklerle yanıtlayamadım onu. "Bana söyleyemezdin, sanırım," dedi bir kez daha. Sıcak, yumuşak bedenine sokuldum, hiçbir zaman olamadığımca, hiçbir zaman tasarlayamadığımca mutlu – geçmiş bir kez daha silindi, ona sımsıkı sarılırken, bu karanlığın sonsuza dek sürmesini diledim.

Sahip olma duygusunu hiçbir zaman bu denli güçlü bir biçimde yaşamamıştım. Burada onunla birlikte yalnızca bir tek kişi olabilir. Binlerce incelikle anıştırmayla özümleyebilirim onu – bir süre için. Ne olağanüstü bir yaşantı! Kente döndüğümüzde, bir türlü uyuyamayışıma, bir yandan bir yana dönüp duruşuma, özlem içinde kıvranışıma, o anda bana belirsiz görünen binlerce şeyin bilincine varışıma hiç şaşmamalı... Ah Oscar! Cinsel dürtüye karşı olağanüstü bir duyarlığım mı var benim yoksa? Belki de öyleyim – ama hoşuma gidiyor bu. Onun, kollarını boynuma dolayıp bana sarıldığını görüyorum hep. Sanırım o da istiyordu bunu, ama korkuyor, alışkanlıklar elini kolunu bağlıyor. Gene uzaklara gideceğiz birlikte.

Bugün öğleden sonra bir adam beni görmeye gelecek, beni dinlemek için viyolonselini getirecek; onu görmek istemiyorum. Kurumundan geçilmiyor, yığınla kadın oyuncunun sevgilisi olmuş, gezip dolaşmadığı yer kalmamış – varlıklı, bekâr. Dün onunla tanıştırıldığımızda hiç neden yokken, bir aptal gibi davrandım. Sonunda, bugün bana gelmeyi önerdi. Kathie, korkunç bir çılgınsın sen! Acınacak derecede boş bir kafası var.

25 Haziran – Herkesten nefret ediyorum, kendimden iğreniyorum, yaşamımdan iğreniyorum ve Sezar'ı seviyorum. Her hafta, bazen her gün *–tout dépend–* içinde erimek istediğim o büyüleyici tutkuyu düşündüğüm zaman, bütün bunların kesinlikle bitmesi gerektiği sonucuna varıyorum. Ne pahasına olursa olsun, ne denli çaba gerektirirse gerektirsin, özgürlük! Korkunç mutsuz olmaya başlıyorum, Tanrı bilir ne çok kararlar veriyorum, ama yerine getiremiyorum onları! Bir gün gelecek böyle yapmayacağım... Demir akkor haline gelince döveceğim onu, sonra kendi kendimi, yenilmez ruhumu kutlayacağım. Mor ışıkta durum şeytanca büyüleyici, ama böyle süremez. Bütün büyü belirsizlikten kaynaklanıyor. Yeterince uzun sürdü. Başıboş dolaşmalıyım ben; Allahın cezası bir kayanın üstüne ev kuramam; kurmayacağım. Para, para, para; bütün istediğim, ama sahip olamadığım şey bu. John Addington Symonds'la aramızda bir benzerlik buluyorum.

Don var, ortalık beyaza kesmiş; çamlı yolda, alçak, mavi bir buğu nazlı nazlı süzülüyor. Çok soğuk var, yoldan geçen arabaların sesi açık seçik işitiliyor; vakit çok erken. Bir tramvay düdüğü duyuluyor; sokağın sonundan bir tramvay geçiyor. Hizmetçiler kapkacağı kaldırıyorlar. Aşağıda, müzik odasında, viyolonsel düş görüyor. Ustasının elleri uyandıracak mı onu acaba? Sanmam.

İşte bir yıl geçti. Neler oldu bu bir yılda? Londra gerilerde kaldı; M. geride kaldı, C. gitti. Müzikte ilerledim, çalışım kat kat güzelleşti, güçlendi. Ben de değiştim, oldukça tuhaf biçimde. Kendimi çok ilginç buluyorum. Olağanüstü bir gün geçirdim. Arkadaşım, *Dorian*'ı gönderdi bana.

Çocuklar için bir şiir kitabı yazdım. Ne *saçma*! Ama çok hoşnutum; çok hoş, gerçekdışı bir kitap. Düşüncelerim, pembe papatyaların güzel kokusu, gardenyaların ak yumuşaklığıyla dopdoluyken, dünyaya "bu zarif yüksüğü" armağan ediyorum. Genç bir İngiliz'le üç hafta nişanlı kaldım, çok yakışıklıydı çünkü. Birçok aptallıklar ettim; ama bunlar geçmişte kaldı. Önümüzdeki yıl unutulmaz bir yıl olacak. Tutkunun doruğa yükselişini kutlayacağım. Gelecek yıl bu sıralarda Mimi'yi gene görmüş olacağım.

Akşam. Bütün sabah viyolonsel çaldım, çok çetin parçalar, mutlu oldum. Öğleden sonra, Sezar'ın babasıyla annesi, kız kardeşi geldiler. Sezar'ın babasıyla birlikte çaldık. Mutsuzdum, iyi çalamadım; elim, bileğim çok acıyordu, içimin derinliklerindeki gizli pırıl pırıl müzik kaynağı kurumuştu sanki. Çok üzgündüm. Sezar'ın babası üzdü beni. Acı çekiyordu, nedenini de biliyorum; bu yüzden ben de acı çektim. Eve götürsünler diye kocaman bir demet kamelya verdim onlara. Bach'ın bir konçertosunu baştan sona ezbere çaldım, Mr. T. çok güzel bir parçasının notasını çekti bana. Bu müziğin bugün yaşamıma girmesine sevindim. Sonra, Abendämmerung'da sokaklarda dolaştım. Öyle güzeldi ki; dolunay kapalı bir kapının arkasından işitilen bir müzik gibiydi. Her yeri sis kaplamıştı. Tepeler bu gece salt gölgeye dönüşmüş. Korkunç mutsuz oldum, neredeyse ağladım sokakta; gene de müzik satıp sarmaladı, kavradı beni, şükürler olsun! Ölebilirdim, müzik olmasaydı ölürdüm. M.T.'ye güzel bir kitap gönderdim, benim için gerçekten çok değerli bir kitap.

Haziran – Saat tam sekiz. Belki de şu anda o dünyanın bir yerinde uyanıyor ya da giyiniyordur; yahut viyolonsel çalıyor ya da kahvaltı ediyordur – bense, buradayım. Ne yapalım, günaydın Sezar, iyi bir gün dilerim sana. Bugün, Londra'da benden bir mektup alacaksın. İnsanın öteki beninden böylesine uzak yaşaması, gene de her gün kendini ona daha yakın duyumsaması olağanüstü bir şey. Ona ilişkin her şey şimdi çok daha açık görünüyor bana. Düşünülebilecek her durumda tasarlayabiliyorum onu – onu anladığımı duyumsuyorum... Onu seviyorum – ama bütün ruhumla, acaba mı diye soruyorum kendi kendime. Sorunun özü de burada – Oscarvari bir düşünüş biçimi.

Bugünü olumlu bir biçimde kutlamak istiyorum: bir kitap yazmaya başlayarak. Yürürken, giyinirken, konuşurken, hatta tam viyolonsel çalmaya başlayacağım sırada bile beynimin içinde binlerce küçük imge dolaşıyor, sonra yitip gidiyor. Kurgusal bir kitap yazmak istiyorum, ama gene de olabilecek bir şey –gerçek olmadığı için–, okuyucunun yüreğini çarptıracak, onda kalıcı duygular yaratacak, ince ince gözyaşı dökmesine, tatlı tatlı gülmesine yol açacak bir şey. Kaba güldürüye varan bir şeye kalkışmayacağım hiçbir zaman; sonra, ultra-modern olmalı. Yazarken tam ateşin karşısında oturuyorum, hayal kuruyorum, yüzüm kömür ateşinden sıcacık olmuş. Uzaklarda bir gemi düdük çalıyor – Tanrım, Tanrım – ruhum kıpır kıpır!

29 Haziran – Artık hiçbir zaman çocuk şiirleri yazabileceğimi sanmıyorum. Bu yeteneğimi yitirdim, *sanırım.* Kemancı ve şarkıcıyla birlikte ne hoş bir gün geçirdim. Tuhaf bir biçimde H...'ya benziyor, tam bir müzisyen yüzü. Kemancının odasında oturduk; pencerenin perdeleri uçuşuyordu, küçük bir bardakta –mavili-beyazlı– menekşeler ne güzeldi. İkisi de seviyorlardı beni, eminim.

Ama öğleden sonra korkunç geçti. E.K.B. canımı sıktı, ben de onun canını sıktım. Kendimi mutsuz duyumsuyordum, sanırım o da öyle. Ama hiçbir zaman girişimi ele almadı.

11 Ağustos, Pazar – Sevgilim, seni görmesem de, bil ki seninim ben – içimdeki her düşünce, her duygu sana ilişkin. Bu sabah uyandığımda düşümde seni görmüştüm. Gün boyu, yaşamım düzenli, sıkıcı, tekdüze sürüp giderken, içsel yaşamımı seninle birlikte yaşıyorum, kıpır kıpır, coşkulu. Seni sevmek, tasarlanabilecek bütün duygu aşamalarını yaşatıyor bana. Benim için sen bir erkek, bir sevgili, sanatçı, koca, arkadaşsın; bana her şeyi veriyorsun – ben de her şeyi, her şeyi sana veriyorum. Böylece, yalnızlığım öylesine korkunç gelmiyor bana, çünkü gerçekte dışsal yaşamım bir hayalet yaşamından başka bir şey değil; soyut, anlamsız gri bir gölge. İçsel yaşam güneş ışığıyla, müzikle, mutlulukla çarpıyor – sınırsız, geniş, dipsiz bir mutluluk kuyusu – *seninle* çarpıyor. Bir gün birlikte olacağız gene; o zaman, ancak o zaman kendimi gerçekleştireceğim, kendim olacağım; çünkü yaşam şarkımın son notaları senin elinde, onlarsız eksik kalacak yaşamım –böyle duyumsuyorum, her zaman da böyle duyumsadım– çünkü dünyada her şeyden çok sen gereklisin bana. Hiçbir şeyin önemi yok; sen benim yaşamıma el koydukça *hiçbir şeyin.* Ah, hep böyle kalsa. Bu biricik güzel çiçeği koparma sakın – korkuyorum – sevinç içinde yüzerken bile.

20 Ağustos – Yağmur camları dövüyor, korkunç bir fırtına var. Yatmak için odama çıktım, ansızın, yarı soyunmuş, düşünmeye, Sezar'ın portresine bakıp kendi kendime sorular sormaya başladım. Az kalsın şöyle yazacaktım: "Sevgilim, başımı yastığa gömüp ağlayabilirdim, hiç durmadan ağlayabilirdim. Gece, yağmur yağıyor, kış. Sense yazın, gün ışığının, trafik gürültüsünün görkemi içindesin – yaşamın çağrısı. Buna benim de gereksinimim var. Acı çekmeli, elde etmeliyim onu. Buradan ayrılmalıyım. İleriye bakamıyorum: Gelecek yıllar önümde, upuzun, anlatılmaz bir biçimde boz, uçsuz bucaksız uzanıyor. Benim her şeyimsin – *yaşamımsın sen,* bunu biliyor musun? Bu gece yorgunum, mutsuzum. Bağışla. Kışın çıplaklığından usandım. Gülmek istiyorum, dinlenmek istiyorum."

Sözcükleri bulamıyorum, ama duyduklarım öyle derindi ki! Şimdi, içim umutla dolu, yatağıma uzanacağım. Viyolon-

selim daha iyi gidiyor, ama sanırım Mr. T. benim yüzümden tedirgin. Bunu istemiyorum. Bizlere ne olacak? Oysa ben öylesine coşkuluyum ki, ama – bu kadar yeter. *Buon riposo.*[1]

27 Ağustos – Mutlu bir gün. Olağanüstü bir gün geçirdim. Mr. Trowell'i hiç bu denli sevmemiştim, kendimi hiç bu denli uyum içinde duyumsamamıştım onunla; viyolonselim her şeyi dile getiriyordu. Bu sabah Weber'in Üçlü'sünü çaldık – trajik, korkunç dramatik, ritim, vurgu dolu. Ama öğleden sonra bir korku düştü içime. Hiçbir şey çalamıyormuşum gibi bir duyguya kapıldım. Concerto'lara elimi bile süremezmişim, viyolonseli hiç ilerletmemişim gibi. Korkunç bir şey! Gene de, müzik odası güneş içindeydi, viyolonselime dokundum; sıcacıktı. O geldi, bir anda birbirimizi anladık, sanırım mutluydu. Ah, ne sevinçli bir an! Neredeyse insanüstü bir şeydi. "Aferin! Her şeyi çok iyi kavrıyorsun. Çok iyi!" Bu övgüleri işitmek! Dünyadaki defne dalı çelenklerin tümüne değişmezdim bu sözcükleri. Son olarak, Weber'in, önce keman sonra da viyolonsel için yazdığı bir füginün bir bölümünü çaldık: İçime işledi. *Après*,[2] oturma odasında üzümlü çörek yiyip çay içtik. Evlilikten, müzikten söz ettik; bir kadının bir müzisyenin yaşamında her şeyden önce geldiğini düşünmekle yanılgıya düştüğünü, sanatçı için, sanatın kaçınılmaz olarak her şeyden önce geldiğini söyledik. Biliyorum, anlıyorum. Ama benimseyemiyorum bunu. Sezar'la evlenirsem –hep onu düşünüyorum– birçok şeyi kanıtlayabilirdim sanırım: Mr. Trowell şöyle dedi: "Kadın onun başarılarını paylaşmalı, hep yüceltmeli onu." Bugün, öğleden sonra benimle konuşurken sesi yeterince sevgi dolu değildi, benimki de. İyi akşamlar sevgilim. Bu gece senin müziğin aracılığıyla konuşacağım.

28 Ağustos – Bugün Aida'dan Arnold Trowell'le ilgili bir mektup aldım, şu anda neler duyduğumu bilmiyorum. İlkin öylesine kederlendim, öylesine incindim, acı duydum ki, olmayacak şeyler düşündüm; şimdiyse, yalnızca *yaşlı,* öfkeli; yalnızım. Viyolonselimden başka her şey benim için ilginçli-

(İt.) İyi dinlemeler. (Ç.N.)
(Fr.) Sonra. (Ç.N.)

ğini yitirdi sanki. Şimdi ne yapmalı? Yaşam biçimini onaylamalı mıyım? Canın ne isterse onu yap, gönlünce yaşa, yaşamı tanı, yaşantıların olsun, ufuklarını genişlet mi diyeceğim? Yoksa kınayacak mıyım onu? Böyle düşünüyorum. Sanatçıların böyle yaşaması esef edilecek bir şey. Mademki böyle – pekâlâ... ama ben öyle yapmayacağım.

Bu sırada Mr. Trowell İngiltere'ye gitmek için Wellington' dan ayrıldı. Onun gidişi, açıkça görüleceği gibi, Katherine'i umutsuzluğa düşürdü; cesaretini toplayıp babasına bir çeşit ültimatom verdi.

2 Eylül – Ah birazcık, çok azcık bile olsa, bir aralayabilsem onu. Ağır, kımıltısız, asılı duruyor önümde – geleceği örten bu perde. Bir ucunu kaldırıp arkasına bir göz atabilsem. Belki o zaman seve seve indirirdim onu.

Y.Z.'den[1] gittiler hepsi de –ailem– *öz* babam. Olacaktı bu. Burada oldukları sürece buna katlanabilirim, diye düşünüyordum. Şimdiyse – öyle ya da böyle, ben de gideceğim. Göreceksiniz.

6 Eylül – Korkuyorum, ama yürekli olmaya çalışıyorum. Katlanmayı hiçbir zaman düşünmediğim en büyük, en korkunç işkence bu. Ama yürekli olmalıyım, başım dik, cesurca yüz yüze gelmeliyim onunla; savaşmalıyım, kesinlikle. Bu kez korkunç, katıksız bir biçimde yalnızım. Ne yapabilirim? Ah, ne olacak? Cennet'in kapıları mı açılacak önümde, yoksa Cehennem'in mi? Kazanmalıyım, ama önce silahlarla yüz yüze gelmeliyim, kararlı bir biçimde. Bu çitlerin, bu kocaman taşların ardında büzülüp gölgede kalmanın hiçbir yararı yok. Gözümü kırpmadan ölüme ya da yaşama doğru yürümeliyim. Kendimi kanıtlamanın vakti geldi. Bütün dünya görüşümü, bilgimi gerçekleştirmenin vakti geldi. Bir an bunun ne demek olduğunu düşün, bütün bunları düşün, sonra aldırma, varsın düşman durup durup ateş etsin. Senin de büyülü, tılsımlı bir zırhın var, geleceğe duyduğun güven koruyor seni. Ama sıkı dur, akılcı, serinkanlı ol. Sonunda büyük savaşa

[1] Yeni Zelanda. (Ç.N.)

sağlam düşüncelerle atılman gerektiğini öğlen. Başım, KORKU'dan çatlayacak gibi *ağrısa* da, artık uzun süre gölgede kalamam. En büyük bunalım bu: dokuzuncu dalga. Boyumu aşarsa, doğrulup yüze çıkmalıyım; gözlerimden, saçlarımdan sızan suları silkmeli, yeniden dalmalıyım. Yenen ben olmalıyım. Sıkı dur, bırak müzik kulaklarını sağır edercesine çınlasın. Yüreğinin çarpıntısını boğamaz.

Ah, Kathleen, sana acıyorum, ama bu büyük kopuşun kaçınılmaz olduğunu biliyordun. Son dakikaya dek hep korkaksındır sen, ama yaşamının en önemli şeyi gelip çattı şimdi. Güçlü olduğunu kanıtla. Sevgilim, ellerini tutuyorum, gözlerinin içine bakıyorum, güvenli, sağlam, kararlı, dingin; sınırsız bir inançla dolu içim. Şimdi kadın olmalı, yaratmanın sancısına katlanmalısın. Göster kendini. Güçlü ol, iyi ol, akıllı ol, istediğini elde edersin. Son anda cesaretini yitirme. Sağduyuyla, serinkanlılıkla düşün. Bir kadının yapabileceğinden de çoğunu yap. Zihnin açık olsun, dengeni koru! Bunun *la seule chose*[1] olduğuna inandır babanı. Bu savaşın ardından, önünde açılacak, senin olabilecek Cennet'i düşün. Gelecek yıllar, ellerini uzatmış seni bekliyor, bir *sevinç* çığlığıyla onların kollarına atılıyorsun. Şansın açık olsun, canım. Seni seviyorum.

Bu konuşmanın sonucunda, Katherine'in, gelecek yılın, 1908'in başında İngiltere'ye dönmesine izin verilebileceği konusunda geçici olarak görüş birliğine varılmış görünüyor. Bazı öykülerinin, ilk kez para karşılığı The Native Companion *adlı bir Avustralya dergisinde basılması bu sıralara rastlar, bu konuda Katherine babasını etkilemiş görünüyor.*

1 Ekim – Bu gece kafam fikirlerle dopdolu. Ne pahasına olursa olsun, üremeli bu fikirler. Zihnimi imgelerle dolduracak kadar çok şey gördüm. Çok güzel bir şey yazmak isterdim, güzel, ama çağdaş, aynı zamanda bir öğrencinin yazacağı gibi, yaz gibi ışıl ışıl...

Gerçekten de yapabilirim bunu, ama kendime hiç güvenim yok. Ah, bir yazabilsem, gerçekten iyi bir şey yazabilsem, bir şey tasarlayıp işleyebilsem. Burası, sessiz, dingin,

[1] (Fr.) Tek şey. (Ç.N.)

göz alıcı – ağaçlar, kuşlar. Uzakta bir ev yapımında çalışan işçilerin seslerini duyuyorum – bir tramvay neredeyse çıldırtacak beni. Bir şiir yazsam...

Başaracağım. Şu anda güneş parlıyor. Sevinçliyim. Güzel bir gün olacak – ah, Tanrım, ne olur, yazabileyim.

21 Ekim – Lanet olsun aileme! Ah, Tanrım, ne sıkıcı şeyler! Bütün yüreğimle nefret ediyorum onlardan. Kesin olan bir şey var; daha uzun süre kalmayacağım burada. Tanrı'ya şükür gideceğim! Odamda yalnızken bile, dışarıda birbirlerine sesleniyorlar, kasaba ısmarlanacaklardan, yıkanacak çamaşırlardan söz ettiklerini işitiyorum. Yaşamımı mahvettiklerini duyumsuyorum. Çok alçaltıcı bir şey bu. Bu sabah canım yazmak değil, Marie Bashkirtseff'i okumak istiyor. Ama odama girip beni yalnızca elimde kitapla bulurlarsa, kınayan bakışları büsbütün çileden çıkarır beni.

Burada, odamda, Londra'daymışım gibi duyumsuyorum kendimi. Londra! Bu sözcüğü yazarken gözyaşlarına boğulacak gibi oluyorum. Bir şeyi böylesine çok sevmek korkunç değil mi? Erkeklere hiç aldırdığım yok, ama *Londra*, yaşamın ta kendisi. Bu yaratıklar oyuncak gibi oynamak istiyorlar benimle; ikisi de aptal, küçümsüyorum onları. Kendimden üstün olanlarla görüşmek istiyorum ben. Nem var benim? Bir hiç, kendini bir şey sanan biri miyim? Bilmiyorum... ama korkunç mutsuzum. Hepsi bu. Öylesine mutsuzum ki, ölmek istiyorum; ama daha *hiç* yaşamadan ölmek delilik olur.

İki saattir burada oturmuş, okuyorum. Sağ elim buz gibi...

İçeri girerse, Marie Bashkirtseff'i bırakıp kalemimi alırım elime. Kapının pervazına yaslanıp tokmağıyla oynayarak, sorar: "Ne yazıyorsun, bakalım? Görülmemiş bir şey mi – yoksa sıradan bir şey mi – heyecanlı bir şey mi yoksa?" Ne anlamsız! *Hemen* odadan çıkmasını söylüyorum ona. Şimdi kapı açılsa, içeri Mimi girse ya da Ida, yahut benim sevimli Gwen'im nasıl mutlu olurdum – onların üçüyle birlikteyken kendim olabilirim.

Pencereden tramvay gürültüsü, tatsız kuş ötüşleri işitiliyor. Çay saati geldi, kışkırtılmaya kapılıyorum – *her zamanki* gibi.

J.'nin beni öpmesine izin vermediğime öyle seviniyorum ki. Hep ondan söz edildiğini işitiyorum; onunla karşılaşmak korkunç bir şey olurdu gibi geliyor bana. Ama neden? Gülünç bu. Deney için kullandım onu, hepsi bu. Gülünç görünmekten hep korkmuşumdur. Bu duygumu Oscar Wilde besliyor; *savoir faire*'in[1] ta kendisiydi o. Hangi toplulukta olursa olsun, tam anlamıyla rahat görünmek istiyorum; kendi önemimin bilincinde –kendi gözümde son derece önemliyim– sevimli, açık. Biraz tepeden bakan *du grand monde*[2] biri gibi görünmek isterim. Ama, *quelquefois*[3] anlatılmaz bir sıkıntı; bir utangaçlık kaplıyor içimi. Ne gülünç değil mi? Ellerimi nereye koyacağımı bilemiyorum, her an kızarmaya hazır oluyorum.

23 Ekim – Tanrı'ya şükür, berbat bir durumda olsam bile, *kendimden* başka hiç kimseye âşık değilim.

Belki gidişine dek geçecek süreyi doldurmak ya da bu konuda kesin bir karara varıncaya değin, Katherine'in tedirgin edici varlığından kurtulmak, yahut –akla yakın bir varsayım– onun Yeni Zelanda'nın kentsel uygarlığını şiddetle yadsırken ülkenin görmezden geldiği başka bir yüzünü tanıtmak istediği için, babası Katherine'in Tawharetoa Territory'ye –Katherine yanlışlıkla hep King Country diyordu oraya– 15 Kasım'dan 17 Aralığa dek sürecek bir geziye katılmasını sağladı. Katherine'in bu yolculuğa ilişkin, kurşunkalemle yazılmış günce notlarının büyük bir bölümü okunamamaktadır.

Kaingaroa Ovası. Yolculuk boyunca deniz olağanüstü güzeldi. İnci grisi bulutların arasından sızan güneşin altında gümüşsü bir gravür gibi.

Tren yolculuğunun anlatılmaz bir büyüsü var benim için. Pencereden sarkıyorum, rüzgâr dostça yüzüme çarpıyor. Kentin kat kat sargıları içinde gizlenmiş çocuk ruhu bağlarını koparıyor, sevinçle coşuyor içimde. Sarı otlakların birbiri ardı sıra uzanışını seyrediyorum; öylesine güzel ki, öbek öbek düğünçiçekleri, yılanyastıklarının ak yumuşaklığı. Ka-

1. Nasıl yapılacağını bilmek. (Ç.N.)
2. Yüksek sosyeteden. (Yüksek sosyete inceliklerini bilmek) (Ç.N.)
3. Bazen. (Ç.N.)

tırtırnaklarının dalgalanan ışığıyla ışıldayan vadiler. Uzakta, gri *whare*'ler;[1] iki gözleri, bir ağızları var, onları çepeçevre kuşatan, göz alıcı renkte fırfırlı bir etekliği andıran bir bahçe.

Beyaz bir yolda bir sığır sürüsü, tıpkı cenaze alayı gibi ağırbaşlı ilerliyor, arkalarında doru bir ata binmiş bir oğlan. Duruşunda, çıplak bacaklarının koyu güneş yanığı renginde, bana Walt Whitman'ı anımsatan bir şey var.

Dört bir yanda, tepelerin üstünde, tıpkı tuhaf fantastik hayvanları andıran kömürleşmiş kütükler: esneyen bir timsah, başsız bir at, dev gibi bir kaz palazı, bir çoban köpeği – gündüz olsa gülüp geçer insan, ama karanlıkta korkunç bir karabasan. Ara ara gümüş ağaç gövdeleri, bir iskelet ordusu gibi tepelere yayılıyor.

Kaitoke'de "kuşluk yemeği" için durdu tren; Yeni Zelandalıların o vazgeçilmez çayı. F.T. ile ben peronda bir aşağı bir yukarı gidip geldik; uzun ahşap bekleme salonuna kapı aralığından bir göz attık; büyük bir tezgâhın üstüne jambonlu sandviçler, fincanlar, sodalı bisküviler, koca koca süt kapları yığılmıştı. Canımız bir şey yemek istemedi, peronun sonuna dek yürüyüp aşağıdaki vadiye baktık. Ayaklarımızın altında, yöreye özgü, çiçek açmış, ürperen beyaz bir ağaç kümesi –kırmızımsı bir ağaççık–, rüzgârda dalgalanan bir *oi-toi* öbeği, saçlarını kurutan küçük kızları andırıyor tıpkı.

Akşama doğru, Jakesville'de mola verdik. Yaşam kapımızın eşiğinde oturmuş, ölüm arkada nöbet tutarken, bizler evin içinde nasıl da oynuyoruz.

İnsanı hiç mi hiç dinlendirmeyen kesik kesik uykulardan sonra uyandım, gri tan ışığı çadırın içine sızıyordu. Sıcaktan bunalmış, yorgun, rahatsızdım; sivrisineklerin korkunç vızıltısı, ötekilerin ağır ağır soluk alışları bir an olanca ağırlığıyla beynime çökmüş gibi oldu; sonra havanın kuş cıvıltılarıyla dirildiğinin ayrımına vardım. Uzaktan, yakından birbirlerini çağırıyorlardı.

Kalktım, çadırın küçük aralığından süzülerek ıslak çimene çıktım. Dört bir yanımda hâlâ gölgelere bürünmüş söğütler –kendi kendisinin hortlağı gibi duran karavan– ama bulutlarla kaplı gri gökyüzünde, canlı gül pembesi bir yol,

[1] Yeni Zelanda yerlilerinin (Maorilerin) oturdukları kulübeler. (Ç.N.)

günü muştuluyor. Çayırlar çiçek açmış yoncalarla doluydu. İki elimle geceliğimi toplayıp koşa koşa ırmak kıyısında indim – sular çağlıyor; ezgili bir gülüşle gülüyordu; yeşil söğütler ansızın ışıyan günün soluğuyla ürperdiler, usul usul salındılar. Sonra çadırı unuttum; mutluydum...

Bir kez daha, gittikçe daralıyormuş gibi görünen o korkunç tel çitlerin arasından sürünerek geçtik; yumuşak, beyaz yol boyunca yürümeye koyulduk. Bir yanda gökyüzü günbatımı renkleriyle canlı, parlak sarı, bronz yeşili, o inanılmaz koyu leylak rengi bulutlarla doldu.

Çevremizi kuşatan karanlıkta atlar alabildiğine uğursuz bir sesle usul usul dolanıyorlardı. Karanlık açıklıktan geçerek çıplak tepeye tırmanıncaya dek, gözlerimin önünde çok eskiden ölmüş Maoriler, unutulmuş savaşlar, kan davaları canlandı; yol çok dar ve dikti; tepede, geniş gökyüzünde, kara bir Maari *whare*'i vardı. Önünde iki lahana[1] ağacı, hayal parmaklarını öne doğru uzatıyorlardı. Tepeden yukarı doğru çıktığımı gören bir köpek çılgın gibi havladı.

Sonra ilk yıldızı gördüm, yaldızlı gökyüzünde öylesine güzel, belli belirsiz; sonra bir, bir daha, pıtrak gibi açıverdiler. Çevremde gittikçe koyulan alacakaranlıkta ormantavukları tekdüze bir sesle birbirlerini çağırıp duruyorlardı. Yitik, kederli görünüyorlardı.

Whare'e ulaştım; küçük bir Maori kızla üç oğlan birdenbire ortaya çıkıverdiler; el sallayıp işaret ettiler. Kapıda güzel bir Maori kadını, kucağında bir kedi, dertop olmuş oturuyordu. Kara saçlarının çevresine beyaz bir mendil dolamış, omuzlarına canlı yeşil-siyah damalı bir örtü sarmıştı. Örtünün altından yerli usulünce giyilen yüksek belli çok bol bir mavi basma giysi seçebildim.

Sonra ırmağa, sarı bataklığa, kilometrelerce uzayıp giden donuk ovaya şiddetli, iç karartıcı bir yağmur yağmaya başladı. Uzakta, çok uzakta, dağlar kalın gri bir tülün ardında gizlenmişti.

Pazartesi – Manuka ve koyun ülkesi – orada burada ırmaklar, söğütler, çalılıklarla kaplı küçük koyakların şenlen-

[1] Avustralya ve Yeni Zelanda'da yetişen, ahşap eşya yapımında kullanılan bir tür ağaç. (Ç.N.)

dirdiği çok sarp, çıplak bir arazi. Yorgunduk; eğreltiotları, *tuis*, koyun ağılları gördük. Kokular, sesler, on iki Maori – kısık sesle bağırışları – çiftlikte pişen akşam yemeği, güller, Maori aşçı. Mektupları orada postaya attım – Maorileri gördüm.

Salı sabahı – Erkenden yola çıktık. Titiokura; iğri büğrü yollar, görkemli dağlar, çalılıklar. Tarenga'nın tepesi.

Sabah yağmur indirdi, ardından pırıl pırıl bir gün; dört bir yanda yabanıl dağlar, kaktüsler. Bütün gün gülüp eğleniyoruz. Maori *pah*'ını geçtikten sonra öğle yemeğimizi yedik, sonra doğruca çalılıklara daldık. Öğleden sonra daha da güzelleşiyor çalılıklar, Tarawera madensuyu kaplıcalarında kamp kuruyoruz – yaşlı adam – bir konserve kutusunda yanan bir mum – görünüm, eski ağıl – sıcak su, ağaç kesimi, yol.

Öyle bir uyuduk ki! Ertesi gün yürüyüş, çalılıklar, yabanasmaları, orkideler. Sürülmüş tarlanın kıyısında Mary'yle buluşma; sonunda Waipunga'ya varış, sert rüzgâr, ketentohumu, *manuka,* bozuk yollar, ırmak kıyısında konaklama, sonra tepeye tırmanış, Rangitaiki'ye varıncaya dek sıcak. Mektupları postaya atıyorum, bir yarımadada konaklıyoruz – erguvan rengi, eğreltiotları; tertemiz bir ev – akşam kaymak, yabandomuzları. Kadın, kızı, adam, mutlulukları.

Perşembe – Ova – yağmur, ince uzun – mor dağlar, ırmak ördekleri, bir katırtırnağı öbeği – yabanıl otlar – sünger taşıyla yakılan kocaman ateş, güneşte tarlakuşları, orkideler, *manuka*'ların üstünde tüyler, inci çiçekleri. Bir süre sonra, *manuka*'lar, tek tük ağaçlar, atlar. Şiddetli bir yağmur yağıyor, yol korkunç. Hiç su yok. Geceyi çadırda geçiriyoruz; yağmur, çevre de bir şey var mı diye tırmanışımız; titreşen hava, ıssızlık. Erkenden yattık, en arka bloklardan gelen garip bir ses, yağmurdan mı diye korkuşumuz, Hector'un hazırladığı kahvaltı, mutfak, gece, sabah – ıslak giysilerimiz.

Sabah yağmur hızlanıyor – at kişnemeleri. Erkenden kalkıyoruz, saat altıda: Yola çıkmaya hazır oluyoruz; güneş kara bulutları yarıp çıkıyor. İncecikten bir rüzgâr var, gökyüzünde geniş, mavi bir açıklık. Çizmelerimiz ıslak, otomobil şapkalarımız, ceketlerimiz yırtık, çalılıkların üstünde parlayan çiy

damlacıkları. Kahvaltı etmedik. Yola çıkıyoruz, yol gittikçe bozuluyor. Çalılıklarla kaplı vadilerden geçiyoruz durmadan, sonra ansızın bir köşeyi dönünce yola benzer bir şey beliriyor. Büyük bir sevince kapılıyoruz. Ama atlar yola gömülüyor, koşum kayışları kopuyor; gitgide daha umutsuz oluyor durum. Gökyüzü çatırdıyor. Hava bozuyor, bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor. Sık sık yolumuzu yitiriyoruz, umutsuzluğa kapılıyoruz, sonra birden ileride beyaz bir ata binmiş bir adam görüyoruz. Erkekler arabadan çıkıp koşuyorlar. Çok geçmeden, yolda giysileri pis, mavi çadır bezinden iki adama rastlıyoruz: Maoriler – biri çat pat İngilizce konuşuyor. Bunlar ölçümcüler. Mola veriyoruz, çaydanlığı ısıtıp çayla ringa balığı yiyoruz. Oh, ne güzel! İleride mor dağlar, sıska, perişan köpekler, onlarla konuşuyoruz. Sonra atları salıyoruz, ama hiç su yok; Maoriler, onlarla konuşmamız *–E ta, haeremai te kai–* hava soğuk. *Manuka* ateşinin çatırtısı, göğsümüze dek yükselen *manuka*'lar arasında yürüyüş.

İnciçiçeği, [*okunmuyor*] Galatea'ya yaklaşıyoruz. Galatea Irmağı'nın kıyısında öğle yemeğimizi yiyoruz, ırmağın ortasında bir ada var, kocaman bir ağaç kümesi. Su yemyeşil, hızla akıyor. Kocaman, olağanüstü bir atsineği görüyorum, güneş ortalığı kavuruyor, sonra bulutlar yığılışıyor.

"Anasının kuzusu, değil mi?" dedi bebeği havaya fırlatarak.

"Uyurken görmelisiniz onu," diye bağırdı, "tertemiz önlüğü, kolalı küçük göğüslüğüyle."

"Atları tutun, ırmağa dalarlar yoksa!" Ödüm koptu.

Bir adama rastlıyoruz, beyaz atlı ölçümcü; onunla konuşuyoruz. Uzakta Picton. Kentin kapısında atlardan iniyoruz, "kente" yürüyerek giriyoruz. Bir dükkân, bir han, bir de postane var. Mrs. Prodger bebeğiyle burada, İngilizler de. Sevimli bir ırmak, Maori kadınları çok değişik. Postacı oğlan, çocuklar, atların başına bir kaza geliyor. Maori odası, minderler. Sonra, sık çalılıklarla kaplı bir tür havzanın içinden geçen tuhaf bir yol. Çok uzakta, güneş ışığında bir bulutçuk parlıyor.

Kırmızı bahçe kapısının ötesinde dalgalanan tarlalar, keten –uzakta ev [*okunmuyor*] küçük bir otlakta koyunlar, sö-

ğütler, lahana ağaçları, ileride, uzakta gölgeli dağlar – kırkılmak için getirilen koyunlar.

Burada, içeri girip atlar için bir otlak soruyoruz. Kırkma barakasını, evi geçince güzel bir yere geliyoruz; çalılıklarla kaplı küçük bir alan – *tui*'ler, saksağanlar – sığırlar, bir akarsu. Ama acı deneyimimden biliyorum, sivrisineklere yem olacağız. İki Maori kız çamaşır yıkıyorlar; yanlarına gidip çene çalıyorum onlarla. Daha çocuk bunlar. Yemek pişerken gidip kocaman bir kütüğe yaslanıyorum. Önümde uçsuz bucaksız, görkemli bir günbatımı uzanıyor; uçuk mavi bir art alanda, uzun, yumuşak, çelik rengi bulutlar, hüzünlü tepeler, bir dere, kıyısında tıpkı deniz gibi gümüş parlaklığında bir ağaç; koyunlar, kuşların garip, tutkulu kendini bırakışları. [*okunmuyor*]

Sonra Bella'nın gelişi, alacakaranlıkta büyüleyici; somutlaşmış alacakaranlık sanki. Tuhaf giysisi, örgülü saçları, ürkek, salman bedeni. Burada sürdükleri yaşam.

Kırkma barakalarında – sarı giysi, mavi, tüylü ceket, kırmızı çiçekli, etek. Hızlı hızlı kırkıyorlar; sıcak, koyunların bakışı. Vedalaşıyoruz. [*okunmuyor*] Rehberle buluşuyoruz. Yaban çilekleri. Pembe yapraklı eğreltiotu.

Waki – Çalılıklar arasında, bir ağaçla ayrılmış bir açıklıkta öğle yemeği yedik, sonra dolambaçlı bir yoldan, *pah*'a geldik. Çok güzeldi. Bir dizi kulübe, *kumara* ve patates saklamak için yapılmış bir yapı. Hepsi bu. Önce evi görüyoruz. Hiç İngilizce bilmiyorlar. Sonra küçük sevimli bir yer, bahçede güller, karanfiller. Kapının aralığından çaydanlık, ocak, pırıl pırıl teneke kutular görünüyor; bir kadın, art alanda yenleri kırmızı, pembe entarili bir çocuk. Giysisinin kıvrımlarını düzelterek ayakta duruşu – bir tek "Evet" diyebiliyor. Sonra içeri giriyoruz, fotoğraflar çekiliyor – duvarda bir çalar saat, hasırlar, öteberi, kırmızı masa örtüsü, at kılından divan. "İyi, teşekkür ederim," diyen çocuk, ürkek çocuklar, anne ile acınası bebeği, renksiz, çıplak. Öteki, kanlı canlı çocuklar; kadının görkemli yüzü, soylu duruşu.

Sonra postanenin kapısında giysileri parlak renkli bir kalabalık, neredeyse yıldırıcı görünen – Rua'nın[1] çömezlerinden biri, saçları Fijililerinki gibi uzun, yanlarına taraklar ta-

[1] Bir Maori yalvacı.

kılı, on beşinde, güzel mi güzel bir kız. Bir kabile atasıyla evli; gülen yüzü, çocukların saçlarını karıştıran elleri, gülümseyişi. Belalı ırmağın öte yakasına geçiş, rehberimiz, yüzen köpekler, akıntı. Suyun ortasında duruyor, soylu bir duruşu var, hiç kemiksizmiş gibi. Sesi çok güzel, düzgün konuşuyor, gene de her sözcüğü, heceleri tek tek belirterek söylüyor. Bir *tui* öbeğinin yanında durmuş, atlarını tımar ederken görüyoruz onu son kez. [*okunmuyor*]

Güneş yakıp kavuruyor. Rehberimizin *whare*'inin yanında kamp kuruyoruz. Görkemli bir gece.

...bir tepenin üstünde bir *whare*, üstelik yontma, ama evde kimse yok, az önce ateş yakıldığına ilişkin belirtiler var oysa. Eyerlerimizin üstünden, göz alabildiğine uzanan yeşil çalılıklar görüyoruz, ardından koyu kırmızı yanık çalılıklar – uçsuz bucaksız bir mavilik – kocaman bir bulutun benekleldiği gökyüzü. Herkes koyun kırkmaya gitmiş olmalı. Kimseyi görmüyorum. *Whare*'in üstünde bir mezar, mezara tepeden bakan yeşil bir tümsek.

Çalılıklar arasında hep o kahverengi çakıllar üstünde seken suyun çağıltısı. Geçip giden her şeyin özünü soluyor sanki. Yosun bağlamış bir peri çeşmesi. Bir dönemeci kıvrılınca birkaç ıssız, küçük *whare*'in önünden geçiyoruz. Çok eski, ıssız, neredeyse periliymiş gibi görünüyorlar. Kapılardan birine asılı bir at hamutu, yırtık pırtık bir kâğıda çiziktirilmiş bir de not. Bahçede çiçekler, altın sarısı katırtırnakları, sarı nergis öbekleri. Bizi karşılayan bir köpek bile yok. Bütün *whare*'ler ırmağa, vadiye, çalılıklarla taçlanmış tepelere bakıyor. Ağaçlar çiçeğe boğulmuş. [*okunmuyor*]

Maori çocuklarıyla *nga-moni*[1] topluyoruz. Çocukların sözleri, tuhaf gülünç halleri. Bize bakıp bakıp gülüyorlar; ama çok çetin, ellerimiz kaskatı olduğundan çok yorucu olsa da, biz de öğreniyoruz. Kumral saçlı, kara gözlü bir kız dikkat çekiyor. Anlatılmaz bir gülüşle gülüyor, bembeyaz dişleri var: Kırmızı-siyah çizgili pazen bir ceket giymiş başka bir Maori daha. Eski püskü kahverengilere bürünmüş küçük oğlan; giysileri yırtık pırtık, başında, kenarına, yana yatmış bir

[1] Bir çeşit tatlı patates.

koe-koea tüyü iliştirilmiş kahverengi bir keçe şapka. Burada da, Prodgerlara rastlıyorum. Bir kez daha gerçek İngilizleri görmek olağanüstü bir şey. Üçüncü sınıf şeylerden öylesine bıkıp usandım ki. İster Maori olsun, ister turist, yeter ki ikisi arası olmasın. Son derece büyüleyici bir yer olan Umuroa' dan sonra, burası tam bir hayal kırıklığına uğratıyor insanı. Buradaki Maoriler, öteki yerliler gibi değil, biraz İngilizce, biraz Maorice biliyorlar. Üstelik, hemen hemen İngilizler gibi giyiniyorlar, Umuroa'da çok takı takıyorlar, saç biçimleri de tuhaf. Burada ilgi çekici hiçbir şey bulamadım.

Böylece, *whare*'lerinden Waiotapu'ya doğru yola çıkıyoruz. Boz bir gün, arabayı ben sürüyorum. Kalın bir toz tabakasıyla örtülü uzun bir yol; sonra önümüzde *Tarawera*, kocaman, beyaz sarp bir kayalık – yoksul bir ülke – dört bir yanımızı kuşatan görkemli mavi dağlar, göz alabildiğine uzanan yanık *manuka*'lar.

Öğle yemeğimizi yiyoruz; Wharepuni'ye gitsek mi diye tartışıyoruz. Erkekler gidiyorlar, ama sonunda geri dönüp çok uzun bir yürüyüş gerektiğini –üstelik bu sıcakta–, büyük bir *pah* olduğunu söylüyorlar. Oraya gidiyoruz. İlk gördüğümüz şey, yolun kıyısında bizi bekleyen, beyaz gömlekli, kahverengi pantolonlu bir adam. Yolun öte yakasında kalın bir Maori çiti, çitin ardında yeşil otlar, üstünde salyangozlara benzeyen birbirine sokulmuş birkaç *whare*. Yaşlıları üçle on iki arasında birkaç küçük oğlan, dağınık bir biçimde bize doğru geliyorlar; üstleri başları yırtık pırtık, yalınayak, anlatılmaz bir pislik içinde. Bazılarına güzel bile denebilir; ama hepsi de çelimsiz. İçlerinde iriyarı biri var... İngilizce biliyor. Başına doladığı çatkıdan taşan kıvırcık perçemler, kara gözlerinde dinginlik, neredeyse bitkinlik; şapşal bir yürüyüşü, ama yüzünde gizliden gizliye tutkulu bir kıpırtı, bir güç var.

Pazartesi gecesi, *Warbrick*'in *whare*'i yakınında kamp kuruyoruz – çok hoş. Mrs. Warbrick pembe sabahlığı içinde tıpkı bir resim gibi. [*okunmuyor*] Elleri yontma gibi. Bize kocaman bir somun ekmek veriyor, tel örgü çite dayanmış, elinde emaye bir çaydanlıkla bahçeden doğru gelen yeğeni Johanna'ya bakıyor. Tombul, sağlam yapılı bir küçük kız; mavi önlüklü, saçları örgülü, bakışı çok tuhaf. İnekleri sağıyor. Wa-

hi (?) kocaman bir çanak sütle küçük bir fincan dolusu kaymak getiriyor bize, bir fincan da domuz yağı. Akşam yemeğini bizimle yiyor, bana Maorice öğretiyor, sigara içiyor. Johanna çok sessiz, Byron, Shakespeare okuyor, okula dönmek istiyor. W. elişi öğretiyor ona. Gece onu görmeye, evine gidiyoruz – tertemiz bir oda – resimler, yataklar – Byron, bir bardakta mumu andıran çiçekler –çok hoş–, kâğıtlar, kalemler, Maori fotoğrafları, beyazların da. "Takılarına", giysilerine bakarken, Johanna kapının yanında duruyor. [*okunmuyor*] Bütün bunlarda hüzünlü bir şey var. Johanna çok sevimli bir kız.

Waiotapu yolculuğu. Uzakta tepeler; sağdakiler neredeyse eflatun, soldakilerse yağmurdan boz rengi. Arkada kalaygümüş rengi bir tümsek. Daha sonra, yol boyunca, parlak yeşil ağaçların oluşturduğu ince bir çizgi, sararmış otlarla kaplı bir tümsek. Atlara yem vermek için küçük bir bataklıkta duruyoruz, bir kurbağa vıraklamasından başka hiçbir ses yok.

Yoğun, neredeyse korkunç bir sessizlik. Sonra dağlar daha belirginleşti. Hâlâ olağanüstü güzel. Ara ara beyaz bir duman dalgası [*okunmuyor*] sonra yol kıvrıla büküle, buğuyla dolu çukurlardan geçiyor. Tam bir sessizlik; yalıyarların üstünde belli belirsiz bir kırmızılık görünüyor toprağın [*okunmuyor*] arasından.

Yağlı, yemyeşil bir gölün kıyısından geçiyoruz – *manuka*'lar, inanılmaz çiçekler içinde gölün kıyılarına tırmanıyor. Hava kükürt ve buğuyla ağırlaşmış... Çamurlu, sönmüş yanardağları görmeye gidiyoruz – yapış yapış, yeşil basamaklardan çıkıyoruz, yanardağın ağzından içeri bakıyoruz. İğrenç renkli koca koca topaklar çanağın dışına taşıyor; toprağın yüzünde irinli, pis bir yara gibi. Aşağıda küçük bir su çevrisinin üstünde, kuzgun karası bir petrol tabakası. Yağmur başladı. Bu görüntü tiksindirdi, öfkelendirdi onu.

Geri dönüş –yol korkunç– bilmek bilmez – insanın ilikle-rine işleyen nem, açlık. Uyku, sonra gene nem. Sabah hava güzel, ama çok sıcak. Kente yaklaştıkça daha çok nefret ediyor insan ondan. Kokudandır, belki de.

Perşembe – İğrenç bir yolculuk.

Cuma – Öylesine yorgun ki, bütün sabah kliniğin bahçesinde oturuyor. O akşam korkunç bir akşamdı.

Cumartesi – Mektuplar... Dingin akşamüstü – korkunç yağmur – bileklerimize dek ıslanıyoruz – kamp sırılsıklam – kımıldamak zorunda kalma korkusu. Rotarua'yı iğrenç, çirkin buluyor; küçük bir cehennem.

Pazar sabahı – Erkenden yola çıkış. Her kilometre taşında yüreği hopluyor. Ama ayrılırken, kasaba çok güzel görünüyor. Beyaz sisle dolu garip bir biçimde düşsel Whaha... Ah, öyle sıcak ki. Çok hasta, çok yorgun duyumsuyor kendini; baş ağrısı dayanılmaz; gözlerini güçlükle açabiliyor, ama arkaya dayanmalı; arabanın her sarsıntısı acı veriyor ona. Ama yol aldıkça, ağırlığı daha az duyuruyor kendini. Bir Maori'ye daha rastlıyorlar, yalınayak, yere sağlam basıyor. "Tenakoe" diye sesleniyor onlara.

Pazartesi – Bütün gün, Rotarua'dan uzaklaştıkça mutluluğu arttı. Akşama doğru kocaman sarp bir dağa vardılar. Engebeli, yabanıl bir *pah;* eski bir savaş alanı. Burada Maoriler çarpışmışlar; tepenin üstünde bir kaynak fokurduyordu. Gecenin maviliğinde, gökyüzüne doğru, yabanıl, ürkütücü, suskun, bir kule gibi yükseliyordu – sonsuza dek ayakta kalacak bir anıt. Dağın çevresinden dolanınca, Waikato Irmağı'nın ayaklarının altında bulanık, delice aktığını gördüler.

Aşağıda, ırmak kıyısında olağanüstü bir çayırda konaklama... Önlerinde çağıl çağıl akan pürüzsüz su – bir de kavak ağacı, çamların uzun dümdüz çizgisi... Kıyıda, tam karşılarında çiçek açmış bir *manuka* ağacı suya doğru eğiliyor. Çayır *manuka*'larla dolu.

Akşam yemeğinden sonra çit kapısından giriyorlar –uzakta gökgürültüsü işitiliyor hep–, kumlu patikadan geçerek iki yanına çamlar sıralanmış küçük bir yola sapıyorlar. Yer çam iğneleriyle kızıl kahverengi bir renk almış; koca koca taşlar çıkıyor önlerine – *manuka*'lar yolun üstüne doğru sarkmış. Başları öne eğik, elleri öne uzanmış, boğuşarak yol alıyorlar. Sonra birden yanık *manuka*'ların oluşturduğu bir

açıklık; ikisi de yüksek sesle bağırıyorlar. Irmak karşılarında, yabanıl, hoyrat, çağıl çağıl akıyor, çağlayanın dibindeki dingin suyu delice yutuyor – deniz dalgaları gibi, yabanıl kurtlar gibi. Sesi gökgürültüsü gibi. Tam karşılarında, turuncu bir gökyüzünde, tek başına bir dağ beliriyor. Renk öylesine yoğun ki, yüzlerine, saçlarına yansıyor; tırmandıkları kayayı bile ışıtmış. Daha yükseğe tırmanıyorlar.

Günbatımının rengi eflatuna dönüşüyor, ince, eflatun bir çizgi gibi çevrelerini sarıyor. Kocaman, suskun bir kuş ırmaktan havalanıp gökyüzüne doğru uçuyor dosdoğru. Coşkulu ırmağın sesinden başka hiçbir ses işitilmiyor.

İri, kara bir kayaya tırmanıyorlar, yalnız başlarına birbirlerine sokulmuş, oturuyorlar, yabanılca düşünüyorlar, Wapi gibi. Arkalarında güneş belli belirsiz heliotrop rengindeydi. Sonra birdenbire, bir bulutun arkasından, küçük gümüş bir ay parladı – gecenin içinde ansızın ince bir belirti. Gökyüzünün rengi değişti, kızardı. Irmak gürül gürül, kulakları sağır edici bir sesle akıyordu. Yavaş yavaş geri döndüler, yollarını yitirdiler – sonra buldular – yerden bir avuç çam iğnesi alıp kokusunu açgözlüce içlerine çektiler. Uzakta, çayırın ortasında çadır altın bir gelincik gibi parlıyordu.

Dışarıda yıldızlar, büyülü bir sis, tüm dünyayı kaplamış. Kollarını başının üstüne kaldırmış yatarken, ay'la sisi boz bulanık bir düşünce gibi belli belirsiz görebiliyor. Güçlükle seçilebiliyorlar. Şimdi yorgun değil, yalnızca mutlu. Kavak ağacının sudaki yansısını görebiliyor. Çimenler ıslak. Cırcırböceklerinin belli belirsiz sesi işitiliyor. Saçlarını fırçalarken bir soğuk hava dalgası sarmalıyor onu; nemli, soğuk parmaklar dolaşıyor yüreğinin çevresinde.

Güneş çıkıyor. Kavak ağacı şimdi yeşil. Her yer çiyle kaplı. Kazlarla palazlardan oluşan küçük bir sürü ırmakta yüzüyor. Sis beyazlaşıyor, dağdan ağıyor. Çam ağaçları, tam kıyıda çiçeğe durmuş *manuka* ağacı, mavi suyun önünde beyaz bir yığın. Bir tarlakuşu ötüyor, su mırıldanıyor. İleride, ırmağın ivinti yerinin parıltısını ancak seçiyor. Sis yükselip alçalıyormuş gibi görünüyor.

Şimdi gün, bir obua düetiyle iyiden iyiye ağarıyor. Açık seçik işitiliyor sesleri.

Güneş – hiç böyle bir gündoğumu görülmüş müdür? Islak yolda, çam ağaçları arasında yürüdüler. Güneş altın gibi parlıyor, çalılıkların arasında çekirgeler ötüşüyor. İnce bluzunun arasından güneşin derisini kavurduğunu duyumsadı, hoşuna gitti bu.

17 Aralık – Trende. Bundan daha sıcak bir gün olmuş mudur hiç? Sıcaktan altın rengine dönmüş toprak kavruluyordu. Koyunlar kayaların gölgesine sığınıyorlar. Uzakta, tepeler sıcaktan titriyor. M. ile karşılıklı oturduk. *Çok sevimli* bir görünüşüm var.

28 Aralık – Gene trendeyiz, bu kez Gilmour'la birlikte. Oldukça eğleniyorum, çok da mutluyum. İyi bir gün geçireceğimizi biliyorum, daha doğrusu duyumsuyorum; bu da on bin kilometrelik yolculuğa değer. Ama May Newman'ın ne duyacağını merak ediyorum. Onun, benden "uzaklaştığı" kuşkusu var içimde. Ama ben kendimi beğeniyorum, bu yüzden de mutluyum. Döndüğümden beri başıboş bir hafta geçirdim, hiçbir şey yapmadım. Önümüzdeki pazara dek kesin bir karara varmalıyız. Ah, denizle Wagner bir arada! Tanrı'ya şükür, beş şiir yazdım.

Akşam – Onunla koruda geçirdim akşamı. Olağanüstü zarif, beyazlar giymiş. Yüzer gibi yürüyor. Çalılıklarda oturuyoruz, güneş ışığı kahverengi saçlarını güzel bir kestane rengine dönüştürüyor – öylesine büyüleyici ki bu. Ama dingin duyumsuyorum kendimi. [*okunmuyor*] Tıpkı bir düş gibi. Deniz tropik mavisi. Küçük bir ada var, Mana Adası. Ara sıra çalılıkların arasından yanık kurşun kırmızısı (?) bir keten tarlası görüyoruz; onun ardında da denizi. Çalılık eğreltiotlarıyla dolu. Küçük *pipi-wharona*'mın sesi duyuluyor zaman zaman. Kum öyle sıcak ki! Kahverengi ayakkabılarımın arasından ayaklarımı yakıyor. Şapkamı çıkarıp bir İspanyol hanımefendisi gibi küçük, kahverengi bir tül örtüyorum başıma. Müzikten söz ediyoruz; en çok da Macdowell ile Chopin'den. Ne yazık, kendimi ondan daha üstün buluyorum.

Sonra tek başına bir ağaç.

İyi bir yazar olmalıyım. Tutkum, düşüncelerim var. Ama bütün bunları sonuna dek götürecek gücüm var mı? Geri dönersem evet, dönmezsem hayır. Peki, ama neden olmasın?

31 Aralık – [*Birkaç kez el yazımı değiştirmeyi denedikten sonra*] Hiç, ama hiçbir zaman el yazımı değiştiremeyeceğim. Odamın altındaki odada bir adam sigara içiyor. Kokusu penceremden içeri giriyor; öyle çok anıyla kuşatılıyorum ki, bir an kendimi anımsamayı unutuyorum. Dışarıda akşam göğünde engin bir hafiflik. Bitişik bahçede çimleri biçiyorlar. Makinenin tekdüze tıkırtısını işitiyorum. Aralığın 31'i, hava çok serin, dingin. Çim biçme makinesinin sesi içinde bulunduğum kırsal ortamı vurguluyor. Sonra, o sigara!

1908

1 Ocak – Yeni yıl ışıdı – BENİM 1908 YILIM.

Mutlu yıllar sana. Ah gökyüzü, şu kocaman yıldız, ışık, ses, buruk deniz...

Peki, ama kafam var, yaratıcı yeteneğim de. Başka neye gerek var?

Aşağıdaki satırlardan açıkça anlaşıldığına göre, babası, Katherine'in İngiltere'ye dönmesi için verdiği geçici izni geri almıştı. Alpers'in, Katherine Mansfield: A Biography *adlı yapıtı (s.99) olup bitenlere biraz ışık tutuyor. Öyle görünüyor ki, Katherine bir danstan sonra yaşadığı serüvenin coşkulu bir öyküsünü yazmış; kâğıt annesiyle babasının eline geçmiş. Doğal olarak, onu başıboş bırakıp bırakmamak konusunda bir kez daha düşünmüşlerdir.*

23 Ocak – Clara Butt ile Kennerly Rumford'u bekliyorum.

Kathleen'in kız kardeşi: Uzun siyah saçları gergince arkaya doğru fırçalanmış, solgun, ince bir kız – halinde çocuksu bir şey var. Yanında erkek kardeşiyle kız kardeşi. Krem satenden bir gece mantosu giymiş. Donuk, dingin bir ev, balkonda yılanyastıkları, ağır eşyalar, toz içindeki kitaplık, baba-

sıyla büyükbabasının soluk fotoğrafları, garip tavrı, yetersiz beslenme, gün ışığından yoksunluk. Althea için yaşam bu. Dickens var kuşkusuz, Thackeray, Stevenson var. Birkaç mektup, bir yığın eski günce. Böylece yaşlanıyor, bu sessizliğin içinde. Yaşlı hizmetçi, adları duyulmadık, tiridi çıkmış korkunç köpekler. Yürüyüşler, akıllı uslu. Ara sıra tramvaya binip dolaşma; güçlükle işitilen bir müzik. Piyano çalıyor. Gül ağacından yapılma, arka kısmı satenle kaplı. Cılız bir ateş, gelen gideni yok, küçük bir yatak odası, elinde kutsal suyu tutan beyaz porselenden bir melek. Kilise, romantizm. Saçları. Saçlarına iki gül iliştirişi, aynanın önünde duruşu, güzel olduğunun bilincine varışı.

(?) Şubat – Gece. *J'attends pour la premiere foi dans ma vie le ense de ma vie.*[1] Ay ışığında, sokaktan bir koyun sürüsü geçiyor. Kırbacın şaklamasını işitiyorum, ardında siyah, ağır araba – bir cenaze arabası gibi görünüyor *il me semble.*[2] Bu kurban ışığında güzel görünüyorum. Korkmuyorum. Duyumsuyorum yalnızca. Çok uzun beklemediğim için yüce Tanrı'ya şükrediyorum; çünkü ruhum onu özlüyor, bedenimin gün boyu onu özlediği, onun için çırpınıp durduğu gibi. Hadi gel artık. Her geçen an büyük bir tehlike ânıymış gibi *il me semble.* Ama bu adamı bütün yüreğimle seviyorum. Öteki umurumda bile değil. Geliyor. Yatağıma yatıyorum.

Eski bir ceketin cebinde Ariadne'nin eldiven tekini buldum – iki gümüş düğmeyle iliklenen bej rengi süet bir eldiven. İki yıldır orada kalmış. Ama hâlâ ince bir biçimde Carlotta'yı çağrıştırıyor; onu yanağıma dayadığımda sevdiği kokunun gizini duyabiliyorum hâlâ. Ah Carlotta, anımsıyor musun? Bir faytonla Regent Street'te kayarcasına gidiyorduk, iki yanımızda altından ışık çiçekleri, önümüzde ince bir hilal.

10 Şubat – Sonunda kendimi öldüreceğim – hiç kuşkum yok.

18 Mart – Pırıltımı yaşamımla ödüyorum – keşke ölseydim – gerçekten de.

[1] (Fr.) Ömrümde ilk kez yaşamımın bunalımını bekliyorum. (Ç.N.)
[2] (Fr.) Gibi geliyor bana. (Ç.N.)

Başkaları gibi değilim ben, yaşanacak ne varsa yaşadım çünkü. Ama bana yardım edecek hiç kimse yok. Kuşkusuz Oscar var – Dorian Gray.

1 Mayıs – Her zamankinden daha kötüyüm. Bu yol deliliğe götürecek beni. Kendine çekidüzen ver!

17 Mayıs – Akşam saat 9. Pazar gecesi. Dolunay.

Şimdi plan yapalım.

Ah, Kathleen, bu korkunç düzenleri kurma artık – iğrenç bir biçimde aptalca davrandın. Çektiğin, daha da çekeceğin acılardan ders al. Böyle kalamazsın, çok iyi biliyorum bunu. İyi ol – Tanrı aşkına iyi ol, yürekli ol, gerçeği daha çok anlat, daha iyi bir yaşam sür. Bütün bu aldatmacalardan bıktım – ay hâlâ ışıldıyor – yıldızlar hâlâ gökyüzünde. Yarın kalkıp kalbin için doktora gitsen iyi olur – sonra da bütün o aptalca, saçma sapan soruları çöz. Nereye olursa olsun, bir yere git. Burada kalma – çalışmayı kabul et, insanlarla savaş. Böyle giderse, olanca hızla, Cehennem'e doğru yol alırsın. TOPLA KENDİNİ. Kalpten öleceğime böylesine inanmam gerçekten çok tuhaf – üstelik hep Arthur'un suçu[1] yüzünden.

Mayıs – Elizabeth Robins'in bir kitabını, *Come and Find Me*'yi yeni okuyup bitirdim. Gerçekten, zekice, olağanüstü bir kitap; içimde büyük bir güç uyandırıyor. Kadınların gelecekte neler başarabileceklerinin şimdiden belirsizce bilincine vardığımı duyumsuyorum. Henüz gerçek anlamda olanakları olmadı kadınların. Aydınlanmış çağımızdan, önyargılardan kurtulmuş ülkemizden söz ediliyor – saçmalıktan başka bir şey değil! Kendi yaptığımız zincirlerle sımsıkı bağlıyız biz. Evet, bu zincirleri kendi kendimizin yaptığımızı, onları kendimizin koparmamız gerektiğini şimdi anlıyorum. Eh ben – peki benim ülküm, yaşama ilişkin düşüncelerim nerede kaldı? Oscar –yatağımın başucunda hâlâ canlı bir gardenya var– ruhumda hâlâ öylesine sağlam bir yer mi tutuyor? Hayır; çünkü giderek daha geniş bir görüngeden bakma ye-

[1] Sözcük açık seçik "Arthur'un" diye yazılmış; ama Katherine'in bu dönemdeki yaşamının sarsıcı dramında, bu adda kimsenin izine rastlayamadım. (J.M. Murry)

tisi kazanıyorum. Biraz Oscar, biraz Symonds, biraz, Dolf Wyllarde – Ibsen, Tolstoy, Elizabeth Robins, Shaw, d'Annunzio, Meredith. İnsanın kendi yaşamının karmaşık dokusunu dokuyabilmesi için birçok çilelerden birer iplik alması iyidir – bunlar arasında bir uyum sağlanması gerektiğinin bilincine varması da. Koyun yetiştirmek, yün taramak, boyayıp damgalamak gerekmez – hazır olan her şeyi sevinçle almak böylece kazanılan zamanda çok daha ileriye *gitmek,* bağımsızlık, kararlılık, sağlam bir amaç, ayırt etme yeteneği, zihinsel açık seçiklik – işte kaçınılmaz olan şeyler. Sonra İstem-Sanatın saltık olarak kendini geliştirmek olduğunun bilincine varmak. Dehanın her insanın içinde uyur durumda olduğunu, önemli olan, içe işleyen şeyin varlığımızın temelinde yatan bireyselliğinin ta kendisi olduğunu bilmek.

Benim gereksinim duyduğum şeyler kısaca şunlar: güç, varsıllık, özgürlük. Bizi böyle acımasızca köstekleyen, aşkın dünyadaki tek önemli şey olduğu kuramı; kuşaktan kuşağa kadınlara çekiçle vurula vurula öğretilen bu yavan kuram. Bu mavaldan kurtarmalıyız kendimizi – mutluluk, özgürlük olanakları o zaman, ancak o zaman belirir.

12 Ekim – Benim için şanssız bir ay. Bu ayı geçirmek zorunda olmaktan nefret ediyorum; her gün yılgıyla doluyor içim.

21 Aralık – Walter Pater'in *Child in the House*'un biçemine çok benzeyen bir yaşamın öyküsünü yazmak isterdim. Wellington'daki bir kız hakkında; bu kendine özgü, çekiciliğini, kısırlığını, ikliminin özelliklerini –rüzgârı, yağmuru, ilkbaharı, geceyi–, sonra, denizi, bulutların görkemini. Sonra kalkıp Avrupa'ya gidiyor. İkili bir yaşam sürdürüyor orada; geri dönüyor, tam anlamıyla düş bozumuna uğruyor; sonunda her şeyin gerçeğini görüyor – Londra'ya dönüyor, orada sürdürüyor yaşamını; öylesine tuhaf bir yaşam ki, yaşamın kendisi onu bağrına basıyor gibidir – sonra, ölesiye hasta W.'ye dönüyor, orada ölüyor. Bir öykü – bir öykü taslağı, o da değil, daha çok ruhbilimsel bir inceleme – derin ilgiye dayalı bir

şey. İklimin yol açtığı sıkıntıya, yapay olana duyulan garip özleme bol bol yer vermeliyim. *Savaşım* adını vermeliyim ona; çocuğun adı da –Hah, buldum– bir Maori olmalı, adı da Maata olmalı. Rehber Warbrick de girmeli öyküye.

Katherine'in yılda 100 sterlinlik bir ödenekle Londra'ya gitmesine izin verildi. Temmuzda, Lyttleton'dan gemiye bindi, 24 Ağustos 1908'de Londra'ya vardı, müzik öğrenimi gören kızların kaldıkları Beauchamp Lodge Öğrenci Yurdu'na yerleşti. Hiç zaman yitirmeden Carlton Hill'de oturan Sezar'ın ailesiyle ilişkilerini yeniledi. Sezar'ın kardeşi Garnet'e tutuldu. O sıralarda gezici bir opera topluluğunda kemancıydı Garnet. Katherine kasım ayını Hull'da onunla birlikte geçirdi.

Buna karşın, 2 Mart 1909'da ansızın, şan öğretmeni George Bowden'la evlendi; ertesi sabah da, gene birdenbire bıraktı onu. Bu görülmedik olay hakkında, Alpers'in Biography*'sinde (s.113–119) bilgi verilmektedir. Bir süre için Katherine, o sırada Liverpool'da bulunan sevgilisi Garnet Trowell'e döndü. Evlenip ayrıldığı haberi Yeni Zelanda'ya ulaşınca, annesi durumu kurtarabilmek için alelacele 27 Mayıs'ta İngiltere'ye geldi. Alpers, annesinin, kızının bebek beklediğinden habersiz olduğunu söylüyor. Belki de doğrudur, ama Alpers'in öne sürdüğü gibi, Katherine'in kendisinin de bunu bilmemesi pek inandırıcı görünmüyor. Mrs. Beauchamps, kızını Bavyera'ya götürüp orada bir manastırda kalması için gerekli düzenlemeleri yaptıktan sonra, 10 Haziran'da Yeni Zelanda'ya gitmek üzere yola çıktı.*

1909

Brüksel, Frühling 1909.

Ağaçların en güzeli; kiraz ağacı şimdi
Çiçeğe durmuş dallarıyla
Ormanın kıyısında duruyor
Beyazlara bürünmüş Paskalya için.

Kutsal Cuma – Kutsal Cuma akşamı; yılın en önemli, en anlamlı günü, hiç kuşkusuz. Avuçlarımda çivi izleri, boğazım-

da kavurucu susuzluk, İsa'nın can çekişmesini duyarım hep. Hiç kuşkusuz, ölü değil o; sevdiğimiz ölülerin hepsi de bizim yakınımızda. Büyükannem, İsa, hepsi. Yardım elini uzat bana. Ben de susadım. Çarmıhın üstüne doğru eğiliyorum. Çarmıha gersinler beni – gersinler ki, "Bitti," diye bağırabileyim.

Erinç bulamadım bir türlü.
Oradan oraya savurdum kendimi,

"Acı çekiyorum," diye bağırdım.
Yaralı bağrımın içinde
Döndü bıçak, etimin derinlerine indi.

Bir duvara benziyordu yaşam,
Tuğladan, pis, isli bir duvara.

Ah, güneşe uzanan körpe dallar!
Parmaklarının ucunda yükselmiş,
Işığa doğru uzanan bitkiler!

Şu anda dile getiremiyorum. Belki çok sonra başarabilirim bunu. Acı çekerken, birdenbire dile getireceğim kendimi. Kendini açığa vurmanın sevinci.

Onu görüyor musun?
Bak, şu alaca ışıkta
Orada asılı perdenin arkasında,
Bak nasıl kımıldıyor, ürperiyor.
Ey kadın, onun için ağlama böyle.
Perdeyi şişiren rüzgârdan başka bir şey değil.
Başını kısır göğsüme yasla.
Çocuk! Gelip sandalyemin arkasında duruyor,
Sonra elleriyle gözlerimi kapatıyor. "Bil bakalım,
Kimim ben annecik?" "Hiç bilmiyorum – *sen* değilsin."

Çocuk – bu gece bu odaya geldi,
Karanlıkta el yordamıyla yolunu bularak.
"Niçin karanlıkta oturuyorsun anne?"
"Ağlamaktan gözlerim yoruldu, canım."

"Sen burada kalırsan karanlıktan korkmam."
(Ah, yüreğinden, beyninden geçen düşünce
Bir daha ışığı hiç göremeyecek.)

Çocuk – gelip sandalyemin arkasında durdu.
Sonra gözlerime bastırdı ellerini. "Kim o?
Bil bakalım, annecik!' 'Sen olamazsın."

"Yo, hayır! Üç seferde bil bakalım." "Dur öyleyse, üç sefer çok az."
Onu dinginleştirecek biricik eller,
Sımsıkı bitişmiş, avuç avuca.

Çocuk – ürkek ürkek durdu karşımda.
"Dizine oturamaz mıyım, çok mu küçüğüm
Annecik? Öyle yorgunum ki, oynayamam şimdi.
Çok ağır geliyorsam" – "Hayır küçük oğlum!"
Annenin kanı buz gibi oldu damarlarında:
Hafifti, öyle hafifti ki.
Çocuk – yüzünü göğsüme gömdü,
"Ah, anne – bırak kalayım!" diye ağladı.

Trenle Harwich'e gidiyorum. Korkarım, hiç kendimde değilim. İşte buradayım. Öğleden sonra bir uyku hapı alıp saat beşi geçinceye dek uyudum. Ida uyandırdı beni. Hâlâ yarı uykuda, korkunç yorgun, eşyalarımı topladım, bir şeyler yedim. Benim gene uzaklara gitmem fikri çok heyecanlandırıyor onu; son anda, Liverpool St. trenine biniyorum. İkinci mevki bir bilet aldım, işte buradayım, hâlâ bitkinim, ama uyuyamıyorum. Vagon dolu, ama Garnie, *evime* gidiyormuşum gibi bir duygu var içimde. İngiltere'den kaçmak – en büyük isteğim bu. Nefret ediyorum İngiltere'den. Yağmurlu, karanlık bir gece. Karşımda kırmızı pelerinli küçük bir kız uyuyor; saçlarını savuruyor, tıpkı yıllarca önce Brüksel'de küçük bir kızken, Dolly'nin yaptığı gibi. Benden başka herkes uyuyor. Tren karanlığın içinde sarsıla sarsıla gidiyor. Yeşil ipek bir eşarpla donuk pembe kadifeden [*okunmuyor*] koyu kahverengi bir şapka var başımda. Mrs. K. Bendall adıyla yolculuk ediyorum.

Brüksel'de sabah. Çok iyi uyudum, yatmadan önce küçük bir konyak-soda içtim, şimdi daha iyiyim neredeyse, bana aman vermeyen o dayanılmaz baş ağrım hâlâ sürüyorsa da. Bayanlar kompartımanında yıkanıp giyinmiş, şapka kutumun üstünde oturuyorum; birden çok eğleniyorum – herkese bakıp. Az önce saçlarımı yıkayıp fırçaladım. Ne tipler! Pembe yünler giymiş şu şişko kadın – aman Tanrım! Sonra, Brüksel yakınlarında bir manastıra yerleşmeyi düşünen şu değerli İngiliz mürebbiye. Herkes beni Fransız sanıyor. Cook's'a uğrayıp her şeyi halletmeliyim.

29 Nisan – Şimdi bu odadayım. Neredeyse, daha bu satırları yazıp bitirmeden bir başka odada okuyacağım onları; yaşam böyle. Eşyalarımı topladım, Londra'ya gidiyorum. Bir daha mutlu bir kadın olabilecek miyim, acaba? *Je ne pense pas, je ne veux pas!*[1] Ah, şu anda New York'ta olsaydım! Şu söylediğime bak! Bir türlü yerimde duramıyorum. İşin acı yanı bu.

Güzel bir gün, kardeşim – ama görmüyorum onu. *Bedenim* öylesine kendi kendisinin bilincinde ki. Olabilecek bütün korkunç şeyleri *je pense* –"bütün bu iğrençliği"– yüreğim öyle kederli ki, sonunda gerçekten hastalanacağım – yerim yurdum, şapkamı asıp koca dünyada işte burası benim evim diyebileceğim bir yerim yok. Ama *attendez*[2] yemek yememelisin, uyumamalısın! Kendini ölü gibi *duyumsarken,* "formunda" görünmenin yararı yok.

Trenle Anvers'e gidiyorum. Belçika'yı seviyorum, yeşili, erguvan rengini seviyorum çünkü. Acaba ne zaman oturup küçük oğluma kitap okuyacağım?

Aşağıdaki metnin, Katherine'in sevgilisine yazdığı postaya atılmamış bir mektup olduğu anlaşılıyor. "A.C.F. mektup. Gece" başlığını taşıyor.

Haziran 1909 – Bu sıkıntılı gün bitti sonunda, yağmurdan sırılsıklam kestane ağacının dalları arasından tan ışığı süzülmeye başladı. Dünkü o güzel, coşturucu yürüyüş sırasında soğuk almış olmalıyım; bugün hastayım çünkü. Sana

[1] (Fr.) Sanmıyorum, istemiyorum. (Ç.N.)
[2] (Fr.) Durun. (Ç.N.)

yazdıktan sonra çalışmaya başladım – ama çalışamadım – üstelik öyle soğuk ki. Düşün, haziran ayında, üst üste iki çift çorap, iki ceket giyip yatağa sıcak su şişesiyle giriyorsun, gene de titriyorsun... Sanırım, böyle titrememin, başımın dönmesinin nedeni, duyduğum acı. Sesleri sana yabancı olan bir evde bütün gün yapayalnız olmak, bedeninde, kafanı etkileyen korkunç bir kargaşa duymak, iğrenç olaylar, tiksindirici kişiler getiriyor ansızın gözünün önüne, silkinip uzaklaştırıyorsun onları, ama ağrı azalır gibi olup sonra gene artınca yeniden beliriyorlar. Ah ne yazık! Yabanıl korularda yalınayak yürüyemeyeceğim bir daha. Buranın havasına alışıncaya dek...

Tasarlayabildiğim biricik hoş şey, ninemin beni yatağıma yatırıp bir çanak sıcak sütle ekmek getirmesi, ellerini kavuşturmuş, sol elinin başparmağı sağ elininkinin üstünde, durup, o tapılası sesiyle, "Bak, canım, ne güzel değil mi?" demesi. Ah, ne umulmadık bir mutluluk olurdu bu. Sonra uyanıp onun ayaklarım soğuk mu diye bakmak için çarşafları kıvırdığını, onları kedi tüyünden daha yumuşak küçük pembe bir havluya sardığını görmek... Ne yazık!

Bir gün, "Anne, ben nerede doğdum?" diye sorarsa, "Bavyera'da, canım," diye yanıtlayacağım onu. Bu soğuğu –bu hem fiziksel, hem zihinsel soğuğu–, bu yürek üşümesini, ellerimin, ruhumun soğukluğunu bir kez daha duyumsayacağım, sanırım. Sevgilim, bu gece çok üzgün değilim. Umarsızca konuşma –senin var olduğunu bilme– gereksinimi duyuyorum yalnızca... Hepsi bu.

Pazar sabahı – Bir pazar daha. Bugünün bize, ikimize de getirmediği nedir? Benim için tatlılıkla, tasayla dolu bir gün. Glasgow – Liverpool – Carlton Hill – *Evimiz*. Bugün de yağmur yağıyor – insanı bir anıdan ötekine sürükleyen, düzenli, inatçı bir yağmur. Sana yazdığım mektubu bitirdikten sonra, aşağıya, yemeğe inip biraz çorba içtim. Yanımda oturan yaşlı doktor, "Lütfen, *şimdi* gidip yatın," dedi ansızın; ben de kuzu kuzu gittim, biraz sıcak süt içtim. İşkence gibi bir geceydi. Sonunda sabahın geldiğini duyumsayınca bir mum yakıp saate baktım; on ikiye çeyrek vardı daha. Uyku hapına karşı direnmenin ne demek olduğunu biliyorum şimdi. Başucumdaki

masanın üstünde Veronal vardı. Unutuş – derin uyku – düşün! Ama almadım. Kalkıp giyindim, oraya buraya tutunarak...

Waerishofen: Bayern: 4 Temmuz, 1909.

Derelerin çağladığı
Doğup büyüdüğüm
uzak bir ülkede
Selviler ürperiyor
Bir zamanlar bildiğim gölcüklerin kıyısında...

İşitiyor çoktan unutulmuş
Beni bilen o tarlalarda,
Şimdi Londra'da uzanıp döşeğime
Uyku arıyorum bir başıma.

Ich muss streiten um vergessen zu können; ich muss bekämpfen, um mich selbst wieder achten zu können. Ich muss mich nützlich machen, um wieder an das Leben glauben zu können.

Ich will arbeiten, ich will mit *dem Glück, um die Zufriedenheit kämpfen.*

Wir mussen jeder allein sein – allein arbeiten, allein kämpfen, um unsere Opferwilligkeit zu beweisen.[1]

Nine

Kiraz ağaçları altında
Leylak rengi basma giysisiyle ninem
Küçük erkek kardeşimi gezdiriyordu kucağında.
Küçük erkek kardeşim gibi körpecik bir rüzgâr
Kiraz dallarını sarstı
Kiraz çiçekleri yağdı ninemin saçlarına
Soluk leylak rengi giysisine
Küçük erkek kardeşimin üstüne başına.

[1] (Alm.) Unutabilmek için çaba harcamalı, kendime saygımı yeniden kazanmak için savaşmalıyım. Yaşama yeniden inanabilmek için kendimi yararlı kılmalıyım. Çalışmak istiyorum, mutlu olmak için talihle savaşmak istiyorum. Her birimiz yalnız olmak zorundayız; özverimizi kanıtlamak için yalnız başına savaşmalıyız. (Ç.N.)

"Bakabilir miyim, nine?" dedim.
Eğilip atkısının bir ucunu kaldırdı ninem,
Derin uykudaydı,
Ama ağzı kıpırdıyordu, öpüyormuş gibi.
"Ne güzel!" dedi ninem, başını sallayıp gülümseyerek,
Ama benim dudaklarım titredi,
Ninemin sevecen yüzüne bakarken,
Küçük erkek kardeşimin yerinde olmak istedim,
Kollarımı ninemin boynuna dolamak,
Gözlerinde parlayan iki damla gözyaşını öpmek.

(*1909*)

Kısa bir süre sonra, bebeğini doğurmayı tutkuyla isteyen K.M. düşük yaptı. Çocuğunu yitirmeye dayanamayan Katherine, kendi bebeğinin yerini alacak bir çocuk edinmek istedi... Katherine'e bir çocuk bulmayı üstlenen Ida Baker, Welbeck Sokağı'nın arkasındaki ara sokaklardan birinde yaşayan, son zamanlarda hasta düşmüş Walter adında küçük bir oğlan buldu. Walter birkaç haftalığına Waerishofen'a gitti, Sally –Katherine'e böyle diyordu– sağlığına kavuşturdu onu. (Alpers, s. 125)

1910–1911

Ocak 1910'da, Katherine, Londra'ya, anlaşıldığına göre, bir süre kocasının yanına döndü. Onun önerisiyle Bavyera'da yazdığı öykülerin bazılarını The New Age*'e götürdü. Derginin editörü, A.R. Orage olumlu karşıladı bu öyküleri.*

Katherine, ilkbaharda acılı bir peritonit ameliyatı geçirdi. Rottingdon'da güç bir nekahet döneminin ardından romatizmaya yakalandı. Katherine Londra'ya dönünce, Cheyne Walk'da yaşamaya başladı, orada William Orton'la arkadaşlık kurdu; Orton The Last Romantic *adlı özyaşamöyküsel romanında bundan söz eder.*

1911 yılının başında, Katherine, Grays Inn Road'daki Clovelly Mansions'a taşındı. Alpers'e göre (s.139), ilkbaharda yeniden gebe kaldı. Bu doğru olsa da olmasa da –ben kendi adıma kuşkuluyum bundan; çünkü ilk ameliyatın Katherine'in gebe

kalma olasılığını çok azalttığına ilişkin kanıtlar var– bu iki ameliyatın (gerçekten iki kez ameliyat olmuşsa), Katherine'in yaşamında ruhsal açıdan büyük bir önemi olduğuna kuşku yok. Çocuğu olması artık uzak bir olasılıktı. Katherine –hiçbir zaman doğmayan–, bir çocuk sahibi olmayı umarsızca için için umdu hep.

1910 – Gerçekten iyi bir şey yazmak için çılgınca bir istek var içimde – ve bunu yapma yetersizliği, tasarlanabileceği gibi, son derece üzücü. Gene de, sonunda önemli bir şey ortaya çıkmasa da, çaba harcamalıyım.

14 Mart – Bu, neredeyse delice çalışma özlemi içimi kemirip duruyor sanki. Korkunç, dayanılmaz bir acı kapladı içimi.

Grays Inn Road boyunca.

Donuk bir gökyüzünde gri bulutlar, yorgun kuşların kanatları gibi ağır ağır deviniyor. Rüzgâr esiyor: Çiğ ışıkta yapılarla insanlar birdenbire gülünç görünüyorlar – çok keskin çizgili biçimlendirilmiş, kötücül biçimde var edilmiş.

Grays Inn Road boyunca yol, alan küçük bir alay. Önde, bir laternayla iki çıkının ağırlığı altında gıcırdayan bir el arabasının sapları arasında bir adam. Ufak tefek, kara-sarı, başı öne sarkmış, yüzü ter içinde. Laterna kıpkırmızı, iki yanında mavi-altın yaldızlı "dans eden bir resim". Arabadaki çıkın bir kadın. Siyah bir yağmurlukla bir gemici şapkası görüyorsunuz yalnızca. Kucağında tuttuğu küçük çıkının kireç gibi bembeyaz bacakları, sarı potinleri, atkının gevşek uçlarından sarkmış, sallanıyor. Arkadan iki küçük oğlan geliyor; ayaklarına takılıp düşmekten korkuyormuşçasına gözlerini yere dikmiş, ufak ufak adımlarla yürüyorlar.

Tek sözcük bile etmiyorlar; gözlerini hiç kaldırmıyorlar yerden. Bu sessizlik, bu dikkat, yürüyüşlerine garip bir saygınlık veriyor.

Ayaklarını sürüyerek, iki yanında mavi-altın yaldızlı "dans eden resim" bulunan o kıpkırmızı, görkemli şeyin ardına takılmış, bilinmeyen bir yere doğru çetin bir yolculuğa çıkmış hacılara benziyorlar.

Aşağıdaki kayıtlar, ölmüş William Orton'un The Last Romantic *adlı kitabından alınmıştır. Doğruluklarından kuşkulanmak için hiçbir neden yok. Orton, Michael'dir. Lais ise âşık olduğu kız. Katherine'in o sıralarda adını Catherine diye mi yazdığını bilemiyorum.*

6 Eylül 1911, Çarşamba – Dün öğleden sonra Michael gelip Siyah Opal'i istedi benden. [*Katherine'in ona verdiği, bir çeşit tılsım olarak kullandıkları bir yüzük.*] Siyah Opal'i hemen çıkardım parmağımdan. Michael açık gri bir giysi giymiş, cıvıl cıvıl renklerde bir boyunbağı takmıştı. Daha sonra, onunla Queen's Hall'da buluşmaya söz verdim – gitmek istiyordum, evet evet. Çanlar beşi çalarken, *O* beni görmeye geldi. Beni kollarına alıp Siyah Yatak'a taşıdı. Çok esmer, çok güçlüydü... Hava kararmıştı. Bir yabankedisi gibi sokuldum ona; diz altından kurdelelerle bağlanmış gümüş rengi çoraplarımı, kenarlarına beyaz kürk geçirilmiş sarı süet ayakkabılarımı, yabancı gözüyle beğendim. İki yabanıl hayvan gibi seviştik. Gece geç vakit parkta, bir ağacın altında oturduk. Ay, hızla kuruyan ağaçların dalları altında parlıyordu. Çimenler toprak kokuyordu. Koyu gölgeliklerde sevgililer sarmaş dolaş yatıyorlardı. Ama çevremdeki her şey Michael'a kesmişti sanki. Bana doğru geldi – yanımdan geçti – durup bir sigara yaktı – uzakta gördüm onu – ayak seslerini nafif nafif işitiyordum arkamdaki yolda – sıçrayarak ayağa kalkmak, ay'a doğru, "*je veux mourir, je veux mourir*"[1] diye bağırmak istiyordum – ellerimi ovuşturup öne arkaya sallanarak ağlamak istiyordum; sonra dinginleştim, kımıltısız kaldım... Bir anlığına benimle birlikte eve geldi. Bir mum yaktım – dünya silinip gitti. Devindim. Giysilerimi omuzlarımdan yırtarcasına çıkardı. Güldüm – öne doğru eğildim – zarif, kıvrak mumu söndürüp ay ışığıyla aydınlanmış odada belime dek çıplak durdum. "Güzelim benim, canım!" Kollarını belime dolayıp önümde diz çöktü. Ona sımsıkı sarıldım, bedenini bedenime bastırdım, saçlarımı arkaya sanırdım, ay'a bakıp güldüm. Tutkudan çılgın gibiydim – öldürmek istiyordum... Yavaş yavaş bıraktı beni.

1: "Ölmek istiyorum, ölmek istiyorum." (Ç.N.)

Bu sabah St. Malo'nun resimlerini yazı masasının üstüne yaydım; eskiz defterinin yapraklarını çevirdim. Michael'a duyduğum sevgi değişti: Daha zorlayıcı, daha karşı konulmaz oldu. Bazen umutsuzca hiçbir zaman birlikte olmayacağımızı düşünüyorum, gene de, içimde gerçek diye bir şey kalmışsa, ikimizin de ancak birlikte olursak yaratabileceğimizi, birbirimizi tamamlayacağımızı biliyordum. Gerçek olan yalnızca Michael ile benim... Başka bir yaşama başlamak istiyorum; bu yaşam yıprandı, neredeyse paramparça oldu...

Bugün çok yalnız, çok hastayım. Pencereden sise bürünmüş yapıları görüyorum. Kereste deposundan tiz sesler, bağrışmalar geliyor, boğulmuş insanlar denizin altında bir sal yapıyorlar. Yüzükoyun yeşil suyun içinde yatıyorum, tembelce sallanıyorum, ama beni görmüyorlar, gölgem erişiyor onlara yalnızca.

Yıl sona ermek üzere.

Bu gece dünya güzel
Öyle çok yıldız parlıyor ki gökyüzünde,
Mutlu insanlar geçiyor yanımdan
El ele tutuşmuş neşe içinde evlerine dönen

Her yolakta yolumu yitiriyorum
Her taşa takılıp tökezliyorum
Hangi kapıyı çalsam
Bir bana kilitli.

K.M. 6 Eylül 1911

Az önce Lais buradaydı. Öyle güzel ki, gözüm ondan başka güzel görmüyor, tatlı Lais yetiyor bana. Gri giysisinin içinde dal gibi bedeni – parlak saçlarını yatıştıran elleri – sarı minderlere uzandı. O böyle konuşup gülerken gözleri parlar, yanaklarına pembe bir renk yayılırken, ağzı kiraz gibi kırmızıyken Tanrı'nın güneşi gökyüzüne koymasının milyonlarca nedenini anlıyorum: bir gün kapalı perdelerin arasından parlayıp Lais'in güzelliğini aydınlatsın diye. Üç sonsuzuz biz: Michael, Lais, ben. Çünkü Michael karanlıkla ışık, Lais ateşle kar; bense denizle göğüm. Ah, ne yazık ki ki prenses değil

– uçları herminli küçük beyaz potinleri, gümüş rengi gömleği, üstüne pembe elma çiçekleri işlenmiş mavi iç etekliği, altın canavarlar işlenmiş, canlı turuncu astarlı, etekleri uçuşan soluk yeşil kadife giysisiyle. Kemer yerine, gözleri baklava biçiminde zümrütlerden yapılmış canlı bir yılan dolamış beline sanki; uçuşan saçları mercan tokalarla tutturulmuş. Yaban papağanı tüyleriyle astarlanmış abanoz bir kızağa binebilirdi – başının üstünde gölgelik yerine flamingolar uçuşurdu. Bir gün peri masalları yazmak için esin kaynağı olacak bana.

Gece yarısı – Après tout[1] günü gününe yaşıyorum yalnızca – işimin dışında kalan her şeye çok az direniyorum; işim uğruna yapıyorum bunu. Başka sanatçılar da benim gibi bu zorlayıcı dürtü – hiç dinmeyen bu susuzluğu – bu doymak bilmez isteği duyuyorlar mı? Bir zamanlar durdurabilirdim kendimi; günler, hatta haftalar geçip giderdi, ama şimdi bir tek saatim bile böyle geçmiyor. Havada soluyorum bunu. Onunla dopdoluyum. Peki, Catherine, istediğin nedir senin, böylesine tutkuyla erişmek istediğin şey? Romanlar, öyküler, şiirler yazmak.

29 Ekim – Mucizeler mucizesi oldu: Yaşamım sona erdi, şimdi. Erinç içindeyim. Michael'ın defterine yazıyorum bunları; gecenin geç vakti – yarın uzaklarda olacağım. Güven bana, Michael – bunları söylemem yeterli değil çünkü; Catherine'ini göz kamaştırıcı ışıkta görmek sana ilginç gelebilir sanıyorum. Küçük bir çocuk oldum yeniden. Dünyayı tanımıyorum, teni, şeytanı tanımıyorum. Yalnızca imgelemimde yaşıyorum. Tüm *duygularım* orada, tüm *isteklerim,* tutkularım. Dünyadan vazgeçmek istediğim yok – geçip gitti dünya. Bıraktım onu – bıraktım onu – tek bir adımla – bakmadım, tanımadım bile – görülmeyen, gizli yerimde kalacağım şimdi.

1912–1913

1911'in sonunda Katherine ile W.L. George'un evinde karşılaştık. Bu karşılama ile sonuçları, İki Dünya Arasında'*da betimlenmiştir.* 1912 *Nisanı'nın sonunda, Katherine'in dairesinde*

[1] Bütün bunlardan sonra. (Ç.N.)

kiracı oldum, birkaç hafta sonra da onun sevgilisi. Günce'*nin aşağıdaki bölümü, ilişkimizin ilk aşamasına ilişkindir.*

Kadın tam çay yaparken geldi adam. Kadın seslendi, kapıya gitti, koridorda onun, durduğunu gördü. "Merhaba!" dediler birbirlerine. Adam içeri girdi. "Çay ister misiniz?" dedi kadın. Evet, isterdi. Jo Simpson'a rastlamıştı yolda – Jo'yla mutlaka tanışmalıydı. Çanaklarla içtiler çaylarını, sigara içerek konuşmaya başladılar. Adam yaşamını anlattı ona, kadın da kendininkini. Kadın pencereye gitti, "Buraya gelin!" diye çağırdı onu. Denizi, denizin üstünde bir gemi gördü adam. Evet, kadın da görmüştü. Gidiyordu gemi – yelken açmış. Pencereden sarkmış konuştular – uzun uzun konuştular. Sonra kadın, "Ben yatıyorum. İyi geceler!" dedi. "Üstünüze bir palto örtmek ister misiniz?" "Hayır, teşekkür ederim – hem benim paltom var." Ne sevimli görünüyordu, dürülmüş, kocaman şemsiyesiyle – tıpkı bir Tanrı gibi yürüyordu.

İki Dünya Arasında'*da betimlenen birçok olaylardan sonra, Aralık 1913'te Paris'e, orada kalmaya gittik; yaşamımı kazanabileceğimi umuyordum orada. Umudum boşa çıktı, iki ay sonra Londra'ya dönmek zorunda kaldım. Paris'te Francis Carco'yla dostluğumu yeniledim.*

1914

Ocak, Paris.

(Çay, Eczane, Marmelat diye başlayan bir alışveriş pusulasının başında).

Çay, eczane, marmelat–
Gerçekten de çok dolaştım bugün,

Hiç geçmediğim yollardan geçtim, dükkânlara girdim,
Hepsi de yendi, bitti şimdi.
Eczane, marmelat, çay,
Tanrım, ne güzel, ne ucuz olabiliyor bunlar!

Bahşişler, yol paraları, aptal femme'lar
Kuzular gibi atlayıp sıçradılar bütün gün,

Mutluluklarına mutluluk katıldı
Yolunan benim çünkü!

"Rusya'da," dedi Çehov, Gorki'ye, "dürüst bir adam, dadıların çocukları korkuttukları bir çeşit gulyabanidir." Gorki'yle konuşurken, Çehov'un tıpkı Gorki gibi konuşması ne olağanüstü *(George Calderon).*

Bu "kılavuzu" izlemek isterdim.

Aşağıdaki notların yazıldığı 1914 Şubatı'nda, Katherine Mansfield'le birlikte, Paris'te Rue de Tournon'da 32 No.'da oturuyorduk. Yeterince para kazanmanın olanaksızlaştığını gördük; ben iş aramak için Londra'ya dönmek zorunda kaldım.

"Dingin, karşı konulmaz bir esenlik – neredeyse gizemli nitelikte, gene de fiziksel durumla bağıntılı kuşkusuz." *(Dorothy Wordsworth'ün güncesi)*

Şöyle yazıyor Dorothy:

William, şükür Tanrı'ya çok iyi,
Ağırbaşlı bir neşeyle – onu bilirsin
İnce otlarıyla, yaban sümbülleriyle konuşuyor,
Bütün bir yaz gününü aylaklıkla geçiriyor,
Bunu yapabilecek durumda çünkü.
(Bunun için de Tanrı'ya şükür)
Herkesten çok hakkı var buna, kutsal bir hak.
Tam yedide kalkıp kahvaltı ediyor,
Sonra defterine eğreltiotu yaprakları yapıştırıyor,
Saat on birde aşçının yaptığı iki küçük ekmekle
Sütünü içiyor
Sonra güneşte geziniyor.
Saat bir buçukta öğle yemeğimizi yiyoruz.
"Tanrı da çok iyi, aşçı da,"
diye gülüyor William, yemeğinin tadına vararak.
(Bazen yaşlar, doluyor gözlerime:
Ne sevecen, üstelik ah ne akıllı)
Sonra oturup okuyor bana,
Saat dörtte çayımızı içiyoruz.
Canım, inanmazsın, yalın bir çocuk masalı yüzünden

Nasıl iç çekip kederlenebiliyor
"Mary'nin Salyangozu Nasıl Ezdi"ğine
Ya da "Küçük Emie'nin Kovasını Yitirişi"ne.
Sonra, akşam yemeği için iştahı açılsın diye
Tam bir kilometre yol *yürüyor,*
Gece yiyoruz yemeğimizi,
Köy usulü, kuvvetli bir yemek.
Saat dokuzda yatağa girmiş, derin uykuya dalmış oluyor,
Horlamıyor, canım, ama çok derin,
Gerçekten de çok derin bir uyku...

Ve böylece *ad lib.* sürüp gidiyor. Ne Baba adam!

Goethe'yi okuyacağım. Bir-iki şiirinin dışında, şiirlerinin hiçbirini iyi bilmiyorum. *Şiir ve Gerçek*'i hemen okuyacağım.

"Yapılacak her şey yapılıp bittikten sonra, insan yaşamı, en iyi, en yüce noktasına varınca, biraz huysuz bir çocuk gibi olur; uyuyuncaya dek yatıştırmak için nazlatılması, oyalanması gereken bir çocuk. Sonra tüm ilgi sona erer." *(Temple)*

Kucağımdaki Çocuk

"Çocuk kucağımdayken dokunacak mısın bana?" yalnızca hoşluk olsun diye söylenmiş bir şey değil bu. "Dokunacak mısın"ı, "dokunabilir misin"e çevir; *tief, sehr, tief*[1]. Az önce düşündüm... J. ile ilgili düşüncelerime, J.'ye duyduğum özleme kendimi kaptırma yürekliliğini pek bulamıyorum. Sonra düşündüm: Bir çocuğum olsaydı, şimdi onunla oynar, *kendimi yitirir,* onu öpüp koklar, güldürürdüm. En derin duygularıma karşı kendimi korurnama yarardı çocuk.

"Hayır, bunu düşünmeyeceğim artık; katlanılmaz, dayanılmaz bir şey bu," diye duyumsadığımda, bebeği dans ettirirdim.

Sanırım, bütün kadınlar için doğru bu. Genç annelerde gördüğünüz o garip güveni açıklıyor bu: Kucaklarındaki çocuktan ötürü, *duygunun en son* aşamasına karşı korunmuşlardır onlar. Erkeklere "çocuk" diyen kadınlar için de geçerlidir bu. Böyle kadınlar, erkekleriyle dopdoludurlar – saltık bir

[1] (Alm.) Derin, çok derin. (Ç.N.)

duyarsızlık durumuna sokarlar kendilerini. "Erkekler çocuktan başka bir şey değildir!"

"Hiçbiri yılda 350 sterlinin onlara yaşamın tüm rahatlıklarını sağlayacağını sanacak kadar yeterince sevdalı değildi." (Jane Austen'in "Elinor ile Edward"ı). Aman Tanrım, diyorum.

J.'nin odasına gidip pencereden dışarı baktım. Akşam olmuştu, ışık azdı, havada çok yumuşak bir şey vardı – insanların hiçbir zaman tam odak noktasında görünmedikleri garip Saat. Yol boyunca bir aşağı bir yukarı yürüyen bir adamı seyrettim – duvara tırmanan bir sineği andırıyordu: – sonra bir el arabasını ite kaka götüren adamlar – yalnızca kıçlarıyla ayakları görünüyor. Karşı evde, alt katta, sık demir parmaklık pencerelerden birinde, gri bir şala sarınmış, esmer bir kız oturmuş, kitap okuyordu. Saçları ortadan ayrılmıştı: Küçük, oval bir yüzü vardı. Çok çekiciydi kız; kitabın parlayan aklığı yüzüne vurmuş; pencerenin içine yerleşmiş. İspanyollar gibi, delicesine tutuldum ona...

Sanki Tanrı avucunu açmış, üstünde bir süre dans etmemize izin vermiş, sonra da sımsıkı kapatmış gibi – öylesine sıkı ki, bağıramıyorsunuz bile... Bu gece rüzgâr korkunç. Çok yorgunum ama gidip yatamıyorum da. *Ne uyuyabiliyorum, ne yiyebiliyorum.*

P.'nin acı çekmesi sanatın dokunuşundan; istesek de, istemesek de, dönüştüren o amansız büyülü dokunuşu sanatın; dönüştürmesi gereken malzemeleri sınayıp denemekte hiçbir zaman duraksamayan, hiçbir zaman da onları dönüştürmekten geri kalmayan.

1914 Şubatı'nın sonunda, üstümüzdeki giysilerden başka çok az eşyayla Londra'ya döndük. Birkaç hafta, Chelsea'de, Beauford Monsions'da, döşeli bir evde oturduk. Arka pencerelerden bir kereste deposuyla bir gömütlük görünüyordu.

Bir Düş

6 Mart – K.T. [Katie] ve kız kardeşi, bir yanında yüksek bir tepe, bir yanında derin bir uçurum bulunan bir yol boyun-

ca yürüyorlardı. Uçurum öylesine derindi ki, tabanındaki, yalıyarlar, diş uçları gibi keskin, minicik parlıyordu. Kız kardeşi çok korkmuştu, ablasının koluna asılmış tirtir titriyor, ağlıyordu. Bu yüzden, K T. kendi yılgısını saklayarak, "Bir şey yok. Hiçbir şey yok," diyordu. Bir elini içine geçirdiği siyah bir kürk manşon vardı elinde.

Ansızın, K.T.'nin mavi Latince kitabındaki gibi, altı bodur atın çektiği, başına, kafatasına yapışmış bir başlık giymiş bir arabacının yönettiği bir araba onlara doğru geldi. Çılgın bir dörtnal gidiyordu atlar, ama arabacı dingindi; sessiz, kötü bir gülümseyiş yapışmıştı dudaklarına.

"Ah, K.T.! Ah, K.T.! Korkuyorum," diye hıçkırdı kız kardeşi.

"Bir şey yok. Hiçbir şey yok," diye azarladı onu K.T.

Ama arabaya bakarken tuhaf bir şey oldu. Atlar, dörtnal gidişlerini sürdürüyorlardı, ama onunla kardeşine doğru gelmiyorlardı; *geriye doğ dörtnal gidiyorlardı,* arabacı da derin bir doyumla gülümsüyordu. K.T. küçük siyah manşanuyla kız kardeşinin yüzünü örttü. "Gittiler. Gözden silindiler," dedi. Ama şimdi de kulakları sağır eden bir takırtı, zırhları çarpışan bir atlılar ordusunun sesi gibi' arkalarından geliyordu. Gürültü gittikçe daha yüksek, gittikçe daha yakından geliyordu. "Ah, K.T.! Ah, K.T.!" diye inledi kız kardeşi, K.T. ise dudaklarını sımsıkı kenetledi, kız kardeşinin kolunu sıkmakla yetindi. Gürültü üstlerine doğru geliyordu – bir an geçti – işte *şimdi.*

Bir ev yüksekliğinde, esmer, dingin, geniş şapkalı binicisiyle bir kara attan başka bir şey geçmedi; karanlık suları yaran bir gemi gibi, görkemlice yanlarından geçip gitti. Görüntü öylesine ürkütücüydü ki, K.T. düş gördüğünü anladı. "Hemen uyanmalıyım." Gözlerini kapayıp sahneyi uzaklaştırmak için her türlü çabayı harcadı. Ama sahne yok olmuyordu. Bağırmak istedi, ama dudaklarının açık olmasına karşın, ses çıkmıyordu ağzından. Ağzından tek sözcük bile çıkmaksızın bağırıp çağırdı. Sonunda yatağını duyumsadı, yatak odasının yakıcı karalığında başını kaldırdı.

Diş Ağrılı Pazar

Ah, niçin bu olup bitenleri betimleyemiyorum! L.M. ile benim olağanüstü ilginç olduğumuzu düşünüyorum. Gerçek-

ten, olaylar olurken gelmiyor aklıma bu, ama hemen ardından olayın anlamı göze çarpıyor, irkiltiyor beni. Yaşamını ben mi altüst ettim? Suçlu ben miyim? Onu solgun, bana gelirken ayaklarını sürüyecek denli yorgun –yüzü gözyaşlarıyla ıslanmış, ceketinin düğmeleri koptu kopacak, etekliği yırtılmış– görünce niçin bütün bunlardan ötürü hesap vermem gerekirmiş, ona karşı bir sorumluluğum varmış gibi bir duyguya kapılıyorum? Kendini bana armağan etti. "Al beni, Katie. Senin im ben. Sana hizmet ederim, nereye istersen gelirim, Katie." Onu mutlu etmeliydim. "Yakarılarına karşılık" vermeliydim. Çok aza mal olurdu bunlar bana; üstelik çok alçakgönüllü isteklerdi bunlar. Bir çömezim olmasına değip değmediğimi sormalıydım kendi kendime. Evet, bütün suç bende.

Bazen bağışlıyorum kendimi: "Bir döneme fazlasıyla bağlıydık, Bana dayandığında, ben deneyimler ediniyordum, inciniyordum. İsteseydim de, durduramazdım özverisini" – ama bütün bunlar kaçamaklı sözler. Bu gece, onun acıdan büzüldüğünü gördüm; Jack'in odasından çıktığımda, onun küçük bir hayvan gibi şöminenin yanında kıvrıldığını gördüm. Yatağa, divana yatırdım, örtülerle koyu renk yorganımı getirdim. Yorganın kenarlarını kıvırırken, arkaya sarkan –öylesine iyi bildiğim, öylesine uzun bir süre anımsadığım– uzun sarı saçlarıyla öyle içe dokunan bir hali vardı ki, eğilir öpüverdim onu; her zaman yaptığım gibi, kuru bir öpücük değil, insanın yorgun bir çocuğu örmesi gibi, art arda, sevecen öpücüklerle öptüm onu. "Ah!" diye inledi. "Düşümde görmüştüm bunu." (Bu sırada, belli belirsiz bir tiksinti duyuyordum içimde.) "Ah!" diye içini çekti, "Rahat mısın?" diye sorduğumda. "Cennetteyim sanki, canım!" Tanrım! Hayvanın biriyim ben çoğu zaman. Yıllardır ilk kez eğilip böyle öptüm onu. Dokunuşunun neden beni hep belli belirsiz irkilttiğini bilmiyorum. Dudaklarından öpemiyordum onu.

Ah, bazen bunları birisiyle konuşmayı nasıl özlüyorum – bir an için değil, yorgun düşünceye, anıların yükünden kurtuluncaya değin. Jack'in bunu anlamasını, duygularıma katılmasını beklemem gülünç; ama gene de, anlamadığı, sıkıldığı yada bir şarkı mırıldandığı zaman korkunç mutsuz oluyorum – belki de daha çok, onu neşelendirme yeteneğim olmadığından.

...L.M. ağlamaktan boyaları akmış, gözyaşlarıyla lekelenmiş zavallı yüzünü kaldırdı.

Bedeni boyun eğdi, ama yavaş, ağırbaşlı bir boyun eğişti bu; yürekli ruhunun dürtüsüne karşı çıkıyormuş gibi.

Odada, onun dingin soluk alışından, ateşin çıtırtısından, yağmurun camlardaki tıpırtısından başka ses yoktu. Dışarıda, pencerelerden birinde ışık belirdi, sonra bir başkasında. Gökyüzü gri, kapalıydı, küçük bulutlarla çevrelenmiş, soluk kırmızı bir yol vardı yalnızca.

Dışarıda durup Katie'nin sıcak, parlak pencerelerinden taşan ışıkta ısınmaktan hoşnut, başka sesler arasında sevgilisinin sesini dinlemekten, onun ince gölgesini seçmekten hoşnut.

(Mart)

Bu sabah, penceremden görünüm olağanüstü heyecan verici. Sert bir rüzgâr esiyor; yağmur camları dövüyor. Mezarlığın yanındaki kereste deposunda koca koca su birikintileri var, duman çıkıyor...

Son Cuma – Bugün dünya çatırdıyor. Jack'le Ida'yı bekliyorum. Tıpkı annemin yaptığı gibi, dikiş dikiyorum – iğne yüreğime batıyor sanki. Korkunç! Ama gerçeğe dönüşebilen bir şeyden daha korkunç bir şey var mıdır? Beni böyle yıldıran o şey mi? Bu yılgınlığın tam ortasında pencereden baktım; işçiler öğle yemeği yiyorlardı. Bir ateş yakmışlar, iki fıçıyla desteklenmiş bir tahtanın üstünde oturuyorlardı. Yiyorlar, sigara içiyorlar, sandviç yapıyorlardı. Böyle bir şey çıldırtabilir insanı diye belli belirsiz bir düşünce geçiyor aklımdan.

19 Mart – Düşümde Yeni Zelanda'yı gördüm. Çok hoştu.

20 Mart – Gene N.Z.'yi gördüm düşümde – o acılı düşlerden biri, oradaymışım da dönüş biletimin ne olduğunu açık seçik bilmiyormuşum.

20 Mart – İki yerli kadınla birlikte yolculuk ettim. Birinin kolunda, sıçankulağıyla dolu bir sepet, ötekinin de sepet dolusu nergis. İkisi de bebeklerini –bunu nasıl yapmışlarsa– yırtık bir şalla kendilerine bağlamışlardı. Saçları düzgünce

taranmış, örgülü, üstleri başları temiz, sıska kadınlar. Otobüsün içinde karşıdan karşıya birbirlerine laf atıyorlardı. Sonra, kadınlardan biri sarkık cebinden bir parça ekmek koparıp bebeğe verdi; öteki, yeleğinin önünü açtı, çocuğu memesine dayadı. Oturmuş dizlerini sallıyorlar, fıldır fıldır gözleriyle otobüs halkına bir göz atıyorlardı. İşleri başlarından aşkın, çevrelerine aldırmaz görünüyorlardı.

22 Mart – Beatrice Campbell'la Albert Hall'a gittim. Kötü, can sıkıcı bir konser. Ama konser boyunca, başkalarıyla birlikte olmaktansa müzisyenlerle birlikte olmayı yeğ tuttuğumu, her şeye karşın, onların benim insanlarım olduklarını düşündüm. Bir viyolonselci, (kilometrelerce uzakta) başını eğmişti, saçları G.'ninkiler[1] gibi uzamıştı: Böyle düşünmeye yol açan da, buydu sanırım. Onları olağanüstü bir biçimde yazabilmeliyim.

23 Mart – Kendi kendime kaldığımda çok mutsuz oluyorum hep. J. olmasaydı. Tek başıma yaşamalıyım ben. Yağmur yağıyor: Nezleyim, ocak da sönmüş. Dışarıda, kırlangıçlar, tıpkı civcivler gibi, cik cik ediyorlar. Ah Tanrım! Bu ses bambaşka bir sahneyi çağrıştırıyor bana. Ilık güneş, otların üzerinden kayıp giden o minicik tüy yumakları. Bana, mutfaktaki ocağın yanına koyayım diye bir fanila parçasına sarıp civcivlerin en küçüğünü veren Sheehan.[2]

22 Mart – Annemin doğum günü saat ikide uyandım, sonra kalktım, pencerenin kıyısına oturup onu düşündüm. Onu, kaşlarının arasındaki o küçük kırışığı bir kez daha görmek, sesini işitmek isterdim. Ama onu bir daha göreceğimi sanmıyorum. Ona ilişkin anım öylesine tam ki, hiçbir şeyin bunu bozacağını sanmıyorum.[3]

Dün gece P.'ler bize yemeğe geldiler. Sıkıcıydı. Değerli, boş insanlar, ama Bayan P. ağır mı ağır. P. ise, *yaşlılık* duygusu veriyor bana. Eski halimden ötürü beğeniyor beni yalnız-

---

Garnet Trowell.

[2] Patrick Sheehan, Karori'de Chesney Wold'daki arabacı-bahçıvandı. K.M. 1905'te yazdığı *About Pat* adlı öyküde onu canlı bir biçimde betimlemiştir. Patrick Sheehan, K.M.'nın *Prelude* adlı öyküsündeki Pat'tir.

[3] Bozulmadı da. Katherine annesini bir daha görmedi.

ca; "normal" ben'in anormal ölçüde dingin, cansız olduğumu düşünüyor. Onları bir daha görmek istemiyorum. Tanrı'ya şükür, bugün birazcık güneş var.

Bu gece ırmağın suları çekilmişti; karşı yakadaki küçük duvarlar, kuleler, bacalar gecenin içinde kara görünüyorlardı. Durmadan, *Paris*'i, *para*'yı düşünüyorum hep. Günbatımlarından tüm baharımı alıyorum.

25 Mart – L.Ida ile kilometrelerce dolaştık bugün. Bir otobüse binip konuştuk, ara ara başımı kaldırıp baktığımda, kelebekleri andıran yapraklarıyla uçtu uçacak alanları görüyorum hep. Eskiden sık sık dolaştığımız yerlere yakın bir yerde –Kraliçe Anne Caddesi– buluştuk – öylesine iyi bildiğimiz küçük ara sokaklardan birinde, kestirme yollarda yürüdük – yan yana, konuşarak. "Tülünü bağlayayım." Duruyorum, bağlıyor. Sonra gene yürümeye koyuluyoruz. İran biblolları satılan dükkânda, kırmızılı-siyahlı ipek perdeye yaslandı. Çok solgundu, siyah şapkası kocaman görünüyordu, durmadan, "şunlardan" almak istiyordu bana –"dokun bak, ne yumuşak"–. Yorgunluktan duyulur duyulmaz bir sesle, gülümseyip konuşuyordu.

26 Mart – Yeni' ay çıktı bu akşam, öğleden sonra, 6.09'da, (ben görmedim ama). Ida'yla tramvaya binip Clapham'a gittik. Beni giydirdikten sonra, akşam saat 9 sularında gitti. Ellerini bırakınca, başıma çiçeklerden bir taç konmuş gibi duyumsuyorum kendimi. Miss R.erde, aptalca, yapay bir akşam. Güzel odalar, güzel insanlar, güzel bir kahve, gümüş kupalarda sunulan sigaralar. Meredith romanlarının pusuya yatmış, bir tür yapmacık havası. Amber Reeves'in arsız, güzel bir yüzü var – hepsi bu. Bunalıyordum. . Güzel kadınlara söyleyecek hiçbir şey bulamıyordum. Kaplanlar arasında bir kedi gibi duyumsuyorum kendimi. Bayanlar, kendi kendilerine kalınca, hortlaklardan, doğumlardan söz ettiler. Başkalarının yanında korkunç mutsuzum – sonra sessizlik...

27 Mart – J.'nin sınavı. Neredeyse ağlıyordu giderken; üstünde çalıştığı, dün bütün gününü alan çalışmasını postaya atmamıştı çünkü. Ida'nın gelmesini bekliyorum. Çok ge-

cikti. Her şey askıda kalmış gibi – kuşlar, bacalar bile. *İçin için* korkuyorum.

Son anda Ida, hoşçakal bile demedi, kemanını alıp kaçtı. Dar sokaklar boyunca yürüyerek uzaklaştım oradan; iri iri yağmur damlaları düşüyordu. Ambarların ününden geçtim; taze odunla saman kokusu Willington'u anımsattı bana. Gözümün önüne bir testere geldi. Akşam, Campbelllar, bir telin üstünde sallanan küçük bir papağan.

28 Mart – Giysilerimi düzenledim. Battersea Parkı'ndaki çiğdemler Bavyera sonbaharını anımsattı bana. Toprak nemli, kış geçip gidiyormuş gibi görünüyor – ezilmiş çiçekler arasında otlar uzun, yeşil. Kuşlar, en yabanıl hayvanlardan bile daha yabanıl görünüşlü. Bir *yabanıl* kuşlar ormanını düşünüyorum – ya da, burada bile kuşların *"dönüp dönmediklerini."* Tek başıma olmak istiyorum: *Magnolia conspicua* çiçeğe durmuş.

29 Mart – Ona pound'lar, şilinler götürseydim, J. gerçekten de önemli olduğumu düşünürdü. Kendisinin kimseyle karşılaştırılamaz bir birinci keman olduğunu sanıyor. Bir oyundan ne aldığımla nasıl da övünmek isterdi. Bu yüzden bugün bir oyuna başlayacağım. Canımı dişime takacağım, ama başaracağım. Berbat bir gün.

30 Mart – *"Korkarım,* biraz fazla ruhbilimsel davranıyorsunuz, Bay Temple."[1] Sonra çıkıp domuz pastırması aldım.

31 Mart – Olağanüstü güzel bir sabah, ama sokağa çıkıp çeki bozdurmak, faturaları ödemek zorunda olduğumu bildiğimden, hiçbir şey yapamıyorum, mutsuz buluyorum kendimi bu yüzden. Yaşam sevimsiz bir iş, yadsınamaz bu. G. ve J. ile parkta, bedensel sağlıklarından, "partileri" nasıl hâlâ heyecanla bekleyebildiklerinden söz ederken, az kalsın bir inilti çıkacaktı ağzımdan. J.'nin, hoş insanlarla birlikte olmaktan hâlâ büyük bir haz duyduğuna hiçbir kuşkum yok. Ben duyamazdım. Benim için bitti artık, artık bulaşmam bunlara.

[1] O sıralarda yazmakta olduğum, *Still Life* adlı romanın kişilerinden Maurice Temple'a anıştırma.

Tembel tembel köprünün korkuluğuna dayanıp gemileri, tanımadığım başıboş insanları seyretmeyi bin kez yeğ tutarım. Hayır, sosyeteden nefret ediyorum. Oyun yazma düşüncesi bugün çok anlamsız görünüyor bana.

1 Nisan – Gene korkunç bir gün daha geçirdim. Hiç hiçbir şey yardım edemezdi bana, durumumu kestirebilen birisinden başka. J. böyle bir şey yapamayacak denli kendi işlerine dalmış, zavallıcık. Ruhbilimsel açıdan, ulaşabileceği insanları hiç düşünmez. Biri ondan yana ya da ona karşı olmadıkça, bilincine varmaz, hiç kuşku duymaz. Akıllıca bir tutum, ama anlamakta güçlük çekiyorum. Campbell'ı gördüm; para durumunu konuştuk. Sonra yürüyüşe çıktım, suyun, kabaran dalgaların sesini andıran sesi, belli belirsiz yatıştırdı beni.

2 Nisan – Gene uykularım bozulmaya başladı, yazdıklarımın hepsini yırtıp atmaya, baştan başlamaya karar verdim. En iyisi bu, eminim. Bu bezginlik bir türlü geçmek bilmiyor; ağırlığı altında eziliyorum. *Bir güncük* olsun, eskisi gibi kolayca yazabilseydim, büyü bozulurdu. Sürekli çaba harcıyorum – düşüncem yavaş yavaş oluşuyor, sonra, gözlerimin önünde, elimde olmaksızın çözülüp dağılıyor.

3 Nisan – Bu akşam ırmak boyunda yürüyüşe çıktım, gemileri seyrettim. İkisinin yelkenleri kırmızı, birinin beyazdı. Ağaçlar bu ılık havada neredeyse gözle görülürcesine çiçek açıyor – kestane ağaçlarına konmuş kuşlar gibi iri, beyaz tomurcuklar; orasına burasına yeşil serpiştirilmiş top ağaçlar. Dünya alabildiğine güzel. L.M.'ye yazdığım mektup büyük bir çabaya mal oldu bana. Yaşamın akışının dışındaymış gibi görünüyordu bana L.M. Ama ona bakarsanız, herkes böyle görünüyor. Üstüme üstüme gelen insanlar karşısında gerçek bir yılgıya kapılıyorum. Onlara *katlanamıyorum.* Bir mavnada yaşamak isterdim, yanımda kocam olarak J., oğlum olarak da bir küçük oğlan.

4 Nisan – Bu sabah tinsel bir yengi kazandım; çok rahatladım. 2 şilin, 11 peni harcamak için sokağa çıktım, ama harcamadım. Bundan daha iğrenç bir gün görmedim. Korkunç

yalnızım. Şu anda, tam anlamıyla yergici olmayan hiçbir şey yazmaya değer görünmüyor bana. Nesneleri sevimli bulmaya çalışsam, şirin şirin oluyorum. Ama yergi yerine alaycı şeyler yazmaktan da öylesine korkuyorum ki, kalemim boşlukta asılı kalıyor, bir türlü kâğıdın üstüne konmuyor. Campbelllar ve Drey'le akşam yemeği yedik. Sonra Cafe Royal'e gittik. Koyunlar meliyordu, belli belirsiz karşılık verdik onlara. Bir kavga gördük. Sırtı bana dönük olan kadın, kolları dirsekten kıvrık, başı, kocaman bir kuş gibi, ileri doğru uzanmış.

5 Nisan – Hiçbir kuş bir ağaca bir güvercinden daha kurumlu tüneyemez. Onu oraya Tanrı koymuş sanki. Gökyüzü ipeksi bir mavi beyaz renkteydi güneş küçük yaprakların arasından parlıyordu. Ama çocuklar –çelimsiz, çarpık çurpuk– Tanrı'ya duyduğum sevginin biraz azalmasına yol açtı. J.'ye ne zaman içimi açmaya çalışsam, inanmazlığını görünce onu derinden sevdiğimin daha çok bilincine vardım dün gece. Kimi zaman, kendisine karşın da olsa, arkadaşım o benim. Onu ta içimin derinliklerinden seviyorum.

6 Nisan – Bir dükkân bulabilmek için J. ile sokağa çıktım; ama onun yerine Swan Yolu'na geldik; yoldan geçerken, bahçelerinde çiçek açmış armut ağaçları, yeşil parmaklıkları, ince oymalı kapılarıyla iç açıcı evler dikkatimi çekti. Küçük bir evim olmasını öyle istiyorum ki. Korkarım, bu ev perili. Ne olursa olsun, C. tıpkı bir yağ topağı gibi gömülmüş içine hava kararıdıktan sonra mutfak kaynaşmaya başlıyor. Kafam nakışlarla dolu, ama onları bir arada tutacak ya da pekiştirecek kumaş yok. Aptalca bir durum! L.M. sis gibi dağılıp gidiyor sanki. Nesnel olarak, onu güç bela anımsayabiliyorum: öznel olarak da aynı.

7 Nisan – *Bu* akşam günbatımında gökyüzü açıktı. Günün dürülüp mühürlendiğini düşündüğüm sırada gökten parlak taçyaprakları fışkırıverdi... Yağmurun iğne gibi çizdiği camın ardında oturdum, içimdeki yumru eriyip eskisi gibi mırıldanan minicik bir çeşmeye dönüşünceye dek dışarıya baktım. Gökyüzünü, fısıltıyı içime çektim. "Olursa olsun"la "zorlama"

arasında seçimi kim yapacak şimdi? J. kamçılamaya inanıyor. Küheylanın çok güçlü, ama aylak olduğunu, çıkacağı yolculuktan ürktüğünü söylüyor: Oysa ben, atım kendi isteğiyle dörtnal gitmezse, ata binmediğimi, kuyruğundan sarktığımı duyumsuyorum. Örneğin, bugün... J. bu gece ışıl ışıl.

Chelsea'de, Edith Grove'da, çatı katında, iki odalı, oldukça sevimsiz bir yere taşındık. İkimiz de zatülcenp olduk. Lawrencelar İtalya'dan döndüler. Katherine'i böyle iç kapayıcı bir yerde yaşattığım için kızdılar bana.

Daha iyi bir yer aradık; Arthur Street'te birkaç odalı, sevimli bir yer bulduk, ama tahtakuruları yüzünden oradan çıktık. Temmuz ortasında, Rye yakınlarında, Udimore'da, döşeli bir kulübe kiraladık. Dea Emlak Şirketi'nin kayıtlarında, çevrede ucuz bir ev bulmak için harcadığımız çabalar yer almaktadır.

Mayıs – Bugün pazar. Biraz yağmur yağıyor, kuşlar cıvıldaşıyor. Yemek kokusu, doğranan lahananın sesi duyuluyor.

Ah, bugün bayram yapabilsem, birazcık yazabilsem. Öyle çok, öyle çok istiyorum ki yazmayı; ama sözcükler gelmiyor bir türlü. Tuhaf şey bu yazmak. Ama, gene de, örneğin Gorki gibi yazarları okuyunca, onlardan nasıl sokaklarca önde olduğumun bilincine varıyorum.

Sağır Emlakçı

Yaşlı, sağır, adam,
Elini kulağının arkasına atmış.
Bir deniz kabuğunu andırıyor eli,
Boynuzsu, içi boş. "Duymuyorum," dedi.
"Bağırmayın," diye homurdandı sonra,
"Kulağım sağır değil benim!"
Ağzının içinde geveledi sonra: "Tek sözcük bile
Anlamıyorum. Ne demek istediğinizi anlamıyorum."
O zaman Jack bir Protestan çanı gibi kükredi:
"Aradığımız özellikler: Bir çiftlik evi. Yılda on sterlin."
"Neden söz ettiğinizi anlamıyorum," dedi sağır adam.
"Allah kahretsin," dedi Jack.

Sonra, yaşlı adam masasından bir topluiğne aldı, kulağından yumurta büyüklüğünde bir parça pamuk çıkardı, uzun uzun inceledi, iyi olduğuna karar verdi, sonra gene yukarıda sözü edilen organına tıkadı.

(Temmuz)

Güzelliğe! Havanın böylesine soğuk, gri, bulutların yağmur yüklü, arıların uçarken tedirgin oldukları böyle bir gecede niçin gelesin?

17 Ağustos – Bir zamanlar, Turgenyev'i önemsediğime bir türlü inanamıyorum. Böylesine gösterişçi! Böylesine iki yüzlü! Olağanüstü bir yeteneği olduğu doğru, ama gene de, *Eşikte* ne güzel bir senaryo olurdu diye düşünürüm hep.

30 Ağustos – Sanırım, yarın Cornwall'a gidiyoruz. Güncemi yeniden okudum. Söyleyin, Tanrı var mı? Jack'e inanmıyorum. Bu gece yaşlıyım. Ah, beni [*okunmuyor*] beni sevecek, avutacak, düşünmemi engelleyecek bir sevgilim olsun isterdim.

Cornwall'da, Merryn'de döşeli bir kulübede iki hafta kaldıktan sonra, eylülde, Buckinghamshire'de Missenden yakınlarında Lee'de, Lawrenceların kulübesine bir kilometre kadar uzaklıkta haftada beş şiline, rutubetli, çirkin bir kulübe tuttuk.

3 Kasım – Bu gece inadına dolunay var. Ön kapının dışında, koca koca şalgamlarla dolu bir tarla, onun ötesinde art alanda, yol yol kırmızı ışıkların belirdiği bir koruluk. Arka kapının dışında da, bir-iki yapracığı kalmış yaşlı bir ağaç, dallarına tünemiş bir ay. Derinden mutlu, özgür duyuyorum kendimi. Bu gece Colette Willy düştü aklıma. İçimde bir uyanıklık, bir gerginlik duyuyorum, öylesine bir gerginlik ki, sevinçle, mutlulukla parmak uçlarımda yükseliyorum. İnsan kendi kendini yenileyebilir mi?

Ah, sevgili Samuel Butler! Görün bakın; benimle övüneceksiniz. Yarın yaklaşık on buçukta eyleme geçiyorum.

15 Kasım – Ortalık çok dingin. *L'Entrave*'ı yeniden okudum. Sanırım, Fransa'da, tam da böyle bir şeyi yapan tek kadın. Şu anda ondan başka hiç kimse zerre kadar ilgilendirmiyor beni. Ama yazılması gereken kitap henüz yazılmadı. Ben, J. gibi oturup bir çırpıda yazamıyorum.

16 Kasım – F.'den[1] bir mektup. Beklemiyordum, ama gelince kaçınılmaz göründü bana – el yazısı, harflerin biçimi, kendine duyduğu güven, sıcak, heyecanlı yaşamı. Keşke arkadaşım olsaydı; *bana* öyle yakın ki. Kişiliği, J.'ye yazdığı mektuplarda ortaya çıkıyor; benimse gülmek, sokaklara fırlamak geliyor içimden.

Aralık – Jack'e, Francis'ten gene mektup aldığımı söylemedim. Aslında, Jack'i ilgilendirmez bu. O gün, kendi kendimle uzun uzun savaştıktan sonra, beni öylesine altüst eden mektubu gösterdiğimde Jack onu *gülünç* bulmuş, bir aşk mektubu olduğuna inanmamıştı. Jack'e gidip, "*Quelqu'un m'a donné ça*,"[2] demekle kendimi aptal yerine koydum. Bu yüzden, çetin de olsa bundan kaçındım.

F., cepheye gönderilmek üzere yakında Besançon'dan ayrılabileceğini söylüyor; "*Je vous aime chaque jour davantage*"[3] diye yazıyor; Paris'te birlikte olduğumuzdan beri beni sevdiğini söylüyor. Yani, *şimdi* böyle düşünüyor. Dünyanın bir ucunda küçük bir kulübede sevdiği kadınla baş başa yaşamak istediğini, şu anda içinde korkunç bir boşluk duygusundan başka bir şey duymadığını söylüyor. Yolun ortasına yatıp dünyanın ağırlığı altında ezilmek istediğini, "*et quand je m' endors je vous prends dans mes bras – et j'êp rouve une tristesse affreuse*"[4] – daha çoğunu da. Ertesi gün bir mektup daha yazmış bana... "*Chére Katherine, je ne veux que vous. Vous êtes et vous serez toute ma vie. Je suis...*"[5]

[*Sayfa bu sözellklerle birden sona eriyor.*]

---

[1] Francis Carco'nun bana yazdığı mektup.
[2] (Fr.) "Bak, biri bana bunu verdi." (Ç.N.)
[3] (Fr.) "Sizi her gün daha çok seviyorum." (Ç.N.)
[4] (Fr.) "Uyurken kollarıma alıyorum sizi – korkunç bir hüzün duyuyorum." (Ç.N.)
[5] "Sevgili Katherine, tek istediğim sizsiniz. Bütün yaşamım sizsiniz, siz olacaksınız. Ben..." (Ç.N.)

18 Aralık – Artık kararımı verdim – kurtuldum. Bu oyunu bir daha oynamayacağım. Bu durumu ben yarattım. Son adımı da ben atacağım, gereken özeni göstererek, hem de iş işten geçmeden. Bu kadar. Küçük bir kız durumuna düşürdü beni. Doğru, sevdim, herhangi bir genç kız gibi sevdim ben de; ama küçük bir kız değilim ben, bu duygular bana göre değil. Onun gözünde, ona zevk verdiğim, rahatını sağladığım ölçüde varım ben. Kuşkusuz, G. onun aracılığıyla tanımıyor beni. Doğrudan da tanımıyor – tanımak istemiyor ya da. Ben de, buna boyun eğiyorum, doğru. Ama ben ne Colette'im, ne de Lesley. Jack, Jack, artık birlikte olmayacağız. Senin gibi, ben de biliyorum bunu. Beni inciteceğinden korkma. İkimiz de içimizde yarattığımız birbirimizin imgesini öldürmeliyiz. Bütün yapmamız gereken bu. Güzellikle yapalım bunu, aynı arabaya binip cenazeye gidelim, mezarın başında el ele tutuşalım, gülümseyelim, birbirimize şans dileyelim. Ben yapabilirim bunu. Sen de yapabilirsin. Evet, sana Elveda, dedim bile daha şimdiden.

Sevgilim, birlikte güzel günler geçirdik. Bunları hiç, ama hiç unutmayacağız. Hoşçakal! Bir kez senden ayrılınca tasarlayamayacağın kadar uzak olacağım senden. Senin G. ile, birlikteliğimizin bu denli *uzun* sürmüş olmasına şaştığınızı görür gibi oluyorum. Ama ben uzaklardayım, sandığınızdan başka biriyim.

28 Aralık – Yıl neredeyse sona erdi. Kar yağmış, her yer bembeyaz. Hava çok soğuk. Masamın yerini değiştirip bir köşeye koydum. Belki burada çok daha kolay yazabilirim. Evet, burası masa için iyi bir yer, çünkü o aptal pencereden bakamıyorum. Kendi kendimleyim, tam anlamıyla. Tam köşede lamba var. Işınları, sarılı yeşilli Hint işi perdeyle, kumaşın ucuna geçirilmiş kırmızı işlemeli şeridin üstüne düşüyor. Rüzgâr yitik, belli belirsiz üfürüyor. Bir an gözlerimi yumup dışarıda, karla ay ışığı karışımı altında beyaza kesmiş toprağı düşlemek hoşuma gidiyor – ağaçlar, tarlalar, yol, her şey beyaz – yolun kıyısındaki taş yığınları – beyaz saban izlerinin içi kar dolu. *Mon Dieu!* Ne dinginlik, ne sabır! Şu anda gelse, ayak seslerini bile işitemezdim.

1915

1 Ocak – Ne iğrenç bir küçük günce! Ama bu yıl da tutmaya kararlıyım onu. Eski yılı uğurlayıp yeni yılı karşıladık. Güzel bir geceydi, mavi ve altın rengi. Kilise çanları çalıyordu. Bahçeye çıktım, bahçe kapısını açtım, neredeyse – dışarı çıktım. J. pencerenin yanında durmuş, bir fincanda bir portakal eziyordu. Gül ağacının gölgesi otların üzerinde minicik bir çiçek demeti gibi uzanıyordu. Ay ışığıyla çiyden her şeyin üstü pul pul olmuştu. Ama tam 12'de, yolda ayak sesleri duyduğumu sanıp korktum, koşa koşa eve girdim. Ama kimse geçmedi. J. tıpkı koca bir bebek gibi davrandığımı düşünüyordu. L.M.'nin imgesi yüreğimden geçti; uçuşan saçları, alabildiğine solgun, koyu renk, ürkek gözleriyle. Sonra Francis'i düşündüm. "*Déja dans la petite piece de l'hêtel de Cluny j'étais sûr de vous être attaché,*" sonra *"Je suis jaloux de vous comme un avare."*[1] Gürül gürül akan bir ırmağın yalnızca benim işittiğim ses eriminde yaşıyorum. Garip bir yaşam biçimi bu... Üç yıllık kırsal yaşamdan daha gerçek, yapıma –bildiğimce– daha uygun.

Bu yıl için iki dileğim var: yazmak, para kazanmak. Düşün, paramız olursa, dilediğimiz yere gidebilirdik, Londra'da bir oda tutar, gönlümüzce özgür, beş para etmez kişilerden bağımsız, onlara karşı onurlu olurduk. Bizi böyle kıskıvrak bağlayan, yoksulluktan başka bir şey değil pekâlâ, J. para istemiyor, para kazanmak istemiyor. Ben kazanmalıyım parayı. Nasıl? Önce, şu kitabı bitirmeliyim. Bu bir başlangıç olur. Ne zaman bitirebilirim? Ocak sonunda. Bunu yaparsan kurtulursun. Gece gündüz yazarsam bitirebilirim. Evet, yapabilirim. Haydi bakalım!

Yeni yaşamın yaklaştığını duyuyorum. Her zaman inandığım gibi inanıyorum. Evet, gelecek. Her şey iyi olacak.

Daha sonra – Londra'ya gittik. Yağmur yağıyordu, çok soğuktu. Mektubumu postaya attım. Koteliansky'yi gördüm. Ortam bir öyküye çok uygundu. Kendimi gönül gücüm azal-

[1] (Fr.) "Şimdiden Cluny Oteli'nin küçük odasında, size bağlanmış duyumsuyorum kendimi." "Deliler gibi kıskanıyorum sizi." (Ç.N.)

mış, *inquiète à cause de ses...*[1] duyumsuyorum. Hemen hemen hiç uyuyamadım. Annemle ilgili korkunç bir düş gördüm. J. kitabından bazı bölümler okudu bana. Bir tür melodramatik aydın duygusallığından kaçınmalı – küçük "bir kusur".

2 Ocak – Korkunç bir sabah, korkunç bir öğleden sonra. *Je me sens incapable de tout.*[2] Üstelik *hiç de iyi* yazamıyorum. Yarım öykümü bitirmeliyim. Bütün gün bu öykü üstünde çalışmalıyım – evet bütün gün, gerekirse gece de. Kötü bir gün. *J'ai envie de prier au bon Dieu comme le vieux père Tolstoi.*[3] Ah, Tanrım, yarın daha iyi bir yaratık yap beni. *Le coeur* me *monte aux lèvres d'un goût de sang.*[4] *Je me deteste aujourd' hui.*[5] Akşam yemeğini Lawrencelarda yedik. Ada'dan[6] söz ettik. Bu somut bir gerçek, ama bir yanım ilgi duymuyor buna. Altı ay önce olsaydı, sevinçten havalara uçardım.

Son zamanlarda kendimle ilgili olarak duyduğum başlıca şey yaşlanıyor oluşum. Artık bir genç kız gibi, hatta bir genç kadın gibi duyumsamıyorum kendimi. En güzel çağımın çoktan geçtiğini duyumsuyorum. Ölüm korkusu, zaman zaman, korkunç oluyor. J.'den çok daha yaşlı duruyorum; o da ayrımında bunun. Eskiden hiç böyle yapmazdı, ama şimdi genç bir adamın yaşlı bir kadınla konuşması gibi konuşuyor benimle. Eh, belki de iyi bir şeydir bu.

3 Ocak – Soğuk, sevimsiz bir gün. Saat ikiden sonra hava kararda. Yazmaya çalışarak, odamdan mutfağa koşarak geçirdim günü. Bir türlü sınamadım. Günün sonu gelmeyecek gibiydi. Akşam okudum, sonra J. ile uzun uzun şiir okuduk. Eğer tek başıma yaşasaydım, şiire çok bel bağlardım. J. ile Ada tasarısı üstüne konuştum. Benim için çok geç kalmış bir tasarı, biliyorum.

4 Ocak – Erken kalktım; pencereyi boydan boya kaplayan bir dal gördüm. Hava soğuk, kar yağmış, şimdi buzlar çö-

---

[1] (Fr.) ...den dolayı tedirgin. (Çev.)
[2] (Fr.) Hiçbir şeye yeteneğim yokmuş gibi. (Ç.N.)
[3] (Fr.) Yaşlı Tolstoy gibi, Tanrı'ya yakarmak istiyorum. (Ç.N.)
[4] (Fr.) Yüreğim bir damla kanla dudaklarıma geliyor. (Ç.N.)
[5] (Fr.) Bugün kendimden nefret ediyorum. (Ç.N.)
[6] (Fr.) Uzak bir adada bir yerleşim kurma tasarısı. Olasılıkla Coleridge'in Susquehannah'ta kurmak istediği pantisokratik yerleşme türünden.

zülüyor. Çitler, ağaçlar, boncuk boncuk su damlacıklarıyla kaplı. Çok karanlık, bir yerlerden bir rüzgâr esiyor. Birazcık yalnız kalabilmeyi öyle istiyorum ki.

Bu ay bir kitap bitireceğime ant içiyorum. Bütün gün, bütün gece yazıp bitireceğim onu. *Ant içiyorum.* Jack'e söyledim, beni çok iyi *anladı.* Ama hemen o gece başlayamadım, çünkü seviştik; gece yarısı bitkin, Anatole'ün dediği gibi '*sèche*'dim. Lilian Sheyley'nin bacaklarını gördüm düşümde.

5 Ocak – Güneşin doğuşunu gördüm. Yer yer alevlenen kayısı rengi bir gökyüzü, sonra ağırbaşlı bir pembe. Tanrım, ne güzel! Bir tıkırtı duydum, alt kata indim. Sarmaşığı kesen Benny'ydi. Yolun üstünde yere düşen kuş yuvaları yatıyordu – tutam tutam samanla tüy. Benny'nin kendisi de bir sarmaşık fidanını andırıyordu. Çayı erken demleyip gözlerini kırpıştırarak yarı uyanık yatan J.'ye götürdüm. Bugün, güneşin doğuşunu gördükten sonra, içimin sevgiyle dolduğunu duyuyorum.

Akşam – Epeyce yazdım. Bugün o çok yakın bana. Mektubumu almıştır sanıyorum, çünkü onu düşününce içim ürperiyor.

6 Ocak – Bir mektup – daha doğrusu iki mektup. Londra'ya gittik. Mektupları aldım. Bütün gün gözümün önünden gitmedi, gün boyu neye baksam, neyi görsem *onu* anımsadım. Akşam bir otobüsün üst katında Piccadilly'ye giderken, neredeyse ayağa kalkıp yüksek sesle adını söyleyecektim, onu öylesine özledim; gene de düşüncelerimi sonuna dek koyverme yürekliliğini bulamıyorum kendimde. Berbere gittim, saçlarımı yıkattım, manikür yaptırdım. Hipodroma gittim. Seyretmeye değer tek şey seyircilerdi – başları, elleri. Alacakaranlıkta öyle uzak, devinimleri öyle şaşmaz görünüyordu ki. Pantomime gittim. Çok ilginçti. Pantomim geleneği üstünde düşünmeye başladım. Bu konuda bir şey yazmak isterdim. Ona göndermek için resim çektirdim.

7 Ocak – Sabah J. ile sokağa çıktık. Nemli bir gün. Öğleden sonra sinemaya gittik. *Rus Hukuk Bürosu*'nda Kot'la çay içtik. Dingin, mutsuzdu. Parmağını kesmiş – çok umarsız bir

hali vardı. Jack oturup parmaklarını çıtlattı. Arabayla eve dönerken, elini manşonumun içine soktu, aramızda *öteki* vardı. Aşktan söz etmeye başladım. Jack öyle anlayışlıydı ki. Evet, Jack'i seviyorum, ama yüreğim durmadan şöyle diyor: "Çok geç! Çok geç! Elveda!" Gideceğimi biliyorum. Bütün gün onu düşündüm gene. Mrs. Hearn evi temizledi, derleyip topladı. Düşümde L.M.'yi gördüm.

8 Ocak – L.M.'den mektup aldım. Hastaymış. Bu sabah anneme mektup yazdım. (Aman Tanrım, tren geçiyor!) Bütün gece oturup çalışacağım. Hava rüzgârlı, iç kapayıcı. İnsanın ruhunu öldüren, güneşsiz bir hava. J. ile yemek yedikten sonra benim odamda seviştik. F.'den söz ederek, onu "erkekliğinden ediyordum"[1] neredeyse. Sonra çalıştım, vakit öldürdüm, kendi kendimden hoşnutsuz, gidip yattım. Korkunç soğuktu. J. bütün gün çalışmamı engelledi. Hemen hemen hiçbir şey yapmadım. O'na mektup yazıp saçımdan bir tutam gönderdim.

9 Ocak – J. kasabaya gitti. Biraz çalıştım, tavukları kovaladım. Kahverengi bir tavuk bahçeden çıkmak istemedi. Neden sonra *anladı* önünde bir aşağı bir yukarı koşup durduğu tel örgüde hiç delik olmadığını. Bunu unutmamalıyım, havanın ne denli soğuk olduğunu, çamurun ince ayakkabılarıma nasıl sıvaştığını da. Akşam Lawrence'la Koteliansky geldiler. Tasarılardan söz ettiler, ama ben bu işe tümüyle *çok* karşı duydum kendimi. Onlar gittikten sonra Jack'le yatağa uzandık; derinden seviyorduk birbirimizi, garip bir biçimde sevgi duyuyorduk birbirimize. Her şey açıklığa kavuşmuştu aramızda. Olağanüstü bir şeydi bu. Garip bir biçimde özgürlük tanımıştık birbirimize. Jack'i öpüp, "Hoşçakal, sevgilim!" demek için büyük bir istek duyuyordum içimde. Nedenini tam olarak bilmiyorum. Yanağını yanağıma dayadım; kendini küçük hissetti, bense bir aşk acısı duydum içimde. Sonra, birden, "Ne düşünüyorsun?" diye sordum. "Senin gittiğini; Campbell'la Frieda'nın gelip bana haber verdiklerini düşünüyordum," dedi. Hiç sarsılmadım, şaşırmadım da. (Bu gece

[1] "Erkekliğinden etmek" Lawrence'ın sık sık kullandığı bir deyimdi.

Lawrence söz arasında F.'nin adını andığında yüreğime bir hançer saplanmıştı.)

10 Ocak – Rüzgârlı, karanlık bir gün. Sabah ansızın Frieda geldi. Lawrence'la kavga etmişler. Ölesiye canımı sıktı. Gece, onu burada bırakarak, Lawrencelara gittik. Ilık bir geceydi, iri yağmur damlaları düşüyordu. Gitmek ağır gelmedi bana, ama dönüş korkunçtu. Rahatsızdım, yorgundum, yüreğim güçlükle çarpıyordu. Ama kendimizi yüreklendirmek için bir şarkı uydurduk. Yağmur dizlerime dek sıçrıyordu, korkuyordum. L.[1] iyiydi, çok iyi, elinde bir ip parçası.

11 Ocak – Mektup yok. Bekliyordum oysa. Küçük hizmetçim için hazırlanmak, tansökümünü seyretmek için karanlıkta kalktım. Pek de değmedi ama. Berbat bir durumdayım. Parlak, ışıl ışıl bir gün. Ah, Tanrım, Tanrım, n'olur çalışayım!

Boşa gitti! Boşa gitti!

12 Ocak – J. ile yatakta kavga ettik. Kurşunkalemle yazılmış bir mektup, iliklerine dek ıslanmışken yazmış. Bugün bir yanıt gönderdim – daha doğrusu yazdım. Şimdi işe koyulabilirim. Surry Lodge'da bir daire tutmaya kesin karar verdim. Bugün daha erdemliyim. *Brave Love*[2] adlı öykümü bitirdim. Şimdi bile nasıl olduğunu bilmiyorum. J.'ye okudum, o da ne diyeceğini şaşırdı. Şiddetli bir baş ağrısı, ama oldukça mutluyum.

13 Ocak – Mektubu gönderdim. Bugünden başlayarak J. odasını ayırdı. Kömür geldi. Buna çok önem veriyorum. (Küçük hizmetçim şimdilik harika.) Kötü, sisli bir gün, soğuk bir rüzgâr esiyor.

14 Ocak – F.'den bir mektup aldım, beni çağırıyor – şimdiye dek bana yazdığı en olağanüstü mektup. Londra'ya giderken mektubu yanıma aldım. Bütün gün başka hiçbir şey düşünmedim; onu düşünmek bitkin düşürdü beni, sonra canlandırdı, sonra gene yorgunluk duydum. Palliser'i, Gordon'u gördüm. Gün çok çabuk geçti. J.'ye bir banjo aldım.

[1] D.H. Lawrence. (Ç.N.)

[2] Bu öykünün yalnızca ilk sayfaları kaldı.

Arabayla eve dönerken, *O*'nun yanımda olduğunu düşlüyorum. Bütün gün, bütün gece aşkla doluydu içim, bitkindim. J. banjoyu tekmeledi.

15 Ocak – Lesley'le Lawrence'dan haber aldım. Bugün hava daha da kötüydü. Korkunç bir rüzgâr vardı. Gökyüzü çinkoya benziyordu. *O*'na yazmaya çalıştım, ama mektup her zamanki mektuplarımın sınırlarını aştı, bu yüzden vazgeçtim. J.'ye söyledim, *biraz*. Akşam Lawrencelara gittik. Frieda oldukça iyi davrandı. Ona anlatmamak için kendimi güç tuttum, öyle bir durumdaydım ki. Kafam dolu, düşünmekten yorgun döndüm eve; ama çalışamadım, hemen yattım; düşümde Y.Z.'yi gördüm. Clayton'dan haber aldım.

16 Ocak – Bir mektup. Bésançon'dan ayrılmış. Tanrım, ne olur bugün çalışayım. Bütün dileğim bu. Bugün yazıp postalamalıyım mektubu. Yağmur yağıyor, her zamanki gibi kudurgan bir rüzgâr. Korkunç, iç kapayıcı bir gün. Ellerim buz gibi. (Jack, Chesham'a gitti, Rose da onun mektubunu postaya götürdü.) Ah, ne mutluluk! Birazcık yalnız kalabildim, *O*'na yazabilirim. Ne yazmalıyım? Söyleyecek ne var? Yalnızca *O*'nu sevdiğimi, ömür boyu *O*'nun olduğumu söylemekten başka. Söyleyecek tek şey bu. Yıl sona ermeden onu artık sevmez olursam, onun kitabını ne yapacağım? Onu sevmekten vazgeçeceğimi söylemek istemiyorum. Aşkımız yara alırsa, ölürse ya da yiter, tutsak edilirse, demek istiyorum. Onun cephede olduğunu düşününce her yanım uyuşuyor. Benim için hiçbir anlamı yok bunun. Tam çay içeceğimiz sırada Gordon geldi – sevindik. İkimiz yalnız kaldığımız bir anda Gordon *O*'nu sordu. Jack mutfakta çayı hazırlıyordu. Buruk bir utanç duydum. Lawrencelara yürüdük! İkisi de korkunç, budala, donuktular.

17 Ocak – Güzel bir gün. Yürüyüşe çıktım, bir tarlada yağmurkuşları gördüm. Korkunç bir rüzgâr vardı, ama kilometrelerce yürüyebilirdim. Dün Gordon'a *Brave Love*'ı okudum. Çalışmam konusunda yüreklendirdi beni. Bütün gün, J.'den çok uzak, ötekiyle birlikteydim. Gece J.'nin odasında seviştik; bir an gözlerimi kapayıp yanağımı yanağına daya-

dım, *düşledim.* Korkunçtu. F.'ye ihanet etmişim gibi duyumsuyordum kendimi. Bu yüzden, hemen hemen hiç uyuyamadım. (Jack, Queenie'den söz etti bana.)

18 Ocak – Elyazmaları geldi, Cook'tan da bir mektup. Sabah. Yeni bir hafta başlıyor. İşim önümde duruyor. Çok mutsuzum. Yaşamın tadı yok. Yazmaya çalıştım, ama bölük pörçük, düşsel bir şeyler yazabildim. Bütün gün, İngiltere'ye duyduğum nefret kapladı içimi. Onun gidişinden sonra, biricik duygum bu İngiltere'ye duyduğum nefret. Gece kürk örtüyü aşağı indirip şöminenin önüne serdik, unutmaya çalıştım, ama boşuna. Jack'e uzun uzun ondan söz ettim. Jack eğlenmiş görünüyordu. Mutlaka Gordon'a anlatmalıyım, dedi.

19 Ocak – Mektup yok. Sabah boşa gitti. *Sinema*'yı biraz ilerlettim, ama iyi olmadı. Divana oturdum, yazmaktan çok, *görüyordum.* Sonunda her şey daha iyi gitti. Lawrencelar akşam yemeğine geldiler. Geç kaldılar. Jack, frenküzümlü puding yaptı. Lawrence gücenikti geldiğinde, ama yavaş yavaş yumuşadı. Savaştan, savaşın iğrençliğinden söz ettik. Savaşın beni, mutsuz aşkımı çepeçevre kuşattığını duyumsadım. Üstelik hiç amaçsız. Bir pusula yazdım ona yalnızca. Jack zaman zaman çekilmez oluyor.

20 Ocak – Dışarıda bir adam taş kırıyor. Gün tam anlamıyla dingin. Ara ara bir yaprak hışırdıyor, garip bir rüzgâr üfürüyor pencereden. Yaşlı adam vuruyor, vuruyor, sanki bir yürek atıyormuş gibi.

Öğleden sonra şiddetli bir fırtına koptu, ama biz Cannanslara dek yürüdük, akşam yemeğini Lawrencelar, Smithler, Cannanslarla birlikte yedik, sonra oyun oynadık. Geç vakit yatmaya Lawrencelara gittik; karmakarışık gazeteler, solmuş ökseotları. Hemen hemen hiç uyuyamadım, gene de iyiydi.

21 Ocak – Fırtınalı bir gün. Bu sabah yürüyerek döndük. J. bana bir düş anlattı. Aşağı yukarı bütün yol boyunca kavga ettik. Yağmur, kar, dolu, rüzgâr esti savurdu. Handaki köpek uluyor. Uzakta birisi kaval çalıyor. Bugün okudum, dikiş diktim, ama tek sözcük yazmadım. Bu gece yazmak istiyo-

rum. Yüreğim bir an bile dingin değilken oturup sakin sakin dikiş dikmek ne tuhaf. Kafam, bedenim korkunç yorgun. Bu hüzünlü yer beni öldürüyor. Eski, uydurulmuş düşlerle yaşıyorum; ama bunlar hiçbirimizi kandırmıyor.

Daha sonra – Aşağıda, oturma odasındayım. Dışarıda rüzgâr uğulduyor, ama burası öyle ılık, öyle hoş ki. Gerçek insanların yaşadığı gerçek bir odaya benziyor. Masanın üstünde dikiş sepetim, kitaplığın altına tıkıştırılmış J.'nin eski ev ayakkabıları. Yarı-gölgedeki siyah koltuk, az önce içinde mutlu biri kıvrılıp oturmuş gibi görünüyor. Akşam yemeğinde soğan soslu pirinçli koyun kızartması yedik. İç çamaşırlarıma, bir saç tokasıyla o güzelim eski usulde kurdeleler geçirdim. Ama kaygılı yüreğim bedenimi kemiriyor, sinirlerimi kemiriyor, beynimi kemiriyor, kimi zaman yavaş, kimi zaman korkunç bir hızla. Bu zehrin yavaş yavaş damarlarıma dolduğunu, her hücreye yavaş yavaş bulaştığını duyuyorum. Böyle bir sevgi, bir hastalık, bir ateş, bir fırtına, neredeyse nefret gibi yakıyor insanı – hiç ama hiç dingin değilim, bir ancık bile. Yıllarca önce, alabildiğine acı çekebilen, sonra,da yıkılan ya da bitkin düşen o mutlu insanlar gibi olmak istediğimi söylediğimi anımsıyorum. Ama ben tam tersiyim. Acı çektikçe, acıya katlanmak için daha büyük bir dirim duyuyorum içimde. Sevgilim! Sevgilim!

22 Ocak – Mektup yok. Hava her zamankinden daha kötü. Çay vakti kendimi bile şaşırtan bir umutsuzluk bunalımı geçirdim. Bir an acıya yenik düştüğümü duyumsadım, yukarı çıkıp başımı yastığa koydum. Sonra, bir çeşit uyuşturucu gibi J.'ye sarıldım; durumu daha katlanılabilir kılmak için Fransızca konuştum onunla. Akşam okudum, yazıyormuş gibi yaptım, ama kayda değer tek bir satırcık bile yazamadım. *Jésus-la-Caille*'ı bir kez daha okudum.

23 Ocak – Mektup yok. Yaşlı adam gene taş kırıyor. Kalın, beyaz bir sis tarlanın kıyısına dek ulaşıyor. Saatlerdir postacıyı bekliyorum. [*Daha sonra*] Jack, Chesham'a gitti. Bense hiçbir şey yapmadım. Çaydan sonra Rose dışarı çıktı, bir *mektupla* bir fotoğraf getirdi. Odama çıktım, tüm varlığımın *O*'na doğru yöneldiğini duyumsadım; birdenbire odaya güneş gir-

miş gibi oldu; sıcak, aydınlık. "*Ma petite chérie*" – benim küçük sevgilim. Tanrım, ne olur, bitsin bu savaş, yakında birbirimizi görelim. Jack'le konuştum, lambasının saçaklarıyla oynuyordu. Ama söylediklerimi ciddiye almak istemiyordu. Yemek iyiydi – ateş yanıyordu. Yağmur dindi. Sonra, ocağın yanında bir köşede kara bir mindere oturup düşlere daldım. Resmini ölü doğa tablosunun köşesine sıkıştırdım, bir akasya ağacına dayanmış, elleri ceplerinde. [*Üç sözcük okunmuyor*]

24 Ocak – Saçlarımı yıkadım, biraz çalıştım, okudum. Akşam Smithler geldiler – sevimsiz bir çift, bir de, adamda bir şey bana biraz Bowden'i anımsatmasaydı. Jack onlara iyi davrandı. Benden kilometrelerce uzaktaydılar. Sonra, J. eski günlerden söz etti bana. Evet, her şey geçmişte kaldı. Bitmez tükenmez yağmurlu bir gün; örümcek ağıyla kaplanmış gibi, yaşamaya değmeyen bir gün.

26 Ocak – Londra'ya gittim. Beatrice Campbell gelmiş; bu yüzden Drey'de kaldık. D.'nin evi hoşuma gitti. Campbell ve Drey'le Criterion'da çay içtik. Tırnaklarımı yaptırdım. Akşam Oxford'a gidip Marie Lloyd'u gördük, çok iyiydi. Anne'nin odasındaki büyük divanda yattım. Öğleden sonra Londra çok sisliydi. Ama orada olmak içimi yatıştırdı.

27 Ocak – J. ile Chancery Lane'e gittik. Sonra bankaya uğradık. Strand'de, yürüyüşü F.'ye benzeyen mavi paltolu bir adam gördüm. Bir türlü aklımdan çıkmıyor. Daha önce sinemada gördüğüm bir kadına rastladım – kemerinde pembe güller, derin, güzel gözleri, örselenmiş saçları. Onu unutmayacağım. Kesinlikle unutmayacağım. Olağanüstüydü.[1] Kot'la öğle yemeği yedik, Dieppe Cafe'de, kanarya ötüşleri arasında. F.'ye resmimi gönderdim. Kot'la akşam yemeği yedik, sonra Mlle. Dewanter'i (?) dinlemeye, *Pavilion*'a gittik. Çok iyiydi.

28 Ocak – *Bir mektup.* O da benim kadar mutsuz. Ona mektup yazıp yeni adresine postaladım. Mektubu bumburuşuk olancaya dek art arda okudum. Bridget mektubu ağzına

[1] "*Pictures*" adlı öyküdeki Miss Moss olabilir.

tıkıştırdı, yarısını yuttu. Bunun için gönül borcu duydum ona. Dünyada bize böylesine yaklaşan tek insan o. Divanda oturup küçücük elleriyle mektubu buruşturuşunu seyrettim; bizi çok iyi anladığını, sevimli bulduğunu duyumsadım. Akşam yemeği için dışarı çıktım, sonra Chelsea Palace'a gittim.

29 Ocak – Soğuk bir gün. Hâlâ Dreylerde kalıyorum. Bütün sabah kendime bir oda aradım, ama bulamadım. Jack'le öğle yemeği yedim; sonra Drey'le buluştum; Curtis Brown'ı görmeye gittim. Nazikti, ama kendimi öylesine çirkin buluyorum ki, zekice bile davranamadım. Ama hoşuma gidiyor, oradaki kadın da. Gene Campbelllara gittim. Dadda! Hallo! İstasyonda Koteliansky'yi gördüm. Çok iyiydi. Ona tutunuyorum. Bana bir eteklik, sigara, çikolata getirmiş [*iki sözcük okunmuyor*] içinde ateş yanan bir ev, sütbeyaz ay ışığında arabayla dolaşmak.

31 Ocak – Jack arabayla kitabımı almaya Marylere gitti. Bütün gün okudum. Hasta gibiydim. Akşam yağmur yağmaya, korkunç bir rüzgâr esmeye başladı. Londra'dan söz ettik. Jack, benim Londra'da, ondan ayrı yaşamak istediğimi anlıyor. Bu, doğru. Bütün gün hiç yazamadım, kitap okuyup sigara içtim; kendimi, bedensel olarak hasta, korkunç çirkin buluyorum. O'ndan söz etmeyeceğim.

1 Şubat – Mektup yok. Bekliyordum oysa. Hafif bir "nezle" sarsıyor beni. Azıcık güneş var. Ağaçlar kurusun diye asılmış gibi.

Nezlem gün boyu arttı. *The Lonely Nietzsche*'yi *(Yalnız Nietzsche çev.)* okudum; eskiden ona duyduklarımdan ötürü biraz utandım. O, dilerseniz şöyle diyeyim, "insancıl, gereğinden çok insancıl". Geç saatlere dek okudum. Sözcüklerle anlatılamayacak denli kötüydüm. Yaşam un-ufak olmuştu sanki. Jack'le öykülerden söz ettik.

2 Şubat – O'ndan mektup aldım. Çok mutsuz. Mektup bizi birbirimize yaklaştırmadı, ama bugün birazcık daha neşeliyim, çünkü önceki gibi korkunç görünmüyorum.

Bugün her zamanki gibi kötü bitti. Bir kez, hastalığım

gerçekten ciddi. Sonra, mektupların bunca zaman alışı, sessizlik dayanılmaz ölçüde kaygılandırıyor beni. Sabahlığımı siyah yünle işliyorum. Ne saçma! Bu zırvalarla ne işim var benim! Francis; Francis; savaşa dayanamıyorum artık.

3 Şubat – Soğuk bir gün, sert bir rüzgâr var. Hiçbir şey yapamıyorum. Masamı düzenledim, kinin aldım, hepsi bu. Ama buradan gideceğim, biliyorum, yoksa umutsuzluktan ölürüm. Başım yanıyor, ama ellerim soğuk. Belki *ölüyüm* de, burada yaşıyormuş gibi yapıyorum. Ne olursa olsun, içimde hiçbir yaşam belirtisi yok. F.'ye bile yazamıyorum. Başka, daha sıcak bir mektup bekliyorum ondan.

4 Şubat – Bugün güneş parlamaya başladı, nezlem daha iyi: Yalnızca öksürüğüm sürüyor. Gilbert'le Mary Cannans çaya geldiler. Akşam yemeğine de kaldılar. Mary çok tatlıydı, ama biraz neşesizdi. Rose her şeyi çok iyi yaptı. Akşamüstü, bana mektup getirsin diye onu postaneye yolladım, ama hiç mektup yoktu. Kaygılıyım.

Suç ve Ceza'yı bitirdim. Onu da çok kötü buldum.

5 Şubat – Bir mektup. Sabah. Yeşil tepeler arasında [*okunmuyor*] Uzakta bir köpek havlıyor. Hava dingin, açık. Bir de küçük resim yollamış – ona çok benziyor. Tanrım! Mutluyum! Şimdi bir kez daha okuyacağım mektubu.

6 Şubat – Bugün acele bir mektup aldım. Resmimi yeni almış. Hemen gitmemi istiyor. Kolay olmayacak bu; biliyorum.

15 Şubat – J. ile Londra'ya gittik.

16 Şubat – Paris'e geldik,

19 Şubat – Gray'e geldik.

Frieda Lawrence'a yazılmış, güncede yer alan, postalanmamış bir mektup.

20 Şubat – İngiltere bir düş gibi. Bir yatak, elma biçiminde bir mum, kocaman çiçekli bir duvar saatiyle döşeli, küçük,

dört köşe bir odada, pencerenin yanında oturuyorum. Pencerenin dışında şebboylar, mavi emaye tencerelerle dolu bir bahçe. Saat beşi vuruyor, güneşin son ışınları sallanan perdenin altından içeri doluyor. Çok sıcak – çocukken insanın yanaklarını yakan türden bir sıcak. Ama öylesine mutluyum ki, güncemin boş bir sayfasına sana birkaç satır yazmadan yapamıyorum, canım.

Buraya gelirken başımdan korkunç serüvenler geçti, çünkü burası askerî bölge olduğundan kadınların girmesine izin verilmiyor. Pasaportuma en son bakan baba-adam, başındaki altın püsküllü siyah çaydanlık-külâhıyla alabildiğine görkemli, kadın yazarların "ağır Mısır sigarası" dedikleri türden bir sigara içen "Sayın Albay" neredeyse geri gönderecekti beni.

Ama canım, öyle olağanüstü bir ülke ki – güneş ışığında mavi görünen ırmaklar, ormanlar, kocaman kuşlarla dolu. Seni ve L.'yi düşünüyorum. Fransız askerleri *pour rire*.[1] Yaralandıkları zaman bile, barakalarından sarkıp sargı bezleriyle trene mendil sallıyormuş gibiler. Ama bugün bazı tutsakları gördüm – hiç de eğlenceli değildi. Ah, sana anlatacak öyle çok şey var ki, hiç başlamasam daha iyi. Bir gün görüşeceğiz değil mi, canım?

Voilà la petit soldat joyeux et jeune![2] Postayı dağıttı az önce. Hava yaz gibi sıcak. İnsan oturup gülüyor.

Sevgiyle,

Katherine

J.M.M.'ye postalanmamış bir mektup

Tutukevi hücresinden yeni kaçmış gibiyim, J., canım – çünkü burasının askerî bölge olduğunu, bu nedenle de kadınlara yasaklandığını öğrendim. Bununla birlikte, teyzemin hastalığı işin içinden sıyrılmamı sağladı. Gerçekten korkunç anlar geçirdim. O istasyonun dışında bekliyordu, yalnızca, "Beni izleyin, ama izlediğinizi belli etmeyin," dedi *şarkı söylercesine* (tam ona göre). Sonunda rengi atmış bir arabanın önünde durduğu, ırmak kıyısında minicik bir eve geldik.

[1] (Fr.) Gülünç. (Ç.N.)
[2] (Fr.) İşte neşeli, genç küçük asker. (Ç.N.)

Ama araba benim bavulumla ikimizi yutar yutmaz, kapısı açıla kapana, rüzgâr gibi ileri atıldı. Arabaya binmesine izin verilmediğinden, yılgınlık içindeydi. Yakında bir köye, benim için bir oda kiraladığı büyük beyaz eve gittik – bir yatak, elma biçiminde bir mum, kocaman çiçekli bir duvar saatiyle döşenmiş, olağanüstü bir oda. Çok sıcak. Güneş perdelerin arasından içeri süzülüyor. Dışarıdaki bahçe şebboylar, mavi emaye tencerelerde dolu. Sen de olsan gülerdin...

Günce sürüyor

20 Şubat – Kahvaltımı bekliyorum. Yanımda, bir sandalyenin üstünde meşin kayışıyla kılıcı duruyor. Gittiğinde saat sekize geliyordu. Ben az önce kalktım. Pırıl pırıl bir gün. Yüreğim taş gibi ağır. Bu tutukevi işi korkutuyor beni. Onu tutukevinde düşünemiyorum. İçimin derinliklerinde bir başka duygu daha var, onun beni hiç sevmediği duygusu. Onu olağanüstü buluyorum. Şimdi, tanıdıktan sonra gerçekte sevmiyorum onu – ama öyle zengin, öyle tasasız ki – aslında *bunu* seviyorum.

Tuhaf bir gece geçirdik. Bu oda. Küçük lamba. Ahşap tavan. Gün doğunca açılan pembe papatya demetleri. Elinde bir tavşan tutan bir adam resmi. Sonra, küçücük, pirinç bir maşayla ateşi karıştıran F., çırılçıplak – öylesine doğal, öylesine güzel. F. *en petit soldat*[1] giyiniyor. Gömleği, içdonu, çorapları, küçük jarse boyunbağı, siyah dolakları, kaputu. Yüzünü yıkıyor, fildişi fırçamla saçlarım fırçalıyor. Bir an onun pencerenin önünden geçtiğini gördüm, sonra gözden silindi. Bir kadın için korkunç bir an bu.

Tuhaf şey, yolculuğun sonu üstünde odaklaştıramıyordum düşüncelerimi. Öyle mutluydu ki, pencereden sarkmış, kollarım pirinç parmaklığa dayalı, ayaklarımı çaprazlamış [*okunmuyor*] güneş ışığı, olağanüstü kır görünümü. Aktarma yapmamız gereken Châteaudun'de, bir şey içmek için büfeye gittim. Ortada, kocaman, çıkıntılı bir sobanın bulunduğu, soluk yeşil renkte büyük bir salon, renk renk şişelerle donanmış bir büfe. İki kadın, kollarını kavuşturmuş, tezgâha dayanmış. Yüzü çok solgun, küçük bir oğlan masadan masaya seğir-

[1] (Fr.) Küçük bir asker gibi. (Ç.N.)

terek siparişleri alıyordu. Sandalyelerinde kaykılmış, bacaklarını sallayacak bir şeyler yiyen askerlerle doluydu salon.

Küçük oğlan bir bardak iğrenç sütsüz kahve getirdi bana. Askerlere bir çeşit donuk bir aşağısamayla hizmet ediyordu. Sundurmada, yaşlı bir adam, kahverengi benekli balıklarla dolu bir kova taşıyordu. İnsanın vitrinlerde gördüğü, güzel suyosunu ormanları arasında yüzen balıklar gibi iri balıklar. Askerler gülüyor, birbirlerinin omzuna vuruyorlardı. Ağır çizmeleriyle yere vura vura yürüyorlardı. Kadınlar onlarla ilgileniyorlar, yaşlı adamsa, elinde kasketi, yırtık hırkası, balık kovasıyla yansıladığı yaşamın –barışçıl mesleğinin– artık var olmadığını, buraya zorla girmeye hakkı olmadığını biliyormuş gibi, alçakgönüllülükle ayakta durmuş, kendisiyle ilgilenecek birini bekliyordu.

Yolculuğun son anlarında çok korkmuştum. Gray'e vardık, tıpkı bir doktor muayenehanesine giren kadınlar gibi, bir kapıdan birer birer çok sıcak bir odaya süzüldük; iki masayla, tıpkı bir operetteki albayları andıran, iriyarı, pırıl pırıl, kırçıl bıyıklı, yanakları belli belirsiz yanık kırmızı iki albay tıkabasa dolduruyordu odayı. İkisi de sigara içiyor, birinin sigarasından uzun kıvırcık bir kül sarkıyordu; parmağında bir yüzük vardı, her şeye gücü yeter gibi görünüyordu. Dişlerimi sıktım. Pasaportumla biletimi uzatırken parmaklarının titremesini önlemeye çalıştım.

"Bu olmaz, kesinlikle olmaz," dedi albay, bana bir yüzyıl gibi gelen bir süre baktı. Gözleri iki gri taş gibiydi. Pasaportumu öteki albaya götürdü; o itiraza aldırmadı, pasaportumu damgaladı, geçmeme izin verdi. Neredeyse yere diz çöktüm. F., yüzü alabildiğine solgun, istasyonun yanında duruyordu. Selam verdi, gülümsedi, "Sağa dönün, belli etmeden beni izleyin," dedi. Sonra çabuk çabuk asma köprüye yöneldi. Sırtında bir postacı çantası, elinde kâğıda sarılı bir paket vardı. Sokak çamur içindeydi. Köprünün yanındaki küçük evden, elleri bir şala sarılı sıska bir kadın gözetliyordu bizi. Evin duvarına rengi atmış bir araba dayalıydı. "*Montez! Vite, vites!*"[1] dedi F. Bavulumu, posta çantasını, paketi yere attı. Sürücü birden devinime geçti, bir deri bir kemik atı kırbaçladı, araba-

[1] (Fr.) "Binin! Çabuk, çabuk!" (Ç.N.)

nın iki kapısı da çarpa çarpa, çılgın gibi yola koyulduk. "*Bonjour ma chérie,*"[1] dedi F. Çarçabuk öpüştük, sonra çarpan kapıları sımsıkı yakaladık. Bir türlü kapalı durmuyorlardı; arabaya binmesi yasak olan F. saklanmaya çalışıyordu. Kışlada araba bir an durdu; bir yüz kalabalığı pencereyi kapladı. "*Prends ça, mon vieux,*"[2] dedi F., kâğıda sarılı paketi uzatarak.

Gene uçarcasına yola koyulduk. Irmak boyunca. İki yanına akşam güneşinde iç açıcı, pırıl pırıl evlerin sıralandığı garip uzun, beyaz bir yol boyunca. F. kolunu boynuma doladı. "Evi beğeneceksin," dedi, "bembeyaz; oda da öyle, insanlar da."

Sonunda eve vardık. Evin kadını, kucağında ciddi yüzlü bir bebek, kapıda belirdi.

"Tamam mı?"

"Evet, tamam, Bonjour, Madame."

Birlikte kaçmış gibiydik.

Zemin katta bir odaya girdik, kapı kapandı. Bavul, posta çantası yere fırlatıldı [*okunmuyor*] Gülüşerek, titreyerek birbirimize sımsıkı sarıldık – uzun uzun öpüştük, duvardaki saatin beşi vurmasıyla kesildi öpüşmemiz. F. ateşi yaktı. Bir süre birbirimize sarılıp öylece kaldık. Durmadan gülüyorduk. Her şey öyle gülünç, ama aynı zamanda öyle doğal görünüyordu ki. Gülmekten başka yapılacak bir şey yoktu.

Sonra bir an yalnız bıraktı beni. Saçlarımı fırçaladım, yıkandım, akşam yemeğine gitmek için beni almaya geldiğinde hazırdım. Yaralılar sürüne sürüne tepenin yamacından aşağı doğru iniyorlardı. Hepsi de sargılar içindeydi. İçlerinden biri kulaklarına iki kırmızı karanfil takmış gibi görünüyordu; bir başkasının eli siyah mühür mumuyla kaplanmış gibiydi. F. durmadan konuşuyor, konuşuyordu. "Ben küçükken dünyada en korkunç şey güneşmiş gibi geliyordu bana, ama şimdi çok soluk." [*Bir tümce okunmuyor.*]

Sonra uzun, upuzun bir akşam yemeği. Ben pek konuşmadım. Dışarı çıktığımızda, yıldızlar ince bulutların arasından parıldıyordu; gökyüzünde mum alevi gibi bir ay asılıydı. Masanın üstünde minicik bir lamba vardı; alevi beyaza boyanmış ahşap tavanda uzayıp kısalan yansımalar yaratıyordu. Bir

[1] (Fr.) "Günaydın, sevgilim." (Ç.N.)
[2] (Fr.) "Al şunu ahbap." (Ç.N.)

gemideymiş gibiydik. Bu saygısız küçük lambadan etkilenmiş, fısıltıyla konuşuyorduk. Sobanın önünde çok doğal bir biçimde yavaş yavaş soyunduk. F. kendini yatağa attı. "Çarşaflar soğuk mu?" diye sordum. "Yok, hayır, hiç soğuk değil. *Viens, ma bébé.*[1] Korkma. Dalgalar çok küçük." Tüm bedeni yorganın altında gizlenmiş, gülen yüzü, güzel saçları, çarşafın üstündeki bilezikli koluyla bir kızı andırıyordu. [*Okunmuyor*]

Kılıcı, kocaman, çirkin kılıcı, aramızda değil, bir sandalyenin üstünde duruyordu. Sevişmemiz ikincil önem taşıyan bir şey gibi görünüyordu, birbirimize söyleyecek öyle çok şeyimiz vardı ki. Minicik lambanın ışığında, birbirimizin kollarında kıvrılıp yatışımız çok sıcak, çok hoştu. *Le fils de Maeterlinck*[2] – saatin tik taklarından, ateşin çıtırtısından başka bir şey işitilmiyordu. Gece boyunca bütün bir yaşam geçti aramızdan. İnsanlar, olaylar. Yorganın altında usul usul öksüren, birbirlerine bakıp bakıp gülen yaşlı bir çift gibiydik. Beyaz bir gemiye binip Hindistan'a, Güney Amerika'ya, Marsilya'ya gittik; sonra Paris'ten söz ettik. Ara ara kalabalığın içinde yitiriyordum onu, sonra ansızın kollarımda buluyordum, öpüşüyorduk. (İşte geliyor. Ayak seslerini tanıyorum.)

Bana çocukluğundaki denizden söz edişini anımsıyorum – nasıl pırıl pırıl olduğunu – rıhtımdan nasıl sarkıp denizi, balıkları, parıldayan denizkabuklarını seyrettiğini – sonra, "Le Lapin Blanc"[3] adlı öyküsünü. Sonunda gün doğdu, kuşlar ötüşmeye başladılar, duvardaki pembe papatyaları ayırt ettim. O, *très paresseux*,[4] yüzükoyun uzanmış, bir türlü kalkmıyordu. Sonunda – bir, iki, üç – tirtir titriyordu, hastaydı, ateşi vardı, boğazı ağrıyor, ürperiyordu. Gene de, özenle yıkanıp giyindi; sonunda mavi-kırmızı imgesini bir kez daha gördüm – *dors mon bébé*[5] sonra perdenin arasından bulanık görüntüsü.

Cabinet'ye gidip o kocaman, gülünç tavşanları görünce yeniden mutlu oldum. Saat yarımda geldi. Korkunç sevindim. Aynı küçük lokantaya öğle yemeğine gittik, suyuna ekmek batırıp yağda yumurta, sonra armutla portakal yedik.

[1] (Fr.) Gel bebeğim. (Ç.N.)
[2] (Fr.) Maeterlinck'in oğlu. (Ç.N.)
[3] (Fr.) Beyaz Tavşan. (Ç.N.)
[4] (Fr.) Çok tembel. (Ç.N.)
[5] (Fr.) Uyu bebeğim. (Ç.N.)

Askerler vardı orada. Bahçe boş şişelerle doluydu. Küçük oğlan – önceki gece uzun bir sigara içen oğlan.

(Az önce saat üçü vurdu. Beşten önce gelemez.)

Katherine Mansfield, şubat sonunda, hayal kırıklığına uğramış, İngiltere'ye döndü, martta Paris'e gitti, daha sonra, mayısta gene Paris'e gitti.

18 Mart – Gene Paris'teyim.

19 Mart – Paris'teyim.

24 Mart – Çalışmaya koyulmalısın.

Mart – Cet héros aux cheveux longs, qui, pendant des heures entieres, gratte avec sa canne dans le sable; or, ayant besoin de vivre, crache un peu de san, et, avec un long regard larmoyant mais satisfait, érit le mont Finis sur le même sable gratté.[1]

"Ruh, belki de, yanına bir başka ruh yaklaşınca, görünmez olur; hazırlıksız yakalanırsa, ortadan kaybolmaya vakit bulamaz." *(Leon Shestov)*

"Olasılıklar ne olursa olsun, bu alışkanlık er geç ortadan kalkacaktır. Gelecekte, yazarlar her türlü yapaylığın tam anlamıyla gereksiz olduğuna hem kendilerini, hem de okuyucuları inandıracaklardır. *(Leon Shestov)*

Çehov'un demek istediği buydu.

16 Mayıs, Pazar, Paris – Bütün gece düşümde *Rupert Brook*'u[2] gördüğümü söylemedim sana. Bugün, ben evden çıkarken, sırtında sırt çantası, yüzünü gölgeleyen geniş şapkasıyla kapıda duruyordu. Bu yüzden, J.'nin mektubunu postaya attıktan sonra eve dönmedim. Uzun uzun, aylak aylak rıhtımda dolaştım. Hava olağanüstü sıcaktı: Gökyüzünde beyaz bulutlar, kurusun diye asılmış çarşaflar gibi dalgalanıyordu. Irmak kıyısındaki büyük kum yığınlarının içine çocuklar, tüneller, mağaralar oymuşlar, sonra içlerine girip kıpırdamadan,

[1] (Fr.) Bu uzun saçlı yiğit, saatler boyu değneğiyle kumu çizdi; yaşaması gerektiğinden, biraz kan tükürdü, ağlamaklı, ama hoşnut, çizilmiş kumların üstüne *Bitti* sözcüğünü yazdı. (Ç.N.)

[2] (Fr.) Ozan Rupert Brook, Nisan 1915'te, savaşın başında öldü. (Ç.N.)

mutlu, oturmuşlardı; saçları güneşte parlıyordu. Orada burada bir adam başı kollarına dayalı yüzükoyun yatıyordu. Irmak kocaman gümüş yıldızlarla doluydu. Ağaçlar, belli belirsiz sallanıyor, ışık vurdukça parlıyordu. Hoş yerler keşfettim; beyaz, dört köşe evlerin bulunduğu küçük alanlar. Ardına dek açık pencereleriyle içleri oyulmuş gibi görünüyorlardı. Kestane dallarının kemer gibi örttüğü ya da çatıların üstünden saat kulelerinin göründüğü ıpıssız, dar sokaklar. Güneş her şeyin üstüne büyülü bir ışık yaymıştı.

Irmağın öte yakasına geçip döndüm; köprülerden sarkıyordum; şimdi önümüze bir park çıkacak diye düşünüyordum hep, ama çıkmıyordu. Görünmez, düşsel arkadaşımın bana ne denli şevk verdiğini tasarlayamaz insan. Sağ olsaydı, belki de hiç olamazdı böyle bir şey; ama – sevdiğim bir oyundur bu böyle dolaşarak ölülerle konuşmak; gülümseyen, suskun, *özgür,* sonunda tam anlamıyla, sonsuza dek özgür ölülerle. Yalnız yaşadığım günlerde, sık sık eve gelip anahtarı kapının kilidine sokarken, onlardan birini beni bekler bulurdum. "Merhaba, çok oldu mu geldi?"

İyiden iyiye saçmalıyorum galiba.

Notre Dame

Notre Dame'ın çok yakınında, geniş bir sırada oturuyorum. Önümde bir sarmaşık çiti var. Yaşlı bir adam, kolunda bir sepet, solmuş yaprakları toplayarak çit boyunca yürüyor. Papazların bahçesinde çimleri biçiyorlar. Bu yüce katedrali seviyorum. Şu anda bütün görebildiğim, katedralin kulelerinin, mavi art alanda kabartma gibi duran sivri tepeleriyle, küçük bir balkona tünemiş taştan oyulma birkaç papağan. Bir cin tarafından kalemle çizilmiş gibi. Boyunlarında aylaları, başları elleri arasındaki ermişleri de seviyorum.

Yaşamın "Yaşamı" – Dün Henry James'in bir kitabını aldım, kullanılan deyimle, "gece yarılarına dek" okudum. Çok ilginç değildi; çok iyi de değildi, ama ben, ara ara bana verdiği o beklenmedik tatlı heyecan, o sevinçli yürek çarpıntısı uğruna, sıkıcı, tumturaklı bir James'in bitmez tükenmez sayfaları arasında bata çıka yol alabilirim. Hiç kuşkum yok, de-

ha bu: Yalnızca bir yığın tortu, benzersiz, imbikten geçirilmiş bir parıltı var.

Bir şeyi belirtmek istiyorum. Kahramanı, Bernard Longueville, parlak, zengin, esmer, kıvrak vb., espri dolu biri, özellikle de yalnızken; en çok o zaman eğleniyor, en iyi nüktelerini kendine saklıyor. Tüm nitelemeler bir yana, ben de esprili olduğumu biliyorum; üstelik insanları eğlendiriyorum, ama durumumun tıpkı onunki gibi olduğunu duyumsuyorum; yalnızken insanları, nesneleri incelemekten duyduğum küçük sevinçler, ince hazlar tek sözcükle sonsuz. Gerçekten kendi kendimeyken "çok eğleniyorum". Yağmurda ördek gibi paytak paytak yürüyen bir küçük kız görsem, "Şuna bak, tıpkı balaban çulluğuna benziyor," deyip katıla katıla gülüyorum; kim olursa olsun, hiç kimseyle böyle eğlenemiyorum. "Doğa" dedikleri şeye duyduğum duygu için de aynı şey. Benim bakmak istediğim şeylere başka insanlar durup bakmıyorlar; dursalar bile, sırf beni hoşnut etmek, neşelendirmek ya da tartışma çıkarmamak için duruyorlar. Ama öyle bir yapım var ki, yanımda birisi varken, onun düşüncelerini, isteklerini hesaba katıyorum hemen; benimkilerin yarısı kadar önem vermeye değmese de. Şu anda J.'yi hiç özlemiyorum - eve dönmek istemiyorum, burada döşeli bir odada yaşayıp çevremi gözlemekten çok hoşnutum. İklim sorunu bu yalnızca, en azından ben inanıyorum buna. (*Korkunç* bir balaban çulluğu geçti az önce.) Başkalarıyla birlikte yaşayınca yaşam bulanıklaşıyor. J. ile de öyle oldu; ama yalnızken yaşam alabildiğine değerli, olağanüstü; yaşamın ayrıntısı bu, yaşamın *yaşamı*.

Pere de famille[1]

Aile, başlangıçta çok alçakgönüllüce, alabildiğine şişman, kara bıyıklı, örselenmiş menekşelerle süslü, başına sımsıkı oturan küçük yuvarlak şapkalı Anne ile, bir Norfolklu için tasarlanmış, ama ülkesine ihanet etmiş İngiliz tweed'i takım elbiseden taşan küçük oğlandan oluşuyordu. Daha yeni yerlerine oturup sepetteki bütün ekmek dilimlerini elleyerek en kabuklularını seçmişlerdi ki, soluk mavi üniformalı, bıyıkları anneninki kadar iki genç adam, restoranın girişinde

[1] (Fr.) Aile babası. (Ç.N.)

belirdiler; küçük oğlan, elindeki neredeyse tek kişilik bir çarşaf büyüklüğündeki peçeteyi sallayarak çılgın bir coşkuyla karşıladı onları. Kucaklaştılar; yan yana oturdular. Az sonra, yüzü Frühlingserwachen'ın[1] tüm belirtilerini taşıyan, geceyi pencereleri kapalı bir odada, yorgan altında çikolatalı bisküvi yiyip bir yandan da, *l'Histoire des Petits pantalons tout à fait fermés*'yi okuyarak geçirdiği anlaşılan bahtsız, genç irisi bir oğlan katıldı onlara.

Beş tek kişilik çarşaf, beş yakaya tıkıştırıldı – beş çift göz yemek listesinin üstünde dolaştı.

Birden, Anne'nin kolları bir sevinç çığlığıyla yukarı kalktı – oğlancığın da – iki genç asker ayağa fırladılar; öğrenci terlemeye başladı; enine, boyuna, kırmızı yüzlü bir adam içeri girmiş, onlara doğru yürüyordu.

(?) *Mayıs* – Salı günü döneceğimi iki kez yazdım. Neredeyse, kapıcıya da söyleyecektim. Hazırlıklarımın çoğunu yapmıştım. Bugün bunun acelesi varmış gibi görünmüyor bana. Jack, bir kezcik bile beni özlediğini, bensiz kendini yalnız duyduğunu söylemedi. Beni çağırmıyor. O benim için, bomboş bir dünyada elimden tutan, elini tuttuğum varlıktı; gölgeler kalabalığı arasında biricik gerçek varlık; gülmeye, koşmaya hazır. Ama bu gece hiç de gerçekmiş gibi duyumsamıyorum onu. *Pour sûr*,[2] bensiz çok daha iyi yapabiliyor. Sabırsızlığım, *ma douleur*,[3] ona aşırı görünmüş olmalı. Geri dönecek miyim? Bu, tümüyle ona bağlı. Ona daha az, daha seyrek yazacağım. Biraz saçmalamıştım.

("Not alma" alışkanlığım geri geldi.)

Femme Seule[4]

Umut! Örselenmiş, duygusal kadın! Son bağını da kopar, bitsin artık. Bu tekdüze katlanışın deli ediyor beni. Yürek çarpıntıları veriyor bana.

Sabah. Bomboş yatakta yatıyorum – kocaman, yayla gibi geniş, soğuk, korumasız yatakta. Irmaktan doğru gelen gü-

[1] (Alm.) İlkbahar uyanışı. (Ç.N.)
[2] (Fr.) Elbette. (Ç.N.)
[3] (Fr.) Acım. (Ç.N.)
[4] (Fr.) Yalnız kadın. (Ç.N.)

neş ışıkları kepenklerin arasından ürperen dalgalar gibi tavana vuruyor. Dışarıdan bir çekiç sesi geliyor; aşağıda; koyaktaki evin kapısı açılıp kapanıyor. Ama çevremde yalnızlığın ağını ördüğünü duyuyorum.

Benim adam mı burası? Koltuğun üstünde katlı duran giysiler benim giysilerim mi?

Yastığın altında –yalnız bir kadının belirtisi– saatim tıkırdıyor. Zil çalıyor. Ah, sonunda! Sıçrayarak yataktan kalkıyorum, gömlekle kapıya koşuyorum.

"Voici votre lait, Madame,"[1] diyor kapıcı kadın, sert sert dizlerime bakarak.

"Merci bien, Madame!"[2] diyorum, sevinçle gülümseyip süt şişesini elinden alarak. *"Pas de poste pour soi?"*[3]

"Rien, Madame."[4]

Kapıyı kapatıyorum. Bir an girişte durup kulak kesiliyorum; o nefret ettiğim ayak seslerinin basamaklarda yankılanışını dinliyorum.

Elgin Crescent'teki döşeli bir dairede birkaç hafta kaldıktan sonra, temmuzda, St. John's Wood'da, Acacia Road'da, 5 No.'da bir eve yerleştik. Eylül sonunda, Katherine Mansfield'in erkek kardeşi Leslie Heron Beauchaump (Chummie) cepheye gitmeden önce, bir hafta bizde kaldı. Cepheye gider gitmez de öldü. Aşağıdaki bölüm iki kardeşin arasında geçen bir konuşmayı anlatıyor.

Akşam

Ekim – Acacia Road'daki bahçede dolaşıyorlar. Alacakaranlık; Michael elmas papatyaları tüy gibi parlıyor. Bahçenin dibindeki yaşlı armut ağacından –daha çok kavağı andıran, ince bir ağaç– yuvarlak, taş gibi sert bir armut düşüyor yere.

"Duydun mu, Katie? Bulabilir misin onu? Ah, bak... o bildiğimiz ses..."

Elleri ince, nemli otlarda geziniyor. Armudu yerden alıyor, bilinçsizce, bir zamanlar yaptığı gibi, mendiliyle silip parlatıyor.

"O yaşlı ağaçta ne çok armut vardı, anımsıyor musun?"

"Menekşe öbeklerinin yanındaki..."

[1] (Fr.) İşte, sütünüz Madame. (Ç.N.)
[2] (Fr.) Çok teşekkür ederim. Madame. (Ç.N.)
[3] (Fr.) Bana mektup yok mu? (Ç.N.)
[4] (Fr.) Hiç yok, Madame. (Ç.N.)

"Güneyden esen boranın ardından, çamaşır sepetleriyle onları nasıl toplamaya giderdik?"

"Biz eğildikçe armutlar nasıl sırtımıza, kafamıza düşerdi?"

"Nasıl uzaklara dağılırlardı, menekşe yapraklarının altına, basamaklardan yuvarlana yuvarlana ta zambak tarhına dek giderlerdi. Otların arasında ezilmiş bulurduk onları. Karıncalar ne de çabuk başlarına üşüşürlerdi; o küçük yuvarlak deliği görür gibi oluyorum; karabiber gibi bir halka vardı çevresinde."

"Biliyor musun, o zamandan beri hiç öyle armut görmedim ben."

"Renkleri ne parlaktı, kanarya sarısı, küçücüktüler. Kabukları da çok inceydi; kapkara çekirdekleri vardı. Önce küçük sapını çekip çıkarır, emerdik. Ekşimsiydi; sonra da yerdik; hep ucundan başlardık yemeye, içiyle, çekirdekleriyle."

"Çekirdekleri çok lezzetliydi."

"Bahçedeki pembe sırada nasıl otururduk, anımsıyor musun?"

"O pembe bahçe sırasını hiç unutmayacağım. Benim için ondan güzeli yoktu. Şimdi nerededir kim bilir? Cennette üstüne oturmamıza izin verirler mi dersin?"

"Biraz yalpalardı; üstünde sümüklüböcek izleri olurdu hep."

"Sıraya oturur, bacaklarımızı sallayarak armut yerdik..."

"Mutluluğumuz ne *derindi;* katıksız, derin, pırıl pırıl, sıcacık. Olağanüstü bir şey bu. Birbirimize bakıp nasıl gülerdik, anımsıyor musun? Bir gizi bölüşürdük... Neydi o giz?"

"Bence, aile duygusuydu bu; ikimiz tek bir çocuk gibiydik. Hep birlikte dolaşır, çevremizdeki şeylere aynı gözlerle bakar, tartışırdık; gözlerimin önüne geliyor... Bir kez daha duyumsadım bunu – az önce, otların arasındaki armudu ararken. Ellerimizi menekşe yapraklarının arasında soktuğumuzu anımsadım. Ah, o bahçe. Anımsıyor musun, bulduğumuz armutların bazılarında küçük diş izleri olurdu?"

"Evet."

"Kim ısırırdı onları acaba?"

"Hep bir giz olarak kaldı bu."

Kız kardeşi kolunu onun boynuna doluyor. Bir aşağı bir yukarı yürüyorlar. Dolunay armut ağacının üstünde parlıyor, bahçenin sarmaşık duvarları madensi bir parıltıyla parıldıyor. Havada soğuk bir koku... ağır... alabildiğine soğuk.

"Bir gün gene gideceğiz oraya – her şey bittikten sonra."

"Birlikte gideceğiz."

"Her şeyi eskisi gibi bulacağız."

"Her şeyi."

Omzuna yaslanıyor. Ay ışığı derinleşiyor. Şimdi, evin arkasına dönük yüzleri. Pencerede bir ışık dörtgeni beliriyor.

"Elimden tut. Biliyorsun, burada hep bir yabancı gibi duyumsayacağım kendimi."

"Evet canım, biliyorum."

"Bir kez daha dolaşalım, sonra içeri gireriz."

"Çok tuhaf – geri döneceğime kesin olarak inanıyorum. Bunun bir armut olduğundan nasıl kuşku duymuyorsam, geri döneceğimden de öyle kuşku duymuyorum."

"Benim de içimde böyle bir duygu var."

"Geri dönmemem olanaksız. Bu duyguyu bilirsin. Korkunç gizemli bir duygu."

Otların üstüne uzun, garip gölgeler düşmüş; tuhaf bir esinti sarmaşıkların arasında fısıldıyor; yaşlı ay bir dokunuşla gümüşe döndürüyor onları.

Kız kardeş ürperiyor.

"Üşüyorsun."

"Çok üşüyorum."

Kolunu onun boynuna doluyor. Birden öpüyor onu. "Elveda, canım."

"Ah, neden böyle diyorsun!"

"Elveda, canım... elveda."[1]

29 *Ekim* – Uyan, Uyan! Küçük oğlum. Sisli, alabildiğine sisli bir akşam. Ölümsüzlüğe inanıyorum; çünkü o burada değil, bense ona katılmayı özlüyorum. Önce, canım, ikimiz için de yapmak istediğim şeyler var; sonra elimden geldiğince çabuk yanına geleceğim. Canımın içi, biliyorum, oradasın.

[1] Katherine Mansfield'in, kardeşinin gencecikken savaşta ölmesinin ardından *Günce*'sine yazdıkları. (Ç.N.)

Seninle birlikte yaşıyorum; senin için yazacağım. Öteki insanlar yakında, ama bana yakın değiller. Yalnızca sana aitim ben, tıpkı *senin* bana ait olduğun gibi. Seninle ne denli sık birlikte olduğumu kimse bilmiyor. Gerçekten de, hep seninleyim ben, bunu senin de bildiğini duyumsamaya başlıyorum – bu evden, bu yerden ayrıldığında, sen de benimle geleceksin, bir an bile senden uzak olmayacağım. Biliyorsun, artık Jack'in sevgilisi olmayacağım. Seninim ben. Yalnızca canımda değil, kanımdasın. Jack'e, "artakalan" sevgimi veriyorum, ama en derin sevgimi sana veriyorum. Jack, ...'den başka bir şey değil, herhangi biri de olabilirdi.

Elma Ağacı

Eski evin iki meyve bahçesi vardı. Biri, sebze bahçenin arkasındaki, "yaban" dediğimiz bahçeydi; Yaban kirazları, mürdümerikleri, içi görünen mürdümerikleri dikilmişti oraya. Nedense bir bulutun altında uzanıyordu bahçe; hiç oynamazdık orada, yere düşen meyveleri toplama sıkıntısına bile katlanmazdık; her pazartesi sabahı, oraya, bahçenin ortasındaki yuvarlak, açık alana hizmetçi kızla çamaşırcı kadın ıslak çamaşırları taşırlardı – büyükannemin gecelikleri, babamın çizgili gömlekleri, uşağın pamuklu pantolonları, hizmetçi kızın somon pembesi, "kaba" pazen donları iğrenç bir içlidışlılık içinde sarmaş dolaş sallanırlardı. Öteki meyve bahçesiyse, çok uzakta, evden gizli, küçük bir tepenin eteğindeydi, ta çitle çevrili otlakların kıyısına – parlak güneşte sarı sarı devinen çalıçırpı öbekleriyle, orak biçimi, su gibi akan yapraklarıyla sakız ağaçlarına dek uzanırdı. Orada, meyve ağaçlarının altında otlar öyle kalın ve serttiler ki, yürürken ayakkabılarınıza dolanıp düğümlenirlerdi, en sıcak günlerde bile dokunduğunuzda nemli olurlardı, durup rüzgârın düşürdüğü meyveleri aramak için onları iki yana ayırdığınızda, bir kuş gagasının izini taşıyan elmalar, kocaman, berelenmiş armutlar, bir çimdik tuzla yemesi çok lezzetli, ama öyle hoş kokulu ki, hapşırmamak için ısırmazdınız onları...

Bir yıl bahçede bir yasak ağaç oldu. Babamla bir arkadaşının, bir pazar günü öğle yemeğinden sonra, gizli gizli dolaşırlarken keşfettikleri bir elma ağacıydı bu.

"Aman Tanrım!" demişti babamın arkadaşı, hayranlıkla karışık bir şaşkınlığı dile getiren övgüler yağdırarak. "Bu bir..." Dolu dolu, görkemli bir ad, bilinmeyen bir kuş gibi ağacın üstüne tünedi.

"Evet, sanırım o," demişti, pek önemsemeden, meyve ağaçlarının adları hakkında hiçbir şey bilmeyen babam.

"Aman Tanrım!" demişti bir kez daha arkadaşı. "Olağanüstü elmalardır bunlar. Bunlar gibisi olamaz; üstelik bu yıl ürün çok verimli olacak. Olağanüstü elmalar! Onlardan iyisini bulamazsınız!"

"Evet, çok güzel, çok güzel," demişti babam aldırmazca, ama ağaca yeni, canlı bir ilgiyle bakarak.

"Az rastlanır bunlara – çok az rastlanır. Şimdilerde İngiltere'de göremezsiniz bunları," demişti ziyaretçi, böylece babamın keyfine keyif katmıştı. Çünkü babaları kendi kendini yetiştirmiş bir adamdı, her şey için öylesine büyük, öylesine zahmetli bir bedel ödemişti ki, hiçbir şey, satın aldığı şeylerin övüldüğünü işitmekten daha hoş gelmezdi kulağına. Hâlâ genç ve duyarlıydı. Parasının karşılığını tam anlamıyla alıp almadığını merak ediyordu hâlâ. Ay ışığında dolaşıp, "Her gün şu Allahın cezası işe gitmeyi boş verip çekip gitmek – bir daha dönmemecesine çekip gitmek," diye neredeyse karar verdiği saatler vardı hâlâ. Şimdi de, yazgısının onu meyve bahçesine sürüklediği değerli bir elma ağacının varlığını keşfetmek – İngiltere'de gelen şu Johnny'nin apaçık imrendiği bir elma ağacı!

"O ağaca dokunmayın! Duyuyor musunuz, çocuklar!" demişti, donuk, kararlı bir sesle; konuk gittikten sonra ise, başka bir ses tonu ve tavırla:

"Birinizi o elmalara dokunurken yakalarsam, yalnızca hemen yatağına yatmakla kalmayacak – hepiniz güzel bir kırbaç yiyeceksiniz." Bu, elmaların görkemini artırdı yalnızca.

Her pazar sabahı kilise dönüşü, babam, ardı sıra Bogey'yle ben, çiçek bahçesinde, menekşe patikası boyunca, dantel ağacının, beyaz gülle ful fidanlarının yanından geçerek, tepeden aşağı meyve bahçesine yürürdük. Elma ağacı, Bakire Meryem gibi yüce mevkiinden mucizemsi bir biçimde haberli kılınmış gibiydi, arkadaşlarından uzak duruyor,

salkımlarının ağırlığıyla hafifçe eğilmiş, parlak yapraklarını titretiyor – saygıyla dolu babamın gözünde önemli, olağanüstü bir şey. Bu görünüş karşısında göğsü kabardı babamın – biliyorduk göğsünün kabardığını. Ellerini arkasında kavuşturdu, hep yaptığı gibi gözlerini kıstı. Orada duruyordu rastlantısal bir şey – zorlu pazarlık sona erdiğinde hiç kimsenin varlığının bilincinde olmadığı şey. Hesaba katılmamıştı, bir bakıma para ödenmemişti karşılığında. O günlerde evi yanıp kül olsaydı, ağacının yıkımından daha az etkilerdi onu, Bogey'yle ben nasıl yaltaklanırdık babama – Bogey'nin çizik içindeki dizleri bitişik, elleri arkasında bağlanmış, başında, üstünde, "H.M.S. Thunderbolt" yazılı yuvarlak bir bere.

Elmaların rengi soluk yeşilden sarıya döndü; sonra koyu pembe yollar belirti üstlerinde, sonra da pembe eriyip sarının tüm yüzeyini kapladı, kızardı, al al oldu.

Sonra gün gelip çattı: Babam yelek cebinden küçük inci renginde çakısını çıkardı. Ağaca uzandı. Yavaşça, özenle aynı dalda büyümüş iki elmayı kopardı.

"Aman Tanrım! Ilık bunlar!" diye bağırdı babam şaşkınlık içinde! Elinde yuvarladı elmaları.

"Şuna bakın! En küçük leke – en küçük bir bere bile yok! Nefis elmalar! Olağanüstü." Meyve bahçesinin içinde yürüdü, Bogey'yle ben düşe kalka arkasından yürüyorduk. Çitlerin altında bir ağaç kütüğünün üstüne oturduk, babamın bir yanında Bogey, bir yanında ben. Babam elmanın birini kütüğün üstüne koydu, çakısını açtı, düzgünce, güzelce, elmaların birini ikiye böldü.

"Tanrım! Şuna bakın!" diye bağırdı.

"Baba!" diye bağırdık biz de, uslu uslu, ama gerçekten heyecanlanmış. Çünkü o güzel kırmızı, elmanın beyaz etli kısmına da işlemişti. Kabuğumsu tohum zarflarının içinde tam gerektiği gibi uzanmış parlak siyah çekirdeklerine varıncaya dek pembeydi. Elma sanki şaraba batırılmış gibiydi.

"Hiç böyle şey görmemiştim," dedi babam. "Böyle bir elmayı kolay kolay bulamazsınız!" Elmayı burnuna yaklaştırdı, alışılmadık bir sözcük çıktı ağzından. "Bouquet! Ne güzel bir bouquet!" Sonra; yarısını Bogey'ye, yarısını bana verdi.

"Sakın çiğnemeden yutmayın!" dedi. Buncasını bile ver-

mek üzücüydü, biliyordum, ben kendi yarımımı, Bogey kendi yarımını alırken.

Sonra ikinci elmayı da bıçağının güzel, özenli kesişiyle ikiye böldü. Gözlerimi Bogey'den ayırmıyordum. ikimiz aynı anda bir ısırık aldık. Ağızlarımız, unumsu bir maddeyle, sert, belli belirsiz acı kabukla doldu – kuru bir şeyin iğrenç tadıyla...

"Eee?" diye sordu babam, büyük bir neşeyle. Kendi yarım elmalarını ikiye bölmüş, küçük çekirdekleri çıkarıyordu. "Eee?"

Bogey'yle birbirimize baktık, umarsızca çiğniyorduk. O çiğneme ve yutma ânında, aramızda uzun sessiz bir konuşma geçti; bir de garip anlamlı bir gülümseme. Çiğnediklerimizi yuttuk. Babama yaklaştık, belli belirsiz ona dokunacak kadar.

"Harika!" diye yalan söyledik. "Harika, baba! Gerçekten çok güzel!"

Ama hiçbir şeye yaramadı. Babam ağzındakini tükürdü, bir daha da elma ağacının yanına gitmedi.

Kasımda Katherine, Acacia Road'daki evden ayrılıp Güney Fransa'ya gitti. Ben de onunla gittim, ama üç hafta sonra İngiltere'ye döndüm.

Kasım, Bandol, Fransa. Kardeşim. Sanırım, yaşamın benim için sona erdiğini uzun zamandır biliyordum, ama kardeşim ölünceye dek hiçbir zaman bilincine varmamıştım ya da kabul etmemiştim bunu. Evet, gerçi o şimdi Fransa'da, küçük bir ormanın ortasında yatıyor, bense dimdik yürüyor, güneşi, denizden esen yeli duyuyorum, ama ben de onun kadar ölüyüm. Ne şimdi, ne gelecek hiçbir anlam taşımıyor beni için. Artık insanlar "merak" uyandırmıyor bende; canım hiçbir yere gitmek istemiyor; benim için artık o sağken olan bir şeyi bana anımsatan bir şeyin değeri olabilir ancak.

"Anımsıyor musun, Katie?" Sesini ağaçlarda, çiçeklerde kokularda, ışıkta, gölgede işitiyorum. İnsanlar, bu uzaktaki insanlar dışında benim için hiç var oldular mı? Yoksa, onların gerekliliğini, yadsıdığım için mi silinip gittiler. Şu anda bu masanın başında oturur, Hint işi kâğıt keseceğimle oynarken ölecek olsam, ne değişirdi? Hiçbir şey değişmezdi. Öyleyse ni-

çin canıma kıyımıyorum? İkimizin de sağ olduğumuz o güzel günler için yerine getirmem gereken bir görevim var çünkü. O günleri yazmak istiyorum, o da isterdi bunu yapmamı. Londra'da, tepedeki küçük odamda bunu konuşmuştuk onunla. Şöyle demiştim: İlk sayfaya yalnızca şöyle yazacağım: Kardeşim, Leslie Heron Beauchamp'a. Pekâlâ: Yapılacak bu...

Rüzgâr günbatımında dindi. Boşlukta, yarım daire biçiminde bir ay asılı. Hava çok dingin. Bir yerde bir kadının bir şarkı mırıldandığını işitiyorum. Belki de, koridorda bir sobanın önünde çömelmiştir; çünkü bir kadının bir ateşin yanı başında söyleyeceği türden bir şarkı bu – düşünceli, sıcak uykulu, güvenli. Pencerelerin altında çiçek öbeklerinin, arkada yumuşak bir saman yığınının bulunduğu, uykulu, güvenli. Pencerelerin altında çiçek öbeklerinin, arkada yumuşak bir saman yığınının bulunduğu, küçük bir ev görüyorum. Kümes hayvanlarının hepsi de gitmişler – tüneklerinde yün yumaklarını andırıyorlar. Midilli, sırtına bir örtü örtülü, ahırda. Köpek, başı, ön ayakları üstünde kulübede yatıyor. Kedi, kuyruğunu altına almış, kadının yanında oturuyor, adamsa, hâlâ genç, tasasız, arka yoldan tırmanarak geliyor. Birden pencerede bir ışık, lekesi beliriyor, aşağıdaki menekşe tarhının üstüne düşüyor, adam adımlarını sıklaştırarak, ıslık çalarak yürüyor.

Nerede şimdi bu güzel insanlar? Bedenleri diri, sağlıklı, saçları kıvır kıvır, o genç, güçlü insanlar? Öyle ermiş ya da filozof değil bu insanlar; doğru dürüst insanlar – *neredeler* şimdi?

Pazar [*Aralık*] Dördü on geçiyor. Hiç kuşkum yok, tüm yaşamımın en kötü pazarı bu. Dibe indim. Yüreğim bile çarpmıyor artık. Beni canlı tutan yalnızca damarlarımda uğuldayan kan. İşte karanlık bastırıyor gene; yalnızca pencerelerde beyaz bir parıltı var. Saatim, yatağımın başucundaki masanın üstünde yüksek sesle tıkırdıyor, farklı bir yaşamla coşmuş gibi; oysa benim gücüm tükeniyor – ölüyorum.

Gene akşam oldu. Deniz alabildiğine kabarmış. Kayaların üstüne dalga dalga yayılıyor, tırmanıyor, aşıyor onları, sarılıyor, sıçrıyor. Keskin, madensi ışıkta kayaların kırmızımsı bir rengi var. Üstlerinde, yoğun isli bir siyahla karışık geniş bir

yeşil yol; onun üstünde de, mor bir dağ doruğu, dağın üstünde ıslak bir deniz kabuğunun içi gibi parlayan açık mavi bir gök... Işık her an değişiyor. Şu anda yazarken bile koyu değil artık. Dağın tepesinde birkaç küçük beyaz bulut, savrulmuş duman gibi... Şimdi de, alabildiğine tehdit edici, ürkütücü bir erguvan rengi gökyüzüne yayılıyor. Ağaçlar kararsız ışıkta yuvarlanıyor. Bir köpek havlıyor. Bahçıvan kendi kendine konuşarak, yeni tırmıklanmış yolaklara bata çıka ilerliyor, yabani otları içine koyduğu sepetini alıp gidiyor. İki sevgili deniz kıyısında yan yana yürüyorlar. Paltolarına sarınmışlar. Kızın başında kırmızı bir eşarp var. Kurumlu kurumlu, tasasız, birbirlerine sokulmuşlar – rüzgâra göğüs gererek yürüyorlar.

Gene akşam oldu. Deniz alabildiğine kabarmış. Kayaların üstüne dalga dalga yayılıyor, tırmanıyor, aşıyor onları, sarılıyor, sıçrıyor. Keskin, madensi ışıkta kayaların kırmızımsı bir rengi var. Üstlerinde, yoğun isli. bir siyah la karışık geniş bir yeşil yol; onun üstünde de, mor bir dağ doruğu, dağın üstünde ıslak bir deniz kabuğunun içi gibi parlayan açık mavi bir gök... Işık her an değişiyor. Şu anda yazarken bile koyu değil artık. Dağın tepesinde birkaç küçük beyaz bulut, savrulmuş duman gibi... Şimdi de, alabildiğine tehdit edici, ürkütücü bir erguvan rengi gökyüzüne yayılıyor. Ağaçlar kararsız ışıkta yuvarlanıyor. Bir köpek havlıyor. –Bahçıvan kendi kendine konuşarak, yeni tırmıklanmış yolaklara bata çıka ilerliyor, yabani otları içine koyduğu sepetini alıp gidiyor. İki sevgili deniz kıyısında yan yana yürüyorlar. Paltolarına sarınmışlar. Kızın başında kırmızı bir eşarp var. Kurumlu kurumlu, tasasız, birbirlerine sokulmuşlar – rüzgâra göğüs gererek yürüyorlar.

Bugün hastayım – hiç yürüyemiyorum – ağrılar içindeyim.

Çarşamba [Aralık] Bugün yüreğimi pekiştiriyorum. Yüreğimin çevresinde kuleler, savunma duvarları kuruyorum. İçinde bir öbek menekşenin büyüyebileceği bir mazgal deliği bile bırakmak istemiyorum. Sağlam bir yürek ver bana Tanrım! Yüreğimi katılaştır, Tanrım!

Bu sabah birazcık yürüyebildim. Postaneye gittim. Pırıl pırıl bir güneş vardı. Palmiye ağaçları canlı, parlak, gökyüzüne doğru dimdik yükseliyordu, mavi sakızağaçları her za-

manki gibi, güneşle ağırlaşmış, sarkıyordu. Yola ulaşınca birinin şarkı söylediğini işittim. Gülünç bir düşünce... "İngiliz askerleri gelmiş!" Ama gelen onlar değildi elbet.

Katherine'in çektiği hastalık, kalbinde zararlı bir etki yaratan romatizmaydı. Ölümüne yol açan akciğer veremiyle hiçbir ilgisi yoktu. Bu ancak iki yıl sonra, 1917 Aralığı'nda ortaya çıktı. Katherine kalpten öleceğine inanmıştı hep.

Bir Karşılaşma

Bugün öğleden sonra yürüyüşe çıkmadım. Denize inen taş bir rıhtım var. İki yanında koca koca taşlar, ortada da küçük inişli yokuşlu bir keçiyolu. Yolun sonuna vardığımda güneş batıyordu. Kendimi alabildiğine yalnız, romantik duyumsayarak bir taşın üstüne oturdum; korkunç bir biçimde konserve kayısıyı andıran kıpkırmızı güneşin, kocaman bir kaymak gibi denize gömülüşünü seyrettim. Güçsüz, ama kesinlikle algılanabilir bir sesle bir ezgi mırıldanmaya başladım: "Denizle gök arasında tek başına vb." Ama birden, dalgakıranın üstünde bana doğru gelen küçücük bir nokta gördüm. Nokta büyüdü, büyüdü, lacivertler içinde, dal gibi, teni zeytin rengi, ince kaşlı, uzun, kara gözlü, ince, ipeksi bıyıklı bir genç subaya dönüştü.

"Yalnız mısınız, Madam?"

"Yalnızım, Mösyö."

"Otelde mi kalıyorsunuz Madam?"

"Otelde kalıyorum, Mösyö."

"Sizi birkaç kez yalnız başınıza dolaşırken gördüm, Madam."

"Olabilir, Mösyö."

Kızardı, elini kasketine götürdü.

"Çok saygısızlık ettim, Madam."

"Çok saygısızlık ettiniz, Mösyö."

Et in Arcadia Ego

Küçük odun ateşinin önünde oturmak, ellerin kucağında kavuşmuş, gözlerin kapalı – gözkapaklarının üstünde, günün tüm dans eden güzelliğini gördüğünü düşlemek, ateşi boğazında duymak, tıpkı çocukken Bogey bir düğünçiçeğini çene-

nin altında tuttuğunda sarı beneği duyumsadığım düşlediğim gibi... soluk almak öyle bir hazdır ki, neredeyse soluk almaktan korkarsın; göğsünün üstünde bir kelebek kanat çırpıyormuş gibi. Ağzında eriyen güneş ışığının hâlâ tadını duymak; hâlâ nergis tarlalarının üstüne yayılan mumsu kokuyu, deniz kıyısı yakınındaki kırmızı kayalar arasından fışkıran biberiye öbeklerinin baharatımsı kokusunu duymak...

Ay doğuyor, ama gönülsüz gün, denizin, gökyüzünün üstünde oyalanıyor. Denizin üstüne, daha olmamış kirazların rengini andırır bir pembe yayılmış, gökyüzündeyse kanarya kanatları gibi uçucu bir sarı ışık var. Palmiye ağaçlarının gövdeleri alabildiğine dimdik, kaskatı. Tepelerinden fışkıran sert, yeşil demetler akşam göğüne oyulmuş gibi, mavi sakızağaçları, orak biçimi yaprakları, yarı mavi, yarı eflatun, sarkık dallarıyla, uzun, ince. Ay, köyün arkasındaki dağın tam üstünde. Köpekler onun orada olduğunu biliyorlar; daha şimdiden inildiyor, havlıyorlar. Balıkçılar, çizmelerini içeri alırken birbirlerine bağırıp ıslık çalıyorlar; bazı delikanlılar, kıyı boyunca yarı kırık seslerle şarkı söylüyorlar, ağlayan çocukların gürültüsü var, yanakları güneşten yanmış; ayak parmaklarının arasına kum dolmuş, eve yatırılmaya götürülen küçük çocuklar...

Yorgunum, mutlu bir yorgunluk. Papatyaların, gece için kapandıklarında, üstlerine çiy yağarken mutlu bir yorgunluk duyduklarını sanır mısınız?

(24 Aralık)

1916

1915 Aralık sonunda, Bandol'e döndüm. Katherine orada, dört odalı küçük bir villa tutmuştu: Villa Pauline. Dalları salle à manger'nin penceresine değen bir badem ağacı vardı. Nisan 1916'ya değin orada kaldık; Katherine, Prelude*'ün ilk biçimini orada yazdı.*

22 Ocak [Villa Pauline, Bandol] Peki, aslında ne yazmak istiyorum ben? Kendi kendime soruyorum, eskisinden daha mı az yazarım? Yazma gereksinimi daha mı az ivedi? Bu anlatım biçimini aramak hâlâ eskisi kadar doğal mı görünüyor

bana? Söz bunu sağladı mı? Anlatmaktan, anımsamaktan, kendimi gerçekleştirmekten başka bir şey istiyor muyum?

Zaman zaman bu düşünceler yarı korkutuyor beni, neredeyse inandırıyor. Kendi kendime diyorum ki: Kendi varlığınla, varoluşunla, yaşamla, daha geniş bir yaşam duygusuna, daha derin bir sevgiye ulaşma isteğiyle öyle dolusun ki, öteki isteğe yer kalmadı içinde.

Ama hayır, derinden inanmıyorum buna; çünkü içimin derinlerinde isteğim hiçbir zaman böylesine tutkulu olmamıştı. Yalnızca seçeceğim biçim bütün bütün değişti. Nesnelerin aynı görünümüyle ilgilenmiyorum artık. Yaşamış ya da öykülerime koymak istediğim insanlar artık ilgilendirmiyor beni. Öykülerimin konuları karşısında tam anlamıyla ilgisiz kalıyorum. Bu insanların var oldukları kabul edildiğine, tüm ayrımlar, karmaşıklıklar, kararlar onların kişiliklerine bağlı olduğuna göre, ben niçin yazayım onları? Bana yakın değiller. Beni onlara bağlayan bütün yapay iplikler kopuk.

Şimdi – şimdi kendi ülkeme ilişkin anılarımı yazmak istiyorum. Evet, birikimimi tüketinceye dek kendi ülkem hakkında yazmak istiyorum. Yalnızca, kardeşimle ben orada doğduğumuz için ülkeme ödemem gereken "kutsal bir borç" olduğu için değil, aynı zamanda, düşüncelerimde onunla birlikte anımsadığımız bütün yerlerde dolaştığım için. Onlardan hiçbir zaman uzaklaşmadım. Onları yazarak yeniden canlandırmak istiyorum.

Ah, insanlar, oradaki sevdiğimiz insanlar; onları da yazmak istiyorum. Bir başka "sevgi borcu" bu. Ah, keşfedilmemiş ülkenin bir an için Eski Dünya'nın gözlerinin önünde belirmesini istiyorum. Gizemli bir şey olmalı bu, yüzer gibi. Soluk almalı. "O odalardan biri" olmalı. Her şeyi anlatacağım, 75 numaralı evde çamaşır sepetinin nasıl gıcırdadığını bile. Ama her şey bir gizem duygusu, bir görkem, bir günbatımı ışığıyla anlatılmalı; çünkü sen, ülkemin küçük güneşi, battın. Dünyanın göz kamaştırıcı kıyısından aşağıya düştün. Şimdi ben oynamalıyım rolümü.

Sonra şiir yazmak istiyorum. Şiirin kıyısında ürperirim hep. Badem ağacı, kuşlar, senin bulunduğun küçük koru, görmediğin çiçekler, kenarından sarkıp senin omuz başımda

olduğunu düşlediğim açık pencere, fotoğrafının "hüzünlü göründüğü" zamanlar. Ama özellikle, sana bir çeşit ağıt yazmak istiyorum... Belki şiir değil. Düzyazı da değil belki. Hemen hemen kesinlikle bir çeşit *özel düzyazı* olacak bu.

Son olarak da, bir gün bastırılmak üzere bir çeşit ince not defteri. Hepsi bu kadar. Ne roman, ne karmaşık öyküler; basit, açık olmayan hiçbir şey yazmayacağım.

K.M.

13 Şubat – Hemen hemen hiçbir şey yazmadım daha, oysa zaman azalıyor gene. Yapılmış hiçbir şey yok. Yapıtı bitirmeye iki ay öncesindeki gibi uzağım hâlâ, daha yakın değilim. Bir şey yapma istencimden kuşku duyuyorum neredeyse. Ne zaman bir adım atacak olsam, içimdeki şeytan hemen hemen aynı anda, "A, evet, bunları daha önce de işitmiştik!" diyor. Sonra, Café Royal'de, R.B.'nin sesini işitiyorum: "Hâlâ yazıyor musunuz?" İngiltere'ye *bitmiş* bir kitapla dönmezsem kendimden umudu keseceğim. Ne söylersem söyleyeyim, gerçekten bir yazar olmadığımı, "odamda bir masayı" hak etmediğimi bileceğim. Ama bitmiş bir kitapla dönersem, bu bir *profession de foi pour toujours*[1] olacak. Niçin böyle uzun zamandır duraksıyorum? Salt yalaklık mı bu? İstenç yoksunluğu mu? Evet, sanırım öyle; bu yüzden de kendimi kanıtlamam böylesine önemli. Bugün, odama, bir köşeye bir masa koydum, ama oturduğum yerden, badem ağacının tepedeki sürgünlerini görebiliyorum; deniz de çok gürültülü. Masanın üstünde güzel sardunyalarla dolu bir vazo var. Buradan daha güzel bir yer olamaz; üstelik öyle dingin, öyle yüksek ki, ağaca çıkmış gibiyim. Burada yazabileceğimi duyumsuyorum, özellikle alacakaranlığa doğru.

Ah bir alev alsam, nasıl yanıp tutuşacağım! Yeni bir olgu daha. Yazmadığım zamanlar kardeşimin beni çağırdığını, onun mutsuz olduğunu duyumsuyorum. Ancak yazdığım ya da yazacak durumda –"esinlenme" durumunda– olduğum zaman onun erinç içinde yattığını duyumsuyorum... Dün gece düşümde Peder Zossima'yla[2] onu gördüm. Peter Zossima şöyle diyordu: "Yeni insanın ölmesine izin vermeyin." Karde-

[1] (Fr.) İnancın her zaman için açığa vurulması. (Ç.N.)

[2] *Karamazov Kardeşler*'deki. (Ç.N.)

şim de oradaydı, kesinlikle biliyorum bunu. Ama dün akşam, ocağın yanında otururken çağırdı beni. Sonunda boyun eğdim, yukarı çıktım. Karanlıkta oturup bekledim. Ay parlaklaştı. Dışarıda yıldızlar vardı, çok parlak, bir yanıp bir sönen yıldızlar, ben baktıkça kımıldıyormuş gibi görünüyorlardı. Ay parlıyordu. Denizin eğrisiyle karanın eğrisinin kucaklaştığım görebiliyordum yukarıda, gökyüzünde, bir bulutun yuvarlaklığı kayıp geçti. Bu üç yarım dairede çok büyülü bir şey vardı. Daha sonra, pencereden sarktığımda, kardeşimin meydanın dört bir yanına yayıldığını gördüm – bir sırtüstü, bir yüzü koyun, bir yumulmuş, bir yarı yarıya toprağa gömülmüş. Nereye baksam, oradaydı. Tanrı'nın onu bana belli bir amaçla gösterdiğini duyumsadım; yatağın yanında diz çöktüm. Ama dua edemiyordum. Çalışmamıştım. Tanrı'nın bağışını hak edecek durumda değildim. Sonunda ayağa kalktım; alt kata indim. Ama korkunç üzgünüm... Bir gece önce yatakta yatarken, birden içimin tutkuyla dolduğunu duyumsadım. J.'nin bana sarılmasını istiyordum. Ama onunla konuşmak, onu öpmek için döndüğümde, kardeşimin orada derin uykuya dalmış yattığını gördüm; buz kesildim. Hemen hemen her zaman oluyor bu. Belki de onu düşünerek uykuya daldığımdan; uzun bir süre olmuştum. Yüzüm onun ciddi, uykulu yüzüydü sanki. Ağzımın çizgilerinin değişmiş olduğunu duyumsadım; tıpkı onun uyandığında yaptığı gibi, gözlerimi kırpıştırdım.

Bu yıl para kazanmalı, adımı duyurmalıyım. L.M.'ye biraz para verebilmek için yeterince kazanmak istiyorum. Aslında, onun geçimini sağlamak istiyorum. Düşündüğüm bu; J. ile benim borçlarımızı ödeyebilecek, onurla yaşayacak kadar para kazanmak istiyorum. Bir kitap yayınlamak, çok sayıda öyküyü basıma hazır duruma getirmek istiyorum. Ah, bunları yazarken bile, bir sigara dumanı düşünceli düşünceli yükseliyor sanki, neredeyse, sessiz, durulmuş varlığıma yaklaştığımı duyumsuyorum.

14 Şubat – Yıllardır benimle birlikte yaşayan, bitmemiş bir anıyı düşünmeye başlıyorum. Gerektiği gibi anlatabilirsem, çok iyi bir öykü. Adı, *Lena*. Yeni Zelanda'da geçiyor, yayımlanacak kitabıma girecek. Bir yazmaya koyulabilsem.

Sevgili kardeşim, bu notları çırpıştırırken, seninle konuşuyorum. O kocaman, yakınan günlükleri tutarken, kimin için yazıyordum hep? Kendim için mi? Ama şimdi, bu sözcükleri yazarken Yeni Zelanda havasına girmekten söz ederken, karşımda seni görüyorum; senin düşünceli, gören gözlerini görüyorum. Evet, sana yazıyorum bunları. Yolculuğa çıkmıştık, karşı karşıya oturmuştuk, çok hızlı gidiyorduk. Ah, canım, bu büyük sevinçten nasıl yoksun bırakabildim kendimi? Ne zaman kalemimi elime alsam, yanımda *sen* varsın. Benimsin. Benim oyun arkadaşım, kardeşimsin; ülkemizi baştan başa birlikte dolaşacağız seninle. Seninle birlikte görüyorum ben; böylesine açık seçik görmemin nedeni bu. Bu büyük bir gizem. Kardeşim, son günlerde kuşkuya düştüm. Korkunç yerlere gittim. Sana *ulaşamayacağımı* duyumsuyordum. Ama şimdi, ansızın, sisler dağılıyor, yanımda olduğunu görüyorum, duyuyorum. Sağ olsaydın da, yakın bir yerden sana yazıyor olsaydım, şu anda olduğunca canlı bir biçimde benimle olmazdın. Adımı söylerken, bana öylesine sevdiğim adla, "Katie" diye seslenirken, üst dudağın bir gülümseyişle kıvrılıyor; bana inanıyorsun, burada olduğumu biliyorsun. Ah, Chummie! Kollarını boynuma dola. Diyecektim ki: Aramıza kimseyi almayalım. Ama, yok, demek istediğim bu değil. Sadece, onlara birlikte bakacağız seninle. Kardeşim, biliyorsun, bütün isteğime karşın, istencim güçsüzdür benim. Bir şeyler yapmak –yalnızca kendim için, kendi kendime yazmak bile– benim için korkunç zor. Tanrı bilir niçin böyle bu; isteğim öylesine güçlüyken. Birlikte oturup –anımsıyor musun– en ince ayrıntılarına, en ince duygulara dek, eski günlerden konuşmaktan, birbirimize bakıp sözün bittiği yerde gözlerimizle anlaşarak nasıl içten anlardık birbirimizi, nasıl haz duyardık her zaman. Şimdi de, canım, öyle yapacağız gene. Son zamanlarda nasıl mutsuz olduğumu biliyorsun. Neredeyse şöyle diyecektim kendi kendime: Belki de "yeni insan" yaşamayacak. Belki de daha dirilmedim ben... Ama şimdi kuşkum yok. Tek başıma yazmadığım düşüncesinden ileri geliyor bu, her zaman vardı bu düşüncem, ama hiçbir zaman bu geceki gibi değil. Yazdığım her sözcükte sen varsın, gittiğim her yere seni de götürüyorum. Gerçekten, kitabı-

mın özdeyişi olabilir bu. Masanın üstünde papatyalar duruyor, kırmızı bir çiçek gelincik gibi parlıyor. Papatyaları yazacağım. Karanlığı. Rüzgârı, güneşi, sisleri. Gölgeleri. Ah, senin sevdiğin, benim de sevdiğim, duyduğum her şeyi. Bu gece açıklığa kavuştu bu. Durmadan yazsam, yeniden yeniden yazsam bile bocalamayacağım canım, kitap yazılıp hazır olacak.

15 Şubat – Sessizliği bozdum. Uzun sürdü. Yazmaya oturduğumda sana ihanet mi ettim? Ah, birazcık katlan bana. İlerleyeceğim. *Her şeyi,* istediğimiz her şeyi yapacağım. Sözümde durmazlık etmeyeceğim, canım. Bu gece fırtına var. İşitiyor musun? Rüzgârla denizden başka hiç ses yok. Dünyanın bir tüy gibi havalandığını, Lindsay'in zamanından kalma bir balon gibi zıplayıp sallandığını duyuyorsun. Ara ara bir piyano sesi işitir gibi oluyorum, ama hayal bu. Rüzgâr nasıl uğulduyor. Sana verdiğim sözü nasıl tuttuğumu göstermek için aksatmadan her gün birazcık yazabilsem, yapmam gereken bu. Şimdi yanımdasın gene. Bir elin cebinde ilerliyorsun. Kardeşim; küçük kardeşim benim! O düşünceli gözlerin! Benden ayrıldığın zamanki gibi görüyorum seni hep. Az önce seni yalnız gördüm, tek başına, yitik. O zaman bütün yüreğimle özledim seni. Şimdi de özlüyorum seni! Ağladın mı! Kendi kendime şöyle dedim hep: "O hiç, hiç mutsuz olmamalı." Şimdi yanına geleceğim, elini tutacağım; bu öyküyü birbirimize anlatacağız.

16 Şubat – Bu sabah *Aloe*'yi[1] buldum. Bir kez daha okuduktan sonra, dün pek de haklı olmadığımı anladım. Hayır, canım, tam olması gerektiği gibi değil. *Aloe* iyi. *Aloe* sevimli. Büyülüyor beni; sen de böyle yazmamı isterdin, biliyorum. Son bölümün ne olacağını biliyorum şimdi. Senin doğum günün – sonbaharda dünyaya gelişin. Ağacın altında, büyükannenin kucağındasın, ciddiliğin, olağanüstü güzelliğin. Ellerin, başın yerde yatarkenki umarsızlığın, her şeyden çok da o ciddiliğin. Kitap o bölümle sona erecek. Bundan sonraki kitap seninle benim olacak. Linda için dünyalar değerinde ol-

[1] "Prelude" adlı öykünün ilk biçimiydi. İlk, uzun biçimiyle kalmış olan bu öykü, Katherine Mansfield'in öteki yarım yazılarıyla birlikte ayrıca yayımlanmıştır.

malısın; daha sen doğmadan *Kezia*[1] seninle oynamalı – onun küçük Bogey'sisin sen. Ah, Bogey – elimi çabuk tutmalıyım. Hepsi de okumalı bu kitabı. İyi bir kitap, canım. İyi bir kitap, ikimizin de istediğimiz gibi.

17 Şubat – Bu gece hüzünlüyüm. Belki de o eski, umutsuz rüzgârdandır. *Tinsel olarak* seni düşünmek yetmiyor bu gece. Yanımda olmanı istiyorum. Derinden kitabıma dalmalıyım, çünkü o zaman mutlu olacağım. Kendimi yitirmeliyim, seni bulmak için kendimi yitirmeliyim, canım. Ah, bu kitabın yazılmasını nasıl istiyorum. Mutlaka yazılmalı. Ciltlenip paketlenmeli, Yeni Zelanda'ya gönderilmeli. Bunu bütün ruhumla istiyorum... Olacak bu.

"Aloe" için notlar

Lottie'nin dediği gibi, ağzı bozuk.[2]

Buraya bakın, Şamatacılar! Ben yokken sakın dokunmayın ona. Parmağınızın ucunu bile sokarsanız, eliniz kurur, dökülür!

"Annemle otobüsle geldik, öğle yemeğine kalacağız. Yeni kaldığınız yerde akşam yemeği saat kaçta?"

"Bizim her zaman yediğimiz saatte," dedi Lottie. "Zil çaldığında."

"Hıh! Bu saat kaçı göstermiyor ki," dedi Pip. "Biz öğle yemeğini saat yarımda yeriz hep. Hadi mutfağa gidip kaçta yediğinizi hizmetçiye soralım."

"Sabahları mutfağa girmemize izin verilmez," dedi Isabel. "Evin arka kısmından uzak durmak zorundayız."

"Ama Şamatacılar'la ben girebiliriz, çünkü konuğuz biz. Hadi, Şamatacılar."

Ama, kocaman demir bir halkayla açılan, avluya geçilen yan bahçe kapısından geçerken hizmetçiye soracaklarını unutup gittiler.

"Yemekte ne var?"

[1] K.M.'nin *At The Bay* (Koyda) adlı öyküsünün kişilerinden biri. (Ç.N.)

[2] Metinde, "ağzı bozuk" anlamına gelen *scurrilous* sözcüğü, *in the scurrely* biçiminde kullanılmıştır.

"Her zaman yediğimiz yemeklerin aynı," dedi Lottie, "yalnızca, içmek için su yerine süt veriyorlar."

Mrs. Trout duldu. Kocası, beş yıl önce ölmüş, ölümünün hemen ardından, daha cesedi bile soğumadan, yeniden evlenmişti, onunla evlendiğinden çok daha esaslı, çok daha bağlılıkla.

Yolculuk Evi...

Aloe...

Stanley Burnell: Beryl gitar çalıyor.

Samuel Josephsler; Yolculuk ve akşam yemeği; Herkes yatağa giriyor. Dan; Burnell Linda'yla flört ediyor; Mrs. Burnell'le Beryl; Kezia; Aloe.

Stanley Burnell arabayla eve dönüyor; Çocuk odası; Elinde gitar Beryl; Çocuklar; Alice; Alabalık Kız kardeşler; Bayan Alabalığın son romanı; Cribbage oyunu; Linda'yla annesi.

Gerçekten de on üç bölüm.

Linda hastayken ağacı kestiler. *Aloe*'nin (Ödağacı'nın) çiçek açmasına bel bağlamıştı.

O Kadın

Pencere çıkıntısına bacaklarını açarak oturmuş, güneş çiçeğini -yoksa denizi mi?- koklayan Kezia'nın yarısı bahçede, yarısı odasındaydı.

"Harcourtları yazdın mı?"

"Evet, Mrs. Phil'le Mrs. Charlie'yi de."

"Peki, Fieldleri?"

"Mrs. Field'le, Misses Fieldleri yazdım."

"Peki, Rose Conway'i?"

"Evet, onların yanında kalan Melbournlü kızı da."

"Mrs. Grady'yi mi?"

"Sizce – gerekmez mi?"

"Ah, canım, gevezeliğe bayılır o."

"O her şeyi çayına batırması yok mu! Düşün, çayın içinde soğuk çikolatalı pastayla, boynundaki ipek atkının uçları..."

"O kurdele ne çok dayandı, Harrie! İnanılmaz bir şey!"

Beryl Teyze'nin sesiydi bu. O, Harrie Teyze, annem, önlerinde, büyük, yayvan çay fincanları, yuvarlak masanın başında oturuyorlardı.

Alaca ışıkta, kanat kollu, kabarık beyaz muslin bluzlarıyla, bir zambak gölünün kıyısına konmuş üç kuşu andırıyorlardı. Artlarında gölgeli oda, eriyip gölgeye karışmıştı; altın yaldızlı çerçeveler havaya dizilmişlerdi; kristal kapı tokmakları parıldıyordu; bir şarkı -kanatları açılmış beyaz bir kelebek- abanoz ağacından yapılma piyanoya takılıp kalmıştı.

Harrie Teyze, yalın, şarkı söylercesine: "Gerçekten de çok soluk, dikkatle bakınca. Bir ütüye daha dayanacağını hiç sanmam."

"Zengin olsaydım," dedi Beryl Teyze, "harcayacak çok param olsaydı - biriktirmek için değil..."

"Ne dersin - şu Gibbs denen kadını çağırsak mı?"

"Linda!"

"Böyle bir şeyi nasıl önerebiliyorsun?"

"Peki, ama ne var bunda? Gelmesine gerek yok. Ama, hiçbir yere çağrılmamak çok korkunç bir şey olmalı!"

"Ama, kimin suçu, Tanrı aşkına? Kim çağırabilir onu?"

"Ne yapalım, kendi suçu."

"Çağırsınlar diye, insanların üstüne atlar o."

"Mr. Gibbs için korkunç olmalı."

"Ama, Harrie, o ölmüş."

"Elbette, Linda, ben de onu demek istiyorum. Aşağıya bakınca kendisini çok umarsız buluyor olmalı."

Kezia, annesinin şöyle dediğini işitti: "Bunu hiç düşünmemiştim. Evet, bu... çıldırtabilir insanı!"

Beryl Teyze'nin dingin, küçük sesi coşup taştı: "Gülünecek bir şey yok, Linda. Bazı şeyler vardır ki, insan orada sınır çizmelidir."

Bir Çocukluk Anısı

Her şey çok yalın olurdu o zamanlar, hazırlıksız, kendiliğinden. Annemin odasına girmeme izin verirlerdi. (Parmaklarımın ucunda yükseldiğimi, iki elimle kapının kocaman beyaz porselen tokmağı döndürdüğümü anımsıyorum.) Annem, kolları çarşafın üstünde; boylu boyunca uzanmış, yatağında yatıyordu; büyükannemse, dizlerinin üstünde bir bebek, ocağın önünde oturuyordu. Annem bana hiç aldırmıyordu. Belki de uyuyordu, çünkü büyükannem başını sallayıp duyulur

duyulmaz bir sesle, "Gel, bak küçük kız kardeşine," dedi. Parmaklarımın ucunda, sesinin geldiği yöne doğru yürüdüm, büyükannem fanilayı açtı, üstünde altınsı bir tutam saç bulunan küçük, yuvarlak bir baş, gözler yumuk, kocaman bir yüz gördüm – kar gibi ak. "Canlı mı?" diye sordum. "Elbette," dedi büyükannem. "Bak nasıl tutuyor parmağımı." Doğruydu, fırfırlı bir kolun içinde, bebeğiminkinden biraz büyükçe bir el, büyükannemin parmağına dolanmıştı. "Hoşuna gitti mi?" dedi büyükannem. "Evet. Bebek eviyle oynayacak mı?" "İleride, büyüyünce," dedi büyükannem, çok sevindim. Mrs. Heyqwood daha yeni bir bebek evi armağan etmişti bize. Güzel bir evdi, verandası, balkonu, açılır kapanır bir kapısı, iki de bacası vardı. Onu birisine göstermek için kıvranıyordum.

"Adı Gwen," dedi büyükannem. "Öp onu."

Eğilip küçük, altın tutamı öptüm. Ama aldırmadı. Gözleri kapalı, hiç kımıldamadan yatıyordu.

"Şimdi de git, anneni öp," dedi büyükannem.

Ama annem beni öpmek istemedi. Çok bitkin, yastıklara dayanmış, sagu yiyordu. Güneş pencerelerin arasından ışıldıyor, kocaman yatağın pirinç topuzları üstünde göz kırpıyordu.

Sonra, büyükannem, kucağında Gwen'le, bebek odasına geldi; ocağın önündeki sallanan koltuğa oturdu. Mag ile Tadpole, Harriet Teyze'nin yanında kalıyorlardı; yeni bebek evi gelmeden gitmişlerdi, bebek evini birine göstermek için böylesine sabırsızlanmam bu yüzdendi. Evi tepeden tırnağa, mutfaktan yemek odasına, masanın üstünde bebek lambasının durduğu yatak odalarına dek, binlerce kez gözden geçirmiştim.

"Onunla ne *zaman* oynayacak?" diye sordum büyükanneme.

"İleride, canım."

İlkbahardı. Bahçemiz iri beyaz zambaklarla doluydu. Koşa koşa dışarı çıkıp onları koklar, sonra burnum sapsarı içeri girerdim.

"Dışarı çıkmaz mı?"

Sonunda, çok güzel bir gün, sıcak bir şala sarıldı; büyükannem onu kirazlığa götürdü, yere dökülen kiraz çiçeklerinin altında bir aşağı bir yukarı yürüdü. Büyükannem üstünde beyaz hercaimenekşeler olan gri bir giysi giymişti. Dokto-

run arabası kapıda bekliyordu, küçük köpeği Jackie de bana doğru atılıp çıplak bacaklarımı kaptı. Bebek odasına geri döndüğümüzde şal çıkarılınca, kıvrımlarından tüy gibi küçük, beyaz taçyaprakları döküldü. Ama Gwen o zaman bile bakmadı. Gözleri mavi bir çizgi gösterecek kadar açık, yüzü alabildiğine beyaz, başının tepesinde dimdik duran altınsı saç tutamı, büyükannemin kollarında yatıyordu.

Bütün gün, bütün gece, büyükannemin kolları doluydu. Benim tırmanacak bir kucağım, dayanacak yastığım yoktu. Her şey Gwen'e aitti. Ama Gwen bunun ayrımında değildi; elini kaldırıp üstünde beş küçük baykuşun oturduğu yarım-ay biçimindeki gümüş broşla oynamadı hiç; büyükannemin yeleğine asılı saatini çekip alarak kendi kendine arkasını açıp içindeki büyükbabamın saçına bakmadı hiç; lavanta kolonyasını koklamak için başını onun göğsüne gömmedi, büyükannemin gözlük kabını alıp gerçekten gümüş olmasına da şaşmadı hiç. Öylece, kımıldamadan yatıp kendini sallanmaya bıraktı.

Bir gün mutfakta yaşlı Mrs. McElvie kapıya gelip Bridget'e, ufaklığın nasıl olduğunu sordu. Bridget, "Mum alevinde ısıtılmış boğa kanıyla besleniyor," dedi. Ondan sonra Gwen'den korktu, bebek eviyle oynadığı zaman bile, onun üst kata, yatak odasına çıkmasına izin vermemeye karar verdim – yalnızca alt kata girebilecekti, o da ancak bakabileceğini gördüğüm zaman.

Bir akşam geç vakit ocağın yanında küçük halı minderimin üstünde oturdum, büyükannem eskiden bana söylediği şarkıyı, bu kez daha yumuşak bir sesle söyleyerek bebeği sallıyordu. Birden durdu, başını kaldırıp baktı. Gwen gözlerini açtı, küçük, yuvarlak başını ateşe çevirip baktı, baktı, sonra, gözlerini yukarı, üstüne doğru eğilen yüze çevirdi. Minicik bedeninin gerildiğini, ellerinin uzandığını gördüm. "Aman! Aman! Aman!" diye bağırdı büyükannem.

Ertesi gün Bridget beni giydirdi. Bebek odasına girince havayı kokladım. Masanın üstünde beyaz zambaklarla dolu büyük bir vazo duruyordu. Büyükannem, kucağında Gwen, koltuğunun kenarında oturuyordu; porselen yumurtalarla dolu bir kutunun arkasında, başını kara bir torbaya sokmuş, tuhaf, ufak tefek bir adam duruyordu.

"Çekiyorum!" dedi adam; büyükannem Gwen'e doğru eğilirken, yüzünde değişik bir anlamın belirdiğini gördüm.

"Teşekkür ederim," dedi adam, başını torbanın içinden çıkararak. Resim, bebek odasındaki ocağın üstüne asıldı. Benim çok hoşuma gitti. Bebek evi de çıkmıştı resimde; veranda, balkon, her şey. Büyükannem küçük kız kardeşimi öpmem için beni kaldırdı.

Kolej Anıları

J.'nin başvurusu sürekli bir uyarıcı oluyor benim için. Niçin ben de yazmıyorum? Niçin içimde öylesine bir zenginlik duyarken, üstelik kitabın büyük bölümünün İngiltere'ye dönmeden *önce* yazılması gerekirken, yazmaya başlamıyorum? Sert, şişmiş kapıyı itebilme yürekliliğini bir bulabilsem, ileride ne varsa tümü benim. Öyleyse neden oyalanıyorum? Çünkü tembelim, çalışma alışkanlığımı yitirdim; üstelik inanılmaz derecede savurganım. Gerçekten de tembellik bu, nefret edilesi, onur kırıcı bir tembellik.

Boşa geçmiş yeniyetmeliğimi düşünüyordum dün. Bir bakıma öylesine canlı, ayrıntılı bir anı olan kolej yaşamımda hiçbir zaman bir kitaba ya da bir konferansa yer yoktu. Kızlar, profesör, o kocaman, güzel yapı[1] kışın gürül gürül yanan ateş, yazın bol bol çiçekler arasında yaşadım. Pencerelerin görünümünde, dokunmakta olan örgüde. Kimsenin onu benim gördüğüm gibi görmediğini duyuyordum. Zihnim tıpkı bir sincap gibiydi. Derliyor, derliyor; hazinelerimi, onları yeniden bulacağım o uzun "kış"a saklıyordum. Yanıma birisi yaklaşacak olsa, en yüksek, en karanlık ağaca tırmanıyor, dalları arasına saklanıyordum. Sonra, Hall Griffin'i, onun bütün numaralarını seyretmekten öylesine büyüleniyordum ki - orada otururken onu düşünüyordum, özel yaşamını, nasıl bir insan olduğunu vb. vb. (Kardeşiyle, Hall Griffinlerin Destanı adlı upuzun bir şiir yazdıklarını anlatmıştı bize.) Bütün bu uğraşılar arasında bir şeyin ara ara çakıp geçtiği olurdu; Spencer'in *Faery Queen*'i, Keats'in *Isabella and the Pot of Basil*'i gibi; bu çıkıntılar, H.G.'ye apaçık karşı olduğum, not def-

[1] Queen's College.

terime, "Bu adam budalanın biri," diye yazdığım zaman oluyordu hep. Sonra Cramb, o olağanüstü Cramb! Cramb'in kişiliği yeter; benim için "tarih"ti o. Yaşı belirsiz, ateşli, durmadan kendi kendini yiyip bitiriyor, gördüklerinden coşkuya kapılıyordu; ama gözlerini çok yorduğu için yavaş yavaş körleşiyordu. Cramb'in salonu arşınladığını görünce kabıma sığamıyordum. Onun şimşek gibi parlamasını yazmak olanaksızdı. El-kol devinimleri, yürürken ansızın duruşları, sesinin bütün iniş çıkışları, bakışları daha dünmüş gibi capcanlı; ama bütün söylediklerinden yalnızca tümce parçacıklarını anımsıyorum: "Oturur oturmaz, peruğu düştü." "Anne Bullen, güzel, *saf* yaratık, sessiz kapısından çıkıp ışığa, gürültü patırtının içine dalıyor," sonra ardına bakıp kapının küçük bir tıkırtıyla üstüne kapandığını görüyor – kesin olarak.

Ama İngiliz edebiyatı tarihi hakkında tutarlı olan ne biliyordu? Ya da İngiliz tarihi hakkında? Hiç. Tarihler ya da dönemler açısından bakınca, belli başlı kişileri unutuyorum, korkunç zaman yanlışlıkları[1] yapıyorum. Shakespeare'in bir oyununu okuduğumda, onu daha önceki ve daha sonraki olaylarla bağlantılandırmak istiyorum. İngiltere'nin o dönemde nasıl olduğunu, insanların nasıl göründüklerini tasarlamak istiyorum (ama bunları yazarken bile bunu yapabilecek yetenekte olduğumu duyumsuyorum; en azından insanlar bakımından); ama söz konusu olan bir yazarsa, Shakespeare'in gölgesinde yaşaması gerekirken, onu Sam Johnson'un sağına koymak istemiyorum. Sık sık yapıyorum bunu.

Buraya geldiğimden beri, İncil'le çok ilgilendim. Artsız aralıksız İncil okudum; bunu da aynı nedenlerle yapmaya başladım: Lût'un, Nuh'un hemen ardından mı geldiğini bilmek istiyordum ya da buna benzer şeyleri. Ama bu tür olguları bilmiş olmam gerektiğini acı acı duyumsuyorum: İki kere iki dört eder gibi bilmeliyim bunları. Bencileyin bilgisiz bir yetişkin kimse var mıdır acaba? Peki, ama haftada iki kez İncil tarihi üstüne ders veren yaşlı müdürümüzü dinleyecek

[1] *Günce*'de, karşı sayfada, İngiliz edebiyatı tarihinin belli başlı kişilerinin, on sekizinci yüzyıldan kökenlerine dek uzun bir listesi yer alıyor. Açıkça anlaşıldığına göre, Katherine Mansfield bu konudaki bilgisini sınıyordu. Üstünde birçok düzeltmeler yapılmış olsa bile, en son biçimiyle bu liste şaşılacak derecede doğrudur.

yerde, niçin, onun yusyuvarlak, sağlıklı, koyu kırmızı yüzünü, yüzünü başlan başa kaplayan sonu gelmez incecik kollara ayrılarak ta alnına dek tırmanıp fırça gibi ak saçlarının arasında kaybolan kılcal damarlar ağına gözlerimi dikip bakıyorum? Elleri de ufacıktı; şişmiş, morumsu, parlak, kahverengi lekelerle kaplı. Ellerine bakarken, onun bir kriz geçirerek inmeden öleceğini düşünürdüm... Onun çok bilgili bir adam olduğunu söylemişlerdi bize, ama elimde olmaksızın, sırtında bir redingot, başında belli belirsiz papazlarınkini andıran kocaman bir kolonyel şapka, ensesinden sarkan büyük beyaz bir mendille durmuş, şemsiyesinin ucuyla bir göçebe kabilenin olası konaklama yerini gösterirken görüyordum onu hep – her yere bir eşeğin sırtına yerleştirilmiş bir hasır sandalyede giden, kalbinden rahatsız yaşlı bir hanımefendi olan karısıyla, ağ ipliğinden eldivenler, altı ipli keten ayakkabılar giymiş, belli belirsiz bir sivrisinek ilacı karışımı kokan iki kızına.

O ders verirken, ben oturup onun evini tasarlar, içini döşer, insanlarla doldururdum: Amerikalılar, abanoz, ağır eşyalar, kilise kubbelerini andıran dolaplar, ona gönül borcu duyan misyoner arkadaşlarınca armağan edilmiş fil ayaklı masalar... Onunla ancak bir kez konuştum, salonda, yabanıl bir boğa tarafından kovalanmış genç bir bayan varsa elini kaldırmasını söylediğinde. Kimse kaldırmadığı için ben kaldırdım elimi (oysa boğa moğa kovalamamıştı beni). "A," dedi. "Korkarım, siz sayılmazsınız. Yeni Zelandalı küçük bir vahşisiniz siz." Biraz aşırı bir şeydi bu; çünkü Harley Street'te, Wimpole Street'te, Welbeck Street'te, Kraliçe Anne Caddesi'nde ya da Cavendish Meydanı'nda döne döne yabanıl bir boğa tarafından kovalanmak çok az rastlanır bir şey olmalı...

Sonra, Mr. Hugenot'dan niçin Fransızca öğrenmedim? Nasıl bir fırsat kaçırdım! Çok pahalıya mal oldu bu bana. Başdan başa –duvarlar, kapı, pencere pervazları– griye çalan muhabbetçiçeği yeşiline boyanmış bir salonda ders veriyordu. Tavan beyazdı, tam altında da, ak çiçeklerden oluşan bir friz vardı. Mermer şöminenin iki yanında, çıplak bir küçük oğlan, başında taşıdığı kocaman bir üzüm tabağının ağırlığı altında sendeliyordu. Aşağıda, pencerelerin altında, iyice aşağıda, çakıl taşı döşeli bir ahır avlusu vardı; gelip giden arabaların bel-

li belirsiz tıkırtısı, tulumbadan fışkırarak kocaman bir kovaya dolan suyun sesi – ıslık çalarak ağır adımlarla yürüyen bir gencin sesi işitilebiliyordu. Salon hiçbir zaman çok aydınlık olmazdı; yazları da, M.H., gölgeliklerin pencerelerin yarısına dek çekilmesini isterdi. Ufak tefek, şişko bir adamdı.

Yaşlı adam, böylesine azrak gibi bir oğlanı hâlâ kaldırabilecek güçte olduğunu bir türlü kendine yediremiyordu. Durup durup aynı küçük oğlanı, oyundan usanç getirdiği zaman bile, kollarını uzatıp aptal aptal gülümseyerek daha yükseğe kaldırmaya çalışırdı. Hatta tek koluyla bile denedi bunu...

Saunders Lane

12 Mart – Tinakori Road'daki evimiz içerlek bir evdi. Büyük, beyaza boyanmış dört köşe bir evdi; ince sütunlu bir verandası, evi çepeçevre dolanan bir balkonu vardı. Önde, verandanın kıyısından bahçe, teraslar, beton basamaklarla eğimli olarak uzayıp gidiyordu; latinçiçekleriyle kaplı taş duvara dek. Üç kapısı vardı duvarın; konuk kapısı, servis kapısı, bir de, hiç kullanılmayan, Bogey'yle ben üstüne çıkıp sallanmaya çalıştığımızda gıcırdayan, kocaman, çift kanatlı demir kapı.

Tinakori Road, gözde bir cadde değildi; halkı çok karışıktı. Kuşkusuz, bazı iyi evler vardı, örneğin bizimki gibi, yabansı bahçelerin içinde gizlenmiş eski evler; hiç kuşku yok, babamın dediği gibi, insan yeterince arsa satın alıp beklerse, arsalar alabildiğine değer kazanacaktı.

Yüksek, sağlıklı bir sokaktı; bütün gün güneş tüm pencerelerden içeri doluyordu; bir zamanlar, babamın öne sürdüğüne göre, iyi bir tramvay servisimiz de varmış...

Ama çitin üstünden sarkarak annemle konuşmaya çalışmakta direnen çamaşırcı kadının bitişikte oturması biraz can sıkıcıydı; üstelik, annemin deyişiyle, onun "yıkıntı"sının hemen arkasında ne zaman rüzgâr bize doğru esse arka avlusunda deri yakan yaşlı bir adam oturuyordu. Daha uzakta, bahçelerine boş reçel kutuları, eski tavalar, kapaksız kara demir çaydanlıklar dikmiş gibi görünen sonu gelmez bir melez aile yaşıyordu. Sonra evimizin tam karşısında, bir kazıklı çit, onun altında bir çukurda katırtırnaklarıyla kaplı kocaman bir tepenin kıvrımı altında neredeyse sıkıştırılmış gibi, Saunder's Lane vardı.

Mart – Jinnie Moore'un söz söyleme yeteneği çok iyiydi. Benden iyi miydi, bilmiyorum. Dikiş dersinde Dickens okuduğum zaman kızları ağlatabiliyordum; o ağlatamıyordu oysa. Ama bunu hiç denememişti ki. Dickens'a aldırdığı yoktu, atlar, serseriler, deniz kazaları, kır ateşleriyle ilgili şeyleri severdi – gözü kara, kızıl saçlı, atılgan kişiler; onun biçemine yaraşan bunlardı.

Aşağıdaki mektup, hem Katherine Mansfield'in, hem de benim yakın bir arkadaşımız olan Frederick Goodyear'a yazılmış, ama gönderilmemiş bir mektuptur. Frederick Goodyear; o sırada, Fransa'da, Kraliyet Mühendislerinin Meteoroloji Bölümü'nde görev yapıyordu. Birkaç ay sonra, cepheye gidebilmek için bir piyade alayında görevlendirilmesini istedi. Mayıs 1917'de orada öldü. Katherine Mansfield'in savaşa giden arkadaşlarından bir tekinin bile sağ dönmediği belirtilmelidir. Bu, savaşın onun üstündeki derin, silinmez etkiyi, yaşamının son yılında yazdığı "Sinek" adlı öyküde kusursuzca dile getirilen etkiyi açıklar.

Katherine Mansfield'e yazdığı, onun yanıtladığı mektubun sözcükleri şunlardı:

"Gerçek şu, yaşama karşı sürüp giden bir terslik içindeyim; HİÇBİR ŞEY, elimden gelebilirse, su yüzüne çıkaramayacak beni.

Nesneleri tanımlamalıyız. Sevgi, yalnızca karşı konulmaz olduğu zaman sevgiyse eğer, seni sevmiyorum. Ama göreli bir duyguysa o zaman seviyorum seni.

Bence, palavradan başka bir şey değil.

Frederick Goodyear"

Pazar. Villa Pauline, Bandol (Var.) Mr. F.G. Hiçbir bomba bir kadının bağrına, insanın kanını donduran o iç döküşten daha ağır biçimde düşmemiştir. İki kez okudum onu, kırk katırın kuyruğuna bağlayıp sürükleseler bile bir daha okumayacağım. Ama hâlâ şaşıyorum; mektubumda seni böylesine allak bullak eden şeyin ne olduğunu bir türlü düşünemiyorum. Henry James öldü. Biliyor muydun? Ben, karşı konulmaz bir tutkuya kapılarak seni sevdiğimi söylemedim. Gene de, bir fiskeyle bir tava çivisinden sarkan şu soğanlara baka baka, bunu bir kez daha söylemeye hazırım. Ama nasıl olur da, sanki ge-

be kalmışım da, bir faytona binip seni bulmuşum, senden beni saygıdeğer bir kadın yapmanı istemişim gibi yazarsın bana? Evet, huysuz, kuşkulu, aksi birisin sen. Hem, ar ve namus şişesini taşa çaldığımı sanıyorsan, aldanıyorsun oğlum.

Gerçekten şimdi son mektubunu düşünüyorum da, bana yazmak istediğine inanmıyorum; ben de boşluğa ok atarsam lanet olsun bana. Ama bu da benim huysuzluğum belki; kesinlikle midemden ileri geliyor. Öyle açım ki, midem bomboş; şu anda gözümün önüne, bol et suyu ve bayırturpu salçasıyla fırında pişmiş patatesle nar gibi kızarmış bir sığır filetosu geldi; neredeyse hıçkıra hıçkıra ağladım. Burada, omletten, portakaldan, soğandan başka yiyecek bir şey yok. Soğuk, güneşli, rüzgârlı bir gün; insanın canının doyurucu bir öğle yemeğiyle, ocağın önünde oturmak için bir koltuk, sonra da yediklerini tıpkı bir boğa yılanı gibi sindirmek isteyeceği türden bir gün. İngiltere'yi düşünmek duygulandırıyor beni şimdi – İngiliz yemekleri, o onurlu İngiliz *savurganlığı*. Bütün bunlar, çiçek bahçeleri bile, olası salata çanaklarından başka bir şey olmayan şu tutumlu Fransızlardan ne kadar daha iyi. Fransa'da, insanın *faire une infusion avec*[1] yapamayacağın tek bir ot bile bulamazsın, *bon pour la cuisine*[2] olmayan tek bir yaprak bile yoktur. Tanrım, en iyisinden yarım kilo tereyağı alıp pencere çıkıntısının içine koyarak, onlara inat erimesini beklemek isterdim. Sinekten yağ çıkaran bu insanlar pinti bir yığından başka bir şey değil... Örneğin, evlerinde –ne tüyler ürpertici– rahatça oturabileceğin tek bir sandalye bile yok. Canın bir söyleşi istese, yapabileceğin tek şey, gidip yatağa yatmaktır. Ayakta dikilip durmak ya da kabarık bir yorganın altında rahatça yatmak arasında bir seçim yapmak zorundadır insan. Fransız ahlakının gevşekliği denen şeyin nedenini çok iyi anlıyorum. Yatağa girmeye zorlanıyorsun. Tutalım ki, elektriğe bakmaya *genç* bir adam geldi, durmadan konuşup tavanı gösteriyor ya da bir arkadaşa çaya uğruyor, söz arasındaki Mutlak Kötülük diye bir şeye inanıp inanmadığını soruyor sana. İnsan, dört düğmeyle birkaç santimetrekarelik bir bambunun üstünde otururken nasıl aklını

[1] Çay gibi demleyemeyeceği. (Ç.N.)
[2] Mutfakta işe yarar. (Ç.N.)

verebilir bunlara? Rahatça uzanıp *kendini bu sorunlara vermek* çok daha iyi değil mi?

Daha sonra

Az önce omletlerin biriyle portakalların birini yedim. Güneş battı; gök gürlemeye başladı. Pencerenin ötesinde, bir ağacın üstünde ötmekten çok, bir notayı tizleştirmekte olan küçük bir kuş var. Çok tiz bir noktaya dek çıkarıyor onu; adını bileceksin... Her şeyin gereğinden çok *palavra* olmadığı zaman gene yaz bana.

Şimdilik hoşçakal!

Kesinlikle görece sevgilerimle.
K.M.

Dostoyevski üstüne notlar

Budala. Nastasya Filipovna Baraşkov

Sayfa 7. İlk kez, trende Rogozin sözünü ediyor onun; "hakkında her şeyi bilen" kırmızı burunlu, yüzü sivilceli bir adam hemen "tanıyor" onu.

"Armans, Korali, Prenses Patsi ve Nastasya Filipovna."

"Nastasya Filipovna'yı görmeye gidiyoruz." *Kehanetli* sözcükler.

Sayfa 9. Daha önce hiç görmediği bir adamın verdiği küpeleri niçin kabul etti? Takılarda gözü yoktu. Bol bol takısı vardı, üstelik başka erkeklere karşı davranışlarında aşırı titizdi. Bir tür Rus alışkanlığı mı bu? Güzelliğine karşı bir çeşit saygı belirtisi olarak mı kabul ediyor küpeleri?

Sayfa 26, 27. Portre: "Gözleri koyu, renk, derin, yüzündeki anlam, tutkulu, küçümser."

Sayfa 33. "Yüzünde neşeli bir anlam var, ama korkunç acılar çekmiş, değil mi?.. Onurlu bir yüz, korkunç onurlu, ama iyi yürekli olup olmadığını bilmiyorum. Ah! Keşke olsaydı! Her şeyi bağışlatırdı bu."

Sayfa 37. Nastasya'nın Öyküsü. Petersburg'da ortaya çıktığı zaman, ondaki o değişiklik – dünyada işlerin nasıl yürüdüğü konusundaki o neredeyse "teknik" bilgisi, hiç de olanaksız bir şey değil. Böyle kadınlarda bir çeşit içgüdü gibi görünüyor bu. (Maata da tıpkı böyleydi. Hiçbir yerden öğrenmeksizin biliyordu bütün bunları.) Nastasya'nın, "kötülük"

ten kaynaklandığını söylediği davranışının amacı gücünü göstermekti; Totski, onu yaraladığı kılıcı çıkardığı zaman korkunç acıyı duyuyor.

Sayfa 366. Mışkin, Rogozin'e şöyle diyor: "Biliyor musun, belki de şimdi seni herkesten çok seviyordur, böylece sana işkence çektirdikçe, seni daha çok seviyor? Sana bunu söylemeyecektir, ama duruma nasıl bakman gerektiğini bilmelisin. Bütün bu olanlardan sonra, seninle neden evleniyor? Belki de bir gün bunu anlatır sana. Bazı kadınlar böyle sevilmek isterler, onun kişiliği tıpkı böyle. Sevgin, kişiliğin onu etkiliyor olmalı! Biliyor musun, bir kadın, en küçük bir iç sızısı duymadan acımasızlığı, alaycılığıyla işkence edebilir, çünkü sana her bakışında, 'Ölesiye işkence çektiriyorum ona, ama daha sonra sevgimle bunu ödeteceğim,' diye düşünür."

Budala'yı baştan aşağı, hem oldukça dikkatle yeniden okuduğumda, Nastasya Filipovna'nın kişiliğine bu kez daha bir şaştım. Aslında iyi çizilmemiş. Kötü çizilmiş. Okudukça kişide bir çeşit irkilme, insanı *ürküten* bir büyülenme gitgide çoğalıyor, sonunda Filipovna'nın gerçekten olağanüstü olan izlenimlerini hemen hemen silip yok ediyor. Dostoyevski ne yapmak istiyordu aslında?

Ecinniler. Şatov'la karısı

Şatov'un karısına karşı davranışında korkunç anlamlı bir şey var; Dostoyevski sonunda onu yumuşak, ama içe işleyen bol bir ışıkla aydınlattığı zaman, başlangıçtaki belli belirsiz yan ışıklardan, gölgeli izlenimlerden nasıl olup da onun kişiliğine ilişkin onca bilgi edinebildiğine şaşıyor insan. Tıpkı düşündüğümüz gibi o; tıpkı ondan beklediğimiz gibi davranıyor. Bir yontulmamışlık Ve "karmakarışıklık" diyebileceğimiz bir şey var yaradılışında –kendi yıkımına öylesine yakınken birden– hem de bir üçüncü kişi –ağlayan bir küçük çocuk– aradığıyla salt yaşamanın tansısını kavrayıvermesi olağanüstü korkunç bir şey.

"İkiydiler, şimdi üçüncü bir insan var, yeni ruh, tam, bütünlenmiş, insanın elişi yapılışından farklı; yeni bir düşünce; yeni bir sevgi... ürkütücü bir şey bu... Ama dünyada bundan daha yüce bir şey yok."

Şatov'un bu yeni doğmuş mutluluğu üstüne bölümleri her okuyuşumda bu kez kurtulacak diye küçücük bir umut beslerim; uyarılacak, ölmeyecek diye.

Sayfa 237. Şatov, Stavrogin'e şöyle diyor: "Bir şehit olma tutkusu yüzünden evlendin, ahlaksal şehvet aracılığıyla bir pişmanlık özlemi yüzünden. Ahlaksal şehvet!"

Sayfa 545. "Gerçekten, doğum sancıları içinde olduğumu anlamalısın," dedi doğrulup oturarak, yüzünü baştan başa çarpıtan korkunç, isterik bir kincilikle gözlerini dikip baktı ona. "Daha doğmadan lanetliyorum onu, bu çocuğu!"

Bu kincilik *derinliğine* gerçek.

Dostoyevski, kadınların acı çekerken bir küçük kahkahadan duyacakları tadı, o olağanüstü öç alma duygusunu nereden biliyordu? Çok gizli bir şey bu, ama derin, çok derin. Sevdiklerini sakınmazlar. Sevdikleri onları, Şatov'un Maria'yı sevdiği gibi körü körüne bir bağlılıkla severse, ona eziyet etmek özlemini duyarlar. Gerçekten, tam bir rahatlama verir bu onlara. Bu, tutkuyla bağlanılan şeylerde sık sık görülen eziyete benziyor mu bir bakıma? Dostoyevski'nin kadınları sevgililerine acı çektirdikleri zaman hep mutlu mudurlar? Değil, onlar da doğum sancıları içinde kıvranıyorlar.

Sayfa 343. "'Ha ha!' Karmazinov, bir peçeteyle ağzını silerek divandan kalkıp katıksız bir sevinçle onu öpmek için ilerledi; Rusların çok ünlü olduklarında yaptıkları gibi."

Yalnızca Ruslar değil!

Sayfa 554. Kirilov'dan Şatov'a: "Öyle anlar var ki –beşi altısı birden geliyorlar– ansızın öncesiz sonrasız uyumun varlığını duyuyorsunuz. Dünyasal bir şey değil bu; göksel anlamında demek istemiyorum; insanın dünyasal yanıyla buna katlanamayacağı anlamında demek istiyorum. Ya fiziksel olarak değişmeli ya da ölmeli. Bu duygu açık, yanılmaz; tüm doğayı kavrıyormuşsunuz da ansızın öyle diyormuşsunuz gibi: 'Evet, tamam.' Tanrı dünyayı yarattığında her yaratış gününün sonunda, 'Evet, tamam, iyi.' Bu... bu derinden etkilenmek değil, yalnızca sevinç bu. Hiçbir şeyi bağışlamıyorsun, çünkü bağışlamaya gereksinim yok artık. Seviyorsun demek istemiyorum –sevgiden daha yüce bir şey var bunda–, en korkuncu, korkunç açık seçik ve öylesine bir sevinç olması. Beş

saniyeden uzun sürecek olsa, ruh dayanamazdı buna, yok olurdu. O beş saniyede bir ömür yaşadım, onlar için tüm yaşamımı verirdim, çünkü buna değerler. On saniye katlanmak için insan fiziksel olarak değişmek zorundadır."

Bunu biliyorum.

Shakespeare'den dizeler

"When I was at home, I was in a better place;
But travellers must be content."[1]

"I like this place
And willingly would waste my time in it."[2]

"Dry as the remainder biscuit after a voyage."[3]

"Out of this nettle danger
We pluck this flower safety."[4]

But that the scambling and quiet time..."[5]

"But when he speaks
The air, a chartered libertine, is still."[6]

"If you would walk, off, I'd prick your guts a little in good terms as I may; and that's the humour of it."[7]

"Why the devil should we keep knives to cut one another's throats?"[8]

"I cannot kiss; that's humour of it – but adieu."[9]

---

[1] "Saraydayken çok daha iyi bir yerdeydim ben;
Ama yolculuk edenler yetinmeyi bilmeli." (Ç.N.)
[2] "Burası hoşuma gitti
Seve seve geçiririm vaktimi burada." (Ç.N.)
[3] "Bir deniz yolculuğundan arta kalan bir peksimet gibi kuru." (Ç.N.)
[4] "Bu tehlikeli ısırganlar arasından
Çıkarıyoruz bu güven çiçeğini." (Ç.N.)
[5] "Ama bu kargaşa dolu huzursuz zaman..." (Ç.N.)
[6] "Ama o konuştuğunda
Sicilli bir şirret olan hava bile susar." (Ç.N.)
[7] "Bırakıp gidersen, yapabildiğimce hoş bir biçimde karnını birazcık deşerdim. İşte, benden bu kadar." (Ç.N.)
[8] "İyi, ama birbirimizin gırtlağını kesmek için neden bıçak taşıyalım?" (Ç.N.)
[9] "Ben kimseyi öpemem; işte benden bu kadar – ama veda ederim." (Ç.N.)

Mart – Böyle düşünüp durmamalıyım. Tüm düşüncelerim Chaddie'yle ilgili – pazartesi günkü buluşmamızla[1] birbirimize ne söyleyeceğimiz, nasıl görüneceğimizle. Gemi gece yarısı gelirse ne yaparım ya da biri beni soyarsa ne yaparım diye düşünüyorum durmadan. Binlerce değişik düşünce. Sonra o ne söyleyecek, beni bekleyecek mi? Bu düşünceler çılgınca beynimin içinde dolaşıp duruyor. Hiç sonu gelmiyor; sonra korkunç bir yanlışlık olur da –böyle bir şey olanaksız– sonra onu kaçırır mıyım düşüncesi. Buluştuğumuzda ne yapacağımız. Günahtan başka bir şey değil bu, çünkü kitabımı yazmak zorundayım, oysa burada durmuş yazıyormuş gibi yapıyorum.

Ama bütün bu çeşitli şeylerle savaşı sürdürmek gerçekten çok güç. Öğleyi, omleti düşünmek gerçekten korkunç. Anlatılamayacak kadar açım. Bir omlet "sıcak kahve" ekmek, tereyağı, reçel. Düşüncesi bile ağlatabilir beni. Yalnızca, bunları hangi aptal okuyorsa, çok erken çıktım dışarı. Daha saat sekiz olmadan elimde öğle ve akşam yemeği malzemesiyle dolu *filet*'m, kasabaya varmıştım. Üstelik, bardaktan boşanırcasına *pleuvé*,[2] çevrede dolaştım, büsbütün günahkâr olarak eve döndüm.

Eh, diyelim çeyrek var! On var diyelim.
Vızılda, o sana özgü hırıltınla
Vurmadan önce! Ama yok!

Çok kez gördüğüm gibi saatler dilsizdir – bu saatse işitmedi. Sonra, *grâce à*
Yönlendirişim,
Acımasız yaratık tüm gizlenecek yerlerin çok ötesinde.

Daha yedi
Dakika geçiyor çıplak bir on biri!

Jack uyandı şimdi, kıpırdadı...
Yalnızca üstteki raflara uzanmak için.
Oturdu. Ah, ne vuruştu o!

---

[1] Katherine'in, Hindistan'dan dönen kız kardeşiyle buluşmak için Marsilya'ya yaptığı yolculuğu betimleyen iki mektubu. *John Middleton Murry'ye Mektuplar*'da yer almaktadır. Komik şiirlerdeki gönderme, Katherine'in, öğle yemeğini çabuklaştırmak için haberim olmadan, saati ileri almasıyla ilgilidir. (Ç.N.)

[2] (Fr.) Yağmur yağdı. (Ç.N.)

En azından bir çeyrek daha bekleyeceğim.
Acımasız yaratık beklediğim saati çalmadan önce,
Belki ben çoktan ölmüş, cehennemi boylamış olurum.

Daha sonra: Ama, o kadar da kötü değildi NE DE OLSA. Ben çalışma saatini "çaldım", yiyip içmemizin sonu gelmedi, şimdi saat iki (bizim saatimize göre), dökümtüleri toplayıp ciddi ciddi oturacağım işimin başına.

Postalanmamış bir mektup

Sevgili Frieda,[1] Yeni ev [Higher Tregerthen] kulağa hoş geliyor, oraya geleceğimizi düşünmek sevindiriyor beni –tümümüz bir arada– önümüzdeki ilkbaharda. Mektubuna teşekkür ederim, canım, ama kendiniz böylesine sözünüzü tutmamışken, önce bizi yargılamaya hakkınız yoktu. J., Lawrence aleyhinde tek bir sözcük bile işitmek istemiyor.

"İngiltere'de bahar nice çabalardan sonra gelir." (A.B.B. [Anne Burnell Beauchamp. Katherine'in annesi.]

Dikiş Dersi

Çarşamba günleri öğleden sonra saçımdaki kurdeleleri neden değiştiremiyorum? Bütün öteki kızların bunu yapmalarına izin veriliyor; ama bana verilmiyor, nedeni de annemin en iyi kurdelemi kaybedeceğimden korkması. Sahiden de. Kurdeleyi saçıma bağlamanın bir yolunu buluyorum, o zaman dünyada çıkmaz; annem de biliyor bildiğimi, çünkü bunu kendisi öğretmişti bana.

Ama, "Olmaz," diyor annem. "Elişi önlüğünü giyebilirsin, ama mavi saten kurdeleni takamazsın. Her zaman taktığın kahverengi kurdelenin nesi var, zarif, kullanışlı, üstelik engelleyici değil. (Annem böyle tümceleri sever.) *Tüm öteki* kızların yaptıklarına karışamam. Yüksüğünü aldın mı?"

"Evet, anne, cebimde."

"Göster bakayım."

"Söyledim ya, anne, cebimdeydi."

"Pekâlâ göster ki, emin olayım."

[1] D.H. Lawrence'ın eşi. (Ç.N.)

"Aman anne, bana neden bebekmişim gibi davranıyorsun? On iki yaşımı çoktan geçtiğimi bile bile unutmak istiyormuş gibi bir halin var. Öteki kızların hiçbirinin annesi..."

Peki, peki, mavi saten kurdelemi yanıma alır, okula gidince değiştiririm. Annem hak etti bunu. Onu kandırmak istemiyorum, o kendisi yol açıyor onu kandırmama, aslında hiç hiç aldırmıyor; gücünü göstermek istiyor yalnızca.

Çarşamba öğleden sonraydı. Çarşamba öğleden sonralarını çok severim. Taparım onlara. Tam okul yoktur o gün, yalnızca dikiş, bir de oturma odasında özel ders alan kızlar için konuşma sanatı dersi vardır. Çarşambaları her şey başka türlüdür. Daha büyük kızlar ipek Japon bluzları bile giyerler, ayakkabılarımızı değiştirip terlik giyeriz, tümümüz de koridordaki lavaboda ellerimizi yıkarız. Mümessiller mürekkep hokkalarını kaldırırlar, sıralar geri itilip duvara dayanır. Odanın ortasında üstünde iki büyük hasır sepetin durduğu uzun bir masa vardır. Sandalyeler küçük gruplar oluşturacak biçimde dizilmiştir. Pencereler ardına dek açıktır. Dışarıdaki bahçe bile –ezilmiş patikaları, küçük öğrencilerin toplarını aramak için örseleyip çekiştirdikleri çiçek açmış ağaççıklarıyla– değişir sanki, gerçek olur çarşambaları. İğnelerimize iplik geçirmek için başlarımızı kaldırdığımızda küpeçiçekleri doğrulur, parlak ışıkta beyaz kırmızı kamelyalar görünür.

Maori Misyonu için ucuz fanila gömlekler dikiyoruz. Gecelik gibi uzun, çok bol, kocaman kol evleri, boyun çevresinde bir bant; kenarlarına dantel bile geçirilmez. Şu zavallı Maoriler! Bu gömlekler kadar şişman olamazlar. Ama Mrs. Wallis, piskoposun karısı, gazeteden kesilmiş patronu başöğretmene verdiğinde, "Onların şişman olduklarını varsaymak daha akıllıca olur," dedi. Başöğretmen buna çok güldü, sınıf öğretmenimiz Miss Burton'a anlattı, ama Miss Burton da çok şişman olduğundan alabildiğine kızardı – başöğretmen inadına yapmıştı bunu. Zavallı sıskacık! Güzel, düzgün bir bedeni olduğunu sandığını biliyorum. İncil dersinden önce, vaizle konuşurken, gri alpaka kumaşın örttüğü küçük kalçalarını elleriyle bastırırken görmelisiniz onu.

Ama çarşamba öğleden sonraları o bile değişirdi. Gri alpaka giysisi siyah tülden bir fiyonkla süslenmiştir. Saçlarına

uzun bir tarak takmıştır, dikişi gözetlemediği anlarda uzun masanın ucuna oturur, gözünde, ucu gülünç kırmızı damarcıklarla kaplanmış uzun gaga burnuna tutturulmuş altın çerçeveli gözlüğü, yüksek sesle Dickens okur. Sınıfımız çok büyüktür. Duvarlar boştur, pencere pervazlarıyla kapılar da; kızların hepsi, yüzleri, krem rengi flanel bir köpüğün üstünde belirmiş, küçük bambu sandalyelerde otururlar; başlarına en güzel fiyonkları tünemiş, titreşir. Maori Misyonu için dikiş dikerken elleri kalkıp iner. Ara ara içlerini çekerler ya da May Swainson hapşırır. Burnundan ameliyat olalı beri durmadan hapşırır. Ya da parlak, ipek bir iç etekliği giymiş Madge Rothschild ayağa kalkar, makasla iplik almak ya da kumaşın kenarlarını bastıracak mı diye sormak için, hışıltılar çıkararak masaya doğru yürür.

Ama gene de sınıf sessizdir, çok sessizdir; başöğretmen yüksek sesle Dickens okurken, sesinde öyle büyüleyici bir şey vardır ki, yıllarca dinleyebilirim onu. *David Copperfield*'i okuyor. Bütün bir sayfayı kaplayan bir resme gelince, bakalım diye kitabı elden ele dolaştırır. Birer birer dikişimizi bırakırız. "Çabuk, kızlar! Oyalanmayın!"

Ne gülünç! Başöğretmenin kendisi de tıpkı o resimlerden birine benziyordu – öylesine ufak tefek, öylesine çevik. Kitabın geri gelmesini beklerken, oturmuş, gri alpaka giysisinin bedenine tutturulmuş bir mendille gözlük camlarını parlatır. Bana neyi anımsatıyor? Bir kuşla bir eşek karışımını...

"Şunu getir, bir bakayım, Katherine."

(Mart, 1916)

Tek Başına Yolculuk![1]

Garsonların – özellikle garsonlarla otel hizmetlilerinin tek başına yolculuk eden bir kadına karşı, haddini bilmez, küstah, biraz da eğleniyormuş gibi bir tavır takındıkları duygusu salt kendi imgelemimden mi kaynaklanıyordu, yoksa bir gerçek payı var mıydı bunda. Yalnızca onun acıklı, kadınca öz bilinci miydi bu – hayır, böyle olduğunu hiç sanmıyordu. Çünkü kendini en mutlu, en özgür duyumsadığı anlarda bile, birden gar-

[1] Bu bölüm de, *Journal*'in eski baskısında yer almaktadır. (Ç.N.)

sonun ya da otel müstahdeminin sesinin "tınısının" ayrımına varırdı birden. İnanılmaz bir şey: Bu, onun güven duygusunu yok ediyor, kendisine karşı bir dolap döndürüyormuş gibi bir duyguya kapılıyordu. Sanki herkes, her yer –sandalye ya da masa gibi cansız nesnelere varıncaya dek– gizliden gizliye bundan haberleri varmış, yeryüzünde tek başına yolculuk eden her kadının hemen her zaman başına gelen, o uğursuz, kaçınılmaz şeyin onun da başına gelmesini bekliyormuş gibi.

Garson, bir deste anahtarla, anahtar deliğini kurcaladı, içlerinden birini kilidin içinde zorlayarak döndürdü, gri yağlıboya kapıyı ardına dek açıp kapıyı dayanarak onun içeri girmesini bekledi. Tüyden toz bezini isli bir meşale gibi dik dik tutuyordu.

"Tam Madama göre, küçük, sevimli bir oda," dedi garson, sinsi sinsi. İçeri girerken, garson ona sürünürcesine yanından geçti; inildeyen pencereyi açtı, kepenklerin çengellerini çıkardı.

Rose Eagle

Rose Eagle'ın, yaşamının ilk on dört yılını böylesine çabuk unutması olağanüstü bir şeydi. Bir düşten başka bir şey değildi o yıllar; uyandığında "ilk yerinin" mutfağında sarı teneke kutusunun üstüne oturmuş, elleriyle dizlerinde tuhaf bir titreme, yanakları, damarlarında hızlı hızlı akan kanla al al olmuş buldu kendini. O da, sarı teneke kutusu da öylesine yitik, alışılmadık görünüyorlardı ki, bir deniz fırtınasının son dalgasıyla Taylor'un mutfağının arka kapısından içeri sürüklenmiş sanılabilirlerdi; Rose Eagle başını bir yandan bir yana çeviriyordu, sessizliği dinginliği ilk kez duyumsuyormuş gibi.

Sıcak bir aralık akşamına doğruydu. Çekik gölgeliklerin arasından kalemle çizilmiş gibi uzun ışınlar halinde içeri sızan güneş yerde, büfenin yüzeyinde, hülyalı bakışlı genç İsa'yı kucağında kuzularla gösteren bir kilise takvimi resminin üstünde parlıyordu; Rose Eagle'ın karşısında Mrs. Taylor oturmuş, kucağında sere serpe uzanmış, ellerini sallayan, ağzından baloncuklar çıkaran bebeğin altını değiştiriyordu. Mrs. Taylor, belli belirsiz şarkı söylercesine bir sesle Rose'la konuşuyordu.

"Evet, ham'fendi," ya da "Hayır, ham'fendi," diyordu Rose Eagle, Mrs. Taylor ne söylerse söylesin.

"Reggie'yle aynı odada kalacaksın, Rose. Reggie büyük oğlum. Dört yaşında, okula yeni başladı. Şimdi sen geldiğine göre, geceleri bebekle yatmayacağım artık. Bir türlü uyutmuyor beni. Bebeklere alışık mısın?"

"A, evet, ham'fendi!"

"Görevlerini sonra anlatırım sana, bugün kendimi pek iyi hissetmiyorum," dedi Mrs. Taylor, mızıldanıp duran bebeğe isteksizce çengelli iğneler batırarak.

Rose Eagle ayağa kalkıp Mrs. Taylor'un üstüne doğru eğildi. "Hadi," dedi, "verin onu bana." Rose kollarının arasında, sıcacık, tombul yığınla doğrulduğunda, artık korku duymuyordu içinde. Bir sokak kedisi için bir çanak süt neyse, Taylor Bebek de oydu Rose Eagle için. Kabul edilme olgusu, uysallığa yol açmıştı.

"Eyvah! Amma da kıllı!" dedi Rose Eagle, bebeğe sarılırken.

"Her yanı kapkara tüy."

Mrs. Taylor, ellerini başına koymuş, ayağa kalktı. Leylak rengi basma giysisinin içinde ince, uzun, gözleri yarı kapalı, dudakları titreyerek, alnına düşen siyah saç yığınını geriye itti.

"Aman Tanrım! Sahiden de kötü görünüyorsunuz!" dedi Rose, yaptığından hoşlanarak. "Gidip yatağınıza yatın ham' fendi, hemen size bir fincan çay getireyim. Elimden geleni yaparım."

Hanımının ardından mutfaktan çıkıp koridor boyunca evin en iyi yatak odasına dek izledi onu. "Yatağa uzanın! Ayakkabılarınızı çıkarın!" Mrs. Taylor, içini çekerek boyun eğdi; sonra Rose Eagle, ayaklarının ucuna basa basa mutfağa gitti.

Bu öykü, tutarlılıktan kesinlikten yoksun gibi. Başlıca şey bu: Hiç kesin değil. Bir salkım havyar yiyecek yerde bir salkım üzüm yemek gibi bir şey... Bazen kendimi dağıtmak gibi kötü bir alışkanlığım var, gereğinden çok yazıp gereğinden az şey söyleme alışkanlığı. Savrukluktan başka bir şey değil bu.

Yeni Doğmuş Oğlu

Böylece, gizemli anne, uykusuzluktan bitkin,
Yeni doğmuş bebeğini kucağına verdiler
Ve sevgili yavrusunun, göğsünde
Soluk aldığını, minicik kollarıyla
Bacaklarını oynattığını, ağladığını duyumsadı.
Kolları tıpkı kanatlar gibi üstüne kapanıp
O tatlı ılıklığa sardı onu,
Minicik bir çan gibi çaldı yüreği: "Sevgilim benim,
Oğlum benim, hiç ayrılmayacağız.
hiç, hiç, hiç, hiç – ama neden?"
Sonra birden başını eğdi, ağlamaya başladı.

"Albümü bitirince, Von Koren raftan bir tabanca aldı, *sonra sol gözünü kısarak, Prens Vorontsov'un portresine nişan aldı,* ya da kımıldamadan aynanın önünde durup güneş yanığı yüzüne, geniş alnına, bir zencininki gibi kıvırcık siyah saçlarına uzun uzun baktı... (Çehov: *Düello)*

1916 Nisanı'nda, Bandol'den döndükten sonra, North Cornwall'da, Higher Tregerthen'de, Lawrenceların bitişiğinde, daha sonra South Cornwall'da, Mylor'da olurduk. 1916 Eylülü'nde Londra'ya geldik.

[*3 Kasım, Gower Street*] – Ne tuhaf! Ansızın yazmak için, odama gittiğimde, tık tık! Miss Chapman kapıda. Camları temizlemeye bir adam gelmiş. Tahmin etmeliydim!

Ölüm de böyle çağırır bizi. Tam o en son anda, birinin kapıyı tıklatacağından bir başkasının camları temizlemeye geleceğinden hiç kuşkum yok.

Johnnie, dolmakalemini vermişti bana. Oda duman dolu bu akşam, borular suyla doluymuşlar gibi gaz fokurduyor. Ortalık çok sessiz. Hafif soğuk algınlığım var, ama öğle sonu yaşadıklarımdan sonra, dipdiri duyumsuyorum kendimi.

8 Aralık – Bu sabah uzun uzun düşündüm, ama pek bir şeye yaramadı. Bilmem neden, ayaklarımı yere basmak istediğimde, neredeyse zekâm bırakıp gidiyor beni. Gökyüzüne yükseldiğimde, sorun yok. Hatta, beynimde, kafamın içinde,

olağanüstü şeyler düşünüyorum, eyleme geçiyorum, yazıyorum; ama onları yazmaya çalıştığım anda acınası bir biçimde başarısızlığa uğruyorum.

1917

1917 ilkbaharında, Katherine, Chelsea, Church Street, 141 A'da kendisine bir stüdyo tuttu, o sırada ben de, yakında, Redcliffe Road 47 numarada bir odada kalıyordum.

Mayıs, Not defteri, 1917

Bu notlarda, açık yürekle, açık kartla oynayacağım,
Yardımcı ol bana, Tanrım.

Alors je pars –[1] Şaşılacak şey, küçük budala bir kuş havalandığında, kocaman bir dal nasıl şiddetle sarsılıyor. Sanırım kuş da biliyor bunu, çalımlı mı çalımlı. Onu bırakacağımı söylediğim zaman, görülecek şeydi hali. Tam bir umarsızlık. Ama şimdi dal dinginliğine kavuşuyor gene. Tek bir tomurcuk bile düşmedi yere, tek bir sürgün bile kopmadı: Dimdik, kımıltısız, sapasağlam yükseliyor pırıl pırıl gökyüzüne doğru; akşamlar ona kaldı diye şükrediyor Tanrı'ya.

Güme giden bir şilin

Kapıda bir tıkırtı. Nasıralı iki rahibe; biri oldukça güzel, yumuşak başlı, geri planda durmuş, bekliyor; öteki irikıyım, çenebaz, ellerini yenlerinin içine sokmuş, durmadan konuşuyor. Soluk dişetlerini, sararmış dişlerini göstererek gülümseyince, rahibelere karşı duygusallığımdan eser kalmadığı sonucuna vardım. Küçük çocuklar için açtıkları bir öksüzler yurduna para topluyordu. Bulaşıcı hastalığı olanlar ya da tutaraklılar dışında bütün küçük çocukları alıyorlardı yurda. Ya içlerinden biri yurda alındıktan sonra tutarağı tutarsa ne olur, diye düşündüm; kendi adıma, ben, Nasıra'nın kapısı üstüne kapandığı anda nöbetlerin en gerçeğine yakalanırım, diye düşündüm... "Sizi, geçen yıldan, çok iyi anımsıyorum," dedi rahibe, "ama geçen yıl burada değildim." "Ah, insanlar öyle çabuk değişiyorlar ki," dedi. "Evet, ama galiba yüzleri değişmiyor," dedim, cid-

[1] İşte, gidiyorum. (Ç.N.)

di ciddi, gaz saatine atmak üzere olduğum şilini ona uzatarak. Keşke, beş dakika önce gaz saatine atmış olsaydım onu...

Yalnız yaşamak

Korkunç bir aksilik olur da, ballı ekmeğimden bir saç teli çıksa bile – ne de olsa kendi saçımdır.

Yağmurdan sakının!

Akşam geç vakit, sofrayı toplayıp okumakta olduğunuz kitabın üstündeki kırıntıları üfleyerek lambayı yaktıktan sonra ocağın önüne kıvrıldığınızda – işte o an, yağmurdan sakınılacak andır.

E.M. Forster

Dün gece, ortalama kitaplarımı sıralarken, *Howard's End* elime geçti; sayfalarını karıştırdım. Ama pek iyi değil. E.M. Forster, çaydanlığı ısıtmaktan öteye geçmiyor hiçbir zaman. Bu işte üstüne yok. Şu çaydanlığa dokunun. Ne güzel sıcacık değil mi? Evet, ama içinde hiç çay olmayacak.

Sonra, Helen'in, Leonard Bast'tan mı, yoksa o uğursuz unutulmuş şemsiyeden mi gebe kaldığını hiçbir zaman kesin olarak anlayamadım. İyice düşününce, sanırım, şemsiyeden olmalı.

Aşk ve Mantarlar

İnsan mantarın iyisini zehirlisinden ayırabildiği gibi, gerçek aşkı da yalancı aşktan ayırabilseydi. Mantarları ayırmak çok kolay: İyice tuzlayıp bir yana bırakırsınız, sonra sabırla beklersiniz. Ama aşka sıra gelince, çok uzaktan bile olsa ona benzeyen bir şeye rastlar rastlamaz, yalnızca gerçek bir mantar örneği, belki de devşirilmemiş *biricik* gerçek mantar olduğuna kesinlikle inanırsınız. Yaşamın bir tek uzun bir mantar olmadığını anlayıncaya dek yığınla zehirli mantar gerekir.

Bebekler ve sevgili yaşlı Kraliçe

Ne zaman kucakta bir bebek görsem, sevgili yaşlı Kraliçe'ye benzerliği bir kez daha şaşırtır beni. Aynı yapmacık kabulleniş, aynı acıklı, kralsı tombullukları vardır onların da. Majesteleri, çevresine ördek tüyünden fırfır geçirilmiş beyaz bir yün başlıkla resim çektirmeye gönül indirseydi, bir be-

bekten ayırt edilemezdi. Hele. Gladstone Dede'nin dizine oturmaya kandırılabilseydi.

Düşler ve ışgın[1]

Işgın çubuklarım, Lloyd George'un, *alabildiğine* dil ustalığı taşıyan son söylevini kapsayan *Star*'ın bir nüshasına sarılmıştı. Işgınları kesip çıkarırken, gözlerim bir tümceye takıldı kaldı: golf sopamızı kapıp yarışa katıldığımızı söylediği tümceye. Tanrı'ya şükür, bu yumuşak çiçekleri yere düşerken yakalamak için elinde bir sepetle hazır bekleyen sadık biri vardı hep. Ah, Tanrım! Bu ölümsüz sözcüklerin toprağın dipsiz derinliklerinde yitip gidebileceklerini düşünmek korkunç. Işgını tavaya koyarken, yıllar sonra –Tanrı bağışlasın, çok çok uzun yıllar sonra– bilgeliğe ermiş, olgunlaşmış olarak, Her Şeye Gücü Yeten Yüce Tanrı onu sinesine almayı uygun gördüğü zaman, Davud'un büyüdüğü küçük köyde dingin bir yaşam süren alçakgönüllü bir taşçının, iyi cins beyaz mermer parçası alıp üstüne çaprazlama iki golf sopası oyarak altına: *İngiltere tehlikenin eşiğindeyken, golf sopasını kapıp yarışa koştu* diye yazacağını düşünüp çok eğlendim.

Ama beni asıl kaygılandıran, diye düşündüm, ışgın kaynamaya başlayınca, gazı kısarak, bu yüce sözcüklerin, bağlaşıklarımızın tam tadına varabilmeleri için nasıl çevrilmesi gerektiği. Belki de, karın içinde sabırla, söylevin yüksek sesle kendilerine okunmasını bekleyen yığın yığın Rus'un gözleri önüne ne korkunç bir silah getirirlerdi kim bilir? Ola ki, *The Daily News,* Mr. Ransome'a, bütün dünya görsün, diye elinde şemsiye yerine bir golf sopasıyla Revsky Prospekt boyunca yürümesini öğütlesin. Hem sonra, Fransızlar kim bilir nasıl bir *espèce de Niblickisme*[2] çıkarırlardı bundan? Önümüzdeki hafta Fransız gazetelerinde, *qui manque de niblick*[3] birisinden söz edildiğini okur muyuz acaba, diye düşündüm ışgını tavadan çıkarırken. Ya da, *"Au milieu de ces évènements si grave ce qu'il nousfaut c'est du courage, de l'espoir et du niblick le plus ferme..."*[4]

---

[1] *Işgın*: Karabuğdaygillerden, hekimlikte kullanılabilen ve yenilebilen bir bitki. (Ç.N.)
[2] (Fr.) Bir çeşit golf sopacılığı. Niblick, İngilizce golf sopası demektir. (Ç.N.)
[3] (Fr.) Golf sopası olmayan. (Ç.N.)
[4] (Fr.) "Böylesine ciddi olaylar arasında bize gereken, yüreklilik, umut ve çok sağlam golf sopasıdır." (Ç.N.)

Bir Victoria Dönemi İdili

Dün Matilda Mason
Salonda tek başına bulunca kendini
Güzel bir porselen çanağı kırdı
Şöminenin üstünde duran.

Matilda'yı, küçük damalı bir giysi, kızıl kahverengi omuz bağcıkları, uzun bol paçalı muslin donu, siyah sandallar, kadife bir kurdeleyle düzgünce tutturulmuş, iyi cins eski sosisler gibi ağır, gür, parlak büklümlerle canlandırabilirsiniz gözünüzde. Salonda, biblolar, koltuk örtüleri, elişi kasnakları, annemin araç-gereçleri fildişinden elişi kutusu, babamın, üstünde sedef kakmalı flütün durduğu müzik sehpası arasında parmak uçlarına basa basa yürüyor... Salonda nasıl tek başına buldu kendini? Gözü pek, aptal çocuk! Niçin çocuk odasında, boncuklu bir mindere oturup bir yaşından üç yaşına kadar çocuklar için o sevimli küçük ezgilerden birini öğrenmiyor (Charles: Babacığım anlat, ne olur Güneş Sistemi nedir? Baba: Burnunu sil de, anlatayım, Charles) ya da sevgili annesi için bir gecelik şasesinin üstüne kırmızıyla Tanrı Sevgidir, diye işlemiyor?

O gizemli yere, hanımefendilerin ayak basmaya korktukları o gizemli yere, Kent'e gitmek için evden fırlamadan önce babasının pırasa bıyıklarını iki yana ayırmış, babası bağrına bastırmıştı onu; annesi doktorun arabasının on iki numaranın önünde durduğunu görünce, siyah kehribar küpelerini takmış, keşmir şalına sarınmış, eline bir kolonya şişesi almıştı...

30 Mayıs – Yaşamak, "yazar" olmak yeter. Az önce masamın başında otururken, birisinin, birisine gülümseyerek elini uzattığını, onunla konuştuğunu gördüm. Birden yumruğumu sıkıp masanın üstüne vurdum. "Bundan daha değerli bir şey olamaz!" diye bağırdım.

Müzisyenin Kızı

Antrede öpüşme. Ne yapmalıydı? Notaları bırakmalı mıydı, yoksa elinde mi tutmalıydı – yoksa – yoksa? Kız piyanoda eşlik ediyor, çok ciddi. Piyanonun önünde durmuş, başı

hafifçe bir yana eğik, parmaklarıyla *la*'ya basıyor. Küçük bir kız gibi giyinmiş: sırtı boydan boya düğmeli bir giysi, topuksuz ayakkabılar. Yaşlı adam *homurdanıyor.*

21 Ağustos, Chelsea, Church St., 141 A – Bu akşam eve döndüğümde, Fergusson geldi. Çalışma odasında, ayakta duruyordum, yoldan birisi ıslık çaldı. Oydu. Çıkıp biraz sütle bal, Veda ekmeği aldım. Sonra oturup çay içtik, konuştuk. Bu adam birçok bakımlardan şaşılacak ölçüde bana benziyor. Onu çok seviyorum; onunla birlikteyken öylesine *dürüst* oluyorum ki, bana gelmesi, benimle birlikte olması gerçek bir sevinç, yaşamımın gerçek sevinçlerinden biri. Buraya gelip benimle birlikte yemek yiyinceye değin, onu ne denli sevdiğimin, onun yanında kendimi ne denli rahat duyumsadığımın bilincine varmamıştım. Tam bir anlaşma var aramızda. Başkalarınınkinden ayrı bir dil konuşuyorduk sanki – uzak bir ülkeden gelmiştik. Her şeyin yolunda olduğunu, birbirimizi anladığımızı duyumsuyordum. Tastamam buydu duyduğum. Aramızda "rahatlık" vardı. İnsanlar ikiye ayrılır: benim insanlarım, benim olmayan insanlar. O, benim insanım. Güvence olarak küçük kurbağamı[1] verdim ona.

Dışarıya çıktığımızda, gündüzün körlüğünden sonra gökyüzünü yeniden gördüm – küçük bulutlarla büyük bulutlar. Vinden'in Yeri'nde vedalaştık. Hepsi bu. Ama bunları not etmek istedim.

I. Buluşuyorlar, birbirlerine dokunup geçiyorlar.
II. Yeniden bir araya geliyorlar, sonra ayrılıyorlar.
III. Ayrılıyorlar, sonra gene buluşuyorlar.
IV. Aralarındaki bağın bilincine varıyorlar.

Yaz

"Et pourtant, il faut s'habituer à vivre,
Même seul, même triste, indifférent et las,
Car â ma vision troublante, n' es-tu pas
Un mirage incessant trop difficile à suivre?"[2]

[1] Katherine Mansfield'in en değerli eşyalarından biri olan pirinçten yapılmış bir kurbağa.
[2] (Fr.) "Gene de yaşamaya alışmalı insan
Yalnız da olsa, kederli, ilgisiz, bezgin de olsa,
Çünkü, ey, beni allak bullak eden imge,
İzlemesi çok güç bir aldatmaca değil misin sen?" (Ç.N.)

Aşağıda değinilen öyküler bilmemiş öykülerdir. Onlardan arta kalan tek şey, Cenova'dan birkaç sayfadır. İkinci paragrafın sonunu anlayamıyorum. Küçük oğlanın çaydanlıkla kedi yavrusuna ilişkin sözleri, Reginald Peacock'un Günü'*nde*[1] *yer almaktadır.*

Çehov böylesine uzunlu kısalı öyküler yazma isteğimin yerinde olduğunu duyuruyor bana. *Cenova* uzun bir öykü, *Hamilton* ise çok kısa; aslında kardeşime adanmalıydı bu öykü. *Yeni Zelanda*'yla ilgili bir başka öykü daha. Sonra Bavyera var. Havada yüzen "Ich liebe Dich, Ich Liebe Dich"... Sonra Paris var. Tanrım! Bütün bunları ne zaman yazacağım?

Hepsi bu mu? Hepsi bundan ibaret olabilir mi? Bambaşka bir şeydi demek istediğim.

Çehov, kadınlar konusunda haklı; çok haklı. Siyahlar, gümüşler içindeki o periler. "Sonra, gözlerinden yaşlar süzülerek, uzun kahverengi kürkü rüzgârla şişmiş, ardı sıra sürünen eteğiyle ölü yaprakları sürükleyerek yoldan aşağı doğru çılgın gibi koşuyordu." Onun doyumsuz oluşuna çok üzülüyordu elbette, tıpkı kremalı çilek sevmeseydi nasıl üzülecek olduysa öyle üzgün.

Cuma –Cuma– bu sözcüğü aklından çıkaramıyordu. Saçları düzgünce taranmış, ufak tefek bir adam, karşısında durmuş, "Ne olur, bir şeyler yiyin!" diyordu. Ama o anda olağanüstü bir şeyin olmadığına inanamıyorum. Sırtımı kimseye dönmeden oturuyordum.

T.F.; M.F. Bu kadını çok iyi tanıyorum – kurumlu, ateşli, güzel, *désenchantée*[2] bir "oyuncu".

"Köşeye bir çocuk yatağı koyabilirim."

"Söylesene baba, en çok hangisini seversin, kedileri mi, köpekleri mi?"

"Şey, galiba en çok köpekleri seviyorum, koca adam."

"Ben sevmem: Kocaman bir kedi yavrum olsun isterdim, küçük bir çaydanlık kadar."

Katherine Mansfield'in bu öyküsünün Türkçe çevirisi, M.E.B. Dünya Edebiyatı'ndan Seçme öyküler dizisinde yayımlanan, *Seçme Hikâyeler II*'nin (Çev. Şadan Karadeniz) en başında yer almaktadır. (Yay.)

[2] Hayal kırıklığına uğramış. (Ç.N.)

Adamın, hoşuna gitmeyen bir özelliği var. Çok sakin bir adam istiyorum ben, kendini işine vermiş bir adam; karısının onunla kendi çıkarları için evlendiğinin bir kez bilincine varınca –gerçekten varınca– artık hiç ilgilenmiyor onunla, ama onu hâlâ seviyor, çocuğa tapıyor. Yazması biraz güç, ama çok büyüleyici, çok da uzun olmamalı.

Bu kalem yazıyor mu? Ah, umarım yazar. Çünkü insanın yazmayan bir kalemi olması gerçekten çok kötü. Sonra bir papaz, gidip ona, koyunlarının kuyruklarını yitirdiğini söylüyor. Bir güldürü bu! Anlıyorsunuz, değil mi?'

Yaşam Keyfi Değil

...Sonunda bir seçim yapmak gerektiğinin, tanyeri ağarmadan bu gölgelerin giderek gerçekliklerini yitireceğinin, bambaşka bir şeye yer vereceğinin bilincine vardı. Duraksamaya gerek yoktu artık. Biliyordu, onun yanında olmasını istiyordu; kendisi için, sevginin, her şeyin anlamı oydu; onsuz dünya karanlık bir gökyüzünde yuvarlanan küçük bir toptan başka bir şey değildi.

Tanyeri usul usul ağardı. Bir kolu başının altında, bir eli yatak örtüsünün üstünde, yatakta sırtüstü uzanmıştı. Pencere mavileşti, sonra altın bir ışığa boğuldu, ama saatine bakınca, saatin daha beş buçuk olduğunu görüp yılgınlığa kapıldı. Saatler, saatler geçecekti daha – zamanın sözüne güvenilirliğine bel bağlayamayacağınızı anımsamalısınız. Gönlü nasıl isterse öyle davranıyordu zaman şimdi – sınırsız bir uzama, yorgun ayaklarınızın altında beyaz bir yol şeridi gibi sonsuzca uzayıp gitme yetisi vardı zamanın. Canı cehenneme zamanın! Küçük bir çocuk gibi o uzun beyaz alanda koşmak, orada, onun kolları arasında olmak!

Aynaya gitti, başlığını çıkardı, saçlarını savurdu – onun gözlerinin kendisini hayranlıkla seyrettiğini görünce, omzunun üstünden baktı, gülümsedi – gülerek yüzünü pudraladı, dudaklarına ruj sürdü, parmağının ucuyla kaşlarını düzeltti. Bu Kezia değildi, bu...

"Bir yazarın boş gururu, öç alıcı, amansız, bağışlamazdır; kız kardeşi bu tedirgin duyguyu açığa vuran, kıpırdatan ilk ve biricik kişiydi – kocaman bir çanak çömlek kutusu gibiydi

bu duygu, açması kolay, ama daha önceki gibi paketlemesi olanaksız." (Çehov: *Olağanüstü İnsanlar)*

Heine'den Bir Versiyon

Kontes Julia ay ışığında
Ren'de gidiyor hafif bir kayıkla.
Nedimesi kürek çekiyordu,
"Yedi genç ölüyü görmüyor musun?" diye sordu kontes,
"Ardımızdan gelen,
"Sığ sularda."
(Öylesine kederli yüzerler ki ölüler)

Genç, yiğit savaşçılardı onlar
Usulca göğsüme kapanıp bağlılık andı içtiler
Sözlerini tutsunlar,
İçtikleri andı bozmasınlar diye
Hemen bağlattım onları
Suya attırdım.
(Öylesine kederli yüzerler ki ölüler)
Nedime kürek çekiyordu, yüksek sesle güldü;
Korkunç biçimde yankılandı gülüşü gecenin içinde:
Yanı başlarında suya battı ölüler
Dalarken parmak uçlarını kımıldattılar
Ant içermiş gibi, eğildiler
Buz gibi, parlak anıları.
(Öylesine kederli yüzerler ki ölüler)

1918

Kasım 1917'de, K.M. zatülcenbe dönüşen bir nezleye yakalandı. Biraz iyileşince, doktor ona Güney Fransa'ya gitmesini salık verdi.

Bu fikrin onu sevince boğduğu anlaşılıyor. En son Bandol' de bulunduğundan bu yana geçen iki yıl içinde Fransa'da koşulların tümüyle değiştiğinin bilincine varmadı, kimse de onu uyarmadı. Tren yolculuğu çetin, yiyecekler kötüydü. Üstelik, belki de en önemlisi, hastalığının ciddi olduğunu kabul etmeye yanaşmıyordu. Yürekliliği, kendine güveni, arkadaşları gibi onu da yanıltı. Güneşli bir yere gönderildiği için ona imrenilmesi

gerektiğine, hem kendini, hem de onları inandırdı, Mektuplarının birinde betimlediği içler acısı bir yolculuktan sonra, 9 Ocak 1918'de Bandol'e vardı; öylesine güzel olarak anımsadığı küçük Akdeniz kasabasını şimdi pis, bakımsız buldu. Oraya vardığı andan başlayarak ciddi olarak pasta, tam anlamıyla yalnızdı, şubatta, arkadaş (L.M.)[1] *ona ulaşmayı başarıncaya dek.*

Ocak (Bandol)– "Sakınımsız olup devingen olmak, sakınımlı olup hiç kımıldamadan durmaktan iyidir". (Keats'ten Fanny Brawne'a)

Fransa'da kendinden genç bir sevgilisi olan, *un peu âgée*[2] bir kadın, kıskandığını, sevgilisinin bütün dikkatini onun üstünde toplamasını istediğini açıkça gösteriyor. Sevgilisi uyumak istese bile koluna giriyor onun.

Elimde kalem varken, hiç de öyle rahat duymuyorum kendimi. Bunu unutma, bir gün tedirgin edici durumda bulursan kendini.

12 Ocak – "Ne hoş!" diye düşündü Frances, gülümseyerek, camlı kapıyı itip berber salonuna girerken. "Ne hoş" dediği, döner kapının pervazına dayalı, kalın siyah dikişli, beyaz oğlak derisinden yapılma eldivenli eliydi... Tezgâhın arkasındaki Madame, gülümseyişine karşılık verdi. Frances'i tepeden tırnağa süzen canlı bakışlarında, ne hoş, ne hoş sözcükleri yankılanıyor.

"Georges hazır," dedi. "Lütfen biraz oturun, çağırayım." Konuşurken, gülümseyişi yayıldı, derinleşti, siyah saten giysisine, yüzüklerine, madalyonuna, taşlı taraklarına sıçradı, parlattı onları. Berber dükkânındaki şişelere, kavanozlara, aynalara yansıdı.

Böyle giderse bir-iki gün içinde yazmaya koyulabilirim. Bu gece öyle kötü değilim.

Deniz kıyısında, kayaların üstünde otururken, bir yerde, bilmediğim bir şeyden söz eden iki kişinin suyun çırpıntısını bastıran seslerini duyar gibi olurum hep. Konuşmaları bir

[1] Ida Baker. Katherine Mansfield'in en yakın arkadaşı. Kendini Mansfield'e adamış, buna karşılık Mansfield çok kez horlamıştır onu: Mansfield'in kısa yaşamı boyunca zor günlerinde hep yanında olmuştur. (Ç.N.)
[2] (Fr.) Oldukça yaşlı. (Ç.N.)

sesle kesilir; ne gülme, ne de hıçkırma olan, ikisi arası, ikisinin de bir parçasını oluşturan titrek bir sesle.

Ah, Tanrım! Tanrım! Fransızlardan öyle nefret ediyorum ki! Mademoiselle, *pieds, glacés*'den[1] yakınıyor.

"Öyleyse niçin böyle güzel çoraplarla ayakkabılar giyiyorsunuz, Mademoiselle?" diyor Monsieur, yan yan bakarak.

"Eh – o, la – c'est la model!"[2]

Budala, bu aptalca yanıttan hoşnut, sırıtıyor.

Not: Çetin ceviz gibi bir manşon. *(Je ne parle pas Français*'deki Mouse)

(Şubat) Şöyle oluyor: Eve korkunç bitkin geliyorum, uzanıp yatıyorum, sonra yorgunluktan yarı bilinçsiz –korkunç bir durum– saat 7'ye dek oturuyorum. Güçlükle yürüyebiliyorum, düşünemiyorum, yatmayı göze alamıyorum, çünkü yatarsam, bütün gece uyanık yatacağımı biliyorum, benim için karabasan bu. Ah bir divan olsa ya da çok rahat bir koltuk – zihnimin gerisinde bu özlem yatıyor hep. Bunun, bir de vaktimi ziyan ettiğim için kapıldığım bir umutsuzluk duygusunun dışında içim bomboş. Sol omzumdaki ağrı sürüyor ve... bu da acılarımı artırıyor, çünkü sonunda dayanılmaz bir hal alıyor; acıya katlanabilmek için, örtüsünü kaldırmadan yatağın üstüne uzanmaya zorluyor beni. Ama bunlar *Çetin Dizeler.*

Yabancı Bir Yatakta Yazılmış Dizeler

Hepimizi yaratan, her şeye gücü yeten Tanrı, En Yüce Verici

Biz çocuklarına bir yürek, iki akciğer, bir karaciğer bağışlayan,

Güzelim diller indirirsen bana gökten,

Her şeye gücü yeten, kulağını verme akciğerler üstüne söylediklerime.

"Toujours fatiguée, Madame?"

"Oui, toujours fatiguée."

---

[1]: Donmuş, buz gibi ayaklar. (Ç.N.)

[2]: "Ha, o mu – onlar moda." (Ç.N.)

"Je ne me lève pas, Victorine; et le courier?"

Victorine anlamlı anlamlı gülümsüyor, *"Pas encore passée."*[1]

7 Şubat – Sizden kaçan bir böceğe saldırmak, size doğru koşan bir böceğe saldırmaktan çok daha kolay. Seğirten bir kabile! Yarım-crown büyüklüğünde örümcekler!

18 Şubat – Love Lies Bleeding'in müsveddelerini bir kez daha okudum. Tümü yeni baştan yazılmak istiyor. Şu anda bahçe duvarının üstüne yayılmış.

19 Şubat – Bu sabah erken kalktım; kepenkleri açtığımda güneş yusyuvarlak, yeni doğmuştu daha. Shakespeare'in o dizesini yinelemeye başladım: *"Lo, here the gentle lark weary of rest."*[2] Sonra kendimi gerisin geri yatağa attım. Bu sıçrayış öksürttü beni, tükürdüm –garip bir tadı vardı–, kıpkırmızı kandı. O zamandan beri ne zaman biraz fazla öksürsem kan tükürür oldum. Evet, korkuyorum, elbette. Ama yalnızca iki nedenden ötürü, Jack'ten uzakta hastalanmak istemiyorum, "ciddi olarak" demek istiyorum. İlk düşüncem Jack. İkincisi, bunun gerçekten verem olduğunu –kim bilir, belki de– öğrenmek istemiyorum; hızla ilerleyeceğini, kitabımı yazamayacağımı. Önemli olan bu. Ne dayanılmaz olurdu ölmek – 'bölük pörçük' şeyler, 'kırpıntılar' bırakmak ardımda... gerçekten bitirilmiş hiçbir şey bırakmamak.

Ama öyle duyumsuyorum ki, yapılacak ilk iş Jack'in yanına dönmek. Evet, sağ ciğerim çok acı veriyor bana, ama her zaman az çok böyle oluyor. Ama *Jack ile işim.* Bütün düşündüğüm bunlar (baştan başa çiçek açmış bahçelere duyduğum garip düşsel özlemlerle karışık). L.M. doktor çağırmaya gitti.

Böyle olacağını *biliyordum.* Şimdi nedenini söyleyeceğim. Buraya gelirken, Paris trenindeki kompartımanda iki kadın vardı. Biri iriyarı, öteki ufak tefekti. Ufak tefek olanı kıpır kıpırdı, tatlı bir gülümseyişi, açık renk gözleri vardı. Yüzü olağanüstü soluktu, hastalanmıştı; dinlenmeye gidiyor-

[1] (Fr.) "Hep böyle yorgun musunuz, Madam?" "Evet, hep böyle yorgunum." "Ben kalkmıyorum, Victorine, posta?" "Henüz gelmedi."

[2] (İng.) Bak işte dinlenmekten yorulmuş tarlakuşu. (Ç.N.)

du. İriyarı olan, gece ilerleyince, kara bir şala sarındı; arkadaşı da öyle yaptı. Lambayı kıstılar, sonra (güvenebilirsiniz onlara) hastalıklardan söz etmeye başladılar. Ben, bir köşeye büzülmüş, kendimi çok hasta duyumsuyordum.

Sonra, iriyarı olan, trenin sarsıntıları arasında, bu kıyının hasta biri için –hele ciğerleri zayıfsa– ne denli öldürücü bir yer olduğunu söyledi. Art arda korkunç örnekler sıraladı. Hele biri iliklerimi dondurdu; iyileşmek için buraya gelip üç hafta içinde ciddi bir kanama geçirerek *ölen – "belle et forte avec un simple bronchite"*[1] bir Amerikalı kadın hakkında söyledikleri. *"Adieu mon mari, adieu mes beaux enfants!"*[2]

Trenin sarsıntılarıyla yuvarlanıp duran, karalara bürünmüş o iriyarı kadının uzun uzun anlattığı bu öykü, bir türlü benimsemek, anmak istemediğim bir etki yarattı bende. Kadının budala, sinirli, karamsar olduğunu anlamıştım, ama ona inandım; içimde bir yere yerleşti sesi; o günden beri yankılandı durdu içimde.

Juliette[3] gelip pencereleri açtı; deniz küçük gülücüklerle dolu; pencerenin boşluğunda minicik sinekler sıçraya sıçraya dönenip duruyorlar.

Sonunda birçok yıpratıcı gecikmelerin ardından, Katherine Mansfield, yetkililerden İngiltere'ye dönme izni aldı. Ancak, Paris'e vardığı gün kentin uzun menzilli bombardımanı başlamış, Paris'le Londra arasındaki tüm sivil ulaşım derhal durdurulmuştu. Katherine Mansfield yaklaşık üç hafta Paris'te alıkondu; hastalıktan bitkin, orada kalmak ya da gitmek için izin almak üzere durmadan yetkililere başvurmak zorunda kaldı. 11 Nisan'da, Londra'ya ulaşmayı başardı, bir gölgeye dönmüştü. Dört aylık kaygının yanı sıra, hastalığın yıkımı korkunç olmuştu.

2 Nisan, Paris – Bir kez daha Bandol'de yapmaya ant içtiğim şeyi yapmıyorum.

---

[1] (Fr.) "Yalnızca, bronşiti olan kanlı canlı." (Ç.N.)
[2] (Fr.) "Hoşçakal kocam, hoşçakalın, güzel çocuklarım."
[3] Juliette, Beau Rivage Oteli'nde, kendini Katherine'e adayan küçük hizmetçi kız. Katherine bu dönemde yazılı mektuplarda birçok kez sevimli bir biçimde betimlemiştir onu.

sözcüğünü yazıp altına şunu yazmalıyım:

HANGİSİNİ YEĞLERSİN?

Bundan sonra nerede başarısızlığa uğradığımı, gün gün titizlikle not etmeliyim. Şu son günlerde çok başarısızdım. Bu akşam ise bir *comble*'du.[1] Bir işin gizlisini bilmeyenlere saçma sapan gelecektir bu yaptığım. Tanrı bilir nemden kuşkulanırlardı. Çocukça gerçeği bir bilselerdi! Ama bilemeyecekler. Hadi, Katherine, yarın işbaşına. Casus gibi beni gözetleyen L.M.'nin burada olmayışı ne büyük şans.

3 Nisan – İyi Bir Gün

Uyandı, ama kımıldamadı. Sıcacık, kıpırtısız yatıyordu, iri iri açılmış kaygılı gözlerle, biraz somurtmuş, uzun bir an neredeyse kaşlarını çatarak. O uzun an içinde yataktan fırladı, yıkandı, giyindi; rıhtıma vardı, araba vapuruna bindi, limanın öte yakasına geçti; el sallıyordu – rıhtımda durup onu bekleyen Isabel'le Maite'ye el sallıyordu. Yanında duran uzun boylu genç bir gemici, bir kangal katranlı halatı fırlattı, halat halka halinde iskele babalarından birinin üstüne düştü... Tam üstüne... Bu an, bu görüntü öylesine açık seçik, parlak, minicikti ki, tombul yanakları, sarkık dudakları, ciddi gözleriyle bir sabun köpüğünü seyreden bir bebeği andırıyordu.

"Oradayım – oradayım ben. Niçin bütün bu el-kol devinimlerini, ama bu kez öylesine yavaş yapmak zorunda kalıyorum?" Ama bunu düşünürken kımıldadı, köpük söndü, unutulup gitti. Yatağın içinde oturdu, gülümseyerek pijamasının kollarını aşağı çekti.

"Je me repose."[2]

25 Nisan – "Hadi oturun, Mansfield, *reposez-vous,"*[3] dedi Fergusson, "ben de gidip giyineyim."

[1] (Fr.) Bardağı taşıran damla. (Ç.N.)
[2] (Fr.) Dinleniyorum. (Ç.N.)
[3] (Fr.) Dinlenin. (Ç.N.)

Sonra yatak odasına girip ara kapıyı kapattı, ben divanın ucunda oturdum. Güneş olanca ışığıyla iki pencereden giriyor, muayenehaneyi dörde bölüyordu –iki ışık, iki gölge alanı– ama ışığın değdiği bütün bu şeyler, karaya değil de, suya aitmişler gibi, ışığın içinde yüzüyor, yıkanıyor, parıldıyorlardı; hatta garip bir biçimde kımıldıyormuş gibi görünüyorlardı.

Kayanın kıyısından eğilip denizin dibinde ışıl ışıl yanan bir şey gördüğünüzde, bu oynaşan şey, duru, ürperen sudan başka bir şey değildir – ama – tam emin olabilir misiniz?

...Hayır, tam emin olamazsınız; yazı masasının üstündeki küçük Çinli grubu, yüzlerce yıllık uykudan saniyenin yüzde biri kadar bir süre içinde silkinip uyanmış olabilir ya da olamaz.

Ne güzel ah Tanrım, yanı başında duran iki beyaz fincanla mavi bir çaydanlık, portakallar arasında kırmızı bir elma, renklerine renk katıyor – beyaz kitaplıklarda kitaplar, pembe ve leylak tonlarının yinelendiği bir renk skalası içinde bir aşağı bir yukarı uçuyorlar, sonunda yalnızca onlar kalıyor, durmadan ses veriyorlar, yankılanıyorlar.

Duvara dayalı birkaç çerçeve var, kimileri resimli, kimileri boş, bir de çıplak kadın eskizi, kolları yukarı kalkık, çiçeklenen güzelliği taşınamayacak denli ağır geliyormuş gibi bitkin. Bir köşede iki bastonla bir şemsiye, ocakta garip bir biçimde bir kuşu andıran bir çaydanlık.

Pencerelerde beyaz tiril tiril perdeler asılı. Tüm güneşe karşın dışarıda yağmur yağıyor. Odanın ortasındaki gaz lambasının soluk, sarı kâğıttan bir abajuru var; Fergusson giyinirken durmadan ıslık çalıyor.

Reposez-vous.

Oui, je me repose...

26 Nisan – Bana kalsa, savaş bitinceye dek Redcliffe Road'da kalırdım. Bu sokak bana uyuyor. Kusurları ne olursa olsun, hiç burjuva değil. Burada oturan bütün insanların "biraz garip" bir hali var; tümü de az ya da çok "çatlak", baş açık dolaşıyorlar, yiyeceklerini, hatta kömürlerini bile kendileri alıp getiriyorlar. Her kapının neredeyse dört zili var; perdelerin tümü de "acayip", yırtık pırtık. Temizlikçi kadınlar, şişirilmiş yaşlı sinekler, bodrumlarda birbirleriyle vızıldaşıyorlar... "56

numarada dün gece parti vardı. Bu sabah odasının halini bir görseydiniz..." "...Artık evlense iyi olur, bence. Nişanlısı daha şimdiden gecelerini onunla geçiriyor. Diyor ki, ona kendi yatağını veriyormuş, kendisi de masanın üstünde yatıyormuş. O sırık gibi adamın şu masanın üstünde uyuyabileceğini yutar mıyım ben!"

Soru: Peki, ama bu tür konuşma hoşuna gidiyor mu? Bu tür bir şey? Ya şairler – çiçekler, ağaçlar?

Yanıt: Öteki kusursuz şeye sahip olamadığıma göre, bundan hoşlanıyorum. Bunlar arasında bir tür özgür duyuyorum kendimi. Barınacak yerleri yok, benim de yok. Hem – hem sonra – neyse, öyle alaycı duyumsuyorum ki kendimi.

Katherine'in, Redcliffe Road'da, giriş katındaki iki karanlık odadan oluşan evimde kalması söz konusu olamayacağından, ben Hampstead'de bir ev ararken, o da, 17 Mayıs'ta Cornwall'da, Looe'ya gitti.

21 Mayıs (Looe, Cornwall)... Zihnimle bağıntı kuramadığımı kendi iğrenç çağdaş usulümce kesin olarak duyumsuyorum. Soluk soluğa, o iğrenç telefon kulübelerinden birinde duruyorum, "bir türlü" düşüremiyorum.

"Özür dilerim, yanıt alamıyorum."

O zaman binada kimsenin – hiç kimsenin olmayabileceğini düşünüyorum. Bekçi olacak o yaşlı budalanın bile. Hayır, her yer karanlık, boş, sessiz... her şeyden önce, bomboş.

Not: Tuhaf şey, orayı –bu boş yapıyı– babamın işyeri olarak görüyorum hâlâ. Kokusu öyle geliyor burnuma. Hantal ahşap yük asansörünün kafesini; altından sarkan katranlı ipleri görüyorum.

22 Mayıs – Burada deniz, gerçek deniz. Gürültülü bir sesle yükselip alçalıyor, tüylerini kabartıyormuş gibi, üstünde ipeksi bir kabarıklık beliriyor, bazen gökyüzünün yarısına dek tırmanır gibi oluyor, o zaman bulutlara tünemiş yelkenli kayıklar görüyorsunuz; uçan melekler gibi.

İşte iki sevgili geliyor. Kızın beli sıkılmış, başına tersine çevrilmiş bir fincan tabağını andıran bir şapka, oğlanın panama taklidi giysisi, şapkasını tutan kordon, baston vb., kolu kı-

zın beline dolanmış. Denizle gök arasında yürüyorlar. Erkeğin sesi havada yüzercesine ulaşıyor bana: "Elbet, ara sıra konserve et yemenin bir sakıncası yok, ama sürekli konserve et yemek, sonunda..."

Eminim Tanrı onları seviyor, onlar da, çocukları da mutluluk içinde serpilip gelişecekler, çoğalacaklar.

Bir fikir

Ben orada olmadığım zaman, yalnız o zaman gerçekten mutlusun, değil mi? Ben yirmi dört kilometre yakınında olsaydım, çiçekçi kadından kırmızı güller satın alıp ona gülümserken tasarlayabiliyor musun kendini? O zaman bir tutuklu bile olsan, vaktin sana ait değil mi? Tek başına da olsan, hiç olmazsa kimse "dikkatini dağıtmıyor", doğru değil mi? Mendilini nasıl dudaklarına götürüp başını öteye çevirmiştin, anımsıyor musun? O anda benden öyle uzak, öyle uzaktın ki, o zamandan beri bir daha hiç eskisi gibi duyumsamadım kendimi. Sonra bana hâlâ Heron'a[1] inanıp inanmadığımı sorduğun akşam. Belki de ben "ışıl ışıl" olsaydım, sen de ışıl ışıl olurdun – varlığımın sende yarattığı gerginlikten kurtulup çok daha kolaylıkla. Birbirimize harika mektuplar, harika yapıtlar gönderebilirdik. Benim 29 yaşında, kahverengi gözlü olduğumu unuturdun. İnsanlar, sarışın mı, esmer mi diye sorarlardı; şaşalardın, "Şey, galiba saçları açık sarı," derdin. Yok yok, kusursuz bir taslak değil bu çünkü gövdemden böyle bir dalı budamam gerekirdi; başının üstüne doğru uzayan, sana gölge yapmaktan, seni benek benek ışık içinde görmekten, seni serinletmekten, sana hoş bir koku getirmekten (hiç tanımadığım bir koku da olsa) sevinç duyacak bir dalı.

Ama senin için durum değişik – ben yanındayken hemen yüzün soluyor, sürekli kaygının verdiği acı bitkin düşürüyor seni. Şimdi mektuplarından anlıyorum, geçiyor bu, yeniden soluk alıyorsun. Ne acı! Evet, keskin bir kuşku var içimde.

Kuşkusuz L.M. birbirimizden uzak tutmaya çalışacak bizi; onu alıkoymak için nasıl bir istek göstermiştin? Çünkü, biliyorsun, sen öylesine istemeseydin, Gwyn olayından son-

[1] Heron Çiftliği, savaştan sonra, çekilmeyi dilediğimiz eve vereceğimiz addı. Heron ya da Herron, Beauchamp ailesinde bir soyadıydı.

ra bir daha geri dönmemecesine kapının önüne koyardım onu.

(22 Mayıs, Looe)

Aşağıdaki tümcelerden, (kendisinin koyduğu) K.M. işaretli olanlar, Mansfield'in kendisinindir. Geri kalanların bir-ikisi alıntı olabilir.

...araba durunca o aziz görünümle yüz yüze gelmek.

Eski bir ipek parçasına sarılı, günün birinde sefalet pazarında alınıp satılabilen mücevher.

Havayı gereğinden çok tropik kılan o şatafatlı karmaşıklıklar...

Bükük çiçek duygusu... Gece yüreklerine dokunmuş da, bükülmüşler, boynu bükük çiçekler gibi erinç içindeler. (K.M.)

...Duyularını topladı yol boyunca, ilgisiz, ürkek, karanlık ormanının küçük yabanıl çiçeklerini.

Açıklamak zorunda olmamanın o yüce hazzı...

Başını kuma gömen devekuşu, nede olsa, başının, kişiliğinin en önemli parçası olduğu izlenimini vermek ister. (K.M. iyi)

Bir anlamda, apaçık kendini bana sunmuş olsa da, öylesine soğuk, öylesine varsıl, öylesine görkemliydi ki, onu yemeye kalkmam için yeterince gümüş bir kaşık bulamadım. (K.M.)

Engin özgürlükler varsa onların da tadına bakmaya kararlıydı. Bir ağaçtan bir filin başına düşüp kocaman bir kulağa tutunan küçük bir maymun gibi, görünümü durmadan değişen yabanıl ormanda bir dala tüneyip, korku içinde sallanıp durmayacaktı. (K.M.)

Haziran, Looe – Soğuk bir gün – guguk kuşu ötüyor, deniz sıvı maden gibi. Her şey kopuk gibi geliyor insana – kökünden kopmuş – allak bullak bir havada uçuyor ya da uçmak üzere. Kendilerini yönlendiremeyen bu garip kuşlardan sakınmak için yana sıçramak gerekiyormuş gibi bir duyguya kapılıyor insan neredeyse... Evcil bir imge kullanmak gerekirse, dünyayı, her şeyin iplerde çırpınıp durduğu uçsuz bucaksız bir çamaşır asma alanı gibi tasarlayın... İnsanın sinirlerini bozuyor.

Ve gün kendini tüketti... Aylak saatler esti üstüne, tohum gibi saçıldı gün...

Baştan sona aynıydı; sonuna dek dilim dilim kesseniz de içinde bir eriğe ya da bir kiraza, hatta bir parça kabuğa bile rastlamayacağınızı bildiğiniz bir pasta gibi.

Dostlarımız düşüncelerimizin az ya da çok kusurlu bir somutlaşmasından başka bir şey değildir.

Olağanüstü bir şey: Eskiden hiç gıcırdamayan ayakkabılar birden gıcırdamaya başladı.

Aşağıdaki notta adı geçen Mrs. Honey, Looe'deki otelde oda hizmetçisiydi. Hizmetçilerinin çoğu gibi, o da Katherine Mansfield'e yürekten bağlıydı.

Daha sonra

Mrs. Honey anlatıyor. Ağlıyordu. Madame, çatlak bir su bardağı yüzünden "çok zalimce" konuşmuş onunla. Yalan söylemiş. Zorbalık etmiş. Zavallıcık, günde 15 odayı derleyip toplamak, üç kat merdiveni ovmak (68 yaşında) zorunda. "Ağlamaktan kendimi alamadım..." diyor.

İnşallah Madame gece çıban çıkarır, yarın onu aldırtır da, pazar günü akşam yemeğinden önce "ölür, gömülür". Siyah ipek bir giysi giymiş kocaman bir ineğe benziyordu tıpkı – üstelik hiç, HİÇ, HİÇ ölmeyecek.

"Ateş iyi yanarsa erkeğin keyfi yerine gelir." (Mrs. Honey)

Daha sonra

Az önce bir kitap koymak için John'un odasına girdim; battaniyeleri yeterli mi diye bakmak için, pembe yatak örtüsünü açtım. Bunu yaparken, John'un 17 yaşlarında bir oğlankenki halini düşündüm. Bir gün kendi oğlum için de aynı şeyi yapacağıma dair bir çeşit yavaşça önseziye kapıldım... İlerideki yıllarda. O ânın hiçbir duygusal değeri yoktu – özellikle kızarmış koyun eti kokusunda boğulup gittiği için. İşte gong çalıyor: Çekingen bir yangın alarmı gibi çıkıyor sesi. Ama ilk kap bitinceye dek bekleyeceğim. Şempanzeler çorbalarını yalayıp yutuncaya dek bekleyeceğim; sonra onlarla birlikte kemirmeye başlayacağım.

Daha sonra

Masa iki kişilik kurulmuştu. Parmakları açık bir el biçi-

minde katlanmış beyaz bir peçetenin karşısında yedim yemeğimi. Az önce giyindim, arabayı bekliyorum. Yakama biraz *genêt fleuri* sürdüm: *Değişik* bir görünüşüm var – çalınacak bir viyolonsel gibiyim, bir köşede duran yayı, iki düğmeyle kapanan kapağın içinde yayıyla bir köşe de durmak için yapılmış bir viyolonsel değil. Olamaz! Şimdi yay çengele asılı – EN AZINDAN.

Haziran – Looe. Olduktan sonra.

Bir fikir olarak felç. Hoş bir konu. Bir inme. Yüreğin durması. "Karanlık" bir dehşet. Cuma'dan önce ölmek. Bir inmeli olmak – konuşamamak. Yüzüm kaykılmış. Yüreğin yetersizliği. Ne yapalım kendim kesip gün gün yedim. *Tükenmez* bir somun o... Fiziksel acının pek de dayanılmaz olmadığını dingince belirtmek isterdim – yalnızca pek de.

Okunacak. Bugün 4.30'da alt etti beni; Çehov'un öğrencileri gibi, "bir köşeden bir köşeye yürümeye başladım" – sonra bir yukarı bir aşağı, sancı bir lanet gibi işkence ediyordu bana, güçlükle soluk alıyordum. Sonra gene oturdum; durumumu serinkanlılıkla karşılamaya çalıştım. Ama koltuğum, ocağım, küçük masam hepsi de rahat bir biçimde düzenlenmiş olmasına karşın, yazamayacak denli hasta duyumsuyorum kendimi. Belki, birisine yazdırabilirim – ama kendim yazamam – hayır. *Trop Malade*.[1]

Üstelik, bütün öğleden sonra, Anne'i[2] bekledim. Bu fırtınada bile "Fırtına gibi esip gelecek," diye düşündüm. "Merhaba!.." Belki de 100 Anne, hızlı, kararlı adımlarla tuğla döşeli patika boyunca yürüdü, ama daha öteye geçmedi. Üstüne üstlük, okuyacak hiçbir şeyim de yok. Yaşasın!

İnsanın "kurtuluşu" müzik olurdu bence. Bir viyolonselim olsa gene. Bunu edinmeye çalışmalıyım.

20 Haziran, Perşembe – 1918 Haziranı'nın yirmisi.

C'est de la misère.

Non, pas ça exactment. Il y a quelque chose – une profonde malaise me suive comme un ombre.[3]

---

[1] (Fr.) Çok hasta. (Ç.N.)

[2] Anne Estelle Rice.

[3] (Fr.) Yıkım bu. Hayır, tam da bu değil. Bir şey var – derin bir hastalık, bir gölge gibi izliyor beni. (Ç.N.)

Kötü bir Fransızcayla yazmanın anlamı nedir? Aslında yazmanın anlamı nedir? 11.500 mil çok uzak benim için, 11,449 3/4 mil çok fazla. [Yeni Zelanda'nın İngiltere'ye uzaklığı bu kadardır.]

21 Haziran, Cuma – Bugünün nesi var? İnce, beyaz danteller gibi beyaz, çirkin gürültülerle dolu (örneğin, ucuz bir dolabın çekmecelerini açan, sonra onları yeniden kapatmak isteyen insanlar). Yemeklerin hepsi ağır, sindirilmesi olanaksız – hiçbir içecek yeterince sıcak değil. Aynaya bakınca korkunç görünüyor insan – yumurta gibi çıplak – ayakları şişmiş – giysilerinin tümü de dar geliyor. Her şey tozlu, kumlu – sigara külleri ufalanıp dökülüyor – kadifeçiçekleri, taçyapraklarını tuvalet masasının üstüne döküyor. Yakındaki bir evde biri ucuz bir piyanoyu akort etmeye çalışıyor.

Bir evim olsaydı, perdeleri çekebilseydim, kapıyı kilitleyebilseydim –hoş kokulu, çabucak tutuşan bir şey yakıp kendi odamın içinde ses çıkarmaksızın yürüyebilseydim, ışıklarla gölgeleri seyredebilseydim– katlanılabilirdi – ama benim gibi bir pansiyonda yaşamak – *Trés difficile.*[1]

Korkunç yanlarından bazıları:

1. Karar verdim *faire les ongles de mes pieds avant mon petit déjeuneur*[2] – ama yapmadım – aylaklıktan.

2. Kahve sıcak değildi; bacon tuzluydu, tabaktaki izler kirli bir tavada kızartıldığını gösteriyordu.

3. Sessiz ve dalgın görünen Mr. Honey'ye söyleyecek en küçük bir şey bile gelmiyor aklıma – çok güçsüz bir fitille yanan bir mum gibi...

4. John'un bütün o baş edilmez güçlüklerinden; tatile çıkmadan yapması gereken tüm olanaksız şeylerden söz eden mektubu ilgisiz bıraktı beni. Sığ bir tadı vardı mektubun; garip bir biçimde kopuk, onunla bütünleşmeden okumuşum gibi bir duyguya kapıldım.

5. Banyo yaparken belli belirsiz bir mide ağrısı.

6. Okuyacak bir şey yok, dışarı çıkmak içinse hava fazla yağmurlu.

---

[1] (Fr.) Çok güç. (Ç.N.)

[2] (Fr.) Kahvaltıdan önce pedikür yapmaya. (Ç.N.)

7. Anne geldi — kapıyı çalmadı. Şimdilik dostluğumuzun bu kadarının ona yettiğini sezinledim...

8. Berbat bir öğle yemeği. Küçük, taş gibi, sindirilmiş bir börek, oldukça sulanmış frenküzümleri. İngiliz yemeklerinden alabildiğine nefret ediyorum.

9. Yürüyüşe çıktım, rüzgâra, yağmura yakalandım. Korkunç üşüdüm, perişan oldum.

10. Çay sıcak değildi. Çörek yemek istemiyordum, gene de yedim. *Aşırı sigara içtim.*

Oteller

Ömrümün yarısını garip otellerde geçiriyorum. İçeri girer girmez de, hemen yatıp yatamayacağımı soruyorum.

"Sıcak su şişesini de doldurabilir misiniz?.. Teşekkür ederim; çok iyi. Hayır, başka isteğim yok."

Yabancı bir kapı, yabancı birinin üstüne kapanıyor, sonra çarşafların arasına kayıyorum. Gölgelerin köşelerden çıkıp Dünyanın En Çirkin Duvar Kâğıdı'nın üstünde usul usul ağlarını örmelerini bekliyorum.

Akciğer Veremi

Bitişik odada kalan adamın hastalığı da benimkinden. Gece uyandığımda onun yatağında döndüğünü duyuyorum. Sonra öksürüyor. Ben de öksürüyorum. Bir sessizliğin ardından bu kez ben öksürüyorum. O da öksürüyor gene. Uzun süre böyle gidiyor bu. Tanyerinin ağardığını sanıp uzak, gizli çiftliklerden birbirine seslenen iki horoza benzediğimizi düşünüyorum sonunda.

Jour Maigre[1]

Çarşamba sabahları Mrs. Honey her zamanki gibi odama gelip gölgelikleri çekerek pencereleri açıyor. Oynaşan gün ışığı, denizin hışırtısı limanda, demirli kayıkların gıcırtısı, çim biçme makinesinin sesi, biçilmiş çim ve ful kokusu, o arsız karatavuğun ıslığı doluyor içeri.

Sonra gene yatağımın yanına geliyor; bir eli yanına bas-

[1] (Fr.) Yavan bir gün. (Ç.N.)

tırılmış, bana vereceği bir haberi varmış da nasıl yumuşaklıkla söyleyeceğini bilmiyormuş gibi, yaşlı yüzü kırışmış, üstüme eğiliyor.

"Yavan bir gün," diyor.

Piknik

Beyazlar içindeki iki kadın ıssız kumsala geldiklerinde – *O* boya kutusunu bir yana attı – *O* da not defterini bir yana attı. Kumun üstüne oturdular. Deniz çekilmişti. Önlerindeki yosunlu kayalar, su içmek için, suyun başında birbirine sokulmuş, bir tür aptallık içinde duran kabarık tüylü bir hayvan sürüsüne benziyordu.

Sonra, *O* gidip teninin sudaki rengini düşünerek bacaklarını bir su birikintisine soktu. *O* da yüzerek karanlık bir mağaraya girdi; orada oturup çocukluğunu düşündü. Sonra kumsala döndüler, yüzükoyun uzanarak başlarını kolları arasına sakladılar. İki kuğuya benziyorlardı.

Büyümüşlük

Saat dört. Sabahın dördünde mi ışıyor gün? Yatağımdan sıçrayarak kalkıyorum, pencereye koşuyorum. Dışarısı yarı aydınlık, ne kara, ne mavi. Kıyının çıkıntısı menekşe renginde; leylak rengi gökyüzünde koyu renk bayraklar var, kara gölgelerin kullandığı küçük kara kayıklar erguvan rengi suda uzaklaşıyorlar.

Ah, küçük bir kızken, kaç kez izlemiştim bu saati! Ama o zaman üşüyene dek dururdum pencerede –buz kesinceye dek–, içim bilmediğim bir şeyle ürpermiş. Şimdi koşa koşa yatağa giriyorum, örtüleri üstüme çekip boynumun altına tıkıştırıyorum. Sonra birden ayaklarım sıcak su şişesini buluyor. Tanrım! Ne güzellik, ılık hâlâ. İnsanı ürperten bir şey bu.

Dame Seule.[1]

Ufak tefek, kül rengi, saçlarının çevresine siyah kadife bir kurdele dolamış, takma dişli bir kadın. Pirzolaların sarıldığı süslü kâğıtları andıran fırfırlardan dışarı çıkan, bir deri bir kemik küçük eller.

[1] Yalnız Kadın. (Ç.N.)

Bir sabah, odasının önünden geçerken, "işlemeli" fırçatarak çantasıyla Dua kitabını gördüm.

Sonra, "bayanlar tuvaleti"ne giderken, bilinmez neden, küçük bir şala bürünüyor...

Yemek masasında, pırıl pırıl gülümseyerek: "İlk kez yalnız yolculuk ediyorum; ilk kez tek başıma yabancı bir otelde kalıyorum. Ama kocam aldırmaz. Burası çok sessiz bir yer olduğundan. Doğal olarak, neşeli bir yer olsaydı." Çenesini içeri çekiyor, boncuk dizisi, yok olan göğsünde kalkıp iniyor.

Anımsama

Ne zaman yüksükotlarını görsem Lawrenceları düşünürüm.

Kulübelerinin önünden geçiyorum gene; pencerelerde yeşil benekli nergisli perdelerin arasında – iri, gösterişli çiçekler. "Beyaz badanalı duvarda ne güzel duruyorlar!" diye bağırıyorlar Lawrencelar.

Bir şeyi sevdikleri zaman bir çeşit şenlik yapmayı alışkanlık edinmişler.

Her yer yüksükotlarıyla dolu. Sonra, Kızılderili savaşçılarının kampında yemek yiyen mutlu tutuklular gibi onların arasında oturuyorlar.

Çilekler ve bir yelkenli gemi

Sırtlarımız küçük kasabaya dönük, açık denize bakan yaşlıların tepesinde oturuyorduk. Her birimizin elinde bir sepet çilek vardı. Az önce gözleri kıpır kıpır –böğürtlenleri bulup ortaya çıkaran gözler– esmer bir kadından satın almıştık onları.

"Daha yeni topladım," demişti kadın, "kendi bahçemizden."

Parmak uçları parlak bir kırmızıya boyanmıştı. Ne çilekleri di ama!

Birbirinden güzel, kusursuz çilekler –tam çilek– çocukluğumuzun meyvesi! Hava bile çilekten kanatlar üstünde esiyordu. Aşağıda, su birikintilerinde küçük çocuklar yakınıyorlardı, çilek yüzlü çocuklar...

Mavi, dalgalanan suyun üstünde, üç direkli bir yelkenli gemi belirdi – dokuz, on, on bir yelkenli güneşe, ışığa doymuş gibi, süzülüp gitti.

"Ah şu gemide olmayı nasıl isterdim!" dedi Anne.

(Kaptan aşağıdaydı, tayfalar aylak, yakışıklı, yayılıp yatmışlardı. "Çilek alsanıza," dedik, sallanan rıhtımda ayağımız kayıp sendeleyerek, bir yandan da sepetlerimizi sallayarak... Bir çeşit düşte gibi yediler çilekleri...)

Sonra gemi yola koyuldu yeniden. Bizi de bir çeşit düş içinde bırakarak. Boş sepetlerle...

(Temmuz başında Katherine, Redcliffe Road'a döndü. Ayın onunda Hampstead'de, East Heath Road, Portland Villas 2 No.'ya taşındık.)

5 Temmuz (Redcliffe Road 47) Bugün, akşam eve geldikten sonra (çünkü dışarı çıkıp biraz meyve almalıyım) *commence encore une vie nouvelle.*[1] Sayfayı çevir bak, göreceksin, ne uslu oldum – bambaşka bir çocuk.

Daha sonra – Octave Mirbeau'nun iki kitabını okudum –okumaya verdim kendimi–, onları okuduktan sonra (1) Fransızların iğrenç insanlar olduklarını, (2) yozluklarının ne denli *puante*[2] olduğunu korkunç bir biçimde, kesin olarak anladım – bir daha yanlarına yaklaşmayacağım onların. Hayır, İngilizler böyle bir şeye gönül indirmezler. Fransızlar insancıl değil; o güzelim eski İngiliz deyimiyle maymun onlar.

Yeniden yazmaya başlamalıyım. Bu kitapları okuyunca kararımı verdim. Bunun karşısına bir şey koymalı.

Ah, Çehov! Niçin ölüsünüz? Niçin akşamın geç bir vaktinde, kocaman loş bir odada, dışarıda sallanan ağaçların yeşile döndürdüğü ışıkta oturup konuşamıyorum sizinle? Bir dizi Cennet yazmak isterdim: Biri, bu olurdu.

Kapalı kapılar önündeki çekingenliğimi unutmamalıyım. Kapıyı çok mu yoksa az mı çaldım diye bocalayışım... Derinlere, alabildiğine derinlere inen bir şey bu: Gerçekten, K.M.'nin bir yazar olarak şimdiye dek başarısızlığa uğrayışının "açıklaması" bu. Ah! Güzel bir *Anfang zu Einem Geschichte.*

---

[1] (Fr.) Yeni bir yaşam başlıyor gene. (Ç.N.)

[2] (Fr.) Çekilmez, dayanılmaz. (Ç.N.)

Sonu Gelmez Soru

Bir kez daha Sonu Gelmez Sorumu soruyorum kendi kendime. Yaratma ânını benim için öylesine güç kılan nedir? Şu anda oturup kafamda tümü de yazılmış, tümü de hazır öykülerin bazılarını yazsam, günlerce sürer. Öylesine çok öykü var ki. Oturup kafamda evirip çeviriyorum onları, bitkinliğimi yensem, elime kalemi alsam (sözcük bakımından öylesine kusursuzlar ki) kendi kendilerini yazar bu öyküler. Ama eyleme geçme sorunu bu. İçinde yazacak bir yerim, üstünde yazacak bir masam yok – sandalye rahat değil – gene de şu anda yakınırken bile, içinde yazacağım yer buymuş, üstünde oturacağım sandalye buymuş gibi geliyor bana. Peki, yazmak istemiyor muyum? Tanrım! Tanrım! Tek dileğim –tek mutlu işim– bu. Daha dün düşünüyordum – şu andaki sağlık durumum bile büyük bir kazanç benim için. Her şeyi öylesine zengin, öylesine önemli, öylesine özlenir kılıyor ki... İnsanın bakış açısını değiştiriyor.

...İnsan, küçük, hasta, uzaklarda bir yatak odasındayken, dışarıda olup biten her şey olağanüstüdür... *Alors*[1] ben hep o uzak yatak odasındayım. Bu kez Londra'da, yalnızca olağanüstü –inanılmaz güzellikteki– şeyleri görmemin nedeni bu mu?

C'est très ennuyeux, maintenant, parce que, cette femme arrive rait chez moi et je ne.[2]

Elle n'est pas arrivée[3]

Redcliffe Road'da sular "yükselmiş". Kapılar birer birer açıldı, çarparak kapandı. Şimdi evler, kendi kör usullerince doymuşlar. O zavallı küçük keman, notaları birbiri ardı sıra parçalanırcasına çalışını sürdürüyor – evlerin üstünde garip, göz kamaştırıcı beyaz bir Bulut, mavi bir havuzcuk var.

Akşamsefası

"Tüm erdemlerim, tüm zengin yaratılışım, yok," dedi kadın, "otlar bürümüş, dolaşık, unutulmuş, bırakılmış, evvel zaman içinde bir bahçe gibi." Gülümsedi, şapkasını başına geçirdi, paltosunu kavuşturdu, içine yuvarlanarak yitip git-

[1] (Fr.) İşte. (Ç.N.)

[2] (Fr.) Çok can sıkıcı bir şey, o kadın evime gelecekti oysa ben...

[3] (Fr.) Gelmedi! (Ç.N.)

mek istiyormuş gibi. "Ne karanlık bir yer," dedi duraksayarak. Sonra gene gülümsedi. "Belki de geri kalan, yalnızca benim – benim – kendi hakkımda duyduğum merak. Akşamsefası..." Sanki ayaklarının dibinden, akşamsefaları fışkırıyormuş gibi, garip bir biçimde gözlerini yarı kapattı. "Her zaman nefret etmişimdir akşamsefalarından. Kulağa hoş geliyorlar, ama onları gördüğünüz zaman ot gibi, bayağı – mezartaşları olmayan mezarlıklarda biten çiçekler –bu tür şeyler–. Bu sözlerimle simgesel bir şeyi anlatmak istemiyorum," dedi. "Tanrı korusun!" Sonra gitti.

Notanın ruhu

Ne zaman sanat üstüne az ya da çok ilginç bir konuşma yapsam, bütün ruhumla, yazdığım her şeyi yok edip baştan başlayabilmeyi diliyorum Tanrı'dan: Hepsi de bir yığın "yanlış başlangıçlar" gibi görünüyor. Müzik diliyle söylemek gerekirse, notanın ruhunu koymuyor ortaya hiçbiri – ne demek istediğimi anlıyorsunuz, değil mi? Örneğin, belki de soğuk bir sabah bir şey çalarken kulağınıza iyi gelmiştir... Sonra ansızın ısındığınızın bilincine varırsınız; gerçek anlamda çalmaya yeni başlamışsınızdır daha. Ah, ne kötü anlattım! Ne karışık, dilbilgisi bakımından da yanlış üstelik.

Çok güzel bir gündü – ılık, yumuşak güneş ışıkları kadife gibi sarıyordu kollarını, göğsünü; gümüş rengi bulutçuklar göz kamaştırıcı mavinin üstünde parlıyordu; bahçedeki ağaçlar altın ışıkla doluydu; garip bir aydınlık geliyordu evlerden – peri masallarındakileri andıran perdeleri, çiçek saksılarıyla açık pencerelerden... beyaz basamaklarla, dar, sivri parmaklıklardan.

Maisie –öğrenci-kiracıları– her şeyi göze alıyor. Parkın, timsahın anılarım geri getiren rüzgâra kapılmış yaprakçık. Millie adındaki kediden de söz etmeli. Ansızın o *Hadi kızım, dayan* – ağrısı öyle çok ki, neredeyse hıçkırıyor. Hiçbir şey olmuyor ama –

> Yok, yüreğim parçalansa da,
> Alıkoymayacağım seni.

Notasını hep avlu askılığına dayayarak çalan Miss Ruddick; mendilini her çıkarışında, içinden fanilaya sarılı bir parça çam sakızı çıkıyor.

Redcliffe Road

Bu yaz akşamlarında sokaktaki ayak sesleri bambaşka. Tık-tık-tık uzayıp gidiyor, ama bir geçit töreninin ya da pikniğin yahut deniz kıyısında geçirilmiş bir günün ardından evlerine doğru yürüyen insanların ayak sesleri gibi hafif, rahat.

Gökyüzü soluk, açık: Aptal piyano kendini duygusallığa kaptırmış, valsler döktürüyor – fırıl fırıl dönen, anılarla yüklü eski valsler.

Zavallı, aç bir köpeğin, koşa koşa gidip kupkuru bir su oluğuna burnunu soktuğu saattir bu saat. Öylesine sıska ki, gövdesi dört odun üstünde duran bir kafesi andırıyor... Üçgen biçimindeki kafası yere eğik, uzun, düz kuyruğu havaya dikilmiş, bir yukarı, bir aşağı; bir yukarı bir aşağı gidip geliyor, sessiz, korkunç bir açgözlülükle. Sokak, asmalarla kaplı balkonlarından, açık pencerelerinden seyrediyordu onu – ama zemin kattaki, ne denli iyi yürekli olması gerekiyorsa o denli iyi yürekli olan şişko bayan, elinde bir kemik, bahçe kapısının basamaklarından inip geliyor. Kemiği ona vermesini beklerken, köpeğin kuyruğu tak diye bahçe kapısının direğine çarpıyor, sokak, kadının başıboş köpekleri beslemekle aptallık ettiğini, artık ondan hiç kurtulamayacağını söylüyor.

(Anlatmak istediğim şu: Bu saatte, bu az ışıkta, piyano sesleri, açık, boş boş yankılanan evlerle, sokağın ruhu, o – yıllar önce işi bitmiş olması gerekirken, bir yukarı bir aşağı koşup duran o zavallı köpekçik.)

2 Ağustos – Yüreği konuşmamıştı... Konuşsa da –çok geç– öyle bir acı duyuyordu ki! Böyle duyumsamış olmalıyım ben de – birçok kez, birçok kez...

Tutarsızlık

"M.'nin üstünde koyu kırmızı biyeli bir sabahlık mı vardı?" diye sordu.

"Öyle mi? Öyleyse, mutlaka çok giyimliydi, hep öyledir."

Bu, ansızın, başka bir arkadaşını düşündürdü ona – genç, şişmanca, son derece ciddi. Tam da o tür bir ciddilikle bağdaştığının ayrımına vardığı bir şişmanlığı vardı adamın. Bir tuvalet masasının yanında durmuş, boynunu kurularken gördü onu, pantolon askılarını, yakasını gördü. Saçları, her zamanki gibi çok uzundu.

"S. yakasız ne korkunç olur kim bilir!"

"Yakasız mı?" Ona baktı; neredeyse soluksuz kalmıştı.

"Evet gömlek-pantolonla."

"Gömlek-pantolonla mı!" diye bağırdı. "Onu hiç böyle görmedim."

"Hayır... ama... şey."

"Ne *görülmemiş* bir tuhaflığın var!"

Birden gülmeye başladı.

"Şey," dedi, "erkekler..."

Sonra pencereden uzun servi ağacına baktı, fısıldaşan yaprakları günün son ışığında altın gibi parlayan güzelim tepesine.

Mutfağın duvarında, gözleri iki altın yarık gibi, küçük bir maske biçiminde bir gölge vardı.

20 Eylül – Öfke nöbetlerim gerçekten korkutucu. Bu sabah (pazar) gene böyle bir nöbet geçirdim, okumakta olduğum kitabın bir sayfasını yırttım – aklım başımdan gitti; çok önemli bu. Nöbet geçtikten sonra J. içeri girdi; bakakaldı. "Ne var? Neden yaptın?"

"Niçin?"

"Rengin *kapkara.*" Perdeleri kapattı. "Işığın etkisindendir," dedi; ama giyinmek için stüdyoya girdiğimde, hiç de öyle olmadığını gördüm. Yüzüm topraksı bir renk almış, gözlerim çukura kaçmıştı. Bu nöbetler, tuhaf bir biçimde Lawrence'la Frieda'yı anımsatıyor bana. Herkesten çok Lawrence'a benziyorum. Akıl almaz bir biçimde birbirimize benziyoruz gerçekten de.

Karanlık, isteksiz bir gün. Ateş çırpınan bir bayrak gibi bir ses çıkarıyor; aşağıdan kovaları dolduran birinin bildik sesi geliyor. Kaskatıyım, yazmaya hiç yatkın değilim şu anda; gene de burada otururken, sevgilim, BİRİCİĞİM gelip kar-

şımda oturmuş, masanın üstünden bakıyormuş gibi. Birden, gençken bana öylesine güzel görünen dizeleri düşünüyorum.

> Başkaları bırakıyor – her şey bırakıyor beni,
> Bir sen kalıyorsun.

L.M. başında türbanı, bir gözü büyük, bir gözü küçük. Onu seviyor muyum? Pek değil. Az önce, J.'nin odasına çıktım, kapıyı açtı. Masanın başında oturmuş, çalışıyordu. Her şey anlatılmaz bir dağınıklık içindeydi; hava sigara dumanıyla yoğunlaşmıştı. Elini uzattı bana; ama burası benim yerim değildi; hayır! Dışarı çıktım.

Kendi odama döndüm. Gerçekten odamın benim için bir büyüsü var. Odamdan daha iyi bir yer var mıdır? Kedi yavrusu, hayır, yok diyor; ama burası kedi yavruları için öylesine bir avlanma yeri ki güneş pencerenin biçimini halıya yansıtıyor; bu dört küçük dörtgenin içinde aptal sinekler döneniyorlar, *sommier*'nin[1] fırfırı altına sinmiş küçük aslan gözetliyor onları...

Ah – Ah – Benim insanlarım *nerede*? Kendileriyle birlikte en mutlu olduğum? Özel olarak biriyle değil. Vıcık vıcık, gözü yaşlı bir duyarlıktı.

Daha sonra – Yavru kedi hastalandı, alıp götürdüler, iki hafta büyük bir işkence içinde yaşadı, sonra iki gün içinde yaşama isteğini yitirdi. Kocaman gözlü bir pamuk yumağına dönüştü: "Başıma niye geldi bu?" Bunu üzerine, veteriner öldürdü onu. Gastriti vardı, hat safhada kabızlık, şişkin bir karın, her iki kulakta da pamukçuk. Göçüp gitmeden iki gün önce korkunç acı çekti. Ona bir top aldım, biraz oynamaya çalıştı – ama oynayamadı, temizlenemedi bile. Yanıma geldi; arka ayakları üstüne kalktı; küçük pençelerini açtı, miyavlamaya çalıştı. Hiç sesi çıkmıyordu; bundan daha acıklı bir şey görmedim.

30 Eylül – Umarım bu kalem yazar. Evet, yazıyor.

Eylülün son günü – korkunç soğuk, pencerelerin dışında elle tutulabilir bir soğuk var. Ateşim neredeyse bütün gün ihanet etti bana; derimin –eskiden alıştığım gibi– büzüştüğünü duyumsadım.

[1] (Fr.) Somya, divan. (Ç.N.)

Bunu *okuma*. Trenin ıslığını duyuyor musun – şimdi yaprakların, kuru yaprakların – sesini – şimdi de ateşin – çırpınıp ölmekte olan.

Neden lambaları getirmiyor?

Ekim – J.'nin ne denli sıradan bir erkek olduğu ilginç. Örneğin, bu gece odasında havlu bulamayınca, gücenmesi, incinmişlik duygusu, evi yıkacakmış gibi kapısını kapatması – Allahın cezası şeyleri aramak zorunda kalmasından duyduğu öfke – her şey – hepsi de babasından beklenebilecek şeylerle tıpatıp aynı... Bu bana bir kez; daha, *Sanatçı* ile *Erkek* arasındaki ayrımı düşündürüyor.

Öğle yemeği neden gecikti, diye sorması gibi, sanki parmağının ucunu kıpırdatsam gökten ziyafet inebilirmiş gibi. Ama bu, gerçek bir KARISI olsaymış ne mutlu olurmuşu kanıtlamıyor mu?

"This thus:
Who tells me true, though in his tale lay death,
Hear him as he flattered?"[1]

"If I were to follow all your instructions and advice, I don't think I should have any pleasure in life at all."[2]

İnsanlar, hoşçakal derken neden hep hava veriyorlar kendilerine? Kalmaktan olağanüstü hoşnutluk duyacakmış gibi görünüyorlar. Gerçekten öyle mi? Yoksa imrenmek mi? Bu J.'nin dolmakalemi, pek de hoşuma gitmiyor. Tümüyle bir yana kaykılmış.

Ağaçlar yapracıklarını dökecekler
Yasını tutmak için sakakuşunun yitiminin.

"Servetin küstahlığı iğrenç bir şeydir, ama tarafların kendini beğenmişliğinin az da olsa, bir temeli vardır." (*Dr. Johnson*)

---

[1] "Bu böyle.
[illegible]ıklarında ölüm yatıyorsa da.
[illegible]ler düzerken görüyorum onu." (Ç.N.)
[2] "[illegible]ergelerinle öğütlerine uysaydım, yaşamdan hiç tat alamazdım sanırım." (Ç.N.)

"Geçici bir şiir her zaman eğlendirir bizi."

Dr. Johnson: "Dün asılan canilerle ilgili yazılar da tıpkı öyle eğlendirir bizi."

Eleştiri

Hiç kimsenin bir başkasını, gerçeği söyleyerek o kişiyi inciteceği ya da gerçek olmayanı söyleyerek kendi kendini inciteceği bir güçlük altına sokma hakkı yoktur... Bu nedenle, yazarın yapıtı hakkında ne düşündüğünü sorduğu kişi işkence altına konulmuştur; bu yüzden gerçeği söylemek zorunda değildir; öyle ki söylediklerinin onun kendi görüşü olduğuna inanılmaz, oysa bunları söylemiştir, fikrini de geri alamaz." *(Dr. Johnson)*

Kendi değerini küçültmek

Dr. Johnson: "Bir insanın kendisini her türlü eleştirisi ters anlamda övgüdür. Amacı, kişinin ne denli esirgeyebileceğini göstermektir. Kendi kendinin övgüsünün olanca kıskandırıcılığı, yapaylığın olanca kınanması vardır bunda."

Boswell: "Bazen bu, insanın gözlemlenen hatalarının güçlü bir biçimde bilincinde olmasından kaynaklanabilir. Başkalarının onu yere yıkacaklarını bilir, bu yüzden (iyisi mi) kendiliğinden yumuşakça yere uzanır.

Dr. Johnson: "Karşılıklı korkaklık bizi barış içinde tutar böylece. İnsanlığın bir yarısı yürekli, öteki yarısı korkak olsaydı, yürekliler her zaman korkakları yenerdi. Tümü de yürekli olsaydı, çok huzursuz bir yaşam sürerlerdi; sürekli bir savaşım içinde olurlardı; ama tümümüz de korkak olduğumuzdan birbirimizle çok iyi geçiniyoruz."

Şarap

S: Böylece, efendim, şarap bir kutuyu açan bir anahtar dır, bu kutu dolu da olabilir, boş da.

J: Ne yazık ki hayır, efendim, anahtar konuşmadır; şa rapsa kutuyu zorlayarak açan ve onu zedeleyen bir maymun cuktur; İnsan, şarabın verdiği güven ve uyanıklığı, şarap ol maksızın edinmek için zihnini yetiştirmelidir.

21 Ekim – Gerçekten de bu en Tanrısal Nokta. Öylesine uzak; öylesine dingin; renk dolu, Güz'le dolu; günbatımı gerçek, odun yaran birinin çıkardığı ses de gerçek. İnsan uzun bir süre burada yaşayabilse, kimseyi görmek zorunda olmasa... Pekâlâ: Fransa olabilir burası, İngiltere'den çok Fransa'ya benziyor.

Yer –uzak– giysilerle eşarplar eski;
Yıl –verimli– Söyleşmeleri gülüşleri neşeli.

24 Ekim – Ida şehre iniyor. Kıymetli paramın birazını çekip ona vermeliyim. Yataktayım; çok hasta duyuyorum kendimi. Bütünüyle tuhaf – ayrışıyorum. Soluk, sessiz bir gün: koruda yürümek isterdim, uzaklara.

Sağlık şimdi bana her şeyden uzak görünüyor – ulaşılmaz. En iyisi yataktan çıkmayıp huysuzluk etmek. Mavi, krem rengi, gri dalgalı gökyüzü, birinin uzaklarda çok uzaklarda kürek çektiğini işittiğiniz ölü, dingin bir denizin üstünde asılı kalmış bir gökyüzü; sonra gemiden gelen sesler, zincir şakırtısı, gemi köpeğinin havlaması, tümü de yüksek sesli. Evin içinde her zamanki gibi soğanla, doğranmış kemik kokusu. Belki de, L.M. "hoş, iştah açıcı kokusundan" ötürü tavada bir şey kızartıyordur.

Benim için ne almasını istiyorum? İvedi bir durum olursa – *hiçbir şey* istemiyorum – parayı çarçur etmek – *Yaşam, bir solukçuk, küçük Dolly* diye, yeni katına resim asmak istemeyen Mlle. Séguin gibi duyumsuyorum kendimi.

Ekim, Hampstead– Bugün *Nation* için kısa bir şey yazıp biraz para kazanmalıyım, "Kulüpte Küçük Bir Öğle Yemeği" ya da bu tür bir şey. Gerçekten benim için güç değil, tersine çok kolay, çünkü bir yanda daha çok yanılırsam – çok konuşkanım.

Pencereden görünüm olağanüstü – soluk gökyüzü ve çıplak ağaçlar. Öylesine güzel ki kırsal olabilir – benim görüşümle, *Rus kırı.*

Bugüne değin, *sang froid* ile "soğukkanlılık" arasında bağ kurmamıştım hiç. Bu, Yeni Zelanda'nın garip sözcükle-

rinden biri, Savoy'a, Savoy demek gibi ya da *aryeighted*[1] ekmekçi dükkânı gibi. *Sagn freud*.

(Yeni rejimin ilk gününe I.C.B.'nin gecikmesine çok şaştım.)

25 Ekim – Çok iştahlı, iştahı da doyurulabilir – yalnızca bir kez; onu yakaladığımızda – burnu kocaman çorba kâsesinin içine girmişti. O zaman – ah, nasıl da büyük bir zevkle – sonsuza dek yiyebilirdi – sonra da

Şu küçük parçayı almaz mısın, Jones? Hoşuna gitmiyor mu? Nesi var? Yoksa yeterince lezzetli değil mi –

Sakınım

"Yazgımı öğrenmeliyim,"
Dedi salyangoz,
Zarif, ipek örgü zırhının içinde:
"İş işten geçmeden,
Duvar boyunca sürünmeliyim,
Ya başarırım; ya düşerim."
Güzel bir sabah, ürkek, sakınımlı
Ürperen duyargalarından birini öne uzattı.
Bir şey ısırdı onu –
Hayır – çarptı ona.
Tükendi–
Hayır – kabuğuna büzüldü
Bir başak taneciğini taşıyan
İki karınca
Durup güldüler.
"Dışarı çık! Dışarı çık!
Duyarganın ucuna çarpan
Bir tohumdan başka bir şey değildi
Bir otun önüne katıp üfürdüğü
Daha dur, tadını çıkarmaya başlamadın."
"Payıma düşen korkuyu yaşadım ama,
Yaşam bu – tastamam!"
Dedi salyangoz...

(Kasım 1918)

[1] Diyet ekmeği, İngilizce sözcüğün Yeni Zelanda'da değişik bir yazımla yazılıp söylendiğini belirtmek istiyor K.M.

Kelebek

"Tam da doğulacak gün!.
Amma da yer!"
Diye bağırdı çiçekler.
"Mais tu as de la chance, ma chère!"[1]
Dedi yaban sardunyası,
Çok gezip görmüştü.

Karanfiller, çançiçekleri,
Papatyalarla düğünçiçekleri
Küçük, parlak fırazyaotları, beyaz ısırganotları
Binlerce başkaları –
Tümü de oradaydılar selamlamak için onu;
"Öylesine büyüdü, boy attı ki,
Gökyüzüne dek, diye düşündü kelebek.
Küçük bir otlağın iki yanında.
"Ancak, canım," diye soluk aldı yaşlı bir salyangoz
Etli bir yaprağın altını kurcalarken,
"Karşıya geçmeye çalışma sakın.
Bu yandan git.
Öteki yaka da, bunun aynı –
İnan bana – aynı çiçekler, aynı yeşillik.
Olduğun yerde kal, rahat bırak o küçük heyecanını!"
Bu, kelebeğe yetti.
"Amma da düşünce! Açık alana çıkmayacak mıyım?
İleriye gitmeyecek miyim?
Bu yanda kalıp bir aşağı bir yukarı sürünerek yaşamak, ha!"
Kanatları küçümseyişle titredi.
"Sahi," dedi, "ben salyangoz değilim!"
Böylece uçup gitti.
Tam o anda üstü başı pis bir köpek,
Kuyruğu bacaklarının arasına kısılmış,
Otlaktan doğru uzun adımlarla koşarak geldi.
Yan gözle şöyle bir baktı kelebeğe – ısırmadı

(Fr.) "Ama şansın varmış, canım." (Ç.N.)

Usulca bir dokundu yalnızca.
Ama ölmüştü kelebek.
Kiraz kırmızısıyla siyah bir lekecik
Yatıyordu tozların arasında.
Herkes üzgündü eğreltiotundan başka,
Hiçbir şeye aldırmazdı o, ha bu yan olmuş, ha o yan.

(Kasım 1918)

Savaşta Kadınlar Kulübü

Kadınlar Orta'ya: Yuvarlak bir salon, çok loş, yukarıdan ışıklandırılmış. Yüksek sesli, isteksiz yaylı kapı; içeri dalan ya da dışarı çıkmak için saldıran insanlara katlanamıyordu. Kapının bir yanında kapıcı bölmesi, mektup gözleriyle nokta nokta, bir masa, bir telefon, bir de genellikle çay lekeli, tabağı üstüne kapatılmış bir fincan. Önünde, yapay deriden, oturacak yeri yırtık, gıcırdayan bir döner sandalye.

İyi Geceler

Bir kez daha kapı açıldı, bir başka dünyaya giriyormuşçasına geçti içinden – gecenin dünyası, soğuk, zamandışı, gizemli.

Merdiven basamaklarının güzelce inişini, gür sarmaşıkların çevrelediği karanlık bahçeyi, yolun öte yanındaki kocaman, çıplak söğütleri, üstlerinde, kocaman, yıldızlarla pırıl pırıl gökyüzünü gördü bir kez daha.

Sessizlik bir soru işareti gibi belirdi gene; ama bu kez duraksamadı. Öne doğru ilerledi, alabildiğine usulca, yumuşakça, o uçsuz bucaksız sessizlik denizinde dalgalar oluşturmaktan korkuyormuşçasına. Kolunu arkadaşının boynuna doladı. Arkadaşı şaşırmış – "Öyle güzeldi ki," diye mırıldanıyor. Öteki, "İyi geceler; sevgili arkadaşım." Uzun, sevecen bir kucaklaşma. Evet, buydu – kuşkusuz buydu eksik olan.

Darbe

"Ben..." –yüreğinde bir darbe gibi– "Ben şey için..."
Baygın gibi, kapıya yaslandı.
"Evet?" dedi.
"Bu..." Çabucak, sımsıkı, kollarına aldı onu adam.

28 Kasım 1918 – L.M. ile ben, gerçekten de, düşünülebilecek en amansız düşmanlarız. Onun yaşamda nefret ettiği ne varsa, ben destekliyorum. Oysa o, benim nefret ettiğim ne varsa destekliyor. Bu kez onu bırakırsam, birbirimizi artık hiç görmemeliyiz.

Sinek.[1]

31 Aralık, saat öğleden sonra 4.45 – Ah, tavanda baş aşağı yürüdüğü, pırıl pırıl pervazlardan yukarı doğru koştuğu, bir ışık gölünde yüzdüğü, parlak bir ışının içinden şimşek gibi geçtiği zamanlar!

Ve Tanrı süt kavanozunun içine düşen sineği gördü ve onu beğendi. Ve felaketten sevinç duyan Cherubimlerle Seraphimlerin en küçükleri, gümüş rengi arplarını çalarak, "Nasıl da düştü, nasıl da düştü sinek!" diye çığlık attılar!

1919

1 Ocak – J. on ikiye on kala girdi yatağa. "Yeni yıl girmeden uyuma," dedi. Saatim elimde yattım. Sanırım bir an uyudum. Pencereler ardına dek açıktı, aralarında ışık tutamları olan kocaman, yumuşak bir boşluğun üstünden dışarıya baktım. Sonra saat çaldı, çanlar çaldı – çanlar, canavar düdükleri, borular, trompetler ses verdiler. Kilisenin orgu çalıyordu (bana Hans Andersen'i anımsatarak), bir de *Coo-ee* adında bir Avustralyalı (onu yanıtlamak isteği duydum). L.M.'nin işitmesini, görmesini isterdim. Birçok kez yüksek sesle çağırdım onu, ama o banyo yapmayı "seçmişti"...

19 Mayıs, öğleden sonra altı – Bu defterin ne denli eski olduğunu bilebilseydim. Yazı çok soluk ve alabildiğine uzak. Şimdi 1919 Mayıs, saat altı. Odamda oturmuş, annemi düşünüyorum: Ağlamak geliyor içimden. Ama düşüncelerim güzel, sevinç dolu. Evimizi, bahçemizi, biz çocukları düşünüyorum – çimleri, bahçe kapısını, annemin içeri girişini. "Çocuklar! Çocuklar!" Bütün bunları yazmak için zaman istiyorum

[1] Katherine Mansfield'in kardeşinin savaşta ölümünün ardından yazdığı öykü. (Çev.)

yalnızca – kitaplarımı yazacak zaman. Sonra ölsem de umurumda değil. Yazmak için yaşıyorum ben. Güzelim dünya (Tanrım, dış dünya ne güzel!) orada duruyor, içinde yıkanıyorum, arınıyorum. Ama bir GÖREV'im varmış, biri bana bitirmek zorunda olduğum bir ödev vermiş gibi geliyor bana. Bitirebilsem, acele etmeksizin bitirebilsem – her şeyi elimden geldiğince, güzel bırakabilsem...

Küçük Annem benim, yıldızım, yürekliliğim, benim annem. Şimdi onun içinde gibiyim. *Aynı dünyada* yaşıyoruz. Bu dünya değil, başka bir dünya da değil tam. İnsanlara aldırmıyorum: ün kazanmak, başarılı olmak düşüncesine de; hiçbir şey değil bu, hiç ama hiçbir şey değil. Ailemi, daha birkaç kişiyi çok seviyorum, kocamı da, eskil bir biçimde, çok ama çok seviyorum.

Onun nerede olduğunu hiç kimse bilmiyor. Ağır ağır yürüyor, düşüne düşüne, onu *dilediği* gibi nasıl dile getirebileceğini düşünerek – zaman ve erinç istiyor.

21 Mayıs, Salı gecesi – Ateşim 101.2.[1] Ciğerimde korkunç bir ağrı var. Uzun bir öksürük nöbetine tutuldum; kan tükürmedim. Öksürük yüzünden çok az uyudum; kanla karışık balgam çıkardım.

22 Mayıs Çarşamba sabahı – Ateşim 100.2. Öksürme zorluğu: Kan belirtileri öğleye dek sürdü. Ciğerlerimde ciddi ağrı. Üşüyorum, midem bulanıyor. Bütün gün ürperdim, ama ateşim 101. Ciğerim soluk alırken çok ağrıyor.

Kaçış

Soğuk davranacağımdan emindi; gidişimi her zamanki gibi *une petite aire sérieuse*'e[2] dönüştürmeye çalıştı. Her zaman, hırsız gibi sıvışmaya çalışıyorum. Kendimi bir pencereden aşağı bırakmak ya da bir ışın gibi çekilivermek isterdim.

"Pelerinini almayacağından emin misin... vb., vb., vb.?"

Tutumu güven verdi bana. Dışarı çıktım. köşede, uçan, neşeli, istekli rüzgâr bana doğru esti. Dayanılmazdı. Titreyerek bir-iki metre kadar yürüdüm, sonra eve döndüm. Yale

[1] Fahrenheit. (Ç.N.)

[2] (Fr.) Küçük, ciddi bir olaya. (Ç.N.)

anahtarı bir hırsız gibi kilide soktum, kapıyı ölüm sessizliğiyle kapattım. L.M. merdivenden yukarı çıktı.

"Demek, çok soğuktu!"

Yanıt veremedim, yüzüne bile bakamadım. Sırtımı dönüp eldivenlerimi çıkarmak zorunda kaldım.

"Sana göstermek istediğim bir bluz örneği var," dedi.

Bunun üzerine, sürünerek yukarı çıktım; odama girip kapıyı kapattım. Ardımdan gelmemesi bir mucizeydi...

Beni ondan böylesine NEFRET ettiren ne var bütün bunlarda? Ne görüyorsunuz? Benim, onlarca kez kimse bilmeden girip çıkmaya çalıştığımı biliyor – doğru bu. Sorguya çekilmenin son küçük savunmalarımı incittiğini yüreğimi parçalarcasına anlattım ona – sorguya çekilmeksizin girip çıkmanın nasıl bir ancık olsun kendimi bağımsız duymamı sağladığını. Ama, bu Katie'nin "tuhaflığından" başka bir şey değil. Ciddi olarak söylemiyor bunu elbette...

Öğle yemeğinde hemen hemen hiç konuşmadık. Yemek bitince, örneği gösterebilir mi diye bir kez daha sordu. Kendimi öyle hasta duyumsuyordum ki, bir tavuk bile küçük kurşun gözünün, bir yan bakışıyla kendimi ne denli hasta duyumsadığımı anlayabilirmiş gibi geliyordu bana. Ne söylediğimi anımsamıyorum, ama o içeri girdi, önüme bir şey koydu. Gerçekten de ne olduğunu bilmiyordum bile. "Bırak, küçük terzi yardım etsin sana," dedim. Ama söyleyecek bir şey yoktu.

Mırıldandı: "Önü, yakası, kolları erguvan renkli şifondan." Bilmiyorum. Sonunda onu alıp götürmesini söyledim.

"Ne var, Katie? Çalışmana engel mi oluyorum?"

"Evet, öyle diyelim."

Yalnız olmak

Cumartesi: Bu yalnız olma sevinci. Nedir bu sevinç? Kendimi öyle neşeli, öyle erinç içinde hissediyorum ki – bütün ev soluk alıyor. Öğle yemeği hazır. Fırında pişmiş yumurta, kayısı, krema, peynir kraker, sade kahve. Ne lezzetli! Bir bebek yemeği! Annem, benimle bölüşüyor onu. Athenaeum uykuda, sonra uyanık, stüdyodaki divanın üstünde. Bir gümüş kaşık dolusu krema yiyor – sonra divanın fırfırları altına saklanıyor, parmağımı tutmak için bir pençesini uzatıyor. Büyük beyaz

çanağın içindeki bitkinin kurumuş yapraklarını topluyorum, bir şeyle oynamam gerektiği içinde, bir portakal alıp odama çıkıyorum, bir aşağı bir yukarı yürürken onu atıp tutuyorum...

(Bu not, daha sonra, aşağıdaki biçimde yeniden yazılmış olarak belirir.)

Cumartesi – Dingin ve sevinçliyim. Bütün ev hava alıyor. Athenaeum uykuda, sonra uyanık, stüdyodaki divanın üstünde. Öğle yemeği vakti kremamdan bir gümüş kaşık dolusu yiyor – sonra divanın fırfırı altına saklanıp Pençe Atma oyunu oynuyor. Büyük beyaz çanaktaki bitkinin kurumuş yapraklarını topluyorum; üstlerinde gümüşsü tozlar var: Evde hiç kimse yok, peki, ama bu hafif fısıldama kimin? Basamaklarda minicik altın lekeler var – minicik ayak izleri.

Sardunyalar

Kırmızı sardunyalar bahçeyi başımın üstüne getirdiler. Oradalar, yerleşmiş, eski eve geri dönmüş, her yaprağı, her çiçeği açılmış, yerli yerinde – yeryüzünde hiçbir gücün onları bir kez daha yerinden oynatamayacağına kararlı. Olsun, buna aldırmıyorum. Ama niçin benim kendimi bir yabancı gibi duyumsamama yol açıyorlar? Niçin ne zaman yanlarına yaklaşsam, "Bir Londra bahçesinde ne işin var senin?" diye soruyorlar. Kendini beğenmişlikle gururla tutuşuyorlar. Bense, Londra bahçesinde yürürken küçük sömürgeliyim – bakmasına belki izin verilen, ama oyalanmasına değil. Otların üstüne uzanacak olsam, düpedüz bağırıyorlar bana: "Şuna bak, bizim otlarımızı üstüne uzanmış, burası onun bahçesiymiş, pencereleri açık, renkli perdeleri çekik evin yüksek arka yüzü kendi eviymiş gibi davranıyor. Bir yabancı o – bir dışarlıklı. Tinakori tepelerinde oturup, 'Londra'ya gidiyorum, bir İngiliz'le evleniyorum, arka bahçesinde kırmızı sardunyalarla beyaz papatyalar bulunan yüksek, ağırbaşlı bir evde oturuyorum.' Ne küstahlık!"

Bu not, aşağıdaki biçimde yeniden ortaya çıkmaktadır.

Kırmızı sardunyalar bahçeyi başımın üstüne getirdiler, her yere egemen oldular. Yerleştiler, her yaprağı, her çiçeği açılmış, yerli yerinde, yerlerinden kımıldamamaya kararlı! Olsun – buna katlanabilirim. Ama, onları içeri aldım diye, neden dışarı atıyorlar beni? Onların üstüne uzanmamı bile "küstahlık!" diye karşılıyorlar.

Bir Düş

O zaman Chummie'yi beklediğimi anlıyorum. Zil çalıyor. Sahanlığa koşuyorum. Şapkasıyla bastonunun antredeki masanın üstüne atıldığını işitiyorum. Basamakları üçer üçer çıkıyor, "Merhaba, canım!" Ama ben kımıldayamıyorum – kımıldayamıyorum. Kolunu boynuma dolayıp sımsıkı sarılıyor bana, öpüşüyoruz – uzun, sıkı bir aile öpüşü. Şu anlama geliyor bu öpüş: Aynı kandan geliyoruz; birbirimize tam anlamıyla güveniyoruz; birbirimizi seviyoruz; her şeyi iyi, aramıza hiçbir şey giremez.

Odama giriyoruz. O aynaya doğru yürüyor. "Tanrım, kıpkırmızı olmuşum." Evet, kıpkırmızı. Derin, çocuksu bir renk beliriyor yanaklarında, gözleri pırıl pırıl, dudakları alev alev, elinin ayasıyla saçlarını alnından arkaya doğru sıvazlıyor. Perdeleri çekiyorum, oda gölgeleniyor. Kendini divanın üstüne atıp bir sigara yakıyor, yavaş yavaş yükselen dumanı seyrediyor.

"Bu daha mı iyi?" diye soruyorum.

"Fevkalade canım – fevkalade. Işığın bana anımsattığı..."

Sonra düş sona eriyor, yeniden çalışmaya başlıyorum.

İngiltere

İki kardeş odanın bir yanında, ben bir yanındayım. R., yerde, J.'ye doğru eğik oturuyor. J., gevşek gevşek *stickleback*[1] uzanmış.

"Dileğin kabul olsaydı, nerede olmak isterdin?"

Önce, yabancı bir kentte bir kahveyi düşündü... İspanya'da... hayır Grenoble'da belki de... müzik dinleyerek oturmak, insanları seyretmek. Geçip gidiyoruz... Bir göl, bir de ırmak var yakında... Ama, HAYIR, Sussex'te bir çiftlik evi – güzel, eski eşyalar – bahçede dolaşıyoruz – çimenlerde yuvarla-

[1] Katherine'in küçük berjer-divanı.

nıyoruz. Bir çocuk. Bir çocuk, iki iyi hizmetçi. Sonra, hava kararınca – içeri girip biraz süt içmek; sonra ben çalışma odama giriyorum, sen de senin odana, bir buçuk saat çalışıyoruz, sonra kendimizi yatağa atıyoruz. Hayatımı kazanmak isterdim, ama yazarak değil. Yazarlık yeteneğimin pek büyük olmadığını duyumsuyorum. Buna dikkat etmek zorunda kalacağım... evet, istediğim bu. Yeni yerler değil – yeni şeyler değil. Onları istemiyorum. Sen ister miydin? Erkek kardeşinin de onunla birlikte olduğunu duyumsadım, ona doğru eğilmiş, o yaşamı anlayıp bölüşerek – Downs'taki kır evi – O'nun kırsal İngiltere'si – ağırbaşlı dinginlik...

"İster miydin?"

"Hayır, istemezdim. Hayır, İngiltere'yi istemiyorum. İngiltere'nin hiçbir yararı yok bana. Bununla ne demek istiyorum? Demek istiyorum ki, aramızda hiçbir zaman bir yakınlaşma olmadı – hiçbir zaman da olmayacak, hiçbir zaman. Tam bir İngiliz olan kocamı, aramızdaki tüm yabancılığa karşın sevişim açıklanamaz bir olgu. Sıcak, tutkulu, istekli, hazırcevap, umursamaz, müsrif, capcanlı, neşeli olmadığına gerçekten üzülüyorum. Sevgim için hiçbir önemi yok bunun. Ama bu niteliklerin bu ülkede olmayışından NEFRET ediyorum. Bu ve başka nitelikler –çekiciliği olmaması– en çok nefret ettiğim şey. İngiltere'yi bir daha hiç görmesem de umurumda olmazdı. Tepeden tırnağa çiçek açmış bile olsa, derinden karşıyım bu ülkeye; hiçbir zaman da değişmeyeceğim.

Oturup konuşurken, onlar bir ulustandılar, bense bir başka ulustan. R.'nin kendisini, benim yerime, kardeşine sunduğunu duyumsadım.

'Tom, sözcüğün tam anlamıyla, servet içinde yüzüyordu. Daha önce sözünü ettiğim şeylerin yanı sıra, on iki zıpzıp, bir Yahudi'nin arp'ının bir parçası, arasından bakmak için bir parça mavi şişe camı, bir top bilyası, hiçbir şeyi açmayan bir anahtar, bir parça tebeşir, cam bir sürahi kapağı, bir kurşun asker, bir çift iribaş, tek gözlü bir kedi yavrusu..." (Mark Twain: *Tom Sawyer'in Serüvenleri)*

Doğru değil!

Günbatımı

Bir ışın düştü gökyüzünden
Kabaran denizin üstüne, uzanıp kaldı orada,
Parlak günü sevmiş olan, ölüme yazgılı bir yaratık
Gibi solgunca kendini oradan oraya atarak

"Ah, kim bunlar, gölgeli havada kanat çırpan?"
Kadın ağlıyor, acı içinde. "Benim için mi geliyorlar?"
Kocaman dalgalar şarkı mırıldanıyorlar ona: "Sus şimdi!
Hadi, hadi! Görülecek hiçbir şey yok."

Beyaz kollarını kaldırıyor, parlayan başını örtmek için,
Kendini ufaltmak için dalgalara yaklaşıyor...
İlgisiz dizlerinde dalgaların, bir güneş ışını ölü yatıyor
Ardından gölge kuşlar düşüyor.

İyi bir başlangıç

30 Mayıs – Önce L.M. geliyor. Ona buyruklar veriyorum. Pazartesiye kadar hizmetçiye göz kulak olmasını istiyorum ondan. "Ona iyi davran, yatakları yapmasına yardım et; her şeyin nasıl olması gerektiğini anlat ona." Sonra hizmetçinin programını ayrıntılarıyla çiziyorum. "Ralph'ı gönder, lütfen." Ralph geliyor. Yemeği ayarlıyorum. Sonra yapılacak her şeyi düzenliyorum, Ralph'ı zorluyorum –elimden gelirse– kafasını düzene sokuyorum, olayların iyi yanını görmesini sağlıyorum, kendini önemli ve mutlu duyumsamasını sağlayarak gönderiyorum onu(umarım).

Maud'u görmek, ona günaydın demek, "mutlu olacağını" ummak için üst kata çıkıyorum. "İşleri hafiften al; usullerimize birden alışamayacağını çok iyi anlıyorum. Ne istiyorsan Miss B.'ye ve aşçıya söyle. Ama beni görmek istersen, çekinmeden odama girebilirsin. Erken geldiğine çok sevindim." Çok rahatladı. Gözleri parladı (daha küçük bir kız). Tıpkı köydeki gibi olduğunu söyledi. Tramvaydan inip yokuş yukarı yürürken, kuşlar "güzel bir şarkı" söylüyorlardı. Bu "tepeye uzun bir tırmanış"a göre keyiflendiriciydi. Onu mutlu bıraktım. Böyle yaptığımı biliyorum.

Salt Mrs. Moody'ye "iyi günler" demek, eve götürebilece-

ği bazı çiçekler olduğunu söylemek için alt kata iniyorum. İyi yürekli kadıncağız, dizüstü, yerleri cilalarken, "Çok güzel bir gün," dedi. Altmış yaşı helal olsun! Biraz şakalaşıyoruz, sonra gidiyorum.

Gene Ida – bir an: "Makinen olduğuna göre, toz bezlerinin kenarlarını elde kıvırma, gördüm, öyle yapıyorsun. Gücünü *önemli* bir şeye sakla!" demek için.

Sonra çalışmaya oturuyorum, hoş bir titreşim geliyor. Şimdilik her şey iyi gidiyor. Bu dört kadını her zaman böyle yönetebilsem! Bunu yapmayı öğrenmeliyim.

Koruyucu Melek

Orta hizmetçisi, kocası "artık çalışmasını istemediği", otoritesini pekiştirmek için altında kocaman kırmızı bir şiş oluncaya dek onu dövdüğü için işten ayrılmak zorunda kaldığı gün, aşçı kadın bir çeşit kusursuz bir yaratık –bir koruyucu melek– oldu. Hiçbir şey ağır gelmiyordu ona. Basamaklar, üstlerinden yüzercesine çıktığı ışık demetleriydi. Başlığını değişik bir biçimde giyiyordu: Bir hastabakıcı havası veriyordu bu ona. Sesi değişmişti; pudingleri, merhemmişler gibi sunuyordu: gümüşbalıklarını, "ince, zararsız" oldukları için. Bana güvenin! Bana dayanın! Yapamayacağım hiçbir şey yok, davranışı içindeydi; ne zaman yanımdan ayrılsa, gizemli nedenlerle yapıyordu bunu – bedenini tekrar tekrar açmak – kasılmış elini değiştirmek – kâğıttan fırfırı, görünen uğursuz lekenin üstüne çekmek için.

31 Mayıs – Çalışma. Bir gün çalışma sevgimi dile getirebilecek miyim – daha iyi bir yazar olma isteğimi – daha büyük çabalar harcama özlemimi. Duyduğum tutkuyu. Dinin yerini alıyor bu tutku – benim dinim bu – insanlarımı kendim yaratıyorum: "yaşam"dan. Yaşamın kendisi bu. Çalışma düşüncesinin önünde diz çökmek, tapınmak, yere kapanmak, uzun uzun bir kendinden geçiş durumunda kalmak için kışkırtma duyuyorum. Usta işi olan işimle daha çok uğraşmalıyım.

Ah, Tanrım! Gökyüzü güneşle dolu, güneş müzik gibi. Gökyüzü müzikle dolu. Bu kocaman ışınlardan sel gibi aka-

cak geliyor müzik. Rüzgâr, arp'ı andıran ağaçlara değiyor, küçük müzik püskürtmeleri fışkırtıyor onlardan – çiçeklerden küçük sarsıntılar, küçük ürpertiler. Her çiçeğin biçimi bir ses gibi. Ellerim beş taçyaprağı gibi açılıyor. Öv onu! Öv onu! Hayır, coşkuya kapıldım; gözlerim kamaşıyor; bu kadarına dayanamıyorum.

Küçük bir sinek, bir manolyanın taçyaprağının içine düştü. İsa'ya (Elişa mıydı yoksa?) bir kez, ateşten bir arabanın içinde cennette yakalanmıştı. Ama hava güzelse, ben de çalışmak için özgürsem böyle bir yolculuk hiçbir şey değil.

Aşçı

Aşçı kadın kötü bir insan. Öğle yemeğinden sonra bir ürperme geldi, divana uzanmak zorunda kaldım – onu düşünerek. Ona –beni görmeye geldiğinde– onu gitmek zorunda bırakacak birçok şey söylemeyi kuruyordum. Yaban kedi yavrusuyla oynayarak bekledim. Geldiği zaman, hepsini söyledim, daha fazlasını da; ne denli üzgün olduğunu söyledi, söylediklerime katıldı, özür diledi, çok iyi anladı. Kapıda durmuş, elindeki konsol örtüsünü didikliyordu. "Bir daha böyle olmamasına dikkat ederim. Ne demek istediğinizi çok iyi anlıyorum."

Böylece, yılan hâlâ aramızda uyuyordu. Ah! Niçin dönüp ne düşündüğünü söylemiyor? Bu, benden hoşlanıyormuş gibi görünmesi! Benden hoşlandığını sandığına inanıyorum. Ida'nın dediğinde bir gerçek payı var: Bile bile kötü değil. Bir BUDALA, kuşkusuz. Bütün düzenlemeyi, bütün açıklamaları ben yapmak zorundayım. Her şeyi, o pişirmeden önce ben pişirmek zorundayım. Sanırım, kendisini bulunmaz Hint kumaşı sanıyor... hayır, böyle düşünmek istiyor. Derinde, kötü olduğunu biliyor. Bazı anlar yüze çıkıyor bu kötülük, bir leke gibi yüzünde beliriyor. Sonra bir kadın tutuklunun gözlerini andıran gözleri, hücresine girdiğinizde, başını kaldırıp, "Ne çetin bir yaşamım olduğunu bilseydiniz, burada olmama şaşmazdınız," diyen bir zavallı yaratık.

Bu bölüm aşağıdaki biçimde bir kez daha beliriyor.

Beni görmeye gelen aşçı

Kapıyı açınca onun, kamburu çıkmış, kımıldamadan odanın ortasında oturduğunu gördüm... Ayağa kalktı, uysal; hücresine girdiğiniz zaman bir tutuklunun yaptığı gibi; gözleri, bir tutuklunun gözlerinin söylediği gibi: "Yaşadığım hayata bakınca, kendimi burada bulmama şaşacak benim," diyordu.

Aşçı kadının öyküsü

İlk kocası bir rehinciydi. Mesleğini, kadının birlikte yaşadığı amcasından öğrenmişti, on üç yaşından beri daha çok ağabeyiydi onun. Onunla evlendikten sonra, halleri vakitleri düzeldi. Alabildiğine şımartmış onu – öyle diyorlardı. Kız kardeşleri, adamın onun yüzünden kendisini bir budala yerine koyduğunu söylüyorlardı. Çocukları on beş ve dokuz yaşlarına gelince, patronları şirkete bir adam almaları için sıkıştırdı –yakın bir dostunu–, onları razı etti, bu adama kefil oldu. Kadın adamı görünce tepeden tırnağa buz kesti. Sözüme dikkat et, doğru yapmadın, dedi: Bu işten hayır gelmez. Ama o gülüp geçti. Aradan zaman geçti: Adam alçağın biri çıktı. Stokları almaya geldikleri zaman, bütün stokların sahte olduklarını gördüler: Her şeyi satmıştı. Bu, adamın zihnini kurcalayıp duruyor, geceleri uykularını kaçırıyor, bambaşka bir adam oldu, aklını sayılarla bozmuş diyebilirdiniz, kaygılar içindeydi. Bir akşam –çok geç vakit– sandalyesinde otururken, beyninde bir damar tıkanmasından öldü.

Kadın kalakalmıştı. Büyük oğlu, dışarı çıkacak kadar büyüktü, küçüğü bebek sayılırdı daha: Sinirli, narindi. Doktorlar okula gitmesine kesinlikle izin vermemişlerdi.

Günün birinde, kayınbiraderi onu görmeye geldi, ona evini satıp bir iş bulmasını söyledi. Seni engelleyen tek şey küçük Bert, dedi. Senin yerinde olsam, danışmanıma biraz para bırakır, onu köye gönderirdim. Onu yanına alacağını söyledi. Dediğini yaptım. Ama, garip! Gittikten sonra çocuktan hiç haber almadım. Niçin yazmadığını soruyordum, derli toplu bir mektup yazabilecek duruma geldiğinde alırsın onu, diyorlardı, daha önce olmaz.. Bir on iki ay kadar sürdü bu, sonradan öğrendim, hep yazıyormuş, oradan alınmasını istiyormuş, ama mektuplarını göndermiyorlarmış. Sonra ansı-

zın amcası yazdı, çocuğun alınması gerektiğini söyledi. Korkunç şeyler yapmıştı – adını size söyleyemeyeceğim şeyler – kötü olmuştu – küçük bir caniydi! Amcası dedi ki, çocuğu ben şımartmışım, o da onu iyi bir insan olarak yetiştirmek istiyormuş, onu dövmüş, ölmeyecek kadar yiyecek vermiş, geceleri korkup bağırdığında, onu New Forest'e gönderip orada dallar altında uyutmuştu. Büyük oğlum onu görmeye gitti. Anne, diyor, küçük Bert'i görsen tanıyamazsın. Konuşamıyor. Kimsenin yanına yaklaşmıyor. Dokunsan irkiliyor; küçük bir hayvan gibi. Ve, Allahım, neler yapmış! Çocukların öksüzlerevine konmadan önce böyle şeyler yaptıklarını işitirsiniz. Ama bunu işitip babasının Regent Park'a götürdüğü, yıkanmış, pazar giysilerine bürünmüş o küçük bebek olduğunu düşününce, ne bileyim, aklım başımdan gitti sandım.

Onu bir öksüzlerevine yerleştirmek için akla karayı seçtim. Tam üç ay yalvardım, alsınlar diye. Sonra Bisley'e gönderildi. Ama onu görmeye oraya gittikten sonra o gülünç giysilerinden, her şeyinden mutsuzluğunu anlayabiliyordum. O sıralarda iyi bir yerdeyim, Kensington'da bir kasabın aşçısıydım, ama o zavallı çocuğun gözleri – peşimden geliyordu – sonra, insanlar yanına yaklaştıkça üstüne gelen o bir çeşit ürperme.

Derken Kensington'da pansiyon işleten bir arkadaşım vardı. Onu ziyarete giderdim, bir arkadaşı, iriyarı sağlam yapılı biri, tam bir centilmen, bir garajda çalışan bir mühendis de gelirdi oraya sık sık. Arkadaşım bana takılıyor, adamın benimle çıkmak istediğini söylüyordu, ben gülerek geçiştiriyordum, ama günün birinde ciddi olarak dedi ki: Çok aptal bir kadınsın sen. Adamın kazancı yerinde; bir yuvan olur, küçük oğlunu da yanına alabilirsin. İşte böyle, ertesi gün benimle konuşacaktı, onu dinlemeye karar verdim. Konuştu, bundan daha iyi dile getiremezdi diyeceğini. Başlangıçta sana bir ev veremem, dedi, ama üç güzel odan, çocuğun da yanında olacak, iyi kazanıyorum, daha da çok kazanacağım.

Bir hafta sonra bana geldi. Bu hafta sana para veremem, dedi, bekârlığımdan kalma ödenecek şeyler var. Ama bir yana bir şey koyduğuna eminim. Aptalın biriyim ben, biliyor musunuz, bunu tuhaf bulmadım. A, evet dedim, idare ederim. Üç hafta böyle gitti. Küçük Bert'i bir ay getirtmemeye

karar vermiştik, çünkü demişti, yalnızca onun olayım istiyordu, çocuktan da çok hoşlanıyordu. Koca adam, bir çocuk gibi bana yapışıyor, anne diyordu bana.

Üç hafta bittiğinde bir kuruşum bile kalmamıştı. Takılarımı, en iyi giysilerimi elden çıkarıyordum, işlerini yoluna koyuncaya dek giderlerini ödemek için. Ama bir gece dedim ki: Param nerede? Ayağa kalktı, yüzüme öyle bir vuruş vurdu ki, başım çatlayacak sandım. Böyle başladı. Ne zaman ondan para istesem, beni dövüyordu. Dediğim gibi, o zamanlar çok dindardım, giysilerimin altına bir haç takıyordum, diz çöküp dua etmeden yatağa giremiyordum – hayır, evliliğimizin ilk haftasında bile. Derken, bir din adamına gittim, ona her şeyi anlattım, dedi ki, evladım, dedi, senin için çok üzgünüm, ama Tanrı'nın yardımıyla, dedi, onu iyi bir adam yapmak senin görevindir. İlk kocanın çok iyi olduğunu söylüyorsun. Belki de Tanrı bu sınamayı senin için bugüne saklamıştır. Eve gittim – daha o gece boynumdan haçımı koparıp aldı, diz çöktüğümde başıma vurdu. Dua etmeme izin vermeyeceğini söyledi; çileden çıkarıyordu bu onu. O zamanlar çok sevdiğim küçük bir köpeğim vardı, onu kaldırıyor, bağırıyordu, ona dua etmeyi öğreteceğim, diyordu, gözlerimin önünde onu dövdü – böyle bir adamdı işte.

Sonra bir gece dut gibi geldi eve, altını ıslattı. Buna dayanamazdım. Ağlamaya başladım. Kulağıma vurdu, yere düştüm, başımı ocağın paravanasına çarptım. Kendime geldiğimde gitmişti. Olduğum gibi sokağa fırladım – koştum, koştum, nereye gittiğimi bilmiyordum; şaşkındım; sinirlerim mahvolmuştu. Bir hanımefendi buldu beni, evine götürdü, üç hafta orada kaldım. Ondan sonra bir daha geri dönmedim. Aileme bile söylemedim. İş buldum, ancak aylar sonra kız kardeşimi görmeye gittim. "Aman Tanrım!" dedi. "Hepimiz senin öldürüldüğünü sanıyorduk!" O zamandan beri de onu hiç görmedim...

Korkunç günlerdi o günler. Güçlükle çalışabiliyordum, tabii, küçük oğlumu öksüzlerevinden çıkaramadım. Orada büyümek zorunda kaldı. Böylece, her şeye baştan başlamak zorunda kaldım. Ne kendime ait, ne de ondan kalan hiçbir şeyim yoktu. Evlilik bağımdan başka her şeyi yitirmiştim; o ge-

ce koşarak dışarı çıktığımda anımsadım onları, içime işlediler. Bir çeşit içgüdü diyebilirsiniz.

Haziran – *"Özel"* yaşamım için sık sık kınıyorum kendimi – öldüğümde, bana, en yakın olanları bile şaşırtacak olan özel yaşamımı. Sonra (dün olduğu gibi) küçük Jack'in benimle bölüştüklerinin bilincine varıyorum. Geçen hafta gazetede neler olduğuna ilişkin hiçbir fikrim yoktu. J. de, gazeteyi görüp görmediğimi hiç merak etmiyordu.[1] Sormadı bile. İçişleri Bakanlığı'ndan bir haber olabilirdi. Milne'den, Somerset House'a hâlâ gittiğini öğrendim. Bugün ondan, yılda 250 sterlin ücret aldığını öğrendim.

Biri geç kaldığında nasıl işkence çektiğimi bilmesine, birçok kez bu duyguyu benimle paylaşmasına, içişlerimizin güçlüklerini bildiğini söylemesine karşın, 25 dakika gecikti; beni ne denli incittiğinin bilincine varınca da somurttu, canının istediğini yapamayacaktı çünkü – hep başkaları sürüklüyordu onu, bütün neşesi kaçtı. St. Albans'ta bile, benim zaman "kompleksi"mden ötürü kaygılanıp durdu.

Dün St. Albans'a gitti, dörde kadar orada kaldı, ama yolculuğu hakkında hiçbir şey söylemedi – söyleyecek hiçbir şeyi yoktu.

Bugün kardeşiyle birlikte. Öğle yemeğinde buluştuk, daha sonra (ben sorunca) birkaç yeni kitabı ortaya çıkardı: daha önce eve getirip bana göstermediği, ortadan kaldırdığı kitaplar. Sokağa çok seyrek çıkabildiğimi biliyor; hiçbir zaman bir kitapçıya gidemeyeceğimi biliyor; kitapları ne denli sevdiğimi biliyor – onlara dalmayı sevdiğimi – bir ancık onlardan söz etmeyi sevdiğimi. Gene de, bu bulguları benimle paylaşmayı hiç düşünmedi – bir ancık bile.

Bütün bunlar korkunç incitiyor beni, ama bununla yüz yüze gelmek, çevresinde ne varsa görmek hoşuma gidiyor.

Evlenmemeliydi. Bir kadınla birlikte yaşam sürmeye yapısı bakımından, ondan daha az uygun biri olamaz.

İşin tuhafı, onun değişmesini İSTEMİYORUM; onu görmek istiyorum; sonra durumumu ayarlamak, tek başıma yürümek, ÇALIŞMAK.

---

[1] Gazete, o sıralarda editörlüğünü yaptığım *The Athenaeum*'du.

İşsiz bir yaşam. Kendimi öldürürdüm. Bu yüzden, iş yaşamdan daha önemlidir.

J. bahçeyi kazıyor, nefret edilen birinin cesedini toprak altından çıkarıyormuş ya da sevilen birinin cesedi için bir çukur kazıyormuş gibi.

Tutkulu yaratık, vaktinin yarısından çoğunu kışkırtmadan kurtulmak için dua etmekle geçiriyordu. Ama sonunda Tanrı'nın sabrı taştı, kapıyı onun yüzüne kapattırdı. "Tanrı aşkına," dedi, "kışkırtmaya bir fırsat tanıyamaz mısın!"

Yağmur yağıyor, ama hava yumuşak, dumanlı, sıcak. İri damlalar pıtırdıyor bitkin yapraklar üstünde; tütün çiçekleri boyun eğmiş. Sarmaşıklarda bir hışırtı var şimdi. Wingley bitişik bahçede belirdi; duvardan zıplıyor. Sonra yumuşacık, pençelerini kaldırıp kulaklarını dikleştirerek, koca dalganın ona yetişeceğinden korkarak, yeşil ot denizinde yürüyor.[1]

Bay Umutsuz'un kızı Çokkorkar, şarkı söyleyerek suyun içinden yürüyordu.

Şöyle dedi: "Hiç mi hiç korkmuyorum. Yükselen denizin örteceği küçük bir kaya gibi duyumsuyorum kendimi. Beni göremeyeceksiniz... koca dalgalar... ama gene alçalacaklar. Ben orada kalacağım – pırıl pırıl göz kırpacağım."

Ah, ne duygusal bir saçmalık!

10 Haziran – Mumu bir ucundan yakıp öteki ucuyla bir kitap yazamayacağımı anladım.

21 Haziran – Bateson'la çıkarsız pire sevgisi. Soyağacı pireleri. Royal Instutite'den yılda 100 sterlin: kalabalık bir aile – umarsızca yoksul: ama o hiç mi hiç aldırmıyor. Balkan savaşında tıraş ve Thymol'le kurtardığı yaşamlar. Vakalar 7000'den 700'e düştü. Hiç ödül yok, bir O.B.E. bile. Onları parçalara ayırıyor, bezelerini buluyor vb., minicik kutularda saklıyor onları; kolundan besleniyorlar. Pireyle tahtakurusu.

Hydatids: Onları bulan Avusturyalı: avuç avuç koruk. Karaciğere saldırıyorlar. İnsan bedeninde durmadan çoğalı-

[1] Wingley ya da Wing, Katherine'in küçük siyah-beyaz kedisiydi. Athenaeum'un yavrusuydu, önceleri Wing Lee'ydi adı – Katherine'in geniş müzikhol şarkıları dağarcığından alınma bir ad. "Wingley bir saat aldı geçen gün, salt kesik – tempo tuttuğu için."

yorlar. Dışarı atılıp da bir koyuna geçecek olurlarsa, kancalar oluşturup şerit haline geliyorlar.

Mısır asalağı: Damarlarla atardamarlara saldıran, akıntıya, sürekli kanamaya yol açan bir asalak. Sudan geçen bir başka yumurta. İnsan bedeninde kaldıktan sonra saldırabilecekleri tek şey salyangozdur. Yeniden insanlara saldırabilmek için baştan başa yepyeni bir varlık döneminden geçerler.

Dizanteri: Bir başka asalak.

Hidrofobi: Virüs köpekten alınır, bir tavşana aşılanır. O tavşandan başka bir tavşana: bir ikincisine, bir üçüncüsüne aşılanır; virüsten arınmış bir tavşan elde edinceye dek sürer bu.

Sonra bu tavşanlardan omurilik alınıp bir vakumda kurutulur. Elde edilen malzeme dövülerek tütsüleştirilir: 1. tavşan, 2. tavşan, 3. tavşan vb. sürekli olarak hastaya şırınga edilir, sonunda hasta direnç göstermek için önceden hazırlanmamışsa derhal ölüme yol açacak bir doz alır. Hastalık çok yavaş ilerler; sağaltımı çok pahalıdır. Belirtiler, bol parlak köpüklü salya, ağız zehirlenmesinde olduğu gibi, soluma zorluğu ve inlemedir. Havlama ve dört ayak üstünde yürüme diye bir şey yoktur.

Çene kilitlenmesinde, çene kitlenmez.

Pasteur alabildiğine *düşçü biriydi.* İnsanlar bilimin ikincil bir çizgisini oluşturur.

Bütün bunları 21 Haziran'da Sarapure'la konuştum. İlaç konusundaki görüşü bana tam anlamıyla doğru görünüyor. Gelecek kuşaklara yardımcı olabileceğini düşünseydi, başımı koparıp içine baktıktan sonra gene yerine takmasına seve seve izin verirdim. Tam, insanın ölüm döşeğinde başucunda bulunacak insan. Ne olursa olsun, ölüm sürecine ilgi duymamı sağlardı – duyarlığın ağır ağır yitirilmesi, eklemlerin soğuması vb. – döşeğimde uzanmış, düşünürdüm: Bunu öğrenmek çok önemli – not *almalıyım.*

O, kapıda durmuş, anlatıyordu: "Hiçbir şey onulmaz değildir; zaman sorunudur her şey. Bugün öylesine yararsız görünen şey, gelecek kuşaklara her şeyi açıklayacak bir bağ olabilir..." Yaşamlar içindeki gizemli yaşamların geniş soluğunu sezinliyordum; bir su salyangozunun içinde yeni varlık dönümüne başlayan Mısır asalağı, büyük bir sanat yapıtı gi-

bi etkiledi beni. Hayır, demek istediğim bu değil. Dünyanın ne denli yetkin olduğunu, kurtçukları, çengelleri, yumurtalarıyla nasıl inanılmaz biçimde etkin olduğunu duyumsattı bana. Gökyüzü, sonra deniz, sonra yaprağın biçimi, sonra bütün ötekiler. Ne yetkin bir denge! *(Salut,* Çehov!) Öteki olmadan berikini istemezdim.

Saatler onu vuruyor. Odamdan, gökyüzü leylak rengi görünüyor; banyodaysa şeftali kabuğunu andırıyor. Kızlar gülüşüyorlar. J. ile Sullivan, Somerset'teler – mutlu olduklarını duyumsuyorum – yeterince ısınmışlarsa – birbirlerinin tadına vararak.

Veremim. Hâlâ çok fazla nem *(ve* sancı) var HASTA ciğerimde. Ama aldırmıyorum. Elde edemeyeceğim hiçbir şeyi istemiyorum. Erinç, yalnızlık, kitaplarımı yazacak zaman, seyretmek ve üstünde düşünmek için güzelim dış yaşam – başka hiçbir şey. Ha, bir de çocuk isterdim; bir oğlan çocuk; *mais je demande trop!*[1]

Bu notun bir bölümü aşağıdaki biçimde yeniden ortaya çıkmaktadır.

Kapıda durmuş, dingince, "Ondurulmaz hiçbir şey yoktur," dedi. "Bugün öylesine yararsız görünen şey, yarın bütün geleceği açıklığa kavuşturacak bir halka olabilir." Hydatids' ten varoluş dönümüne bir susalyangozunun içinde başlayan Mısır asalağından, hidrofobinin etkilerinden söz ediyorduk. Yumuşakça gülümsedi. Korkacak, yılgınlığa kapılacak ya da şaşılacak hiçbir şey yoktu. Bu gibi şeyleri, bilinmeleri gerektiği gibi bilmek – başka türlü değil sorunuydu bu. Ama bunların hiçbirini söylemedi, benden sonraki hastasının yanına gitti...

Kahvaltı vakti bir sivrisinekle bir yabanarısı bal tabağının kıyısına geldiler, bal emmek için. Sivrisinek, küçük, sevimli, adımlarını biraz yüksek atan bir ceylana benziyordu, ama yabanarısı öfkeli, kükreyen bir kaplan gibiydi, İçin, canlarım!

Kahve soğuksa L.M. şöyle der: Bu gibi şeyler mutlaka olur bazen. Gizemli, önemli bir havaya bürünür, aslında bugünün bir soğuk kahve günü olacağını ta başından biliyormuş gibi.

[1] (Fr.) Ben de çok şey istiyorum. (Ç.N.)

Duyduğum, dedi, kendi bütünlüğüm içinde olmadığım. Nasılsa kafamın içinde... küçük bir çatı katı odasına kilitlenmişim de, yabancılar içeri dalmışlar; daha önce hiç görmediğim insanlar, geri kalan bölümde canlarının istediğini yapıyorlardı. Korkunç bir karışıklık duygusu vardı, en çok bu duygu, bir de... belirsiz sesler, kafamın içinde bir şeyler yerinden oynatılıyormuş, yerleri değiştiriliyormuş gibi. Bir mum yaktım, kalkıp oturdum; aynada karanlık, kara kara düşünen, garip bir biçimde uzamış bir yüz gördüm.

"Nedenin uyandırdığı, duygu, nedenin kendisinden daha önemlidir..." Trene binerken, kendi kendime söylemekten hoşlandığım türden bir şey bu. Sonra, insan bir köşeye yerleşince – "Örneğin" ya da "Tutalım ki..." *Kişi* için iyi bir oyundur bu.

İkinci Keman

Beyaz bir tül bağlıyor başına; neredeyse tanımıyor kendini. Yakışıyor mu, yakışmıyor mu? Ah, kim söyleyecek? Sol yanağında beyaz dantel bir kelebek, sağında da bir bahar dalı. Bir çift koyu renk göz ağın arasından bakıyor. Kesinlikle kendi gözleri değil. Dudakları titriyor; bitkin, yığılıyor yatağına. Şimdi de gitmek istiyor. Gitse mi? Korkusuz gözler sürüklüyor onu evden dışarı. Git bakalım. Ah, ne acımasız! (*İkinci Keman*)[1]

Ama eli kocaman, soğuk, boğum boğum, tırnakları kısa, küt. Küçük kadife bir el değil, içini çeken, bırakan kendini – baygın düşüp ölüyor; bir kez daha kendinden geçmesi için yeniden diriltilmesi gerek. (*İkinci Keman)*

Ne istiyorum ben, diye düşündü. Gerçekten, dünyada her şeyden çok ne istiyorum? Bir dilek yüzüğüm ya da Ali Baba'nın lambası olsa – yok, Ali Baba değildi – şeydi – ah, ne önemi vardı. Tut ki biri geldi... "En büyük dileğini yerine getirmek için geldim." Kabarık, küçük bir yaratık gördü, belli belirsiz, bir asanın üstünde parlak yaldızlı kâğıttan bir yıldız – bir okul perisi... Ne desem? Mutfak soğuktu, soğuk ve loş. Musluk yavaş yavaş damlıyordu, su yarı-donmuş gibi... (*İkinci Keman)*

Miss Todd'la Miss Hopper, ikinci kemanlardı. Miss Bray ise violaydı.

[1] Katherine Mansfield'in *İkinci Keman* adlı öyküsünden. (Ç.N.)

Öğle çanları çaldı –kimileri kadife yumuşaklığında, kimileri yorgun, kimileri kederli, birisi de sabırsız–, ötekilerin üstünde tiz ve hızlı, gençlik dolu bir çan. Tam bana göre, diye düşündü adam neşeyle.

Külkedisi

Ah, ablalarım –benim güzel, tavuskuşu-gururlu ablalarım– siz Prens'in balosunda dans ederken, soğuk küllerin yanında, küçük süpürgemle oturan bana acıyım. Ama niçin Peri, araba, tüyler, cam ayakkabıları masal da, öykünün geri kalan tümü derinden gerçek? Yazgı, sanırım – yazgı. Böyle olması gerekiyordu. Bu gibi şeyler böyle olur. *La Réponse:* Zavallı yaşlı kız – elbet çok üzülüyor onun için, ama başbelası oluyor sonunda – olmuyor mu? Bundan kurtulmanın yolu yok.

Birlikte yatağa girdiklerinde, kadının ayakları, bütün gün kardeşlerinden ayrı düşmüş küçük kedi yavruları gibi, onun ayaklarıyla buluşmaya koştular. Önce birbirlerini kovaladılar, oynaştılar, usulca birbirlerini dürtüklediler. Sonra da yerleşip kıvrıldılar (sıcak bir ocakbaşı halısının üstünde kıvrılmış kedi yavruları gibi), yorganın altında birbirlerine dolandılar, uykuya daldılar.

Dart Bogey, sineği kurtarmak için süt kavanozunun içine atlamaya niyetliymiş gibi.

Masalsı ateş, efsunlu bir geyiğin duyargaları gibi, iki kol halinde yükseliyordu.

Anton Çehov'un mektupları

"Burada da *her zamanki* gibi, sert havayla karşılaştı."

"Salt dışsal nedenler, insanı kendine karşı hak tanımaz, kuşkulu, sağlıksızca duyarlı kılmaya yeter."

"Erkeklere, 'Meleğim' demek, başlarına vura vura 'Aptal' olduklarını söylemekten daha iyidir; melekten çok, aptal olsalar da."

"Yanımda, ölüme yakın insanlar, ben yanlarındayken, konuştukları, gülüp ağladıkları zaman, tuhaf duyumsamışımdır kendimi hep; ama burada, gülen, şakalaşan ya da kendisine okunan öykülerimi dinleyen bu kör kadını verandada görünce, bana garip görünen, onun ölmekte oluşu değil, bi-

zim kendi ölümümüzü duyumsamayışımız, hiç ölmeyecekmişiz gibi öyküler yazmamız."

"Benim işim yalnızca yetenekli olmak, yani kişiler üstüne önemli sözlerin nasıl ayırt edileceğini bilmek, onların dilini konuşmaktır!"

"Rengimizi çok az belli etmemiz, çok güçlü bir biçimde belli etmemizden daha iyidir."

"Anlaşılmaz bir meydan okuma dürtüsü egemen oldu bana – Karadeniz'in ortasında yatan denize girmeme yol açan, beni sayısı hiç de azımsanamayacak davranışlara itti."

"Dünyada, uykusu gelince insanın uyumasından daha büyük bir zevk yoktur."

"Yolculuk ederken insan tam anlamıyla yalnız olmalıdır. Bir sandalyede ya da bir odada insanın düşünceyle baş başa olma başkalarıyla birlikte olmasından çok daha ilginçtir."

"Demek öykümü beğendiniz? Neyse, şükür Tanrı'ya! Son zamanlarda aşırı kuşkulu, tedirgin biri oldum. Sürekli olarak pantolonumun berbat olduğunu; istediğim gibi yazamadığımı, hastalarıma yanlış tozlar verdiğimi kuruyorum. Bir çeşit özel nevroz olmalı bu."

"Tolstoy, insanlığın ölümsüzlüğünü yadsıyor, ama Tanrım, bunda ne denli kişisel olan şey var! Önceki gün 'Sonrası'nı okudum. Öldürdü beni. Ama –o küçümsediğim – 'Bir Vali Karısına Mektuplar'dan daha aptalca, daha ağır."

"Nuh'un üç oğlu vardı: Sam, Ham, Yafet. Ham, yalnızca babasının bir sarhoş olduğunun ayrımına vardı; onun bir dâhi olduğunu, bir gemi yaparak dünyayı kurtardığını gözardı etti. Yazarlar öykünmemeli, Ham, bunu unutma."

"Apaçık bir itiraf: 'Ben günahkârım, ben günahkârım, ben günahkârım.' Öylesine bir gurur ki beni tedirgin ediyor."

"Tolstoy! Bugünlerde bir insan değil, bir üstün-insan, bir Jüpiter."

"Buradan uzakta, çok uzakta, insanlar çok iyi görünüyor; doğal bir şey bu, çünkü ülke içinde uzaklara gitmekle insanlardan değil, kendi boş gururumuzdan kaçıyoruz; kasabada insanlar arasında hakça olmayan, ölçüye sığmaz bir biçimde etkin olan bir boş gururdan. İlkbahara baktıkça; öte dünyada cennet olsa diye korkunç bir özlem duydum. Gerçekten de,

bazı anlar öylesine mutlu oluyorum ki, batıl inanca uyarak kendime çekidüzen veriyor, mutlulukla kazandığım Avustralya'dan bir gün beni sürüp çıkaracak alacaklılarımı anımsatıyorum kendime."

"Üzgün ya da şanssız insanları betimlerken, insanların yüreklerine dokunmak isterseniz, daha soğuk olmaya çalışın; bu onların acılarına bir art-alan sağlar; acıları bu art-alanda daha keskin bir kabartma olarak belirir."

"Tek kuruşum bile yok, ama buna şu açıdan bakıyorum: Zengin adam çok parası olan değil, bu erken ilkbaharın bize verdiği göz kamaştırıcı çevrede yaşama olanakları olan kişidir."

"Öyküleriniz için ağlayıp sızlayabilir, kahramanlarınızla birlikte acı çekebilirsiniz, ama kanımca insan bunu, okuyucunun ayrımına varmayacağı bir biçimde yapmalıdır. Etki ne denli nesnel olursa, o denli güçlü olur."

"İnsan Tolstoy'un 'Anna Karenina'sını düşününce, Turgenyev'in bütün o kışkırtıcı omuzlu genç kadınları siliniyor, bir hiç oluyorlar."

"Doğanın betimlemeleri güzel, ama sanırım, bu tür betimlemelerin ölçüsünü çoktan kaçırdık, başka bir şeye gereksinimimiz var."

"İçimde bir şey karşı çıkıyor: İnsan sevgisinin elektriğiyle ısısında erdemden ve etyemezlikten daha büyük bir şey olduğunu söylüyor bana."

"Buruk bir şey istiyorum, rasgele bir duygu değil bu, çünkü çevremdeki insanlarda da aynı ruh durumunun ayrımına varıyorum. Sanki tümü de âşık olmuşlar, sonra aşkın dışında kalmışlar da, şimdi oyalanacak yeni bir şey arıyorlarmış gibi."

"Yazmak zorunda olduğum düşüncesi bir an bile bırakmıyor beni."

"Kanımca, doğaya yakınlık, aylaklık, mutluluğun temel öğeleridir; onlarsız mutluluk olanaksızdır."

"Trende ya da gemide Nietzsche gibi bir filozofla karşılaşmak, bütün bir geceyi onunla konuşarak geçirmek isterdim."

Ben de isterdim, dostum!

"Romanın amacı [*Sienkiewicz'in bir romanı*] burjuvaziyi yatıştırarak altın düşleri içinde uyutmaktır. Karına bağlı ol, dua

kitabını onunla birlikte oku, para biriktir, sporu sev; bu dünyada da, öbür dünyada da her şeyin yolunda gider. Burjuvazi, sözümona pratik tiplere, mutlu sonla biten romanlara pek düşkündür. Çünkü bunların, onu, insanın hem sermaye yaratabileceği, hem de masumluğunu koruyabileceği; bir hayvan, ama aynı zamanda mutlu olabileceği düşüncesiyle, yatıştırılabilir."

"Bir erkek, nişanlısını ya da metresini dilediği kadar kandırabilir; sevdiği kadının gözünde, bir eşek, filozof geçinebilir; ama sıra insanın kendi kızına gelince, iş değişir."

"Günde altı kez yemek yemem gerektiğini söylüyorlar bana, onların kanısınca, çok az yediğimi sandıkları için kızıyorlar bana."

"Kahramanlarımın kasvetli olduğundan yakınıyorsunuz – ne yazık! Benim suçum değil bu. Benim istemim dışında oluyor; hem sonra, yazarken kasvetli bir biçimde yazıyormuşum gibi gelmiyor bana."

"Kışları, geçirecek bir yerim olsun diye para biriktireceğim. Sürekli otel odalarında dolaşmak, otel kapıcıları, rasgele yemek yemek gibi şeyler düşünmek imgelemimi ürkütüyor."

"Aile yaşamının en önemli itici gücü, sevgi, cinsel çekicilik, bir beden olmak; geri kalan her şey sıkıcı, güvenilmezdir, hesaplarımızı ne denli zekice yapsak da."

"Evlilik salt aşk için ilginçtir; bir kızla salt iyi olduğu için evlenmek, pazardan, istenmeyen bir şeyi salt iyi olduğu için satın almak gibidir."

Karşılaştır: "Ucuz bir şeyler satın aldım: *İstenmeyen* bir şey ucuz olabilirmiş gibi." (Crabb Robinson, 26 Haziran, 1820)

"Başarılarla başarısızlıklar için kaygılanmayı hemen şimdi kesin olarak bir yana bırak. Bunun seni ilgilendirmesine izin verme. Senin görevin, düzenli olarak, gün gün tam bir dinginlik içinde çalışmak, kaçınılmaz hatalara, başarısızlıklara hazır olmak – perdenin kaç kez açıldığını bırak başkaları saysın."

"İnsanların çok büyük bir çoğunluğu sinirlidir, çoğu acı çeker, küçük bir bölüğü de keskin acı çeker; insanların –sokaklarda, evlerde– üstlerini başlarını yırttıklarını, saçlarını başlarını yolduklarını gördünüz mü hiç? Acı, yaşamda dile getirildiği gibi dile getirilmelidir; yani, kollarla bacaklarla değil, sesin tonu ve anlatımla; el kol devinimleriyle değil, incelikle."

Çok, soğuk bir yerde olmaktansa, çok sıcak bir yerde olmayı yeğ tutarım hep. Ama beni çok fazla seven insanlarla olmaktansa, çok az seven insanlarla birlikte olmayı yeğlerim.

"Yatağını yaptı," dedi Belle – "İçinde yatmalı." Öyleyse bu durumda 'ıiçbir güçlük olmayacak, diye düşündüm minnetle – tam tersine. İkisinin de yapmayı özledikleri şeyin bu olduğunu umuyordum...

Kuzey Afrika. Tüm vadi küçük ak zambaklara boğulmuş. Böyle bir şey görmemişsinizdir hiç! Bana öylesine ülkemi özletiyorlar ki tıpkı Selfridge's'dekiler gibi kokuyorlar.

Souvent j'ait dit à mon mari: Nous en prenons un? Et il me dit: Ah, non, non, ma pauvre femme. Notre petit moment pour jouer est passé. Je ne peux rien faire que de rester dans une chaise en faisant des grimaces, et ça fait trembler plus que a ne fait rire un petit enfant.[1]

Dr. Johnson'u okuduğum zaman, onunla aynı masada oturan küçük bir kız gibi duyumsuyorum kendimi. Gözlerim kocaman kocaman açılıyor. Yalnızca dinlemiyorum; *alabildiğine* içime alıyorum onu.

Böylece, orada oturmuş, mektupları yakıyordu; alevlerin üstüne her demeti attığında, kocaman gölgesi karşısındaki duvarda sıçrıyordu. Öyle, kaskatı, dimdik otururken, kurban alevinde dizlerini ısıtan korkunç, eski bir tanrıya benziyordu.

"Sence olağanüstü olmaz mıydı," dedi, "insanın her şeyi anlatabileceği bir kişinin olması?" Öne eğildi, fincanını bıraktı, ama kaşığıyla fincan tabağına dokunarak öne eğik kaldı. Başını kaldırıp baktı: "Yoksa, çocukça mı davranıyorum? Böyle bir şey istemek saçmalık mı? Gene de," gülümseyerek geriye yaslandı, "çocukça da olsa – ne olağanüstü olurdu – bu kimseden, bu biricik kimseden hiçbir şey saklamak zorunda olmadığını duymak. Ne olağanüstü bir mutluluk olurdu bu!" diye bağırdı birden. "Yaşamı öyle bir duruma getirirdi ki..."

[1] (Fr.) Kocama çok söyledim: Bir tane alalım mı? Yo, yo, zavallı kadınım, bizim oyun çağımız geçti. Ben sandalyede oturup yüzümü gözümü oynatmaktan başka bir şey yapamıyorum. Bu da bir küçük çocuğu güldürmez, olsa olsa korkutur. Kafalarına vurulmazsa, onları diri diri çuvallara doldurup denize atmaktan başka çare yok.

Ayağa kalktı, pencerenin yanına gitti, belirsizce dışarıya baktı, sonra gene arkasına döndü. Güldü, "Tuhaf şey," dedi, "ben her zaman olasılığa inanmışımdır – buna karşın – gerçeğe de inanmışımdır... R. ile beni al, örneğin." Burada kendini bir sandalyeye atıp arkasına yaslandı, hâlâ gülüyordu, ama gövdesi bitkin düşmüş gibi sandalyeye dayanmıştı. "Ona *her şeyi* anlatırım. Biliyorsun, biz... birçok insanlardan oldukça farklıyızdır. Demek istediğim –gülme– birbirimizi çok seviyoruz. Gerçekten, benim için dünyadaki tek insan o – gene de," gülmesini durdurmak istiyormuş gibi gözlerini yumup dudağını ısırdı: "Uğraşıyorum, elimden geldiğince uğraşıyorum – bir giz var, hep tek bir giz – hiçbir zaman söylenmeyen – eğlendiriyor bu beni." Sonra bir an kımıldamadan durdu...

Indoo Havası: Bir Düş

"Indoo havası diyebilirsiniz buna," dedi ufak tefek adam...

"Öyle mi... Niçin?" dedim, belli belirsiz.

Yanıt vermedi. Sandalın tahta aralarını kahverengi üstüpüyle beslerken arkası iki düğme gibi parladı.

Hava donuk, buharlıydı; açık denizde bir siyahlık vardı; kocaman dalgalar yinelenen tekdüze bir sesle kıyıya vuruyordu. Deniz yosunlarının üstünde iri, parlak çiğ damlaları duruyordu. Ufak tefek adamın çekici tak-tak vuruyordu.

L.M. horladı, başını geriye attı, ayaklarını ıslak kuma vurdu, yerinden kopmuş bir kaya parçasına tırmandı, birkaç deniz gelinciği yoldu, onları şapkasının içine tıktı, şapkayı kendinden uzaklaştırdı, küçümseyerek baktı, onları yeniden koparıp attı.

Baktım, bir kral gibi belirsiz duyumsadım kendimi.

"İstiridye tutmak için küreklerle kovalar işe yaramaz." Çekicini vurdu. Âşıkların kafalarına çekiçle sert bir darbe indirilmezse, onların diri diri çuvallara doldurulup denize atıldıklarını anlattı. Gri-kahverengi sıradan bir bahçe küreğiydi. L.M., canlarını kurtarmaya gitti, ama keyifli değil. Ağır, başı öne eğik, küreği yanına vura vura yürüyordu.

Yalnızdık. Bekçi göründü. Hep yan dururdu, keçe şapkası yandan kıvrık, bize yakın olan gözü bantlı. Ucu kıvrık piposu çenesinden aşağıya sarkıyordu.

"Merhaba, Missy!" diye seslendi bana. "Şurada bir gösteri yapsanıza bize."

Ufak tefek adam karşı çıktı. Deniz, yarı-donmuş bir jöle yığınını andırıyordu. Ufukta yüzyıllar devriliyormuş gibiydi.

"Hadi gelin, Missy!" diye haykırdı bekçi. Giysilerimi çıkardım, kıyıya yürüdüm, sulara gömüldüm. Eski bir rıhtımın kütüklerine tutunmaya çalıştım, tırnaklarımın içine balçık doldu, deniz içine çekti beni. Onlar durmuş, seyrediyorlardı.

Ansızın, karaya doğru sürüklenen bir Hindu'nun dimdik, kocaman sıska iskeleti belirdi. Yıpranmış pembe-beyaz basma hırkası iki yana açılmış, kaskatı kollarının çevresinde çırpınıyordu. Başında aynı kumaştan, kenarları saçaklı bir bez vardı. Beline dek yükselen kocaman çalı süpürgesinden ötürü dimdik duruyordu. "İmdat! İmdat!" diye bağırdım.

Kocaman, kırılmaz bir dalga onu kaldırıp yakına attı. Gölgesi, tozlu suyun yüzeyinde dümdüz uzanıyordu – basık bir kafa ile iki dev kol. Yayıldı, bir gülümsemeye dönüştü.

Yabancılar

Santayana'yı, pos bıyıklı, başına çok küçük gelen şapkası, eskiden kalma bir çözüp bir iliklediği bir frak, ufak tefek sarışın bir adam gibi gördüm. E.B.[1] kocaman siyah favorileriyle, ağır başlı bir beyefendi gibi görüyordu onu. Her neyse, orada karanlık bir tünelin ucundaydı, bize doğru geliyor ya da bizden uzaklaşıyordu. ...Büyüleyici bir konuya getirdi bizi. E.B.'nin yaşamında, benim hiç görmediğim (çok az) insanlar var, benimkindeyse, onu yalnızca adlarını işittiği sayısız insan var. Bize nasıl görünüyordu bu insanlar? Sonra, görülemeyecek denli uzaktaysalar bunların biriyle karşılaşmadan önce, bir imge oluşturmaya başlıyoruz kafamızda... Ne denli gerçektir bu imge? İnsanın bu yabancıyı öylesine iyi tanıması tuhaftır; öteki yerini almadan önce ne çok seyretmişsinizdir onu... Birisinin, "ilk izlenimini" –ötekine karşın– koruduğunu bile tasarlayabiliyorum.

Erkeklerle Kadınlar

"En iyi kadınlarla geçiniyorum."

Güldü, pastasını ufaladı.

[1] Esmer Bogey, yani J.M.M.

"Erkekler öylesine bilinmez ülke ki.
Hiçbir zaman anlayamam
Ne dediklerini, ne demek istediklerini ya da.
Sonra – ne bileyim, öylesine tuhaflar ki, bir sürü ıvır zıvır.
Böylece – bilmez misin! – *böylece*–
Ne demek istediğimi anlıyorsun, canım!"

"Kadınlarla çok daha kolay!
Güldü, manşonunu göğsüne bastırdı.
"İnsan sürekli gülümsemek zorunda değildir
Ne diyordum?
Bunca gevezelik yeter bir hiç üstüne.
Öyle bir erinç ki bu;
Bu zorlu günlerde, biliyorsun değil mi, canım?
İnsanın zihnine öylesine baskı yapıyorlar ki."

Arkadaşlık
Sevimli yeniyetmelerken daha
Lüle lüle saçlar, kadife kurdelelerle
Bir yavru kediyi paylaşırdık,
Minicik kadife parmaklı.
Öyle neşeli, öyle oyuncuydu ki;
Bir yün yumağı gibi sıçrardı
Benim kucağımdan senin omzuna–'
Ah, öyle küçücüktü ki.
Sıcacık – boyun eğer
"Yeter artık!" diye bağırdığımızda
Mırlayan bir tüy topu.
Ama, şimdi ben otuzumda
O otuz bir,
Kedimizin ne denli yabanıllaştığını
Görünce ürperiyorum.
Bir kaplandan bile büyük,
Gözleri alev saçıyor,
Pençeleri pırıl pırıl kılıçlar,
Bir zamanlar evcil olduğuna inanılabilir mi?
Al, götür onu, korkuyorum!

Ama o dingince bağırdı:
"Kitty-Mitty'ciğimiz o bizim.
Neden sevmiyorsun şimdi onu?"

Temmuz

KATHERINE MANSFIELD'İN
EZİYETLİ KISA SERÜVENİ:

Jamaica'dan gelen bir hekim
Dedi ki: "Bu kez ya onaracağım onu, ya da kıracağım.
Serum takacağım ona;
Dayanamazsa
Sıradaki ölü kaldırıcısını çağıracağım."
Locum tenens'ini, Doktor Byam,
Dedi ki: "Pekâlâ dostum, deneyeceğiz.
Çırağım ben çünkü,
Streptomisin şırıngalamakta,
Siam'da cerrahlık yaptım çünkü."

Hasta New Zealing'den seslendi.

Dedi ki: "Duygularıma aldırmayın lütfen,
İnanıyorsanız
Ağrının sürmeyeceğine
Burada yatıp gökyüzüne gülümseyeceğim."

Bu iki kana susamış adam
Beş milyon akıttılar içime, sonra on,
Ama gördüler ki strepto
Ansızın yürümüş
Ayaklarına yürümüş – en kötü şey oldu o zaman.

Her gün rastlayabilirsiniz ona
Hampstead High Street'te bir başına
Dört tekerlekli bir arabada
Ciyak ciyak bir ıslıkla;
Elleri görüyor şimdi ayaklarının işini.

20 Temmuz – Sakın!

1 Ağustos – Sakın!

Yalnızca onda biri bile kök salsa, geleceğin fidelerini dikmek bir zevk.

Eylül 1919'da Katherine San Remo'ya gitti. Birkaç hafta sonra da, yakındaki Ospedaletti'de küçük bir döşeli kulübe kiraladı – bir casetta. San Remo'da onunla birlikteydim, ama L.M. ile Casetta'ya yerleşir yerleşmez, İngiltere'ye, işimin başına The Athenaeum*'un editörlüğüne döndüm. Katherine, bir süre çok mutluydu; ama sonra hastalık, soyutlanmışlık, denizin bitip tükenmez uğultusu onda çöküntüye yol açtı.*

Bir tarife: Wingley Pudingi.

Cam bir tabağı kremayla doldurun, sonra onu yere bırakıp dışarı çıkın, kapıyı kapatıp *beni* odada yalnız bırakarak.

Wing

Bayan Nightingale: Bir Düş.

Kasım – İki yanında, üstünden kocaman ağaçların sarktığı yüksek demir parmaklıkların sıralandığı yoldan karanlık bir tepeye doğru yürüyormuşum. Bir ebeyi, Bayan Nightingale'i arıyormuşum. Yalınayak, başına bir mendil bağlanmış küçük bir kız tıpış tıpış geldi, soğuk elini avucuma koydu; bana yol gösterecekti.

Bir bakkaldan bir ışık sızıyordu. İçeride, güzel, sarışın; öfkeli bir genç kadın, tepeden yukarı, sağa yöneltiyor beni.

"*Bana* inanmalıydınız," dedi küçük kız, sonra tırnaklarını avucuma batırdı. Karşıda, üstüne yazısız bir duyuru yapıştırılmış, kocaman bir duvar yükseliyordu. Ev buydu. Alçak tavanlı bir odada, bir masanın başında, dizlerine sarılı-siyahlı bir battaniye örtülmüş bir kocakarı oturuyordu. Başında gri bir mendil vardı. Yanında, masanın üstünde, içi soğan dolu bir kavanoz, bir de çatal duruyordu. Anlattım. Anneme gelecekti. Çok zayıftı annem: En büyük kızı otuz bir yaşındaydı, üstelik kalp hastalığı vardı. "Ne olur hemen gelin."

"İltisak var mı?" diye mırıldandı yaşlı kadın, mızrak gibi bir çatalı bir soğana batırdı, yedi, burnunu ovuşturdu.

"Evet, var," –ellerimi göğsüme koydum– "birçok çeşitli iltisak var."

"Bak, bu kötü, bu çok kötü," dedi yaşlı cadı, dizilerindeki örtüyü yukarı çekerek; öyle ki, kenarından dört köşe ayaklarını gördüm. "Ama gelemem. Saat dörtte bir doğumum var."

Tam o sırada, sağlıklı, güzel bir genç kadın, bir çıkınla içeri girdi. Ebenin yanına oturup anlattı: "Jinnie doğurdu bile." Çabuk çabuk çıkını açtı: Yuvarlak gözlü yeni doğmuş bir bebek kucağına düşüverdi. Küçük kızın sevincini yanı başımda duydum – bir çeşit ürperti. Genç kadın kızardı, sesini alçalttı. "Onu..." yıkamayı anlatacak çok *özel tıbbi* bir sözcük bulmak için durdu, "bir şişe İngiliz suyuyla banyo ettirdim," dedi. "Ama daha tam geçmedi."

Bayan Nightingale, beni arkadaşına, evinin önünde pembe bir ışık yanan set üstünde oturan Madame Leger'ye gönderdi. Gittim. Evlerin bulunduğu set, ay ışığında beyaz ve grimaviydi, yol boyunca kara çamlar vardı. İnce, pembe ışığı gördüm. Ama tam o sırada arkamda bir çıtırtı duydum, küçük kız, soluk soluğa, kollarında kocaman siyah bir çanta sürüklüyordu. "Bayan Nightingale diyor ki, bunu unutmuşsunuz."

Böylece ebe ben olmuştum. Yürürken düşünüyordum: "Gidip zavallıcığa bir bakayım. Ama daha epeyce vakti var."

Bir dizi başka dizeyle birlikte "J.M.M.'ye Mektuplar"*da, (s. 427) basılmış olan aşağıdaki dizeler, 4 Aralık 1919'da bana gönderilen bir mektuba ilişikti. Şöyle yazıyordu:*

Canım benim, beni mutlu etmek istiyorduysan
Bunun yolunu bulmuşsun.
Mektup yaz bana. Beni nasıl sarsıyor,
Heyecanlandırıyor gün boyu

Aşkımızla. Gülüşünü işitiyorum.
Küçük gülüşler! Bakışını görüyorum.
Peri masalları kitabını kapatırken
"Onlar ermiş muradına."

İş hiçbir şey değil, bir zevkti
Her aptal sözcük

Bir peri ölçüsüne uyarak dans eden,
Minik, şakıyan bir kuşun çaldığı.

Bütün bu sevgi – çok seyrek bulunan
Bir şarabı tatmışım gibi–
Düş kurup boşa harcamışım,
Salt haberler iyi diye.

Para saymanın eziyeti nerede
Küçük kraliçem
Salonda oturmuş bal yerken,
Güzeller güzeli.

Seni öyle seviyorum ki! Daha iyisin şimdi
Ayrı düşmemizin önemi var mı?
Ah bu mektuptaki sevi–
Duy onu, yürek gibi çarpıyor

"Sana tapıyorum," diye çarpıyor
Şimdi ve sonsuza dek
Karşında dururken bak bana,
Dilediğince mutlu.

Üzülme, yalnız kalma.
O ürkütücü korkuları sil at.
Geldiklerinde
İki yıldır nasıl acı çektiğimi anımsa yalnızca.

Canım benim, acı çekmek zorunda kalırsan
"Benim acım onun acısı olmalı," diye düşün.
"Yarın üzgün olacak!" diye düşün.
Sonra – gene gülümset beni!

Et Après

Son soluğu tükenince,
O pinti ölüm
Son pırıltıyı silince gözlerinden
Adam çekildi

Tüm dünyayı şaşkınlığa düşürerek
Bu esinlenmiş, tutkuyla yanan
Özveri şiirlerini yazdı.
Şöyle dedi dünya:
O ölü
(Gömülü)
Olmasaydı
Hiçbir zaman yazamazdı onları.
Hoşnut etmesi güç biriydi *O*.
Ayrılmaları daha iyi oldu,
Yüreğine oturan taş
Yuvarlandı
Kendine geldi şimdi
Tek başına

Ölüm

15 Aralık, 1919 – Yatağa yattıktan sonra, kendimi "bırakmamın" nedenini anladım. İşlemeyen bir yürekle ayakta durma çabası. Ciğerlerimle hiç ilişiği yok. Umutsuzluğum yok oluverdi – tümüyle yok oluverdi. Hava güzeldi. Her sabah güneş içeri giriyor, duvara altın ışık dörtgenleri çiziyordu. Yatağımdan ipek gibi bir gökyüzüne bakıyordum. Gün ağır ağır, bir çiçek gibi açıldı, ağır ağır kapanıncaya dek güneşi uzun uzun içinde tuttu, Sonra sıla özlemim yok oldu. Yalnızca İngiltere'ye dönmek istememekle kalmıyordum; İtalya'yı sevmeye başlamıştım: İtalya düşüncesini – güneşi – çok sıcak olduğu zaman bile hep güneşi – içinde ısınmayı sevdiğim o bir çeşit bütünlüğü.

Birkaç gün sonra, *benim* iç kapayıcı mektuplarıma yanıt olarak J.'nin mektupları gelmeye başladı. Bir dizi mektup. Ben çöküntüde olunca, *O* da çöküntüye giriyordu, ama benim için değil. Şu konularda yazmaya başladı: 1. *O*na verdiğim acı; onun acısı, *onun* sinirleri sicimden ya da çelikten yapılmamıştı, sonuç *onun* için acıydı. 2. Durmadan parasızlıktan yakınması. Hiç parası yoktu: "Ağır borca girme" olanağı yoktu. "Bildiğin gibi, iflas etmiş durumdayım." "Biliyorum, duygusuzluk gibi geliyor." "Göz göze gelemiyorum onunla." Bu mektuplar, özellikle parayla ilgili olanlar, aramızda büyü-

yen bir şeye bıçak gibi saplandı. En azından, durumu benim için sonsuza dek değiştirdi bu mektuplar. İki yıldır o güne değin hiç bilmediği bir ilişkiye doğru sürükleniyorduk. Birbirimize karşı çocuklar gibi davranıyorduk. Çocuklukları apaçık kanıtlanmış çocuklar, birbirine her şeyi anlatan, birbirlerine ait bir biçimde bağımlı. Eskiden, ben erkektim, o kadındı; ondan gerçek anlamda çaba göstermesi istenmiyordu. Gerçek anlamda "bakmamıştı" bana. İlk buluştuğumuzda, onu besleyen ben oldum, daha sonra (az çok) erkek arkadaşlar gibi davrandık birbirimize. Sonra bu hastalık – durmaksızın kötüye giden, beni bir kadına dönüştüren, ondan kendisini uzak tutmasını, benim uğruma bazı şeylere *katlanmasını* isteyişim. Olağanüstü bir biçimde kaldırdı bunu. Hastalığım çok işe yaradı; romantik bir hastalıktı çünkü ("romantik görünüş"e *alabildiğine* düşkündü). Hem sonra, ikimizin de "çocuk" oluşumuz, yaşamla sınırsızca oynama şansını veriyordu bize; yaşamak değil. Çocuk sevgisiydi bu. Evet, sanırım bu dünyanın gördüğü en olağanüstü, en sıcak sevgi: çok, ama çok seyrek görülen. Biz yaşadık bunu. Ama *arınmış* değildik. Öyle olsaydık, benimle gelmeyi göze alırdı. Bunu yapamadı. İkimizin burada kalabilmemiz için yeterli para kazanamayacak denli yorgun olduğunu söylemezdi. Bunun taşıdığı anlamla yüz yüze gelmeyi her zaman yadsıdı – az parayla iki yıl, ikimizin birlikte yalnız yaşamamız. Sen hastayken, bunun gerilimine dayanamazdım. Ama yalandı bu; aramızda her şeyin yolunda gitmediğinin itirafıydı. Her zaman biliyordum bunu. Gene de, sürdürüyordum oyunu. Gerçekten, ekimde bile sıkı sıkı tutunuyordum ona – hâlâ çocuktum – kurtuluşumuzu İngiltere'de, kırda bir ev gibi görüyordum, *en geç gelecek mayısta,* bir daha ayrılmamacasına. Mektuplar tümüne son verdim. Yalnızca mektuplar *mıydı?* Bir şeyi daha unutmamalıyım.

Bütün bu iki yıl boyunca ölüm korkusu bir saplantıydı bende. Bu korku büyüdü, büyüdü, kocaman oldu, bunca sıkı tutunmamın nedeni bu sanırım: On gün önce geçti, aldırmıyorum artık. Hiç ilgilendirmiyor beni... Yaşam ha varmış ha yokmuş. Buydu sanırım, *bir de* mektuplar belki. Çocuksu sevgim geçti – İngiltere'de yaşama isteğim geçti. İlle de onunla birlikte yaşamak istemiyorum. Ayarlanabilseydi, is-

terdim – ama özveri yok, lütfen. "Küçük sevgilisi" olmaya gelince, düşünülemez bu: Çalışmak istiyorum burada – L.M.' nin yerine iyi bir kadın bulmak, hepsi bu. Hepsi mi? Evet, hepsi. Ben anne oldum artık. İnsanlar *umurumda* bile değil. Jack'i her zaman seveceğim, onun karısı olacağım, ama o acıya – sevince – o yılların tatlı çılgınlığına dönemem artık. O tür sevgi benden geçti. Yaşam ha varmış, ha yokmuş.

Burada bir düşü anlatmalıyım. İlk gece yatağa yattığımda, yani yatakta geçirdiğim ilk günün sonunda, uykuya dalmıştım. Birden, bütün bedenimin *parçalandığını* duyumsadım. Korkunç bir sarsıntıyla parçalanıyordu – bir yer sarsıntısı – parçalandı, sonra cam gibi kırıldı. Uzun, korkunç bir. ürperme anlıyorsunuz, değil mi – omurgam, kemiklerim, her yanım sarsılıyordu. Kulaklarımda hafif, karmakarışık bir uğultu, kırık cam gibi, yeşilimsi bir parlaklık duygusu. Uyanınca, şiddetli bir yer sarsıntısı olduğunu sandım. Ama her şey kımıltısızdı. Yavaş yavaş bir inanç uyandı içimde – o düşte ölmüştüm ben.[1] Şimdi yaşamayı sürdüreceğim – aylar, haftalar, günler ya da saatler boyu. Zaman yok. O düşte öldüm ben. Ölümün düşmanı olan, o titreyen, öylesine direngen olan *ruh* silkilip atılmıştı içimden. Ölü bir kadınım ben (15 Aralık, 1919), ama *hiç umursamıyorum.* Umursamaktan vazgeçtiğini bilmek başkalarını avutabilir; ama buna inanmazlar, böyle bir şey başıma gelmezden önce ben de inanmıyordum. Ah, nasıl da sımsıkı yakalamıştı beni. Yaşama nasıl *tapıyor,* ölümden nasıl *korkuyordım!*

Kitaplarımı yazmak, Jack ile mutlu bir zaman geçirmek isterdim (pek de inanmıyorum buna), güneşli bir yerde Lawrence'ı görmek; menekşeler –çeşit çeşit çiçekler– toplamak. Yığınla şey yapmak isterdim, gerçekten. Ama bunları yapmasam da tasalanmıyorum... o derin, yalın sevgi *yok.* Onu sınayıncaya dek vardı yalnızca. Sonra ne zaman çağırsam, Jack beni [*okunmuyor*] – beni işitmek yaralıyordu onu çünkü – oyununu bozuyor, evdeki her şeyi çarpıtıyordum... Bütün bunlar ne denli açık seçik! Hemen, trajik bir kişi olarak, ona meydan okuyor ya da meydan okumakla korkutuyordum (evet, gerçeğin ta kendisi bu), gerçek açığa çıkmıştı. *Tüm* bu trajediyi is-

[1] "O düşte ölmüştüm ben," diye sona eren bu paragrafın karşısına, "Önemli! İtiraflar için," diye yazılı.

teyen aslında oydu. Bunu bölüşmek korkutucu bir darbe olmalıydı... Bittiğine seviniyorum. Geri gelmesini istemezdim.

Dürüstlük (neden?) yaşamın, sevginin, ölümün ötesinde kişinin değerlendirdiği tek şey. Tek kalıcı şey o. Siz, ey benden sonra gelenler, inanır mısınız buna? *Sonunda, sahip olmaya değen* tek şey, *gerçek:* sevgiden daha heyecan verici, daha sevinçli, daha tutkulu. Gerçek bitmez. Başka her şey biter oysa. En azından, ben yaşamımın geri kalanını ona, yalnızca ona adıyorum.

Bu konuda uzun, upuzun bir öykü yazmak, adını da "Yaşama Son Sözcükler" koymak isterdim. Mutlaka yazılmalı bu öykü. Başka bir öykü de NEFRET konusunda.

Aralık – Son zamanlarda sık sık oluyor bu: Gece uyumak için yatağa yanığımda, uykulu olacak yerde, daha uyanık duyumsuyorum kendimi; burada, yatakta yatarken ya gerçek yaşamdan sahneler ya da düşsel sahneleri yeniden yaşıyorum. Bunların neredeyse sanrı olduklarını söylemek abartma olmaz: Olağanüstü canlılar. Sağ yanıma yatıp sol elimi dua ediyormuş gibi alnıma koyuyorum. Duruma bu *yol açıyormuş* gibi görünüyor. Sonra, örneğin, saat akşamın 10.30'u oluyor, okyanus ortasında büyük bir yolcu gemisinde... İnsanlar, bayanlar kabininden ayrılıyorlar yavaş yavaş. Babam başını içeri uzatıp, "İçinizde, yatmadan önce bir yürüyüş yapmak isteyen var mı?" diye soruyor. "Üst güverte çok güzel." Böyle başlıyor. *Orada*'yım. Ayrıntılar: Eldivenlerini ovan babam, soğuk hava – *gece* havası, her şeyin biçimi, pirinç kauçuk basamakların duyumsanışı. Sonra güverte – puro yakarken duraklama, ay ışığında her şeyin görünümü, geminin *şaşmaz* uğultusu, güvertede birinci kaptan, kampanalar, kamarot, elinde bir tepsi, pirinç kaplama yüksek eşiği aşarak sigara salonuna gidiyor... Bütün bunlar çok daha gerçek, çok daha ayrıntılı, yaşamın kendisinden daha zengin. İnanıyorum sürdürebileceğime... *Sonu* yok.

Her şey için yapabilirim bunu. Kişiler yok yalnızca. Ben de yokum orada, kişi olarak. İnsanlar yalnızca sessizliğin bir parçası, görüntünün *değil* – ondan çok daha değişik – *taslağın* bir parçası. Bunu her zaman bir ölçüde yapabilirdim, ama

yalnızca gerçekten hasta olduğumdan, bu –nasıl söylesem?– teselli mükâfatı verildi bana. Tanrım, olağanüstü bir şey bu.

Bazı kişileri çağırabiliyorum – Doktor S.'yi örneğin. Sonra, J.'ye ya da R.'ye, "Bugün çok güzel görünüyordu," dediğimi anımsıyorum. Ne dediğimi bilmiyorum. Ama onu böyle çağırıp "iletişim" içinde gördüğüm zaman, olağanüstü *güzel oluyor.* Her şeyiyle çıkageliyor gene, tüm ayrıntılarıyla, başparmaklarının biçimine, gözlüğünün üstünden bakışına, yazarken dudaklarının aldığı biçime, özellikle de, şırıngaya iğne takışıyla ilintili olan her şeye varıncaya dek... Bütün bunları kendi istemimle *yeniden yaşıyorum.*

Jack'le yaşamımı yeniden yaşamaya istekli değilim. Aklıma sığmıyor. O yaşamın bulunduğu yerde yalnızca bir boşluk var şimdi. Onunla birlikte gelecek –şimdiki zaman– yaşam yok. Yaşanması gerekiyordu. Hiçbir şey yok içinde. Bir şey durdu – bir duvar yükseldi; oraya gitmeyi istemek için çok erken. Bekle, biraz eskisin, duygusu bu. Hiç merak etmiyorum; yasa bürünmeye hiç niyetim yok.

İnsan böylesine korkmasaydı –neden korkayım ki? Bloomsbury *et Cie* tarafından okunmayacak ki bu– bir çocuğumuz –bir aşk çocuğu– olduğunu, ama öldüğünü söylerdim. Başka çocuklarımız olabilir, ama *o çocuk* değil.

"Çocuğunuz var mı?" diye sordu, ben geceliğimle boğuşurken, stetoskopunu çıkararak.

"Hayır. Çocuğum yok."

Ona birkaç gün öncesine kadar beş buçuk yaşında, cinsiyeti belirsiz küçük bir çocuğum olduğunu söyleseydim ne derdi acaba? Kimi günler bir oğlandı. İki yıl var ki, çoğu kez küçük bir kızdı.

Hotspur. IV. Henry, II. Perde, III. Sahne. "*But I tell you, my lord fool, out of this nettle, danger, we pluck this flower, safely.*"[1]

Banyoda

Banyoya uzanıp pelteleşmiş yaşlı bedeninin üstüne usul usul su fışıldatmak hoşuna gidiyordu. Orada, kolları yanlarında, bacakları dümdüz, uzanmış yatarken, "Tıpkı böyle ola-

[1] "Ama size şöyle söyleyeyim, budala efendim, zararlı ısırganların arasından güvenlik çiçeğini koparıyoruz." (Ç.N.)

cağım. Tabutun içine böyle yerleştirecekler beni," diye düşündü. Gözlerini dikmiş, kendine bakarken, İnsanların tabutlara uyacak biçiminde –tabut biçiminde– yaratıldığı korkunç bir gerçek gibi göründü ona. Tam o sırada, ıslak, parlak ayak parmaklarını gördü, küvetin ucuna sıkışmış. Alabildiğine neşeli, yazgılarının bilincine varmamış görünüyorlardı. Tümü de bir sıraya dizilmiş, gülümsüyormuş gibiydiler, gerçekten de. Ufacık, küçümencik ayak parmakları. "Ah!" dedi, süngeri avucunda acıklı bir biçimde sıkarak.

Gizli Çiçekler

Sevgi bir ışık mı benim için? Sürekli bir ışık,
Bir lamba, solgun gölünde,
Eski sevda kitapları üstüne düş kurduğum?
Bir parıltı, uzaklardan, karanlık bir dağdan aşağı,
Bana doğru gelen bir fener mi, ya da?
Sevgim bir yıldız mı? Ne yazık! Öylesine yüksek
Öylesine soğuk ve parlak!

Ateş dansı. Sevgim kırmızı, gözü pek

Bir ateş mi, alacakaranlık boyunca sıçrayan
Yok, hayır, korkardım ondan. Çabuk, sabırsız bir sevgi için
Fazla soğuğum. Şu taçyaprakları üstünde, boynunu büken
Altın bir parıltı var.
Daha gerçekten benim, isteğime daha uygun.

Taçyaprakları kapanıyor. Güneş unutmuş onları.
Gölgeli bir koruda büyüyorlar
Karanlık ağaçların bir öne bir arkaya salındığı.
Ben düşümü düşlediğimde,
Kim seyredecek parıltılarını? Ah sevgilim, bul onları,
Bir bir topla benim için.

Aralık – Kesinlikle insanlardan daha çok şey biliyorum: Daha çok acı çektim, daha çok şeye katlandım. Nasıl mutlu olmak istediklerini biliyorum,' sevecen bir ortam, korkutucu olmayan bir *iklimin* ne denli değerli olduğunu da biliyorum. Niçin bunu aklımda tutmaya çalışmıyorum, niçin bahçemi

ekip biçmeye çalışmıyorum? Yabancılar arasında, yabancı bir yere iniyorum şimdi. Kendimi gerçek bir kişisel güç gibi duyurmayı başaramaz mıyım? (Niçin yapmalısın bunu?) Ah, *yapmam gerek.* Onların bilmediği yaşantılarım oldu. C.'nin *obiter dictum*'unu şimdiye dek öğrenmiş olmalıyım – ne doğru olabilir bu. Doğru *olmalı* da.

Aşağıdaki italikler Katherine'indir. Casetta'da Çehov'un yaşantısını yaşadığı anlamına gelmektedir bu.

"Öksürüğüm oldukça düzeldi. Şişmanladığımı söylüyorlar, ama geçen gün az kalsın yere düşüyordum; bir an ölüyorum sandım. Yol boyunca, komşumuz prensle birlikte yürüyor, konuşuyordum. Ansızın göğsümde bir şey kırılmış gibi oldu. Bir *sıcaklık* duydum; soluğum tıkandı. Kulaklarım çınlıyordu; uzun zamandır çarpıntım olduğunu anımsadım; 'Bunların bir anlamı olmalı,' diye düşündüm. Çabucak ziyaretçilerin oturdukları verandaya gittim; tek düşüncem, yabancıların önünde düşüp ölmenin yakışık almayacağıydı, ama odama gidip biraz su içtim, kendime geldim."

(Çehov'un mektupları: *21 Nisan 1894*)

"Yerinden sökülüp başka yere dikilen bir ağaç durumundayım; kök salmakla kurumaya başlamak arasında duraksayan bir ağaç." (Çehov'un mektupları: *10 Şubat 1900*). Ben de tıpkı böyleyim.

"Buranın tereyağını yiyemiyorum. Sindirim sistemimin umarsızca bozuk olduğu apaçık. Bunu oruçtan başka hiçbir şey onduramaz –yani hiçbir şey yememek– böylece sona erer. Nefes darlığının tek ilacı devinmemektir." (Çehov'un mektupları: 28 *Haziran 1904)* Burada satırların arasını kim okuyabilir? Ben, en azından. K.M.

Aciz asalaklar

Seyrek olarak bir arada görülürler. Kural olarak, birbirinin varlığı olarak göründüklerinin öylesine bilincinde değildirler ki, insan, bir asalağın, bir başka asalak için gerçekten görünmez olduğuna inanacak gibi olur. Yıllardır aynı kahve-

ye giderler, aynı stüdyo partilerine katılırlar, aynı lokantalarda yemek yerler, bir masanın çevresinde aynı grupla birlikte oturabilirler, ama ötekiler gitmek için ayağa kalktıklarında, asalağın yolu, onların yoluyla – sağa doğru gidenlerin– ötekilerin –sola doğru gidenlerin– yoluyla aynıdır.

Bacak bacak üstüne atsın, ellerini dizinin üstüne koysun isterdim. Ama o sere serpe yayılmış, omuzları kamburlaşmış, elleri ceplerinde, gözlerini ayaklarına dikmiş. Arabanın kıvrık zemininde öylesine yassılmış, parmaklar içeri doğru bükülmüş, ayakkabılar, bilinmez hangi nedenle, deri değil – top madeninden.

En sevdiğim insanın öldüğünü,
Gömüldüğünü görüyorum düşümde.
Gerçek olamayacak bir düş bu, kuşkum yok...
Ama ürkütücü hortlak kalıyor,
Bir ağ gibi sarıyor beni,
Acınası bir biçimde sesleniyorum,
Kimse uyandırmıyor beni.
(Thomas Hardy)

"Bir ailede, uzun zamandır umarsızca hasta olan biri varsa, herkesin ürkekçe, gizliden gizliye yüreklerinin derinliklerinde onun ölümünü bekledikleri acılı anlar gelir." (Çehov, *Köylüler)* Şiirler bile yazarlar...

Aralığın üçüncü haftasında Casetta'ya gittim, on beş gün kaldım. Ocak başlarında Londra'ya işinin başına döndüm.

29 Aralık – Catherine hizmetçi kızı getirdi. Jack, San Remo'dan bitkin döndü. Saçlarını yıkadı.

Öğleden sonra cadılık ettim. Jack, benim duygudaşlıktan yoksun oluşuma delice öfkelendi. Mısır, mısır diye ölüyordu. Ama Smallwood ailesine içtenlikle gülebiliyordu. "Mükemmel, doğrusu!"

30 Aralık – Dingin bir gün. Bahçeye çıktım. Oxford Book'taki ilk şiirleri okudum. Gelecekteki kitaplığımızı konuşuyoruz. Akşam Dostoyevski'yi okuduk. Sabah "sonsuz

yaşam"ın önemini tartıştık. Ünlü Taş Oyunu'muzu oynadık. (Cap Sixpence ve Cornwall)[1] Ama aksayan bir şey var.

31 Aralık – Uzun uzun evi konuştuk. Foster yürüyebileceğimi söyledi. Deniz tıpkı bir ada denizi gibi ses çıkarıyordu. Mutluyum. Yatak odamda güzel bir ateş yanıyor. Akşam yemeğinden önce *succès éclatant avec demon.*[2] Wingley'in kemanını dinledim. Ahşap yatak.

1920

1 Ocak – Jack gitmeye hazırlanıyor. Sobanın üstünde kuruyan incirler, şöminenin üstünde kurumakta olan beyaz çarşaflar. Bir tabak portakal, yağmurdan ıslanmış yapraklar, masanın üstünde bir deste oyun kâğıdı. Yağmur yağıyor, ama hava ılık. Fulyalar tomurcuklandı. Kapıda oyalanıyoruz. L.M. şarkı söylüyor.

2 Ocak – Jack Londra'ya gitti. Ev bomboş ve sessiz. Bütün gün hastaydım – bitkindim. Öğleden sonra çalışırken uyuyakaldım, postayı kaçırdım. Yüreğim bir türlü yatışmıyor. Postadan bir şey çıkmadı. Gece boyunca kedi resmi ürkünçleşti.

3 Ocak – Bir yük odun. Yazıyı gönderdim. Soğuk bir gün. Miss K.S. uğradı – ölesiye donuk. Esnemesi, kendine gelmesi. Rüzgârla yağmur fırtınası. Jack'le ilgili bir karabasan gördüm. Onunla "ayrılmışız". Miss K.S. lalelerden söz etti, ama her şeyi öyle abartılı gösteriyor ki: Ruhunun iplikleri çözük.

4 Ocak – Soğuk, ıslak, rüzgârlı, korkunç bir hava. Bütün gün havayla boğuştum. Korkunç çökkünüm. Dickinson çaya geldi; ama bir şeye yaramadı. Çalıştım. J.'den iki tel. Söz verdiği gibi. Yazamıyorum. Fulyalar açtı, cılız ve soluk. Kara bulutlar kaplıyor göğü.

---

[1] Taş Oyunu basit bir oyundu. Bir yarın en ucuna büyükçe bir taş koyuyor, yaklaşık on metre uzağında oturup ona taşlar atıyorduk. İlkin kim taşı devirirse, ötekinden altı peni alıyordu. Adını, oyunu ilk kez oynadığımız Bandol yakınlarında, Cape Sixpence adını verdiğimiz yardan alıyordu.

[2] (Fr.) Akşam yemeğinden sonra Şeytan'la parlak bir başarı. (Çev.)

Güneş batar batmaz, yenik düşüyorum; kara nöbet gene geliyor üstüme. *Denizden nefret* ediyorum. ÇALIŞMAKTAN başka yapacak hiçbir şey yok. Ama bu korkunç güçsüzlük, kafamı bile bir baston gibi ağırlaştırırken nasıl çalışabilirim?

5 Ocak – IV. Henry. Nuit blanche. Sabahın üçünde, D.'nin adam öldürebilecek bir manyak olduğuna karar verdim. Kesinlikle eminim. "Geç İlkbahar" adlı öyküme başladım. Acı soğuk bir gün. Bütün gün Çehov üstünde çalıştım, sonra da saat 11'e dek öyküm üstünde. Anna geldi. Yüzüne karşı onu konuştuk İngilizce. Mektup yok. Posta grevi. Anna'nın fiyonguyla kadife bluzu...

6 Ocak – Kış Masalı. Kapkara bir gün. Karanlık, gökyüzü görünmüyor; kurşun rengi bir deniz, havada bir kaynama sesi. Kedilerin *anti-pnömoniden* öldüklerini gördüm düşümde. 8'de kalp krizi. Korkunç bir gün. Bir an bile rahatlayamadım. Çalışamadım. Gece yatağımın yerini değiştirdim, ama hiçbir işe yaramadı: Uyuyamadım. Saat beşte denizde çalkalandığımı duyumsadım – artsız aralıksız. N.B.

7 Ocak – Verandadayım. Övmek ya da yakarmak için değil, *görüşümü* paylaşmak için bir Tanrı istiyorum. Bugün öğleden sonra yağmurun ardından *primula*'ya bakarken. Kimsenin "dans edip kollarını sallamasını" istemiyorum. Onların da gördüklerini *duyumsamak* istiyorum yalnızca. Ama Jack istemiyor. Güneşte oturmuş – benim *eşim* nerede? Ne dış yaşamı istiyor ne de bunalımı?

8 Ocak – KAPKARA. Kara günlerden biri daha. Öğleden sonra Foster geldi, buradan gitmem gerektiğini kabul etti. Nasılsa bir sütun yazdım. Saatimin camını kırdım. Akşam L.M.'yle yıllardır olduğumuzdan daha çok yaklaştık dostluğa. Ne dinlenebildim, ne de uyuyabildim. Denizin uğultusu dayanılmazdı. Jinnie'nin mektubunu postaladım.

10 Ocak – Babamın evliliği: Marie'den haber. Akşamı bir sütun daha yazarak geçirdim. Yardım et bana, Tanrım! Sonra L.M. geldi, yarım saat geciktiğimi söyledi. Tam zamanında

yaptım oysa. L.M.'yle konuştuk. Dostluğumuz geri geliyor – eskisi gibi. *Sürgün*'ü tasarladım.[1] Korkunç mutsuz bir gece. J.'nin aşkımıza artık gereksinim duymadığına karar verdim.

11 Ocak – 9.30'dan gece yarısını çeyrek geçeye dek çalıştım, yalnız yemek için ara vererek. Öyküyü bitirdim. Uyuyamayacak kadar heyecanlı olduğumdan 5.30'a dek uyanık yattım. Denizde boğulmuş ruhlar bütün gece şarkı söylediler. Yaşamımdaki her şeyi düşündüm, tümü de öylesine canlı bir biçimde geri geldiler ki – her şey, J. ile benim artık eskiden olduğumuz gibi olamayışımızla ilgili. Onu seviyorum, ama o *benim yaşayan* sevgimi geri çeviriyor. Çok acı bu. Tüm yaşamımın en kötü günleri bu günler.

12 Ocak – Öyküyü gönderdim, bir de telgraf. Çok yorgunum. Deniz uğuldadı, gümbürdedi, kükredi durdu. Kadehi ne zaman alacaklar elimden? Ah, öyle mutsuzum ki! Uyuyamıyorum. Adımlarımı geri geri atarak tüm eski yaşamımın üstünden geçiyorum... Garnet Trowell'in bebeği.

13 Ocak – Kötü bir gün. Kıyıda, garip dumanlı bir etki var. Öğleden sonra bahçede sürünüp durdum. Korkunç güçsüz, her an çöküntünün eşiğinde duyumsuyorum kendimi. Çalışmaya çabaladım; çalışamadım. Saat altıda gene yattım. Korkunç bir karabasan gördüm. Jack'le Marie'ye yazdım.

14 Ocak – Foster geldi: Ciğerimin oldukça iyi olduğunu söylüyor, ama iki ay mutlak olarak dinlenmeli, yürümeye kalkışmamalıymışım. "Daha çok şansım" varmış. Gece zil çaldı. Gözüm acı veriyor bana. Kımıldayamıyorum. Banks'i gördüm düşümde. Bakayım diye çocuğunu verdi bana. Jinnie'den mektup aldım.

15 Ocak – Odamda oturup günün akşama dönmesini seyrettim. Ateş, altın bir geyik gibi. Hep geçmişi düşünüyorum, düşlüyorum. Pamuklar sarardı. Bu gece deniz yumuşak. Posta grevi. Hiç mektup yok, bir tanecik bile.

---

[1] Daha sonra, başlığını *Huyu Olmayan Adam* diye değiştirdiği öyküsü.

Toprak çağırdı beni – çağırdı evet
Gül fidanım büyümeden;
Bilmek isterdim ne duyduğunu
Diktiğim ağaç hakkında
Bilmek isterdim şimdi
Bir hortlak olmak için çağrıldığımda
Yeniden verecek mi bana yüreğini.
(Thomas Hardy)

16 Ocak – İncelemeleri yazıp gönderdim. Yataktan çıkmadım, çalıştım. Banyo yaptım. Gün çok güzeldi. Çok çalışmam gerekiyordu. Akşam, yeni öyküme, *Tuhaf Bir Yanlışlık*'a[1] başladım. Postada mektup ve telgraf grevi. Gece uyuyamadım. Londra'daki yaşamım ölçülemeyecek kadar uzak, her şey bir düş gibi. L.M. çocukluğundan söz etti.

17 Ocak – Posta grevi, ne mektup ne telgraf. Eski mektupların kimilerini yırtıp yeniden düzenliyorum, insanın üstüne gelen *duygu* –keder– insanın göğsüne doğru uçuşan sözcükler: *Sevgilim! Karım benim!* Ah ne acı! Bir daha hiç böyle olacak mı? Gece uyanık yatıp sesleri dinledim. İki adam şarkı söylüyor gibiydi – bir tenorla bir bariton: Sonra boğulmuşlar başladılar.

18 Ocak – Mektup yok: Grev hâlâ sürüyor. Güzel bir gün. Ama bundan bana ne? Ben bir *sakatım*. Ömrümü yatakta geçiriyorum. Sabah Shakespeare okudum. Bugün bu sessizliğe dayanamayacağımı duyumsuyorum. Jack'le ilgili düşünceler hiç yakamı bırakmıyor.

Dickinson'ın çiçekleriyle köpeği. Sonra küçük Flock'la koyu renk gözlü Catherine! Tüm çiçeklerle iki köpek. Fulyalar arasında bir içeri, bir dışarı koşup duruyorlar. Flock pençelerini [*okunmuyor*] yatağın üstüne koyuyor; arkasında gökyüzü, deniz, soğuk, puslu hava.

19 Ocak – *All's Well that Ends Well; The Comedy of Errors.* Ne mektup, ne gazete. V. geldi. Mrs. V. ile beyazlar giymiş, Miss K.S. "Sizin yüzünüzden başım belaya girdi, Bayan

[1] Daha sonra, başlığı *Yanlış Kapı* diye değiştirilmiş, ama bu öykü tamamlanamamıştı.

Murry, üstelik bana öyle çok şeye mal oldu ki – orada ölsem daha az telaş olurdu." Çiçeklerin önünde kadınlar öyle hoştu ki – Miss K.S. bile. "Gürültü ve temizlik" üstüne korkunç bir ağlama nöbetine tutuldum. Korkunçtu.

20 Ocak – Twelfth Night. Saçlarımı yıkadım. L.M. bütün gün dışarıdaydı. Olağanüstü güzel bir günde tek başınayım. Bahçede dolaştım... Çiçekler rüzgâra kapılmış salınıyor. Suyun üstünde ak, kıpırtısız bir gemi vardı. Palto yok oldu. Adamdaki ateşle çifte ışık. Her şey çok ince bir güzellikteydi. "Hoşçakal." Şimdi gittiğimize inanıyor, güvenli.

21 Ocak – Measure for Measure. Düş gibi bir gün. V.'nin saçları, bastonu, ceketi dişleri, kravatı – tümü de anımsanmalı. "Beylik bir deyim kullanmak gerekirse, burama geldi." Yolculuk – çiçekler – buradaki kadınlar. Jinne'nin siyah saten boyunluğuyla inci iğnesi. Bu kusursuz temizlik bir kediye dönüştürüyor beni. Jeanne'ı, Marie'yi, Violet'i düşümde gördüm.

21 Ocak'ta, Katherine, sonunda Casetta'dan, Mentone'da bir bakımevine, Villa Flora'ya gitmek üzere ayrıldı...

22 Ocak – Doktoru gördüm: Budalanın biri. Kendi başına kalan Casetta'yı düşündüm: uğuldayan küçük esintiler, kapalı kepenkler, sararan pamuk bitkileri. J.'den telgraf ve mektup aldım. Günü dinlenerek geçirdim. Yüreğim yoruyor beni. Alt katta yenen yemekler korkunç bir gerginlik yaratıyor. Ama insanlar yeni uyanmış.

23 Ocak – Doktorların ikisini gördüm – bir eşekle bir eşek. Günü pencerede geçirdim. Çok hoş, çok güzeldi. Ama bütün gün çalışmaya çabaladım, bir türlü başlayamadım. Gece korkunç bir karabasan gördüm.

24 Ocak – Kuzin Connie, minik köpeği beni görmeye getirdi – büyüleyici bir hayvan. Aynı umarsız çalışma isteği; çalışamadım. Sanırım, Çehov'la ilgili incelemeye dokuz ya da on kez başladım. Sonuç olarak da, çok yoruldum.

25 Ocak – Burada yemekler korkunç. Connie'yle Jinnie geldiler. Gerçekten, olağanüstü bir yaratık. Bakışı, elleri, dinginliği. İkisinin de dingin, dinlendirici [?] havası var. L.M., *très embarrassée*[1] geldi – nedenini bilmiyorum... L.M.'den parayı esirgiyorum. Korkunç bir şey. Orada saatler boyu oturuyorum, insanlar da çirkin. Gene de, Tanrı'ya şükür, burada, tren sesinin duyulabileceği, mektupların ulaşabileceği bir yerdeyim. Bugün İtalyanca mektuplar geldi.[2]

26 Ocak – Yorgunluktan, soğuktan hastalandım, ciğerlerim ağrıyor. Çalışmadığım için. Bu nedenle her şey birazcık karabasan gibi. Sinirlerim çok bozuk! Çekilmez olduğumun ayrımındayım, ama önleyemiyorum. Kötü bir duygu bu.

27 Ocak – Masaj yapan kadın pek işe yaramıyor. Buradaki yaşamım garip. Geniş, havadar odamı seviyorum, ama çalışmak öyle zor ki. Zihnimin gerisinde çok mutsuzum. Ama hep felsefem üstüne düşünüyorum – kişisel olanın yenilgisi.

28 Ocak – Bugün olanları ileride anımsamayacağım. Bomboş. Yaşamımın sonunda isteyebilirim, özleyebilirim bugünü. Yeniay çıkmıştı: Bunu anımsıyorum. Ama kim geldi, ben ne yaptım – bütün bunlar yitip gitti. Tam anlamıyla yitik bir gün – çizginin ötesine geçen bir gün.

29 Ocak – Jack'ten, olağandışı, bencil bir mektup aldım – Sussex'ten söz ediyor. Çok incitti beni. Yanıt yazdım. Ama postalayamayacağım. Sanırım bir yanlışlık var. "Salt katıksız ilkbaharın . . . görkemiyle esrik."

30 Ocak – Bugün ondan mektup yok – başka mektuplar geldi. Bütün gün çalışmaya çalıştım, *it* gibi yorgun duyumsuyorum kendimi. Belki de masajdandır. Jinnie beni görmeye geldi, küçük köpeğinden bir armağan getirdi bana.

31 Ocak – Odamı ötekiyle değiştirdim. Bunu yeğliyorum. Daha rahat, üstelik yalnızca bir yatak var. İnceleme yazılarını

(Fr.) Çok tedirgin. (Ç.N.)

Katherine, anlaşıldığına göre bir yıl sonra, buraya, "Bir yıl daha geçti... hepsi bu..." diye eklemiş.

bugün gönderdim, Jack'e de bir mektup W.G. [*The Westminster Gazette*?] biraz göndermiş. Birkaç kişiye yazdım. Babama da.

Ocak – Kadınlar tarlalardan geçerek erkeklerine doğru yürüyorlar, bayıltıcı ışıkta, limon ağaçlarında ürperen güneşte, salına salına.

Sessizlikte kuşların sesi. Neden Tanrı, *çörek* ağaçları yaratmamış?

Gri evler, kırmızı panjurlar, beyaz muslin perdeler, sonra ah, içerideki yankı!

Askerler soyunmak için eğildiklerinde, saçları rüzgârda uçuşuyor. Bu onlara öylesine *savunmasız,* öylesine *masum bir görünüş* veriyor ki.

Buraya daha öne geldiğimin bilincine vardım. Ağaç kokusu, yanmış, ama hâlâ, bir çeşit parıltısı olan kara bir şeyin kokusu.

Sokak öylesine düz, düşüncemin kıvrımları gibi kemerli; yukarıda askerler, ellerinde çıkınları, yürüyorlardı; tıpkı güneşte yumurtalarını taşıyan sinekler gibi.

Bu saatte ağaçlar gevşek, yere doğru eğik; kendi gölgelerine sevdalanmışlar gibi.

Sen nereden biliyorsun, yeryüzünün derinliği,
Sesten, görüntüden yatağına saklanmış,
Isı hiç değişmeden
Yaşam güç dayanır fırtınaya,
Bir parçacık güç kazandı o ışık,
Bir anlık uzaklığa büründü gün,
Salt alışkanlıktan gelecek,
Haftalar sonra, insanı uyuşturmayan yumuşak havalar;
Ey çiğdem kökü, nereden biliyorsun,
Nereden biliyorsun?
(Thomas Hardy)

Kış Kuşu

Sevgilim, sevgilim,
Öğle sonunun soğuğu arasından
Sesleniyorsun,
O yuvarlak, parlak notalar,
Her biri öylesine kusursuz,

Ötekinden savrulup ayrılmış, gene de
Parlak kümelerde asılı kalmış birlikte
Küçük, yumuşak çiçeklerle olgun yemişler–
tümü de toplanmış.
Fındıkla böğürtlen vaktidir şimdi
Donmuş otlar arasında
Yuvarlak, parlak, ışıltılı damlalar.

1 Şubat – Odam korkunç. Çok gürültülü. Sürekli bir tıkırtı, kapısızmış gibi bir duygu. Fransızlar ne çok gürültü yaptıklarına hiç aldırmıyorlar. Bu yüzden nefret ediyorum onlardan.

Yataktan çıkmadım; çok hasta duyumsuyorum kendimi, ama nedeninden ötürü aldırmıyorum. Yemek gerçekten korkunçtu: Yiyecek hiçbir şey yok. Geceleyin, eski Casetta duyguları, delilik gibi. Sesler, sözcükler, yarı-görüntüler.

2 Şubat – Connie ile Jinnie geldiler, kitabımın [*Bliss*] *Times*'ta çıkan duyurusunu getirdiler. J. gene çiçek getirdi bana. *Güzelim palmiyeyi gördü.* Çalışma ağır basacak, sıkı sıkıya tutunabilirsem ona. Her şeyden sonra, her şeyle ağır basacak.

3 Şubat – Bugün John'dan mektup yok. Bahçede küçük bir gezintiye çıktım, tüm solmuş menekşeleri gördüm. Palmiye ağaçlarının güzelliği. Bir ağaca sevdalanmak. [*okunmuyor*] Haremdeki kadınların konuşmalarını işittim. Japongülü güzel bir çiçek, ama insanlar yeterince yetiştiremiyorlar.

4 Şubat – Korkunç bir gün. Bütün gün yattım, bu yeni biçimde –sesler duyarak– *yarı* uyudum – akıntıya kapılırcasına. Bir kart-mektup [*okunmuyor*], daha sonra bir telgraf, bir de kart. [*okunmuyor*]

Ottoline'den mektup aldım. Burada bakım gerçekten iğrenç. *G. Pension* hakkında Jack'e mektup yazdım. Bir şeye benzemiyor.

5 Şubat – Arabayla gezintiye çıktım. Yol boyu neşeliydim. Ev ve küçük kız. Çalışamadım: Gene uyudum. Eklemlerimde korkunç ağrılar. Jack sigortadan söz ediyor. [*okunmuyor*] Korkunç gürültülü bir ev! Bir portakal ağacı gördüm,

gökyüzünün arka alanında olağanüstü bir biçim: Meyveler olgunlaşınca yapraklar soluk sarıya dönüşüyor.

6 Şubat – Lawrence'ın son mektubunu aldım. J.'den de yanıt. Bugün iki kitap eleştirisi yapmaya ve *Second Helping*'i ilerletmeye karar verdim. Bugün budala doktorun birine gittim. Pa-lav-ra-cı! *İşe yaramaz,* tam yerinde bir sözcük! Şa-ka! Dal-ka-vuk-luk! Yi-ğit-lik! Kurbağalar! *Vous pouver vous promener.*[1] *Yalancı.* Palmiye ağacı. Eleştiriyi bitiremedim; ama zarar yok, yürüyor.

7 Şubat – Ev tam bir keşmekeş içinde. Korkunç sinirliyim. Terzi geldi, bana çiçek getiren çırağıyla birlikte. Banyo yaptım; ama her yer çılgınca bir telaş, bir şamata içindeydi. Tuhaf bir düş gördüm. "Ay ışığıyla bütünleşti." George Sand – *ma soeur.*[2]

8 Şubat – Villa Flora'ya gittim. Bahçede sert sıranın üstünde uzanmış yatan mutsuz kadın. İspanyol brokar kumaşı – bir güneş çiçeği parçası. Jinnie'nin gidip orada yaşamam için kurduğu tasarı. Geri döndüm, her şeyi, keyifle, J.'ye yazdım. Roma Katolik Kilisesi'ne girmek isterdim, diye düşünüyorum. Bir şeyim *olmalı.*

9 Şubat – Canı cehenneme. Jack'ten mektup. Bu kadarı da çok fazla. Bütün sabah ağladım. Öğleden sonra güneşte oturdum. Yazık, yazık! Güneş öyle sıcak ki, yaz gibi. Demek her şey bitti. Düşüm doğru çıktı.

Kısa bir süre sonra, Katherine bakımevinden ayrılarak Villa Flora'da, kuzini Miss Beauchamp [Connie] ve arkadaşı Miss Fullerton'la [Jinnie] birlikte oturmaya gitti, onların sevecen bakımı, Katherine'in sağlığında hızlı, belirgin bir düzelmeyle ödüllendirildi.

Kaygı

Postacı gecikti. Zili çalıp o sonsuz "déja passé?"[1] sorusunu sordu, sonsuz "Pas encore, Madamex," yanıtını aldı. Ve so-

[1] (Fr.) Gezintiye çıkabilirsiniz. (Ç.N.)
[2] (Fr.) Kız kardeşim benim. (Ç.N.)
[3] (Fr.) "Geçti mi?" "Daha geçmedi, Madame." (Ç.N.)

nunda Armand, ondan bir mektup ve gazetelerle belirdi. Mektubu okudu. "Benden bütün bütün vazgeçme," sözcüklerine dek okudu. Bu sözcükleri okuyunca *gene* oldu o şey; korkunç yüksek bir sarsılma ve titreme oldu gene: Yüreği yerinden oynadı. Yatağa yığıldı. Ağlamaya başladı, bir türlü durduramıyordu kendini. Ne biçim bir insandı – birbirlerinden vazgeçmelerinden söz eden? Acımasız – korkunç, buz gibi soğuk acımasızlık. Bir daha imgelemin olduğundan söz etme – bir daha sevme yeteneğin olduğunu, acımayı bildiğini söyleme. Beni sonsuza dek yaralayan şeyler söyledin bana. Yaşamı sürdürmeliyim, ama sonsuza dek yaraladın beni.

İlk zil çaldı. Kalktı, giyinmeye başladı, ağlayarak, üşümüş. İkinci zil. Oturdu; duyarsızlaştırdı kendini; boğazı durmadan ağrıyordu. Yüzüne kalın bir pudra sürdü, aşağı indi. Asansörde: "*Armand, cherchez moi une voiture pour deux heures juste.*"[1] Sonra parlak ışıklı, gürültülü *salle*'de[2] ağlamamak için şarap yudumlayarak, bütün hayvanların yiyecekleri çatır çutur yemelerini seyrederek bir saat ve bir çeyrek turdu orada. Garson kız durmadan sandalyesine çarparak yiyecek sunuyordu. Bir şeye benzemiyordu yemek. Kalktı, yukarı çıktı, ama ölümdü orası. Bir evim var mı? Küçük bir kedim? Bir adamın *karısı mıyım*? Her şey bitmiş miydi? Hiçbir şey anlatmıyor bana – hiçbir şey – bütün o tümüyle kendi üstüne kapanmış mektuplar, şimdi de bu notlar. Ardından ne gelecek? Beni sevdiğine inanıp inanmadığımı soruyor. "Benden vazgeçme," diyor, ama bunu böyle bir şeye *tam anlamıyla hazırlanmış* gibi söylüyor. Kız telgrafı yazdı. Beni öldürüyor, öldürüyor beni. Özgür olmak istiyor – hepsi bu.

Giyinip aşağıya indi, çünkü orada kahve için sigara tüttüren *monde*'un[3] yanında ağlamayı göze alamıyordu. Yaşlı bir adamın ağır aksak yönettiği küçük bir kupa arabası geldi. Bindi. "*A la poste!*"[4] Ah, bu küçük kupa arabaları, neler yaşadım içlerinde: içleri mavi düğmeli, mavi kordonlar, fildişi püsküller, her şey, her şey! Arkasına yaslandı, tülünü kaldırdı, gözyaşlarını kuruladı. Ama işe yaramadı. Postane doluy-

[1] (Fr.) "Armand, bana bir araba bulur musunuz, tam iki saatliğine." (Ç.N.)
[2] (Fr.) Salon. (Ç.N.)
[3] (Fr.) İnsanların, başkalarının. (Ç.N)
[4] (Fr.) "Postaneye!"

du. Telgraf kuyruğunda iğrenç adamlar – omzunun üstünden bağıran iğrenç adamlar. Şimdi nereye, peki? Eczanede bir *sal volatil.*[1] Eczacı ilacı hazırlarken o, dükkânın içinde ellerini ovuşturarak hızlı hızlı bir aşağı bir yukarı dolaştı. Bir Kolynos kutusu vardı. Jack'i çağrıştırıyordu – odasında, köpükten söz ederek, kendisininkini giderken ona bırakacağını söyleyen Jack'i. Dört frank yetmiş beş sent.

Aldı, karışımı içti, şimdi nereye? Arabaya bindi –kapıdan sarkan yaşlı adam– konuşamıyordu. Ansızın yolun ucunda, karşı yakada, çok ciddi görünen Jinnie belirdi. Karşıya geçti, onun elini tutup, "*Deo gratias,*"[2] dedi. Bir an sustu. Sonra, birden, "'Hadi gel, Rendall'ı şimdi gör. Hemen şimdi bir gün saptayalım," dedi. Kitaplarla, eski, koyu renkli baskılarla, koyu renkli, parlak cilalı eşyalarla dolu, alabildiğine dingin bir odada beklediler. Jinnie bir ön görüşme için dışarı çıktı, sonra onu almak için geri döndü, birlikte doktorun odasına girdiler. Kısa boylu, kuru mu kuru, kırpık sakallı bir adamdı; güzel, zeki bakışlı. Bir ateş yanıyordu: her yer kitaplarla doluydu. Ona Croft Hill'i[3] anımsatan Almanca kitaplar da vardı. Uzun, bildik, özenli muayene sırasında Jinnie içeride kaldı. Doktor inceden inceye uğraştı. Muayene bitince giyindi. Jennie, "Doktor, hayatta en büyük dileğim bu – küçük arkadaşımı tedavi ettirmek," dedi. "Onu bana bırakmalısınız, benim iyileştirmeme izin vermelisiniz." Ona sonmuş gibi gelen bir duraksamadan sonra, doktor, "Sanırım, sizinle olması onun için çok iyi olur," dedi. "Gürültüye, itici insanların sürekli görüntüsüne katlanmak zorunda kalmamalı. Çok duyarlı, sonra – uzun zamandır süren hastalığı da, bu duyarlığı bin kat artırmış." Dingin, ciddi, nazikti doktor. Ah, bin yerinden hançerlenmiş yüreğimi bir bilseler, bir görebilselerdi. Ama gülümsemeyi, doktora teşekkür etmeyi becerebildi, sonra Frances arabaya bindirdi onu, bir hafta içinde yola çıkması kararlaştırıldı.

Bu ara sarmaşıklara baktı. Tek bir sarmaşık filizim bile olmasındı – günün birinde bir bahçem olacaksa. Ah, yaşam acısı! Ah, acı yaşam! Bu ona sarmaşıkları ve Shakespeare'i anımsattı. Evet; *Winter Tale*'de, Perdita, bahçesinde şebboy

[1] (Fr.) Amonyak. (Ç.N.)
[2] (Lat.) "Şükür Tanrı'ya." (Ç.N.)
[3] Dr. Croft Hill, ikimizin de çok beğendiğimiz Londra'daki doktorumuzdu.

yetiştirmeye nasıl karşı çıkıyordu. "Doğanın piçi diyorlar onlara." Odasına dönüp yattı. Tıpkı Bavyera gibiydi gene, ama daha da kötü, çok daha kötü. Üstelik şimdi hap ya da başka bir şey de alamıyordu. *Katlanmak ve sürdürmek* zorundaydı.

11 Şubat – Öğleden sonra Mrs. Dunn geldi, sandalyenin üstüne kıvrıldı, yere çömeldi ya da.

12 Şubat – Yalan, gerçeğin hakça olmayan yadsınmasıdır. Burada durdu. "Evet, 64, sevgilim," dedi kadın, ellerini kaldırdı. Ona yardım edebilir miyim? İstiyorum bunu. İşte, birazcık olsun mutlu edebilmeyi *istediğim* bir kadın – büyük bir kadın.[1]

"Leylaklarla ilgili bir şey" – eski bir Fransız havası.

Le temps des lilas et le temps des roses
Ne reviendra plus ce printemps–ci,
Le temps des lilas et le temps de roses
Est passé-le temps des oeillets aussi.

Le vent a changé–les cieux sont moroses
Et nous n'irons pas couper et cueillir
Les lilas en fleurs et les belles roses;
Le printemps est triste et ne pot fleurir.

O joyuex et doux printemps de l'année
Qui vint, l'an passé, nous ensoleiller;
Notre fleur d'amour est si bien fânée
Las! que ton baiser ne peut l'éveiller.

Et toi, que fais-tu? pas de fleurs écloses
Point de gai soleil ni d'ombrages frais;
Le temps des lilas et le temps des roses
Avec notre amour est mort à jamais.[2]

---

[1] Jinnie Fullerton'a gönderme. O gün doğum günüydü.

[2] (Fr.) Leylak vakti geçti, gül vakti de / Bu bahar gelmeyecekler, / Leylak vaktiyle gül vakti geçti– / Haşhaşların vakti de. / Rüzgâr değişti, gökyüzü karanlık / Bir daha dermeyeceğiz / Leylakları, güzelim gülleri; / Bahar hüzünlü, çiçek açmıyor. / Ah, yılın şen, tatlı baharı / Geçen yıl bizi güneşlendirmeye gelen; / Sevda çiçeğimiz öyle solgun ki / Yazık, öpüşün canlandıramıyor onu. / Peki sen, sen ne yapıyorsun? / Hiç güneşsiz, dalsız, yapraksız; / Leylak vaktiyle gül vakti / Sonsuza dek ölü şimdi / Sevdamızı da. (Ç.N.)

Yaşam ne tuhaf şey. Bugün bunu okudum, zihnimde, piyano eşliğinde çok duru bir sesle söylendiğini duydum. Gençlik aşkının büyük acısının bir parçası gibi göründü bana.

Onu öptüm. Yanağı, soğuk, beyaz, nedense nemliydi. Kilisede bir mumu övmek gibiydi. Gözlerine baktım: Solgundular; donuk, uzak ışıklarla parıldıyorlardı. Belli belirsiz tütsü kokuyordu. Eteği buruşmuş, dizlerinin üstünden sarkıyordu.

"Ama Bakire Meryem için böyle bir şeyi nasıl söyleyebildiniz!" dedi. "Madonna'mızı korkunç incitmiş olmalı."

Sonra, B.V.'nin, *Je ne parle pas français*'nin[1] kopyasını bir yana fırlattığını, "Gerçekten de, bu K.M., tıpkı arkadaşlarının bana anlattıkları gibi," dediğini görür gibi oldum.

Horozlarla Tavuklar

Geceleyin, bir de sabahın erinde, sevgili horozlarımın uzak avlulardan birbirlerine öterek seslendiklerini dinlemeyi seviyorum. Her birinin ayrı bir notası var: İki horozun aynı öttüklerini işitmedim hiç. Ama gıdaklayışlarından yumurtlamakta oldukları anlaşılan tavuklar bütün gün birbirlerine benzer sesler çıkarıyorlar, tıpkı... tıpkı... Gerçekten onları birbirlerinden ayırmak olanaksız. L.M. *hepsinin* yumurtlamadıklarını söylüyor. Kimileri korkmuş, şaşırmış, heyecanlı ya da yalnızca oyuncu. Ama bu, işi daha da aşağılayıcı kılıyormuş gibi geliyor bana.

Bir Anlık Görüş

Gene de insanın "bir anlık görüş"leri var; önünde o güne değin yazdığı her şeyin (ne yazmış ki?), okuduğu her şeyin (evet, her şeyin) silikleştiği... Bugün öğleden sonra eve gelirken dalgalar, yükselen köpükler, düşmeden önce nasıl havada asılı kalıyorlardı... O asılı kalma ânında olan nedir? Zaman dışıdır o an. O âna (*Ne demek istiyorum?)* ruhun tüm yaşamı sığıyor. İnsan –yaşamın dışına– fırlatılıyor, "tutuluyor", sonra da düşüyor, parlak, kırık, kayaların üstünde parıldıyor, geriye savruluyor, gelgitin bir parçası oluyor.

Duygusal olmak istemiyorum. Ama havada asılı kalmış, tutulmuş – püsküren suları seyrederken, üstü yırtık, gri bir ağ-

[1] Katherine Mansfield'in bir öyküsünün başlığı. (Ç.N.)

la kaplı beyaz gökyüzünün yaşamının bilincine vardım, akıp giden, kayan denizin; art alandaki burnu benekleyen korulaların, yanından geçtiğim ağacın çiçeklerinin – sonra benim (eski deniz otları toplayıcılarını andıran) kendi'lerimin aldırmaz, içsel mırıltılarının duyulduğu kocaman mağaranın bilincine vardım... Sonra arabanın içinde apayrı duran öteki kendi şemsiyesinin soğuk düğmesini kavramış, bir gemiyi, beyaz yağlıboyadan sertleşmiş halatları, tayfaların nemli, rüzgârda çırpınan muşambaları düşünen... İnsan günün birinde kendi kendisiyle barışık olacak mı? Hep dingin, engellenmeden –acısız– sevdiği kimseyle aynı çatı altında? Fazla bir şey istemek mi bu?

29 Şubat – Yazar olmak, kendini yazmaya, yalnızca yazmaya adamak! Ah, başarısızdım bugün; arkama döndüm, omzumun üstünden baktım ve birden oldu, kendim de yere yıkılmışım gibi bir duyguya kapıldım. O anda gün soğudu, karardı. Londra'da bir yaz alacakaranlığına, bahçeyi kapatırken işitilen kapı gıcırtısına, yüksek evleri boyayan derin ışığa, yaprakla toz kokusuna, fenere, duygu karmaşasına, alacakaranlığın gevşekliğine, insanın yanağını okşayışına, beni (bugün böyle duyumsuyorum) bütün bütün bırakıp giden tüm o şeylere aitmiş gibiydi gün... Bugün öyle bir duygu var ki içimde, yakında ansızın öleceğim ama ciğerlerimden ötürü olmayacak bu.

Dickens'ın bu yazma gücünün tüm varlığını ele geçirdiği anlar var: Kapılıp gider. Örneğin, Cheedle'ın ölümü: gecenin kıyıcığına düşen tan. İnsan tam olarak yazarın ruh durumunun, nasıl kendisi için yazdığının bilincine varıyor, ama onun istediği bu değildi. Söken tan *oydu,* Bar'a giden hekim *oydu.* Sonra... gene...

4 Nisan – Katlanmış peçeteler içinde Paskalya yumurtaları. Mutlu Paskalyalar. Günün duası veriliyor bana okumak için. Aramızda olmayan dostlara içiyoruz, ama özensizce, eğilmemiz mi, yoksa eğilmememiz mi gerektiğini bilmeksizin.

9 Nisan – Schiffler çaya geliyorlar. Hava soğuk ve rüzgârlı. Pencerenin ardında eğilip bükülen palmiyeler –toz– siyah tüllü kadın. İngiltere hakkında hiçbir şey bilmeyen Mrs. D.,

"Ben emperyalistim," diyor. Jinnie yatakta. "Dürüst olmak isterim." Connie sedire uzanmış okuyor. Yalnız yaşamam gerektiğini duyuyorum; yalnız, yapayalnız – yalnızca kapıya gelecek sanatçılarla. Her sanatçı kulağını kesip başkaları içine bağırsınlar diye kapının dışına çiviliyor.

11 Nisan – Ne olduğunu bir türlü anımsayamıyorum. Öylesine taslaktan yoksun ki. "Dün" solgunlaşıp gölgeye karışıyor. Ama insan hep geriye bakıyor; olağanüstü şeyler var. Miss Helen hep var, kocaman, meydan okuyan sivrisineğe doğru ellerini uzatıp –bir çeşit inleyişle– "Ah, ne şirin şeyler!" diye bağıran Miss Helen. Yüzü kızardı. Sonsuza dek kalıyor bu. Sonra, çocukların sevgilisi olan köpeği de hiç unutmamalı: "Hanımımla attalara gideceğiz, tontonum benim!"

12 Nisan – Monaco'da balık müzesine gittim. Adam çubuğunu tankların içine daldırdığında oluşan kabarcıkları anımsamalıyım. Genç kız. Ne hoş! Genç kızlar, kırkımdaymışım gibi bir duygu veriyor bana. Ne yapalım, insan kesinlikle 21'ine görünmek istemez. Monte'deki o üç çocuklu kadın...

Nisan sonunda Katherine İngiltere'ye, Hampstead'deki evine döndü.

Bebek

Haftada bir kez ara onu!

"Olmaz," dedi, kurumuş bacaklarını sedirden aşağı sarkıtıp dizkapaklarını ovuşturarak. "Çağrılıncaya dek biraz bekleyeceğim."

Şöminenin üstündeki aynanın karşısında şapkasını iğneyle tutturuyordu, ama adam bunu söyleyince, arkasına dönüp baktı – elinde uzun iğneyle. "Ne demek istediğini anlamıyorum," dedi kibirli kibirli.

Adam avurtlarını içeri çekti; ovuşturdu, gözlerini kırpıştırarak.

Daha bunu düşünürken, yığıldı, yastıkların üstüne yanlamasına düştü, sonra ansızın... daha önce hiç işitmediği bir sesle –tiz, acayip, çatlak, her an daha yüksek, öfkeli, daha tiz, hışırtılı bir sesle– ağlamaya başladı.

Kendi'nin Çiçeklenmesi

İmza albümleri modayken –yumuşak deriyle kaplanmış koca koca ciltler, sayfaları öylesine incelikle boyanmış ki, her yumuşak duygunun kendinden geçeceği, üstünde öleceği kendi günbatımı gökyüzü vardı– o alabildiğine sinsi, çift anlamlı, bilmecemsi, çetin öğüdün yaygınlığı: "Kendine karşı dürüst ol" koleksiyoncuların umarsızlığıydı. Aynı şeyin altı kez yazılması, ne donuk, ne can sıkıcıydı. Üstelik bunu yapan Shakespeare bile olsa *–oh, l'âge innocence–*[1] bunun korkunç bir biçimde apaçık olmasını önleyememiştir. Kuşkusuz, gecenin gündüzün ardından gelmesi gibi, insan kendine karşı dürüst olursa... Kendine karşı dürüst olmak! Hangi kendine? Birçok kendinden –görünüşe bakılırsa sayısı yüzü buluyor– yüzlerce kendinden hangisine? Karmaşalar, baskılar, tepkiler titreşimler, yansımalar, ne olursa olsun, öyle anlar var ki, bütün işi, adları kaydedip müşterilere anahtar uzatmaya indirgenmiş, sahipsiz bir otelde küçük bir memurdan başka bir şey olmadığımı duyumsuyorum.

Gene de, hiç olmadığımız kadar, kendi ben'imizin bilincini çözmeye, ona göre yaşamaya daha önce hiç olmadığımızca eğilimli olduğumuzu gösteren belirtiler var. *Der Mensch Muss frei sein* – özgür, çözülmüş, tek başına: İtirafa, özyaşamöyküsüne, özellikle ilk çocukluğumuzun anılarına bunca rağbet, sürekli ve kalıcı bir kendimize duyduğumuz ısrarlı, ama gizemli bir inançla açıklanamaz mı? Tüm edindiklerimizin, tüm bıraktıklarımızın hiç etkisinde kalmaksızın, ölü yaprakların, gübreli toprağın arasından yeşil bir mızrak gibi filiz süren, karanlık yıllar arasından, pul pul bir tomurcuk fışkırtan, günün birinde, ışığın keşfedeceği, çiçeği sallayarak özgür bırakacağı –canlıyız– yeryüzündeki anımız süresince çiçeklendiğimiz bir kendimiz. Uğrunda yaşadığımız andır bu: en çok kendimiz, en az kişisel olduğumuz, doğrudan bir duygu ânı.

(Temmuz, 1920)

12 Temmuz – Öğleden sonra saat dört, Harley Street'te. Küçük çocuklar ne güzel! Önlerinde diz çöküp...

[1] (Fr.) Ah, masumluk çağı. (Ç.N.)

"İhtiyar Semyon'un yanında zarif, güçlü görünüyordu; ama yürüyüşünde, belli belirsiz algılanabilen bir şey vardı; daha şimdiden çürümeye başlayan, güçsüz, yıkımın eşiğinde bir varlığı açığa vuruyordu." (Çehov: *Bayan Öğretmen)*

8 Ağustos – A.B.B. [Anne Burnell Beauchamp: Katherine'in annesi] 8 Ağustos 1918'de öldü.

Bugün bir parti vermeyi
Öyle isterdi ki!
Başında parlak şapkası, elinde eldivenler,
Masalar, tepsiler,
Sandalyeler, çimene çıkarılmış!
Gülümseyişi hoş geldinlerle
Işıldardı... Ama
Dostluğun büyüsünden
Tutukevine kapatılmış
Minicik hücresinde.
(Thomas Hardy)

Bu kitaptan nefret ediyorum. Korkunç nefret ediyorum!

9 Ağustos – "Bir insan yaşamını bütün evresiyle düşünür, onun olağanüstü güzel, büyük ne varsa onlarla dopdolu olduğunu görürse, çok geçmeden, bizim ne için doğduğumuzu öğrenecektir."

Bugün neler duyduğumu yazabilmek için gizli bir şifrem olsun isterdim. Ben unutursam, sağ elim hünerini unutsun... perde kalkık. El, ocak demirini tutmuş, parmaklar gergin... yok, kar yağıyor... telgraf onun... yalnızca 8.31'de *geliyorum* sözcükleri. Daha konuşursam, kendimi bırakacağım.

[*Daha sonra*] Bunları yazdım, çünkü bu tür bir yoğunluğu unutma tehlikesi var, bu da olmaz.

8 Aralık 1920. Hayır, *hiçbir* unutma tehlikesi yok.

9 Ağustos – Doktor Sorapure'a, kırık kuyruksokumunun en çabuk onarım yolu, bunun belirtileri nedir, diye sormalıyım.

12 Ağustos – Bir ilkbahar ya da yaz sabahından çok daha güzel. Sis – sis içinde duran ağaçlar – tek bir yaprak bile kı-

mıldamıyor – bir soluk bile yok. Belli belirsiz bir yanık kokusu var. Güneş yavaş yavaş yükseliyor – oda yavaş yavaş aydınlanıyor. Birden, halının üstünde, soluk, kırmızı bir ışık dörtgeni. Bahçedeki kuş "cik-cik-cik" ediyor – biraz hırıltılı, bileği makinesinin sesi gibi. Bahçede latinçiçekleri yalazlanıyor: yaprakları soluk. Çimende, pençelerini altına tıkıştırmış, aklı-karalı kedi oturuyor...

Durmadan öksürüyorum, her solukta sürüklenen, kaynayan, kabarcıklanan bir ses duyuluyor. Bütün göğsüm kaynıyormuş gibi geliyor bana. Su yudumluyorum, tükürüyorum, tükürüyorum. Yüreğimi parçalamalıymışım gibi geliyor bana. Göğsümü genişletemiyorum; göğüs kafesim göçüyormuş gibi... Yaşam, yeni bir soluk almaktır. Başka hiçbir şeyin önemi yok. J. ise suskun, başını öne eğmiş, *dayanılmaz* bir şeymiş gibi yüzünü parmaklarıyla örtüyor. "Bana yaptığına bak! Her yeni ses *sinirlerimi* ürpertiyor." Bu duyguları önlemek elinde değil, biliyorum. Ama, Tanrım, nasıl da yanlış bu duygular. Bir ancık olsun bana hizmet edebilse, yardım etse, *kendini* bıraksa. Bir "felaket"le ilgili açıklamasını öylesine tasarlayabiliyorum ki. "Bütün gün hiçbir şey yapamadım, *ellerim* titredi, *buz* gibi *soğuk* duyumsadım kendimi. Ara ara gerilimin dayanılmaz olduğunu duyumsuyordum, kimi zaman da *acımasız bir uyuşukluk...*" Böyle sürüp gidiyor. İnsanın kendi içine hapsolması nasıl bir yazgı! Ne ölümcül bir yazgı! Böyle anlarda onunla hiçbir zaman geçinemeyeceğimi duyumsuyorum. İnsan boğulmamaya çabalarken, ayaklarına bir top bağlanmış gibi. Tıpkı böyle.

Parası ödenip satın alınmış. Bir çiçek demeti –tüm harcamaları– kimi zaman eve götürmek için yalnızca sebze oluyor. Falcı, cam küreye bakan.

Başarısız. Sosyetede duyuldu. Hepimiz bilmiyoruz. Sonra, Wyndham, arkadaşı. Başı sıkışınca ona başvuruyor – *boşuna*. Yazı masasını unutmamalı, çok güzel. Yanıtlama biçimi de incelikli. Mektup yazmak için bir törendi... Evi Baker Street'e uzak – Upper Gloucester Palace'te.

"Bana yardım edemez misin? Edemez misin?" Bunu ona sorarken bile, yardım edebilmesi ya da edememesinin pek de önemi yokmuş gibi gülümsüyordu.

Yaradılışım... sinirlerim... Sorun değişip değişmemekte.

Kişi olarak ben... Onu görüyor musun? Bir arkadaşı var, sırdaşı, eski bir okul arkadaşı; ufak tefek, üstü başı dökülen, takma bacaklı, bunun yeniden ayrımına vardı. Evli. Arkadaşı yeni bir aileye girmiş. Yavaş yavaş karısını anıyor. *Tragedya yok.* Tek bacaklı bir serçe gibi duyumsuyor kendini. Karısı gelmeden, oturup konuşuyorlar. "Sen misin Beaty? Çay içebilir miyiz?"

Bırak, serçe –bırak, serçe– acı çeksin...

Charades: Roger canına kıyıyor, kâğıt açacağıyla gırtlağını kesiyor, hırıltılarla canı çekiliyor.

19 Ağustos – Bu sabah J., bu kış D.'nin evinde kalmayı düşündüğünü ağzından kaçırdı. İlişkileri dostluk ilişkisi miydi? Yo, hayır! Onu öptü, kolundan tuttu; ikisi de, *amitié pure*'den[1] çok daha tehlikeli bir şeyin paramparça olduğunun bilincine vardılar, kuşkusuz. Sonra da onun evinde kalmayı düşünmüştü. H. de orada kalmıyor mu, diye sordu. Ama J.'nin bildiğince, böyle bir ilişkinin başlangıcını bilmiyordu. Sanırım, insan her zaman en kötü darbenin en son darbe olduğunu düşünür hep. Bu daha önce acısını çektiğim hiçbir ilişkiye benzemiyor... Benim açımdan duyarlığın olmaması – bunun bencilliği sarsıyor beni. Uzaklara gittiğimde anımsamalıyım bunu. J., başkalarını düşündüğünden daha çok düşünmüyor beni. Demek istediğim, ben aynıyım: Onun duygularının derecesi değişik, ama duygu aynı duygu. Onun arkadaşlarımdan biri olduğunu anımsamalıyım. Başka bir şey değil – artık değil. Bütün bunları böyle bir zamanda tasarlaması, sonra döndüğümde *ilk sözcükleri:* D.'ye iyi davranmalıyım. Ne iğrenç bir düşüncesizlik! Ruhumun derinliklerine dek *iğreniyorum.*

Yazdıklarımı bir kez daha okudum bugün (8 Aralık 1920); gidip orada yaşamasına hiç mi hiç aldırmıyorum. Niye gitmesin? Onu daha az sevmiyorum, ama değişik bir biçimde seviyorum. *Kişisel* bir yaşamı amaçlamıyorum: Böyle bir şey hiç olmayacak. Bunu Noel'de yapmasını anımsatmalıyım ona.

Bir kez daha okudum yazdıklarımı (6 Haziran 1921). Birbirimizden saklanmamız çok aptalca, çok tuhaf göründü bana. Kuşkusuz aptal derken, böyle şeyler yazdığım için aptallık bende, demek istiyorum.

[1] (Fr.) Katıksız dostluk. (Ç.N.)

Bir kez daha (24 Temmuz 1921). Ne aptalca, ne de tuhaf. *İkimiz* de başarısızlığa uğradık.

"Sonra tren, evlerin tepeleriyle, ona yol açmak için yıkılan evlerin yıkık dökük yan duvarları arasından, kaynaşan sokakların üstünden, bereketli toprakların altından tıkırdayarak geçti... Bir süre daha böyle gittikten sonra, nehrin üstünden kocaman bir roket gibi kükredi: Sulu dönüşlerle, dile getirilmez bir küçümseyişle dolu yan çizişlerle hedefine doğru gidiyordu, tıpkı Zaman Baba'nın kendi hedefine doğru gidişi gibi. Onun için, akarsuların sularının kabarık ya da alçak oluşunun, göksel ışıklarla karanlıkları yansıtıp yansıtmamasının, arsız otlarla çiçekler üretmesinin, kıvrıla kıvrıla akmasının, çağıltılı ya da dingin, devingen ya da duruk olmasının hiçbir önemi yoktu; çünkü yolculuklarının kesici bir bitim noktası vardır, kaynakları ve tasarımları ne denli çok olsa da.

Ardından bir araba yolculuğu, ağırbaşlı ırmağın yakınından geceleri sezdirmeden geçerek; her şeyin gece gündüz sezdirmeden geçmesi gibi, Mıknatıstaşı Sonsuzluk'un çekişine dinginice boyun eğerek..."

(Ortak Dostumuz)

Dickens'ın ölüm üstüne düşündükleri. Hep aynı tavır. Ne anlama geliyor?

...'de Bir Dans

"Yaşam hep böyle mi olacak?" diye düşündü Laura. Yatağına uzanıp kollarını yastığa doladı, "Evet yaşam hep böyle olacak – ama gittikçe daha görkemli – gittikçe daha olağanüstü!"

"Ama, tut ki," dedi Laura, hızlı hızlı, olabildiğince ciddi, "tut ki korkunç başarılısın, taptığın kişiyle evlenmişsin, dilediğin her şeye kavuşmuşsun – ilk çocuğunuz daha yeni doğmuş (Bunun olağanüstü bir an olması gerekmez mi?), gerçekten de şimdikinden daha mutlu olur muydun?"

Bir an gözlerini dikip birbirlerine baktılar.

"Ben kesinlikle olamazdım." O, bu sözleri söyleyince, Laura ışıl ışıl gülümsedi, derin derin içini çekti, kardeşinin kolunu sıktı. "Ah, içim öyle rahatladı ki!" dedi. "Ben de olamazdım – olanaksız bu."

"Laura! Laurie! Ne yapıyorsun orada. Hemen aşağı in. N.'ler geldiler!"

Laura eğilip annesini öptü. "Buradaki kızların en güzeli sensin, canım benim!" diye fısıldadı.

Büyükanne ölürken, binbaşıyla Laura onunla göz göze gelmek için döndüler. Alabildiğine çocuksu, şaşkın, kaşlarını kaldırdı, avurtlarını içeri çekti. Yaşlı kadın düpedüz kızardı.

Wordshworthler

"Bütün günceler sayısız önemsiz ayrıntıları kapsar; bunlar, Wordsworth'ün ev halkının yalın yaşamlarına ve yüce düşüncelerine yeterince tanıklık eder –bu baskıda, bu tür ayrıntılardan örnekler verilmiştir– ama kız kardeşinin, "Bugün William'ın gömleklerini onardım," ya da "William çalı çırpı topladı," ya da "Yumurta bulmaya gittim," vb. vb. diye yazdığı bütün bölümleri kaydetmeye gerek yok. (W. Knight: *Dorothy Wordsworth'ün Güncesi*'ne Önsöz)

Elbette var, budala!

"Tarlalarda dolaştım, bir ineğin yanından geçmekten korktuğum için yarım saat oturup bekledim. İnek bana baktı, ben ineğe baktım. Ne zaman kıpırdasam, inek otlamayı bırakıyordu." (Dorothy Wordsworth)

"Güneşle beslenen düşüncelerim var." (Dorothy Wordsworth)

"İçinde altısını süren bir çocukla, altı aylık bir kedi yavrusu olmayan hiçbir ev tam değildir," demişti Southey.

Charles Lamb

"Sevgili Manning, elbette, ikiden ona kadarki tüm saatlerde uğramış olamazsınız; çünkü bu hafta yalnızca pazartesi ve salı geceleri yoktuk. Ama uğradığınızı sanıyorsanız, sanırız kanıt yerine geçecektir. Çarşamba gecesi sizin için dua ettik: Olağanüstü lezzetli istiridyeler; içlerinde olağanüstü büyüklükte inciler oluşmuş. Onlardan bilezikler yaptım; dizi dizi bayanlara verdim.

Yine de dün gece çıktık; çünkü saatinizde gelmeyecektiniz.

Bu gece evde olacağız, pazar, pazartesi, salı, çarşamba geceleri de. Hangisini isterseniz; belli bir geceden söz etmiyo-

rum, gelmeyeceğiniz geceyi seçin, öteki dört geceden birinde gelin. Kapılar saat beşte açılıyor. İstiridyeler dokuz sularında açıldılar. Her centilmen sigara içiyor ya da içmiyor dilediğince. Ha! Unutuyordum, 10 sterlini getirin, kaybedersiniz diye korkuyorum. C.L."

Ne "sevimli" bir mektup!

"Uyandı, gözleri hâlâ kapalı, dönüp onun omzunu öptü." Güzel bir başlangıç.

"Dunning'le yaptığım konuşmadan sonra bir *değişiklik* oldu.

Sanırım, D., iyileşmemle J.'nin uyanışının gizini biliyor. Dün bütün söyledikleri... sözcükler tuhaftı, ama söyledikleri uzun bir süreden beri bildiği şeylerdi. Casetta öyküsünü yalınlaştırdı. Nasıl 'yerine oturabileceğini' anladım.

Boulestin için tasarladığım yalın, ama gene de kesin olmalı... En küçük ölçüde bile 'cılız' olmamalı. Parlayan koyunları, havuzu...[1] da içine koyabilsem."

On İkinci Gece. Viola

"If we should be a prey, how much 'twere better
To fall before the lion than the wolf."[2]

Kimileri büyük doğar, kimileri büyüklüğe erişir; kimilerine de zorla verilir büyüklük.

Gün ortasında Yürüyüş Kulübü o güzelim eski kapılardan akın akın çıktılar, han avlusunun kaldırım taşlarını tıkırdattılar. Taşlar arasında gagalayan kocaman bir halka oluşturmuş, mavi-beyaz güvercinleri ürküttüler; güvercinler yumuşak bir kanat çırpışıyla uçup gittiler.

(Second Helping)

"Leylaklarla ilgili bir şey – eski bir Fransız havası."

Katherine'in, Marcel Boulestin'in Keepsake'i kurduğu taslak, apaçık anlaşıldığına göre, "At the Bay"e dönüşmüş.

(İng.) "Bir hayvana yem olacaksak kurt yerine aslan pençesine düşmek çok daha iyi olmaz mı?" (Ç.N.)

Le temps des mas et le temps des roses
Ne viendra plus ce printemp–ci.[1]

Persones Tales.

Ağzı kalabalık, geveze biri o.

Sanırım benim gerçekten kötü olan, onulmaz tek yanım, huyum.

"Cesaret, sevgilim!" Ama yumuşak sözcüklerin etkisi kaçınılmazdı. Gözyaşları yanaklarından aşağı yuvarlanmaya başladı.

"Tam da Jüpiter'i dışarı çıkaracak zaman."

Zamanın işitilmez, sessiz adımları.

Benmerkezci sözcüğü saplantı haline geldi bende.

Tüm acıların üstüne çıkmak – her şeyin üstüne çıkmak.

Küçük başlar, bir kızın astarla çikolata kutusundaki pembe fondanlara benziyordu.

"Hoşuna giden her şeyi katedebilirsin, ama psikolojiyi icat edemezsin." (Tolstoy'dan Çehov'a)

Mary Rose'da

"Bildiğim bir şey bu. Daha önce duymuş olmalıyım."

Başı mor üzümlerle çepeçevre kuşatılmıştı. Yüreklerimizin sert toprağını tırmalayarak peri tohumlarına hazırlayan giriş müziği.

"New York'u daha çok seviyorum. Daha canlı. Londra çok dingin. Dolu dolu yaşam istiyorum ben."

I. Perde, I. Sahne. Din adamı biraz acayip. Öteki adam abartılı. Doğruyu söyleyeceğiz, değil mi? Acayip... Adadaki sahne müthiş. Korkunç bir düşünce. Biter bitmez de – çay, Maid of the Mountains. Çabuk, çabuk, çabuk! Sonra başlar – yaşlı başlar, genç başlar.

"Böyle bir şeyi nasıl düşündü, aklım almıyor!"

Yaklaşık 2 peni değerinde bir şeye 50 sterlin ödemek. 1000 sterlinlik alışveriş yaptım.

"Ama gelişmiyorlar, değil mi? Dünyaya açılmıyorlar. Bir ülke için iyi bir şey mi bu?.. Ah güzel bir yaşam! Kocamın

[1] (Fr.) Leylak vaktiyle gül vakti. / Bu bahar artık gelmeyecek. (Ç.N.)

çiftçi olmasını isterdim... Ama yerliler iyi insanlar, değil mi, gençken?"

"Önce ketenkuşları, sonra deniz."

"30 numaralı siper. Saldırı günü. Telefonla emir aldım, onlarla birlikte hızlı hızlı komutanımın yanına gittim. 2 franklık bir parayı yakamdan gömleğimin içine attım. Hepimiz birlikte oturduk. Benim için her şeyin bittiğini biliyordum. Austen da. Hapı yutmuştuk. *Boşa* harcanmışlık duygusu. Elim tabancanın kabzasında. Her an kendinize doğrultabilirsiniz onu."

"Bazı insanlar gerçekten de... Gündelikçi kadını çalıştırmasını bilen 30 frank kârlı çıkar."

"Hep de en yakındakidir ölen. Daha güvenli bir yer seçtim kendime, geri dönebilirsem, küçük dilenci istediğini elde edecek... Ama geri dönmeyeceğim. Hafif yaralanmayı öneriyorlar. Ama bana göre değil."

Birkaç gün önce Mr. Barrie'nin her zamanki gibi başarılı oyunu *Mary Rose*'u seyretmeye gittim. Beni en çok etkileyen, seyirciyi, tuhaf bir şeye, sıra dışı bir şeye, yolun karşı yakasındaki malikâneler blokunda her gün olmayan bir şeye hazırlamak için gerekli görülen olağanüstü çabaydı. İlkin, ışıklar göz kamaştırırken, orkestra başımızın çevresinde o çok bilinen "Gondoliers"yi gümbür gümbür çalmaya başladı; etkisi öyle büyük oldu ki, önüm de oturan hanımefendi durdu, arkadaşına, "Bu parçayı biliyor gibiyim, canım," dedi, "*Carmen* değil mi bu?" Sonra, perde açılmadan, karartılmış ışıklar birer birer soldular, silindiler, küçük ruhlarını teslim ettiler, bizi karanlıkta, kemanlarla viyolaların bir çeşit heyecansal tırmıklama süreciyle baş başa bıraktılar; böylece, ilgisiz yüreklerimizin sert, taşlı toprağı paralandı, büyücünün serpeceği büyülü tohuma hazırlandı. Çalgılara sesler katıldı, sözsüz, kulağa göksel bir gargara gibi gelen yükselip alçalan sesler.

Eylül – Saatçinin kızı. Piyano çalışı. Güçsüz yüreği, tuhaf yüzü, tuhaf sesi, *korkunç giysileri*. Bahçelerindeki menekşeler. Ufak tefek annesiyle babası. Baths'taki sahne: soğuk, çocukların morarmışlığı, kenarlarına beyaz şeritler geçirilmiş, kabarık, kırmızı kumaştan mayosu içindeki bedeni. Suya inen basamaklar – gerilmiş ip.

Edie'nin Siegfried adında bir erkek kardeşi var. 17'sinde, sakalı bitmiş mi bitmemiş mi anlayamıyorsunuz. O ve Edie, kol kola yürüyorlar... Edie'nin pazarlık şapkası *sözcüklerle anlatılamayacak kadar süslü.*

Ah, May Sokağı'nın köşesindeki o ağaç! Şu âna dek unutmuştum onu. Koyu renkliydi, sokağın üstüne kocaman bir gölge gibi sarkıyordu: Baba, genç görünen, güzel bir adamdı. Saatçiydi.

Götürülecek kitaplar: *Robinson Crusoe; Pilgrim's Progress*; Coleridge, *Biographia Litteraria, Lectures on Shakespeare*; bir-iki Jane Austen; *Shakespeare and the O.B.O.V.* (The Oxford Book of English Verse); *The Sea and the Jungle*; Chaucer'in *Canterbury Tales*'i; Spenser'in *Faerie Queene*'i.

Aşağıdaki kayıtlar 1920 Eylülü'ne ilişkili olup Mentone' daki Villa Isole Bella'ya yolculuk sırasında yazılmıştı. Katherine, o yıl kışı orada geçirmişti.

Kadın Psikolojisi

"Üveyik kuşunun hiç duru su içmediği söylenir; dalgın zihnine daha iyi uysun diye ön ayağıyla bulandırırmış suyu hep."

Isola Bella: Onu nasıl satın alabilirim?

Güneye Doğru

Pencerenin karşısında yattığımdan, erken uyandım. Gölgelikler yarı çekikti. Gökyüzünde yoğun, pembe bir ışık uçuştu, ağaçların, eski ambarların, kulelerin, duvarların hepsi de karaydı. Göletlerle ırmaklar cıva rengiydi. Avignon'a yaklaşırken gördüğümüz meyve bahçesi, güneşin ilk ışınlarıyla altın yemişlerle parlıyordu; elmalar yıldızlar gibi çakıyordu.

L.M.'nin bacakları sarkıyordu. Bir şey onu aşağı çekiyormuş, sürüklüyormuş gibi, kalın, gri bacaklarını ağır ağır sallayarak aşağı indi – kırmızı halının üstünde canlı mavi sazların dolaşıklığı.

"A-vig... Avig... Avig-non," dedi.

"Katledilmiş dünyanın en güzel adlarından biri," dedim. "İnce bir köprü gibi kentin üstünden aşan bir ad."

Çok etkilendi. Ama ne çıkar, George Moore *etkileyebilirdi* onu.

Kadınla Kadın

Şöyle duyumsuyorum: Saniyenin binde biri kadar bile bilinçsiz değil. İçimi çekecek olsam, başını kaldırdığını biliyorum. Ciddi, iri gözlerin üstüme dikildiğini biliyorum: Neden iç çekti acaba? Dönecek olsam, bir yastık ya da bir battaniye daha öneriyor. Bir kez daha dönsem, mutlaka sırtım ağrıyordur. Ovabilir mi? Kurtuluş yok. Bütün gece böyle bu: Belli belirsiz bir hışırtı, en küçük bir öksürük sesi işitse, yumuşak sesi soruyor: "Bir şey mi söyledin? Yapabileceğim bir şey var mı?" Hiçbir şey yapmasam, bu kez de, yorgunluğu mu gözlerimin altında okuyor. İletişim kurmak için duyduğu o bitmez tükenmez istekle derin, korkunç bir şey var.

Erkekle Kadın

Erkekle kadın gizemli bir şey. Kadın koridordaki açılır kapanır sandalyeye oturmuş; esmer şişman adam yataklarını hazırlarken, kadının yanında ayakta durdu. Kadın, asık suratlı, inatçı, sıkkın görünüyordu. Ama erkeğe uygun olduğu kolayca anlaşılıyordu.

"Hazır olunca kapıya vur, sevgilim!"

Kapı çarparak kapandı. Adam açılır kapanır sandalyeye oturdu, seyrek, düzgün saçlarını sıvazladı, kemikli ellerini kavuşturdu. Zarif bir ayak bileğinden tertemiz bir ayak sarktı. Işık gözlük camlarında parladı. Onu böyle gören, bir kadına ait bir erkeğe ondan daha az benzeyen bir erkek tasarlayamazdı. Ama onu çok beğendim. Bu "İngiliz malı" çiftle övündüm.

Kahvaltı Vakti

Hava ısındı. Her yerde ışık yeşil-altın rengi titreşiyordu. Beyaz yumuşak yol açılıyor, çınar ağaçları titrek bir gölge düşürüyordu yola. Balkabağı, sukabağı yığınları vardı: Evin önünde domatesler güneşe serilmişti. Yol kıyısındaki çitlerde, mavi, kırmızı çiçekler, koyu erguvan rengi yalazlanıyordu. Bir dal taşıyan genç bir oğlan, ardında adımlarını yüksekten

atan küçük bir keçi, sarı bir tarlada tökezledi. Kahvaltı için incir satın aldık, iri, ince kabuklu incirlerden. İnsanın parmakları arasında yarılıyorlardı, şarap ve bal tadındaydılar. Kuzey inciri neden böylesine sarışın, el değmemiş kız, böylesine *soprano*? Eriyen kontraltolar, çağlar içinden şarkı söylüyorlar.

İngiltere ile Fransa

Büyük fark: İngiltere, yeşil şerbetçiotu kameriyeleri, kollarını kaldırmış, treni seyretmek için duran neşeli kadınlar, çocuklarla öylesine varsıl. Bir sarı tavuk sürüsü, başlarında kırmızı bir horoz, tarlanın kıyısından geçti. Oysa Fransa: Ak gömlekli bir yaşlı adam, eski moda, yarı odundan bir tırpanla küçük bir yonca tarlasını biçiyordu. Çiçeklerin tepeleri yanıktı; başak demetleri (başak demetleri mi onlar?) yarı yanmış tütün yığıncıklarını andırıyordu.

En Voyage[1]

Dört küçük oğlan, biri ufacık, üçü de eğleniyorlar. Üçü hat boyuna doğru koşup kendilerini ölümün kucağına atmaya çalıştıklarında, ufaklık açıkça kıvranıyor, onları geri çekmek için elinden geleni yapıyordu. Derin su da olsaydı, bunun tıpkı böyle olacağının bilincine vardım.

Yaşlı bir adam, yaşlı bir kadın, bir pelerine sarılmış küçücük bir oğlan. Kadın ortalardan yok olunca, yaşlı adam küçük oğlanı öylesine sevecen bir özenle tuttu ki! Sakalının içinde küçük bir pipo vardı. Sakalı kıvrılıyormuş gibi görünüyordu.

Yeşil suyun içinden fışkıran kavaklar, kırmızı söğütler.

Trende Çay

Bir adam kapıdan başını uzatıp çay servisinin başladığını söyledi.

"Çay! Tanrım!.." diye yaygara kopardı kadın hemen. "Gitmek ister miydiniz? .. Gidelim mi, ne dersiniz? Benim biraz çayım da var burada. Korkarım çok iyi değil. Taze olmayan çay... Sonra o acayip tat – nedir bilmem, ama... Bir deneyelim mi?"

"Olabilir de."

"Öyleyse, bavulumu indirir miydiniz? Özür dilerim, çay

[1] (Fr.) Yolculukta. (Ç.N.)

orada da. Zahmet oldu! Bu raflar da öyle yüksek ki. Sanırım İngiliz raflarından kesinlikle daha yüksek. Dikkat! Aman dikkat edin! Ah!"

Adam: "Of!"

Sonunda kadın bir kâğıt yaydı, üstüne küçük bir fincanla, tuhaf bir fincan tabağını, termosun kapağım, bir teneke kutuda biraz şeker koydu. "Çok korkuyorum..." dedi kadın. "Önce benim denememi ister misiniz?"

Adam, gazetesinin üstünden baktı, kuru bir sesle, "Koyun!" dedi.

Kadın çayı koydu, fincanla tabağı ona uzattı; dünyanın en rahatsız, damlayan fincanını da kendisi aldı, yudumladı, kaygıyla adama bakarak. "Fazla?.."

"Daha kötü olabilirdi!"

Çantasını karıştırdı, önce bir pudra ponponu, sonra büyük, güzel bir mendil, sonra da içinde üçgen biçiminde kocaman bir dilim pasta bulunan -Dundee denen türden- bir kâğıt çıkını çıkardı.

Pastayı bir çakıyla kesti, adam belli bir heyecanla onu seyrederken.

"Değerli Dundee'mizin sonuncusu," dedi başını sallayarak; onu öylesine sevecenlikle kesti ki, bir yamyamlık eylemi gibi göründü bu, neredeyse.

"Şunu öğrendim ki," dedi adam, "bir Buszard's Dundee pastası almadan hiçbir zaman yurtdışına çıkmamalı insan."

Ah, nasıl katılıyordu ona!

Her biri kocaman bir dilim aldı, ısırdı, pastacıda tezgâhın üstüne oturmalarına izin verilen küçük çocuklar gibi, iri iri açılmış şaşkın gözlerle ciddi ciddi yediler.

"Biraz daha çay?"

"Hayır, teşekkür ederim."

Kadın: "?" Bir bakış. (Yanıt yerine bir bakışla karşılık vermesini anlıyorum.)

"Sanırım, ben bir fincan daha içeceğim," dedi, neşeyle, en sonunda bir fincan çay içebileceği için alabildiğine rahatlamış.

Çantanın içine bir dalış daha; çikolata çıkarıldı.

Çikolata! Çikolatanın şakayla sunulduğunun bilincine varmamıştım daha önce. Ağırbaşlı bir yiyecek değildir çiko-

lata. İnsanın daha çok saçma bulduğu bir şeymiş gibi. Ama öyleyse - kim bilir? Belki de...

"Ne?" dedi adam, kâğıdın üstünden baktı. "Hayır, hayır!" dedi, çikolatayı iterek.

O da düşünmüştü o kadarını.

Kâğıdı ufak ufak yırtıp fincanla tabağı ve bıçağı silip temizledi, sonra tümünü yeniden sıkı sıkı sardı. Ama çantaya son bir kez daha dalış, oval biçimli bir kâğıt çıkardı ortaya, açıldığında bir yumurta çıktı ortaya! Bu görünüm kadını şaşkınlık içinde bırakmış gibiydi. Ama, yumurtanın orada olduğunu bilse gerekti. Biliyormuş gibi görünmüyordu oysa. Gözleri pırıltılı, başı yana eğik, öylece bakıyordu; bir soru gevelemesi işittim gibi geldi bana...

Marie[1]

Ekim – Ufak tefek, mavi –Afrika menekşesi diye yazmak geldi içimden– gözlü, hızlı, geniş el-kol devinimleri var. "*Une personne très supérieure – la veuve d'un cocher,*" demişti Annette, "*qu'elle a son appartement à Nice... Mais, que voulez-vous? La vie est si chère. On est forcé.*"[2] Ama Marie bu kendini zorla kabul ettiren, önemli şeylerden hiçbirine benzemiyor. Arabacının şapkasındaki bir tüyden öte bir şey olamayacak kadar neşeli, gülen, tasasız. *Appartement*'ına gelince, bunun pazaryerine bakan bir pencere yanında bir iskemle olduğu kuşkusu var içimde.

Boğulan, boğazı sıkılan umarsız, bitik, küçük bir kara torba.

Ama tek bir sözcük bile edilmiyor, tek bir belirti göstermediğine inanıyor insan. İnce ince yağan yağmura çıktım, gökkuşağını gördüm. Derinleşiyor; denizin içine doğru parlayarak indi, soldu sonra: Yok olmuştu. İnce ince yağan yağmur dünyanın öte yanına yağıyordu. Kırılgan – kırılgan. Yaşamı bundan öte bir şey değilmiş gibi duyumsadım.

Marie ile Karnabahar

Mon pauvre Mari döndü: *"Tu as peur? Que tu es bête! Ce*

[1] Villa Isola Bella'daki hizmetçi kadın.

[2] (Fr.) Çok üstün bir kişi – bir arabacıdan dul kalmış, Nis'te katı var... Ama ne yapsındı yani? Yaşam çok pahalı. İnsan zorlanıyor. (Ç.N.)

sont des rats. Dors encore."[1] Bana anlattıktan sonra düşündüm, bu sözcükler kafamda halka halka yayıldı, uzun süredir sessiz, unutulmuş yüzeyi bir şey tedirgin etmişti. Adamın sözcüklerinin kaçını anımsamıştı? Söylediği canlı sözcükleri hiç alıntılayan olmuş muydu? *"Tu as peur? Que tu es bête!"* Geceleyin, karanlıkta söylenmiş sözcükler tuhaf bir biçimde, içten, güven verici. Marie konuşurken, öte yanına dönüp kalktı mezarında. Ne acı, ne acı...

"Karnabahara ne dersin?" dedim. "Beyaz salçalı bir karnabahar."

"Ama karnabahar çok pahalı, Madame," diye sızlandı Marie. "Çok pahalı. Küçük bir karnabahar 2,5 frank. Hırsızlık bu, bu..."

Birden, mutfak penceresinden ay'ı gördüm. Öylesine olağanüstü güzeldi ki, yaptığım şeyin ayrımına varmaksızın, mutfak kapısından çıktım, bahçeden geçip bahçe kapısına dayandım. Kapının soğuk demirleri durdurdu beni. Dolunay, saydam, pırıltılıydı. İç çeken denizin üstünde asılı kalmıştı. Uzun uzun baktım ona. Sonra döndüm, küçük evle yüz yüze geldim; ışıkta ürperen, küçük beyaz ev, mimoza ağacının bir tüyü ardında parlayan bir mumu andırıyordu. Akşam yemeğini ısmarlarken bunları tümüyle unutmuştum. Mutfağa döndüm.

"Fiyatı ne olursa olsun, karnabahar alalım," dedim kesinlikle.

Marie ağzının içinde bir şeyler geveledi,bir tencerenin üstüne eğilerek –anlamış olabilir miydi?– *"En effet,*[2] kötü günler yaşıyoruz!"

Buluntu Çocuklar

"Bu tereyağlı ekmek parçasını kimse istemiyor mu?" diyor L.M. Sesinin tonundan sanırsınız ki, zavallı yavrucuğu ırmakta boğulmaktan kurtarmış ya da daha kötüsü, onu kendi çocuğu gibi evlat edinmek, bir zamanlar istenmediğini hiçbir zaman öğrenemeyeceği gibi yetiştirmek istiyor. Bir başına kalmış ekmekle tereyağı kırıntılarını ya da yalnız bir küçük pastayı –ya da hatta birinin acımasızca fincanının tabağına bıraktığı bir parça şekeri bile– görmeye dayanamaz o. Ona

[1] (Fr.) "Zavallı kocacığım... Korkuyor musun? Amma da aptalsın! Fare onlar. Hadi uyu." (Ç.N.)
[2] Oyuncak bebek.

büyük pastayı sunduğunuz zaman da, alçakgönüllülükle, "Ah, şey, bir dilimcik alayım, canım," der, sanki adamcağızın, biri onu atlayacak olsa ne denli duyarlı, kolay incinir olduğunu biliyormuş gibi.

L.M. muzu da aşırı ölçüde sever. Ama onları öyle yavaş, korkunç yavaş yer ki. Onlar da bilirler bunu – nasılsa; elini uzattığında başlarına ne geleceğinin bilincine varırlar. Muzların onun tabağında korkudan mosmor kesildiklerini – ya da benizlerinin kül gibi olduğunu görmüşümdür.

Öpüş

...Onu öptüm. Eti soğuk, soluk, yumuşak. Soğuk kiliselerde bütün gece dua eden rahibeleri düşündüm... Tüm sıcaklığını, rengini, tutkusunu eski soğuk kiliselerde yakarışla sunmuştu... Üşümüş, ciddi, solgundu; yukarı kaldırdığı gözlerinde ışık mum ışığı gibi titreşiyordu; bir uzayıp bir kısalıyordu; etekliği bükük dizlerinin üstünde aşınmış, parlamıştı; belli belirsiz tütsü kokuyordu. "Hayır, Peder. Evet, Peder. Öyle mi düşünüyorsunuz Peder?" (Ama ben hâlâ söylemek istediğimi söyleyemedim.)

Oyuncak Bebek

18 Ekim 1920 – "Bakın!" diye mırıldandı Miss Sparrow.[1] Utanacak bir şeyim yok benim. Dilediğiniz kadar bakın. Meydan okuyorum size. Yaşamım boyunca istediğim şey bu!" diye bağırdı kopuk kopuk. "Şimdi elde ettim bunu. Size meydan okuyorum. Dünyaya meydan okuyorum." Pencereye yaklaşıp durdu, gururlu gururlu; gözleri ışıklar saçıyor, dudakları parlıyordu. Oyuncak bebeği yassı göğsüne bastırdı. Bakire Ana'ydı o.

Kuşkusuz, yazamam bunu. Böylesine kabaca bir not aldığıma şaştım, ham fikir bu, dedikleri gibi. Ama yapmam gereken bunu yazmak, *ne yapıp yapıp* hemen, basılacak denli iyi olmasa bile. Başlıca kusurum, ağır basan kusurum *yazıya dökmemek*. Pekâlâ, şimdi bunu bildiğime göre (üstelik çok uzun sürmüş bir hastalık bu), niçin, en azından kesin bir tedavi uygulayamıyorum? Deneyimimden biliyorum, bir "kö-

[1] 24 Ocak 1922 tarihli nota bakınız.

tülük" tanındığında, onu kökünden kazımakta *en küçük* bir gecikme, ölümcül bir güçsüzleştiricidir. Üstelik, düzeni seven, "baştan aşağı silip süpürülmesine", her şeyin tek tek yerinde olmasına tutkuyla bağlı olan ben; kafamın içinde çirkin bir nokta olduğunu bilen ben! Bakımsız kalınca, arsız otlar bürür her yanı. Bahçemi ışığa açık, düzenli tutmalıyım. Bu soğanları ne pahasına olursa olsun dikmeliyim, onları bahçe yollarında çürümeye bırakmamalıyım. (Ah, ne utanç verici!)

Bugün (18 Ekim 1920) Pazartesi. Sağ elimi kaldırıp ant içtim. Güçlükleri yendiğim zamanlar dışında hiç mutlu oluyor muyum ben? Hiçbir zaman. Hatta, suçluluk duygusundan kurtulmuş muyum? Hiçbir zaman. O önemsiz taslağı, *Genç Kız*'ı bitirdikten sonra, bütün öteki anları aşan bir an olmadı mı bu? Ah, evet. Öyleyse – niçin duraksıyorsun? Nasıl duraksayabilirsin? Ant içiyorum. Bir şey –özgün bir şey– yazmadan tek günüm bile geçmeyecek.

Coleridge'in Sofra Konuşması

"Erkeklerin başka hiçbir bilgileri olmaması, her zaman içinde yaşamakta oldukları, her şeyi yordukları dünyayı anlama yeteneğinden bile yoksun olmaları dayanılmaz bir şey."

Şuna bakın! Şuna bakın!

"Bir erkeğin yaşamında çağdaş olaylar geçmiş olayları karartırsa da, öldükten, tüm yaşamı bir tarih sorunu olduktan sonra, bir davranış, bir başkası denli göze çarpıcı bir biçimde ortaya çıkar."

Baştan başa yanlış!

"İncil'in yoğun bir biçimde incelenmesi, biçem bakımından, kim olursa olsun bir yazarı *beylik* olmaktan alıkoyar."

Dil bakımından.

"Ben, kendi adıma, ayaklarımın altındaki toprağa benim ülkem demiyorum. Ama dil, din, yasalar, yönetim, kan – bunlarda aynı olmak insanları ayrı bir ülkeden kılar."

Ayaklarımın altındaki toprak *benim* kılar onu.

"Kadınların çoğunun hiçbir kişilikleri yoktur," dedi Pope; hiciv olsun diye söylemişti bunu. "Kadınlarla erkekleri çok daha iyi tanıyan Shakespeare, kadının kişilikten yoksun

oluşunun gerçekte onun yetkinliği olduğunu görmüştü. Herkes Desdemona ya da Ophelia gibi bir karısı olmasını ister – her zaman sizi anlayamasalar bile, her zaman sizi duyumsayan, sizinle birlikte duyumsayan yaratıklar."

Şimdi aptallaşıyorsun işte.

Coleridge'in Shakespeare Üstüne Konferansları
Sahne Yanılsaması

"Yalnızca hiçbir zaman tam anlamıyla aldatılmakla ya da benzeri bir şeye uğramakla kalmıyoruz; aynı zamanda, bir tiyatroda oturan aklı başında insanların olabilecek en büyük yanılgıya uğramalarına yol açmaya kalkışmak, yalnızca aşağı zihinlere özgü kaba bir hatadır. Bu zihinler, yüreği ya da zihni sürekli olarak etkilemeyeceklerini duyumsayınca, anlık etkileri uyandırmaya çalışırlar. Birlikte yana yana yaşayan hazla uyum sağlayabileceğinden, düşünceyle yeterince karşılığı ödenebileceğinden daha çok acı olmamalıdır hiçbir zaman."

Olağanüstü bir şey. Barrie karşısında Çehov. *Vişne Bahçesi*'ni düşünün, bahçe, kuşlar, vb. tam anlamıyla gereksizdir burada. Tan vaktinin tüm etkisi, *mum söndürülerek* yaratılır.

Bir yazar "belli konular, üstüne yada belli imgelemlerin sonucunda" *eşduyum aramayı yapısının neredeyse bir gereksinimi* haline getirecek denli derinlemesine duymalıdır. Kuşkusuz, dehayı ayırt eden sürekli bir eylemin onurlu isteğiyle yapmalıdır bunu.

"Okuduğumuzu kendi yaşantımıza yollayacak yerde, kitapları kitaplarla yargılamamız esef edilecek bir şey."

"Bu hastalıklı beğeni eğiliminin açık seçik nedeni [örneğin coşku duymamız gereken şiirsel dramların dilinde tuhaflık algılamak...] insan yaşamının güvenliği, görece düzenliliği, *durmadan artan birörnekliğidir.*

Hayır! Hayır! Hayır!

"İlk ürünlerinde Shakespeare, zihnini kendi özel varlığının dışına çıkarak, ancak düşünce gücü ve büyük zihni üstünde düşündüğü şeyle aynı kılan o yüce yetenekle, kendisiyle hiçbir biçimde bağıntısı olmayan konuları duyumsamış, başkalarının duyumsamalarını sağlamıştır."

Tam yerine oturtun, Coleridge!

"Ya da imgelem okuyucunun gözünü öylesine etkiler ki,

neredeyse sözcüklerinin bilincini yitirmesini, Wordsworth'ün yüce biçimde, yerinde olarak söylediği gibi, her şeyi bir parıltıyla görmesini sağlar:

Flashed upon that inward eye.
Which is the bliss of solitude.[1]

Üstelik bunu herhangi bir acılı ya da çaba gerektiren bir dikkat uyandırmaksızın, herhangi bir betimleme anatomisi olmaksızın (betimleyici şiirde seyrek olmayan bir kusur) – ama doğanın tatlılığı, rahat devinimiyle yapar.

"Derin bir pathos, hatta kendilerine özgü ve kendi tutkularını uyaran durumlarda yüce duyguları dile getiren kimseler vardır, ama bundan ötürü ozan değildirler."

Ah, Coleridge!

"Çeşitli zamanlarda çeşitli kanıtlar ve örneklerle, salt beğeni ile katıksız ahlaklılık arasındaki yakın karşılıklı ilişkiyi güçlendirmek –en içten isteğim– tutkulu çabamdır. İnsan yüreğiyle o tanışıklık ya da bu tanışıklık için gerekli olan –yalnızca dinin içtenlikli alçakgönüllülükle bağdaştırma gücüne sahip olduğu bir kararlılıkla– ancak kendi yüreklerine bakma gözü pekliğini gösterenlerin sahip olabilecekleri o uysallık, o çocukça sevinç olmaksızın; bu ve bunun yarattığı alçakgönüllülük olmaksızın hiç kimsenin, bilgisi ne denli geniş, ne denli derin olursa olsun antik araştırmalarında ne denli sanırlı olursa olsun, Shakespeare'in yazılarını anlaması ya da onları anlamaya değer bulması olası değildir.

Sensin – konuşmak istediğim sensin. İkimiz de dinden aynı şeyi mi anlıyoruz? Kavga etmemeliyiz. (21 Ekim 1920)

"Hamlet'in yabanıllığı yarı yapmacık olmaktan başka bir şey değil; o ince eylemde bulunuyormuş gibi yapma oyunu, ancak gerçekten eylemde bulunduğu şeyle aynı olmanın çok yakınına geldiğinde oynuyor o."

Derin.

Banquo:
The earth hath bubbles, as the water has
And these are of them: – Whither are they vanished?

[1] Güz doğa şairlerinden William Wordsworth'ün ünlü *Daffodils* (Nergis) şiirinden.

Macbeth:

Into the air, and what seemed corporal, melted
As breath into the wind. – Would they had staid![1]

Soğuk bir iklimde, "soluk gibi", vb. benzetiminin uygunluğunun ayrımına varmak gereğinden çok mu ince bir şey?

Hayır; kusursuz.

Coleridge, Hamlet Üstüne

"Büyük bir karakterin tasarlanmasından ve işlenmesinden daha güzel bir şey kesinlikle olanaksızdır. Shakespeare, varoluşun başlıca amacının eylem olduğu – zihnin hiçbir yeteneğinin, ne denli parlak olursa olsun, bizi eylemden geri durmaya itiyor ya da eyleme karşı itici kılıyorsa, etkin bir biçimde herhangi bir şey yapabileceğimiz zaman geçip gidinceye dek bizi eyleme geçmeyi düşünüp durmaya itiyorsa, değerli ya da gerçekten felaketten başka bir şey sayılamayacağı gerçeğiyle bizi etkilemek istemiştir. Bu ahlaksal gerçeği yürürlüğe koyarken Shakespeare yeteneklerinin tamlığını ve gücünü göstermiştir. Derin düşünce içinde arayan bir insandır o, insansal ve Tanrısal her etkenin eyleme geçmeye çağırdığı; ama yaşamının amacı sürekli olarak, yapmaya karar vermek, ama karar vermekten başka bir şey yapmamakla en büyük amacını gerçekleştirmekte yenilgiye uğratılmaktadır."

Bunu senden daha iyi kim anlayabilirdi, Coleridge? Kendi kendini suçlamakta olduğuna kuşkum yok... Gene de, bütün büyük adamların, eylem güçleri ne denli gelişmiş olursa olsun, kendileri hakkında her zaman böyle düşündüklerinden kuşku duyuyorum. Eyleme geçme isteği tüm benliklerine egemendir, ama yaptıkları yalnızca bir başkasına doğru adım atmaktır... Başka bir anlamda, Fleance hep kaçar. (Yoksa bunun nedeni, Macbeth'in onun katillerini kullanması mıdır yalnızca?) Öyle de olsa, Macbeth, bir yazarın duygularının en küçük atomunu içinde taşıyan şu sözleri söyler: *This restlessness of ecstacy.*[2] Bu kitap [Coleridge'in *Shakespeare Üzeri-*

[1] (İng.) "Suyun olduğu gibi, toprağın da kabarcıkları var; / bunlar da öyle işte: – Nereye kayboldular?" / "Havaya... Madde gibi görünen şey soluğun rüzgâra karıştığı gibi eriyip gitti. Keşke daha kalsalardı." (Ç.N.)

[2] (İng.) Esrikliğin bu yerinde duramazlığı. (Ç.N.)

ne Denemeleri ve Konferansları] kesinlikle büyük bir definedir. Ancak şunu belirtmeliyim ki, o döneme uygun çok şeyi kapsıyordu. Öyle sanıyorum ki, Coleridge'in günlerinden bu yana çok ilerlediğimizi, onun bugün Shakespeare konusunda, dinleyicilerince öylesine kısıtlanmış, eli-kolu bağlı olduğundan, çok daha aydınlatıcı olacağına inanıyorum.

Keats'in Mektupları

"Sağlıklıyken ya da kendimi sağlıklı sandığımda..."

"Ne şaşılası bir biçimde (burada, öncül olarak hastalığın böylesine kısa bir zamanda yargılayabildiğimce, zihnimi bir yığın yanıltıcı düşüncelerle imgelerden kurtardığını, nesneleri daha gerçek bir ışıkta görmemi sağladığını belirtmeliyim) ne şaşılası biçimde, sözcüğü bırakmak bizde onun doğal güzelliklerinin duygusunu yaratıyor! Zavallı Falstaff gibi, 'gevezelik' etmesem de, yeşil tarlaları düşünüyorum; çocukluğumdan beri gördüğüm her çiçek üstüne büyük bir sevgiyle düşünüyorum – biçimleri, renkleri, insanüstü bir düş gücüyle onları daha yeni yaratmışım gibi yeni benim için. Bunun nedeni, onların yaşamımızın en tasasız, en mutlu anlarına bağlanmaları. Seralarda en güzel türden yabancı çiçekler gördüm, ama hiç mi hiç aldırmıyorum onlara. Yeniden görmek istediğim çiçekler, bizim ilkbaharımızın yalın çiçekleri. (*16 Şubat 1820*)

"Hiçbir şey sağlıksız olmak kadar kötü değil – çöplükleri karıştıranlara, kül eleyenlere imrendiriyor insanı." (*23 Ağustos 1820*)

"Şuna bak diye ünleyebilirsin; mutsuz olmamı dilemesi ne bencilce. Beni seviyorsan böyle almalısın. Yemin ederim, ruhum üstüne söylüyorum, başka bir şey hoşnut edemezdi beni. Gerçekten bir partide, dedikleri gibi, keyfine bakabiliyorsan –insanların yüzüne gülüp seni şimdi beğenmelerini diliyorsan– beni hiçbir zaman sevmedin, hiçbir zaman da sevmeyeceksin demektir... Senin sevecen olan ya da sevecen olmayan mektuplarıma bir kez daha, ciddi ciddi göz gezdirmeni; onları yazan kişinin, senin özel olarak onları yaratmak için yaratıldığın işkencelere, belirsizliklere, daha uzun süre dayanıp dayanamayacağını düşünmeni istiyorum." *(Mayıs, 1820)*

"Benim İtalya'ya gitmemden söz ediyorlar. Senden böy-

lesine uzun bir süre ayrı kalırsam hiçbir zaman iyileşemeyeceğim kesin." (*5 Temmuz 1820*)

Ah, bunu işit!

8 Aralık – [9 Ağustos'la 19 Ağustos, 1920'ye bakın]

M. ve P.'nin tüm yasaları uyarınca
Bu kitap ille de benim olmalıdır.
Hem sonra, hiç kuşkum yok, kabul edeceksiniz.
Benim İngiliz Anton Çehov'u olduğumu.[1]

Bu küstahlığın için, Tanrı beni bağışlasın, Çehov. *(12 Aralık 1920)*

14 Aralık – Özlem. Madam Lavena. Gümüş yüzüklü esmer, hoş kokulu eli öptü, öptü. Ba-ba. Ba-ba!

Bebek mürekkep lekelerine bulandı; günlerce söylemeyi unuttuğu şeylerle başka bir biçimde söylemiş olabileceği şeylerin küçük bir anımsatıcısı olmaya yaradı.

16 Aralık – "Sen erkekle dişiden söz eder etmez –örneğin, dişi örümceğin döllenmeden sonra erkeği yuttuğunda– gözleri merakla parlıyor, yüzü aydınlanıyor, adam gerçekten canlanıyor. Tüm düşünceler ne denli soylu, yüce ya da yansız olursa olsun, tümünün de benzer bir noktaları var. Sokakta yürüyorsun, bir merkebe rastlıyorsun, örneğin... 'Söyler misin, lütfen,' diye soruyor, 'bir merkebi bir deveyle çiftleştirirsen ne olur?' Sonra düşleri! Düşlerinden söz etti mi sana? Olağanüstü! İlkin, ay'la evli olduğunu görüyor düşünde, sonra karakola çağrılıyor ve bir gitarla birlikte yaşaması buyruluyor." (Çehov: *Düello.)*

Ah sevgili Çehov! Perişandım bu gece; hasta, mutsuz, umutsuz, sense beni güldürdün... unutturdun, değerli dostum.

Yabancı

"Salt beni değiştirmeye çalıştığın eski konumda buluyorsun kendini. Bense değişmeyi reddediyorum. Değişmeyeceğim. Bunları duyumsamıyorsam 'duyumsamıyorum', hepsi bu."

[1] Bu, olasılıkla, 1917 yılında, J.M.M.'e ait, Çehov öykülerini kapsayan kitabın iç kapağına yazılmıştır.

Bir an orada durdu, soğuk, duyarsız, kapının tokmağını kavramış, ona bakmıyor, onun başının üstünden bakıyor. Yanlışlıkla onun kapısını çalan bir yabancıya benziyordu; şu ya da bu nedenle, kapıyı yeniden örtmeden yanlışlığı açıklama gereğini duydu, sonra bütün bütün çıkıp gitti onun yaşamından.

Niçin Acı Çekmeli?

"Senin, kendinden başka biri olmanı istemiyorum..."

"Ama ben kendimsem, yapmamı istediğin şeyi yapmayacağım... Bunun beni zorlamak olduğunu duyumsuyorum. *Ben* değilim bu; benim *geste*'im değil, bu."

Birbirlerine baktılar, nedense gülümsediler, düpedüz *gülümsediler.*

"Ne yapmak istediğimi, sahiden de bilmiyorum. Yaşam bu denli basit değil, biliyorsun..."

Müzik sürüp gitti, neşeli, yatıştırıcı, güven verici. Her şey yoluna girecek, diyordu müzik. Yaşam öylesine kolay... öylesine kolay ki. Niye acı çekmeli?

Adam belli belirsiz ürperdi, dikleşti... ama gülümsüyor gibiydi.

Ama bir bilseydin, *karanlık, kapkaranlık* bir ağdan dışarı bakıyorum.

Yanında oturanın ben oluşu salt rastlantı.

Fillerin şişelerden içmeye geldiklerindeki müzik bu. Sonra soytarı gelip şişeleri alıyor, kendisi içiyor.

Ama şampanya hiç iyi değildi. Su gibiydi. Sırf var diye içmek zorunda kaldım, ama küçük köpüklerin kendilerini kıyıya atıp dans edip sönmelerinde kesinlikle kötücül bir şey vardı. Benimle alay ediyorlardı sanki.

Bir yalancı hakkında kocaman bir roman yazabilirdim, diye düşündüm birkaç dakika önce. Karısına bağlı olan, ama yalan söyleyen bir adam. Yazamazdım ama. Hiçbir şey hakkında kocaman bir roman yazamazdım. Sanırım bu konuda öyküler yazacağım. Ama şu anda hiçbir şeyle bağlantı kuramıyorum. Benimle tüm dünya arasında kumdan bir duvar var sanki. Kirliymişim ya da bezginmişim gibi duyumsuyorum. Düşündüğüm her şey yapay görünüyor.

Acı Çekmek

Bunun itirafım olarak kabul edilmesini isterdim.

İnsanın acı çekmesinin sınırı yoktur. "Artık denizin dibine değdim, artık daha derinlere inemem," diye düşündüğünde, insan daha derinlere iner. Böylece sonsuza dek sürer bu. Geçen yıl İtalya'da şöyle düşünmüştüm: Bir adım ötesi ölümdür. Ama bu yıl öylesine çok daha korkunç geçti ki, Casetta'yı sevgiyle düşünüyorum şimdi! Acı çekmenin ucu bucağı yoktur, sonsuza dek sürer gider. Sonsuz işkencedir; bir sancıdır. Bedensel acı çocuk oyuncağıdır. İnsanın göğsünün kocaman bir taşla ezilmesi – insan gülebilir buna!

Acının üstesinden gelinebileceğine olan inancımın bir izini bırakmaksızın ölmek istemiyorum. Çünkü inanıyorum buna. Ne yapmalıyım? Jack'in, "ötesine geçmek" dediği şey söz konusu olamaz. Yapay bir şey bu.

Boyun eğmeli kişi. Direnmemeli. Kabullenmeli acıyı. Ezilmeli altında. Tam anlamıyla kabul etmeli. *Yaşamın bir parçası* kılmalı onu.

Yaşamda, gerçekten kabul ettiğiniz her şey bir değişikliğe uğrar. Böylece acı da sevgiye dönüşmeli. Gizem burada. Yapmam gereken şey bu. Boşa çıkan kişisel sevgiden daha büyük sevgiye geçmeliyim. Ona verdiğimi yaşamın bütününe vermeliyim. Şu andaki acı geçecek – öldürmezse eğer.

Sürmeyecek. Yüreği oyulmuş bir adam gibiyim şimdi – ama – katlanmalıyım buna – katlanmalıyım buna. Fizik dünyada olduğu gibi, tinsel dünyada da, acı sonsuza dek sürmez. Şimdi doruk noktasında. Korkunç bir kaza olmuş gibi sanki. Bu korkunç kazanın tüm sarsıntısını, tüm yılgınlığını yeniden yaşamaktan, üstünden geçmekten kendimi alabilirsem, daha güçlü olurum.

Tuhaf bir nedenle, Doktor Sorapure'un yüzü beliriyor şimdi. İyi bir insandı. Yalnızca acıya katlanmama yardım etmekle kalmadı, bedensel sağlıksızlığın belki de gerekli, onarıcı bir süreç olduğunu öne sürdü; insanın, dünyanın tarihinde yalnızca bir tek rol oynadığını düşünmemi söylüyordu bana hep. Benim basit, sevecen doktorumun yüreği temizdi, tıpkı Çehov'un yüreğinin temiz olması gibi. Ama bu hastalık-

larda insan kendi kendinin doktorudur. "Acı çekmek" onarıcı bir süreç değilse, onu onarıcı kılacağım. Acıdan ders alacağım. Boş sözcükler değil bunlar. Hasta avuntular değil.

Yaşam bir gizemdir. Bu mektupların korkunç acısı silinip gidecek. Çalışmaya dönmeliyim. Acımı bir şeye koymalı, dönüştürmeliyim onu. "Acı, sevince dönüşecek."

İnsanın kendini bütün bütün yitirmesidir acı çekmek, kendini yaşamın parçası gibi duymaktır; yaşamın dışında değil.

Ey yaşam! Kabul et beni – değer kıl – öğret bana.

Bunları yazıyorum. Başımı kaldırıp bakıyorum. Bahçede yapraklar kımıldıyor, gökyüzü solgun, ağlarken yakalıyorum kendimi. Çetin bir şey – çetin bir şey, iyi bir ölümle ölmek...

Ama *hayır, hayır!*

Yaşamak – yaşamak – hepsi bu: Ve yaşamı bu yeryüzünde, tıpkı Çehov'un, Tolstoy'un bıraktığı gibi bırakmak.

Korkunç bir ameliyattan sonra, ameliyat masasının üstüne uzatılmanın acısını düşündüğümde ağladığımı anımsıyorum. Her seferinde yeniden duyumsadım bunu, ürktüm; dayanılmaz bir şeydi.

İnsanın denetlemesi gereken bu. Tuhaf! Geriye kalan iki kişi, Çehov –ölü– bir de, aldırmaz, umursamaz Doktor Sorapure. Tanıdığım iki iyi insandı onlar.

19 Aralık, 1920 KATHERINE MANSFIELD

Kafa Dinginliği

Nedir kafa dinginliği? Hiç dingin oldu mu benim kafam? "Oldu" gibi görünüyor, ama belki de yalnızca bir aldatmacaydı bu. Ama Bandol'de örneğin ya da hatta Hampstead'de? Ah, kim bilebilir? Öteki gizini ele vermeyecek. Nedir bu giz? Yanıttan kaçınıyor. "Şerefim üstüne ant içerim." "Buraya bak, tam bir karanlık içindeyim." İnanamıyor, gene de inanmak zorunda. *İnanmıyor.* Sözcükler siliniyor. Mektuplar ortadan kayboluyor. Tüm öteki mektuplar masanın üstünde bırakılmış, ama onlar yok. Niçin? Her şeyi unutmalı mıyım, her şey olmamış gibi. Ama *yapamıyorum.* Çünkü ne olduğunu bilmiyorum, onun yapılmış bir yanlışlığı (apaçık olmayan bir yanlışlığı), yadsıdığını biliyorum yalnızca. Yapılmış olmalı bu

yanlışlık. İnsanlar *pour rien – de l'amitié pure,*[1] böyle yazmazlar. Bu yüzden, ne zaman ona baksam, ne zaman onunla birlikte olsam, o giz var, ona vermeye can attığım her şeyi veremiyorum; bu yüzden onun içinde de kalamıyorum. Kafa dinginliğim yok. Evet, buraya ilk geldiğimde vardı. Evet, *Miss Brill*'i yazdığımda tam bir kafa dinginliğim vardı.

Hayır, o "mektuplarla" ağulandım ben. Bana, bize, ikimize öylesine "yabancı" olan birini o nasıl tanıyabilir? Yalnızca tanımakla kalmayıp bağrına basmak.

Beyaz danteller içinde yüzüne yayılmış tülüyle, incileriyle bir martıyı andırıyordu. Ama ekmeğe karşı doymak bilmez bir iştahı olan aç bir martıyı. "Gel, beni besle. Beni besle," diyordu kıpır kıpır bakışı.

Değişiklik

Uzun süre, onun hiçbir şeyini değiştirmek istemediğini söyledi; böyle de düşünüyordu. Ama ondaki bazı şeylerden nefret ediyor, bunların başka türlü olmasını diliyordu. Sonra; onun hiçbir şeyini değiştirmek istemediğini söyledi; gerçekten de böyle düşünüyordu. Bir zamanlar nefret ettiği karanlık şeylere aldırmazlıkla bakıyordu şimdi. Sonra, onun hiçbir şeyini değiştirmek istemediğini söyledi. Ama artık onu öylesine seviyordu ki, karanlık şeyleri bile seviyordu. Onların orada olmalarını istiyordu; aldırmaz değildi. Hâlâ karanlık, tuhaftı bu şeyler, ama seviyordu onları. Bekledikleri de buydu. Değiştiler. Karanlıklarını silkip attılar – lanet kalkmıştı, bir kez daha prensler gibi parladılar, ışıktan yaratıklar gibi.

Koyda

En sonunda süt beyazı liman pırıltıyı yakalıyor, ürperen suyun üstündeki martılar bir incinin içindeki gölgeler gibi parlıyorlar.

Evin köpeği ağır zincirleriyle demir kabın içinde buz gibi suda duran kalop-kalopları sürükleyerek kulübesinden çıkıyor. Evin kedisi bilinmeyen bir yerden belirip ılık sabah sütünü beklemek için pencerenin pervazına sıçrıyor.

[1] (Fr.) Boşuna, salt dostluk yüzünden. (Ç.N.)

Sabah Çocukları.

Çocuklar! Çocuklar!

Hayır, olmaz. Daha değil. Vakit gelmiş olamaz. Git hadi. Gitmeyeceğim. Ah, niçin gitmek zorundayım?

Çocuklar! Çocuklar!

Soğuk hizmetçi kızlar çağırıyor onları.

Ama onlar bir türlü kalkamıyorlar. Azıcık, daha uyumalılar – uykuların en güzelini – ılık, yumuşak, canım küçük tavşan uykusu... Bırak bir dakikacık daha sarılmayı ona, zıplayıp gitmeden önce.

Çarşaflarının ucundan saç büklümleri görünen, kıvrılıp dertop olmuş yumuşak küçük kızlar; incecik ayaklarını dışarı uzatan küçük, uzun, solgun oğlanlar; yüzükoyun uzanmış, başlarını yastığa gömen başka küçük oğlanlar; bir öbekten fışkıran saçları yeni kesilmiş minicik adamlar; sırtüstü yatmış, yumrukları sıkılı küçük kızlar, yatak çarşaflarından savrukça bir ayakları sarkan; at kuyruklu ya da saç yerine ak kâğıttan salyangoz halkaları olan... Şimdi de içine dalınan suyun sesi, sonra bütün o ılık genç gövdeler, yumuşak, sere serpe oğlan çocukları, sıkı, yumulmuş küçük kızlar banyo teknelerine uzanıyorlar, omuzlarını büzerek kuşların kanatlarıyla yapmaktan hoşlandıkları gibi parlak damlacıklar sıçratıyorlar...

Ciyak! Ciyak! Heeey! Yihuu! Saçları yapıştırılmış, tertemiz yakaları, gıcır gıcır çizmeleriyle, çocuk odasından hole, okul araç-gereçlerinin asılı durduğu merdiven altındaki dolaba doğru yürüyorlar. Öfkeli genç sesler bağırıyor: "Kalem kutumun dibindeki mürekkep silgimi kim *çaldı?*"

Dişlerinin arasından, lapa kaplarını taşıyan vurdumduymaz hizmetçi kızlara ıslık çalıyorlar: "Senin marifetin bu! Hırsız! Casus!"

27 Aralık – Küçük resmi ayna çerçevesinin yanına sıkıştırdığımda, mührün –işaretin– *cache rouge*'un[1] – odaya damgasını vurduğunun bilincine vardım. İki kişinin odası olmuştu yalnızca onun odası değildi artık. Oda daha önce ölü olduğundan değil, ama şimdi daha çok yaşam kazanmıştı! Minik mandalina dalı, yazı masasının üstündeki yapıştırıcı ka-

[1] Kırmızı mühür. (Ç.N.)

vanozu, Ribni'nin[1] saçına takılmış kuş kanadı teleği, Çin elişi üstündeki boynuz gözlük, buradan kaynaklanıyor. İçinde yaşadığım "düzen" değişmedi, zenginleşti ama; garip bir biçimde genişledi.

En effet[2] yalnızca Jack'in zihninin benim zihnim üstündeki etkisinden başka bir şey değil bu. İlişkimizin gizemli uygunluğu! Zihnime yerleştirmek istediği bütün o şeyler beni öylesine derinden hoşnut ediyor ki, *doğal* görünüyorlar bana. Bütün bunlar, tasarlanabilen farklılığın da ötesinde, birbirimizden farklı olmamıza karşın, *organik* bir bütün oluşturduğumuz duygusunun bir parçası. Dün de dediğim gibi, biz, madalyonun iki yüzüyüz; ayrı, bağımsız, gene de bir bütün oluşturan. Varlığımı gerçekleştirmek için bir başkasına gereksinimim olduğunu duyumsamıyorum, ama Jack'e sahip olmakla, onsuz bende eksik kalacak bir şeye sahibim. Gerçekten de biz –her şey bir yana– birbirimizin *eleştirmeniyiz*, demek istediğim, beni "görüyor", ben de kendimi göründüğümden daha çok yansıtılmış görüyorum, ama gene de OLDUĞUMDAN daha çok değil. Onun için de böyle olduğuna inanıyorum. Böylece, birlikte olmamız, her şey bir yana *kendimize duyduğumuz bir inanç edimi.*

Az önce bahçeye çıktım. Yıldızlı, yumuşak. Palmiye ağacının yaprakları aşağı sarkan tüyleri andırıyor; çayır yumuşacık, gerçekdışı, yosun gibi. Deniz uğulduyor, küçük bir zil çalıyordu – gerçek miydi, düşsel miydi? İnsan bir ses yığını işittiğini, evlerde gecenin tüm hazırlıklarını işittiğini düşlüyordu. Birisi, lambanın beneklediği karanlık avludan yiyecek getiriyor. Akşam yemeği hazırlandı. Kömürler kırıldı, tabaklar şakırdıyor; merdivenlerde, girişlerde, koridorlarda yumuşak bir devinim var. Kepenkleri kapalı alacakaranlık odalarda, ağırbaşlı, dingin kadınlar yatakları altüst ediyorlar, sürahilerde su var mı diye bakıyorlar! Küçük çocuklar uyuyorlar...

Hep böyle mi olur, bir yıldıza baktığınızda, öteki yıldızların dans ettiklerini, parıldadıklarını, yer değiştirdiklerini, neredeyse sizi şaşırtmak için bile bile bir oyun oynadıklarını

[1] *Ribni*, Katherine'in Japon bebeğiydi. Kuprin'in ayın başlığı taşıyan öyküsünün kahramanı, Japon casusu, Yüzbaşı Ribnikov'un adını verdiği Japon bebeği.
[2] (Fr.) Gerçekten de. (Ç.N.)

duyumsar mısınız? Tuhaf şey, zaman zaman yıldızların hiç de ciddi olmadıklarını duyumsadığım olur: İçin için neşelidirler. Bu gece duyumsadım bunu. Bambu sandalyeye oturup duvara dayandım. Jack'i, dayandığım evin içinde düşündüm – erişebileceğim – çağırabileceğim bir uzaklıkta. Anımsıyorum, bir zamanlar bu düşünce bir oyalanmaydı benim için. Ah, tatlı bir oyalanma olabilirdi bu – ama işte oradaydı! Çalışma gücümü alıp götürdü... Onu, kısa öyküm yaptım. Ama bu "Geçmiş"e ilişkin... Aşılıp *ötesine* geçildi.

Prensesi de düşündüm. Biraz şaşırtıcı – "bizim" tanıdığımız ya da tanıyabileceğimiz yüzlere benzemeyişi. Kaçamak, açgözlü bir bakışı var; gerçekten de ekmeğe karşı doymak bilmez bir iştahı olan bir *martıyı* düşündürdü bana. Tüm canlılığı, çığlıkları, devinimleri, dümen çevirmeleri köprünün üstünde ekmek somunu taşıyan kişiye bağlı. Kuşkusuz bu *gizli* olabilirdi. Ama gerçekten *kendisi* olduğu, 'büyülenmediği' zamanlar böyle oluyor.

Açık Çay

..."En hüzünlü şeylerden birini yaşadım az önce – bir fincan açık çay." Ah, niye açık olması gerekiyor! Birinin, çayı önünüze koyarken, "Korkarım, biraz açık oldu," demesi içe dokunur olmaktan da öte. Çay biraz koyulaşıncaya dek bundan yararlandığı için acımasız biri gibi duyar insan kendini. Fincanı kavrıyorum; titriyormuş gibi sanki – "korkak!" diye soluyormuş gibi. İtiraf ederim, bir çay partisinde birinin (o çekingen fısıltıyla, bilirsiniz, sanki utanılacak bir biçimde bir incindeymişler gibi) gözyaşlarına boğulma isteği duymaksızın. "Benimki çok açık olsun, lütfen," dediğini işitmeye hiç katlanamam. Koyu çayı umarsızca sevdiğimden değil. Hayır, orta koyulukta olsun, çağrışımlar yaptıran bir çay. Çok koyu çay paranızın karşılığını verir gibi görünüyor gerçekten de – çaydanlıkta, tadından ötürü.

Fred ara sıra uykusunda konuşurdu. Ama o zaman bile sessiz olduğunu söyleyebilirsiniz... Uyanır, onun ansızın, "İki vida daha gerekli," ya da "Öteki bıçağı dene," dediğini işitirdi. ama bundan fazla bir şey söylemezdi hiçbir zaman.

Çin'in Irmakları

Divanın ucuna oturup botlarını bağladı. Yay gibi ince, tel tel olmuş, kısa sarı saçları başının çevresinden taşıyordu. Küçük keten bir gömlekle, kısa, fırfırlı bir golf pantolon giymişti.

"Allah kahretsin bu düğmeleri!" dedi, onları çekiştirerek. Sonra birden kalkıp oturdu, düğme kancasının ucunu divana batırdı.

"Aman Allahım," dedi, "keşke evlenmeseydim. Keşke bir kâşif olsaydım." Sonra düşte gibi, "Çin ırmaklarını keşfe çıksaydım örneğin."

"Ama Çin ırmakları hakkında ne biliyorsun ki sen, canım," dedim. Çünkü annem hiç mi hiç coğrafya bilmezdi; on yaşında bir çocuktan bile daha azdı bildiği.

"Hiçbir şey," diye katıldı bana. "Ama giymem gereken şapka türünü *duyumsayabiliyorum.*" Bir an sustu. Sonra: "Babam ölmeseydi yolculuk ederdim, o zaman da onda bir olasılıkla evlenmezdim." Hülyalı hülyalı bana baktı; daha doğrusu, bakışları delip geçti beni.

Karlı Dağlar

Yıl boyu karla kaplı olan dağların ne denli dingin göründüğünün ayrımına vardınız mı hiç? Benim korkuyla karışık bir hayranlıkla dolu olmamı bekliyorlar sanki. Tüm kuşkuların ötesinde, sonsuza dek böyle olmanın sıkıcı olabileceği düşüncesi, o budala dorukların hiç aklından geçmiyormuş gibi görünüyor.

İncelmiş Kafalar

Böylesine aydın bir kafa pek de çekmiyor beni aslında. Beğeniyorum böyle bir kafayı, böyle bir kafayı üreten tüm *les soins et les peines*'e[1] değer veriyorum, ama hiç etkilemiyor beni bu. Ne de olsa, serüven bitmiştir. Artık orasını burasını kırkmak, budamak, sonra geri durmaktan başka bir şey kalmamıştır; tümü de biraz iç kapayıcı çabalar. Hayır, hayır, benim sevdiğim kafanın hâlâ yabanıl yanları olmalı, koyu mürdümeriklerinin sık çimenlere damladığı dal budak salmış bir meyve bahçesi, gür bir küçük koru, olasılıkla bir-iki yılan

[1] (Fr.) Özen ve çabalar. (Ç.N.)

(gerçek yılanlar), hiç kimsenin derinliğini ölçmediği bir göl; rüzgârın diktiği o küçük çiçeklerin sıra sıra dizildiği keçiyolları. Sahici saklanma yerleri de olmalı, yapay değil; taraçalarla labirentler değil. Bugüne dek çalılığı olmayan hiçbir incelmiş rüzgâra rastlamadım üstelik. Çalılıklardan tiksinirim, nefret ederim onlardan.

O keman için yazarken unutmayayım, nasıl keyifle yükseğe doğru koştuğunu, nasıl hüzünle aşağı doğru indiğini; nasıl *aradığını.*

"Kavalın" Yolculuğu

Hayır, hayır, dedi Miss P., gerçekten de hoş değil bu. Ciddi kitapları severim ben. Ne bileyim, hiçbir kitap o denli hoşuma gitmedi, şey... şey... hay Allah! Ne aptallık! Dilimin ucunda – Darwin'in... bir dakika – geliyor aklıma – Darwin'in, Roma... çok iyi biliyorum, ama gene de... Buldum! Darwin'in 'İnsanın Çöküşü'. Roma İmparatorluğu'nun... Hayır, hayır, o değildi. Yanlış. Cık! Cık! Cık! Nasıl olur bilirsin – çok iyi biliyorum, ama gene de... Buldum! Darwin'in İnsan'ın Evrimi... O muydu – yoksa? Biliyor musun, *şimdi* emin değilim. O'ydu gibi geliyor, gene de bildik değil. Çok olağanüstü bir şey bu. Üstelik çok hoşuma gitmişti. Bir gemi vardı. Hah! *Şimdi* anımsadım. Elbette, elbette. Oydu. Darwin'in Kaval'ın Yolculuğu!

"La mère de Lao-Tse a conçu son fils rien qu'en regardant filer une étoile."[1]

Küçük Kedi

"Burada otururdu, bazen da aşağıdaki patikada; beyazlısarılı, minicik, yassı suratlı küçük bir kedi oturuyor olurdu. Küçük, sivri gölgesi yanı sıra uzanmış, hiç kımıldamadan otururdu..."

"Bu küçük kedi hiç düz koşmazdı. Patika boyunca, döne dolaşa gider, ot öbeklerinin kıyısını yalayarak süzülürdü, ufacık patileri ardına düşülmesinden, izinin *sürülmesinden* korkuyormuşçasına olabildiğince yumuşak değerdi yere."

Böyle söylemeyeceğim. Yalnızca bir not bu. Ama ah, canım, senin ufacık, sessiz gelişimini ne sık seyrettim ben! Se-

[1] (Fr.) "Lao-Tse'nin annesi, oğlunu yalnızca bir yıldız kaydığını gördüğünde anımsıyordu. (Ç.N.)

ni unutmayacağım, küçük kedim benim, dönüp duran şu yeryüzünde koşuşunu unutmayacağım.

Jean-Paul soyunduğunda, göğsü eğilmiş bambulardan küçük bir kafese benziyordu. Kadın bunu görmekten iğrendi. "Örtün!" Adam kısa kollarını yünlü gömleğinin içine daldırdı.

1921

Yeni Yıl – Eski yılın son günü, donuk, soğuktu. Bütün gün ışık güçsüz, soluk, dumanlıydı, gazı bitti bitecek, fitilin yanmaya başladığı bir lambanın ışığı gibi. Her şey eski püskü görünüyordu, ağaçlar bile; koca koca gri yamalarıyla gökyüzü bile. Kilise çanlarının çalması hiç dinmeyecek gibiydi. Tramvaylar inliyor, her yolculuğun son olmasını bekliyormuş gibi sürüklenerek geçip gidiyorlardı, başka hiçbir ses kalmayınca da, bir yerlerde bağlı küçük bir köpek, genç köpeklerin korkunca yaptıkları gibi acı acı havlamaya başladı.

Yeni Yıl. Eve vardığında yeni yıl gelmişti bile, solgun, gizemli, yumuşacık, öylesine ürkek. Perdelerin kıvrımlarında, merdivenlerin gölgelerinde yatıyordu; sahanlıkta onu bekliyordu. Çabucak soyundu, olabildiğince az gürültü ederek, çabucak saçlarını sardı. Ama çarşafları aralarken bir el –yeni yılın eli– de onları açıyormuş gibi geldi ona, yatağa yattıktan sonra da, o yumuşak el üstünü örtmesine yardım etti.

Soru

Ocak – İnsan bilebilir mi hiç? Hiç bilemez insan. "Ne düşünüyorsun?" sorusunu sormanın ne aptalca olacağının bilincine vardı. Ama gene de bu soruyu sormasaydı, onun ne düşündüğünü hiçbir zaman kesinlikle bilmeyecekti... Sorsaydı bile, onun uydurma bir yanıt vermediğinden nasıl emin olabilirdi?

Postalanmamış bir mektup

Mektupların içtenliksiz geldi bana; onlara inanmadım. İnsanlar böyle şeyler *yazmazlar;* yazdıklarını sanırlar yalnızca ya da kitaplarda okurlar bunları. Ama gerçek yaşam bambaşka bir düzlemdedir. Hasta olmasaydım; gene de içtensiz-

likten duyduğum nefret yüzünden, "dünya"dan el etek çekerdim. Korkunç tedirgin, mutsuz ediyor beni bu. Mektubuna tıpkı seninkinin çizgisinde bir yanıt verebilirdim, "kabul" edebilirdim onu, sen nasıl kabul ettiğimi bilerek, bense senin bildiğini bilerek; ama sürmezdi. Bir başka *cul de sac*[1] ilişkisi olurdu bu. Bunun ne sana, ne de bana yararı olurdu.

Biliyorsun –benim için– yaşamla iş birbirinden ayrılmaz iki şey. Ancak yaşama bağlı kalarak sanata da bağlı olabilirim. Yaşama bağlı olmaksa, *iyi, içten, yalın, dürüst* olmaktır. Belki de, başkaları benim hakkımda yanlış bir fikir verdiler sana. Ben yalnızca dostlarımı sevmekten hoşlanıyorum. Bundan daha az "değerli" bir şeye ayıracak vaktim yok. Arkadaşlık bir serüvendir, ama "serüven" sözcüğünün anlamı konusunda anlaşıyor muyuz? Bu öylesine önemli ki! Seninle kavga edeceğimizi sandığım şey bu. *Bizim* gemimize binseydin, birbirimizi anlayabilir miydik?

"Ön yargılı" olduğumu ya da haksızlık ettiğimi düşünmemelisin. Değilim. Hâlâ keşke olabilseydi, diyorum; ama yapamam, olduğumdan başka türlü görünemem. Gerçekten de önce nerede olduğumuzu bilelim. Birbirimize açık olalım, hiçbir şey saklamayalım.

Pazar, 2 Ocak – Bugün öğleden sonra hava iç kapayıcı, kararıyor, ama birini bekliyorum. Biri gelecek, bir daha da gitmeyecek. Akşam yemeğine kalacak, burada yatacak, ben uyandığım zaman burada olacak.

8 Ocak – J.'nin, "Yarın kuzeydeki çayırlığı biçtireceğiz," dediğini duymak isterdim, geç bir yaz akşamı, gölgelerimizin bir makasın uçlarını andırdığı, karanlıkta tavşanları ancak seçebildiğimiz.

14 Ocak – "Seninle birlikte mutlu olmak öylesine bir olanaksızlık gibi görünüyor ki. İnsanın, benimkinden daha şanslı bir yıldızı olmasını gerektiriyor... Yaşam fazla hoyrat benim için." (Keats'ten Fanny Brawne'a: *Ağustos 1820*)

---

[1] (Fr.) Çıkmaz sokak. (Ç.N.)

Ölümcül hastalığı sırasında yazılmış olan bu mektuplar benim durumumdaki biri için korkunç. Onun da bu zihinsel kaygıyı duymuş olması ürkütücü. 180. sayfadaki Fanny'ye yazdığı [5 Temmuz 1820 tarihli] mektubunu –daha kötüsü, eğer kendisini seviyorsa, o tür bir mutluluğa *hakkı* olmadığını söylediği mektubunu– okumak... "İnsanların yüzüne gülüp onların seni şimdi beğenmelerini dileyebilirsen..." Tanrım, yeryüzünde başka hiç kimse, onun çektiği işkenceyi benim kadar anlayabilir mi? Bu tür bir şey –Fanny'nin göremediği– olanaksızdı... B.'nin mektuplarına ne derdi, ne *duyardı* Keats acaba? Benim duyduğumu duyardı o da. Hiçbir insan bir daha böyle acı çekmesin! Çünkü *insan hasta olduğundan,* bilinen bütün acılara umarsızlık kaygısı karışır. Bir insan, böyle bir şeyin, böyle bir zamanda başıma gelmesine nasıl izin verebilir? Yoksa, hasta olmamın nedeni "yazgı" mı? Şimdiden ölmüş mü sayıyorlar beni? Ah, yaşam acısı! İnsan nasıl katlanır buna? Ah, çok çok acı çektim ben. Bir tek şey giderebilir bunu, bu da –bunu içimde duyuyorum– esirgenecek benden.

30 Ocak – J. daha okumaya başlar başlamaz kitaplarını yürütmekle suçladı beni. Ona dedim ki: "Balık avlamak gibi bir şey bu. Oltana bir balığın takıldığını görüyorum. Senin oltanı istiyorum. Onu çekmek istiyorum."

[*Şubat?*] *Le travail, même mauvais, vaut mieux que la rêverie.*[1]

"Ama anlayamıyorum, neden bu denli aldırıyorsun," dedi yüzüncü kez. "Neye karşı çıktığını anlayamıyorum. Sanki insanlar senin ayrımına bile varmıyorlar. Hay Allah! Onlara her zaman rastlıyorum, şeyden beri... şeyden beri.." Birden durdu. "Üstelik boşa gidiyor. Orada holde durup duruyor, hiçbir şey yapmadan. Sana ödünç verilen bir şeyi hiç olmazsa bir kezcik denememen vefasızlık. Niçin bir şey söylemiyorsun?"

Oturma odasında şapkasını iğneyle tutturuyordu. Sokağa çıkarken giydiği ceketle eldivenleri bir sandalyenin üstünde duruyordu. Hâlâ ona yanıt vermediğini görünce, biraz bık-

[1] (Fr.) İş, kötü de olsa, düş kurmaktan iyidir. (Ç.N.)

kın, umutsuz bir yüzle baktı aynaya. "Tanrım, her zamanki tersliklerimizden biri üstümüzde gene!"

"Olur ya, düşündüğün *ben*'sem," dedi kadın çabuk çabuk, ceketini kaparak.

İşte Marie akşam yemeğini getiriyor. Yemek bitinceye dek dırdırına katlanmak zorundayım. Ama bu önemli değil, önemli *olan,* bugün beş paralık bir şey bile yazmamış olmam. Günü bir çeşit aylaklık içinde geçirdim. Neden? Yeniden başlamak öylesine vakit alır mı? Her zamanki irade güçsüzlüğüm mü bu benim?

Sophie Bean

Köşedeki küçük evde ne vardı, seni orada bir dulun yaşadığına emin kılacak? Minicik, eğimli bir bahçede hardalçiçekleri, muhabbetçiçekleri, hercaimenekşeler, Bethlehem Yıldızları yetişmişti. Dar bir asfalt yol kapıya dek uzanıyordu. Ama pencerelerde bir şey vardı, söndürülmüş, anlatımdan yoksun bir şey. Gizleyecek hiçbir şeyleri yoktu, açığa vuracak bir şeyleri de; sonra zilde öyle bir şey vardı ki, çaldığınızda kapının hemen açılmayacağını anlatıyordu size. Tuhaf bir ölüm sessizliği araya giriyor, ardından belli belirsiz bir hışırtı duyuluyordu.

Sophie Bean, sırtında siyah giysisi, yemek odasının penceresi önüne oturmuş, yastık kılıflarının kenarlarını bastırıyordu. Solgundu, ama alacakaranlık odada, yastık kılıflarından kar beyazlığını andıran bir beyazlık yayılıyor, daha da solgun gösteriyordu onu. Elleri usulca deviniyordu – canını sıkan bir şey vardı, ama bunun yapılması gerekiyordu. Gene de, sık sık elindeki işi bırakıp, boyunlarını büken ağaçlara, oflaya puflaya geçip giden ağır tramvaylara, görülmemelerini gerektiren gizli bir neden varmış gibi, eğilmiş, çabuk çabuk yürüyen insanlara bakıyordu.

Kedi

Bugün, mutfaktan geçerken, kapı açıktı. Charles masada oturmuş, çorap yamıyordu. Yün yumağın yanında da, boynuna eski bir kurdele bağlanmış kocaman bir kara kedi oturuyordu. Charles makası alınca kedi, "Tamam," dercesine gözlerini kıstı, makası yerine koyunca da, onları güçlendirmek

içinmiş gibi, pençesini çıkardı, sonra değmeyeceğine karar verip yeniden içeri çekti.

Ah, boyun eğmeliyim! Bu akşam, yemekten sonra, bir şey yapmalıyım. Önünde sonunda öyle korkunç zor da değil bu. Hem sonra, tek bir günü bile aylak aylak geçirmekle yetinirsem, *iyi* yaşamımı nasıl yaşayacağım ben? Böyle olmaz. *Denetim* – her türlü denetim. Küçük şeylerin denetimini elden kaçırmak ne kolay! İnsan bir kez denetimi elden kaçırınca da, küçük kötü alışkanlıklar –belki de küçücük– arsız otlar gibi fışkırıp inanın istencini boğarlar. Böyle düşünüyorum ben.

Huyum kötü, kişisel alışkanlıklarım kınanmayacak gibi değil; sevimsiz, kaba; zihnim düzensiz. Anlamadığım şeyleri oluruna bırakıyorum (bağışlanmaz bir şey!). Sonra, çalışmamak için bahaneler yaratıyorum. Gene de, aylaklık isteğim, yazma isteğimden daha mı büyük? *Rêverie*[1] sevgim, eylem sevgimden daha mı büyük? Acımasız bir alışkanlık! Uzun zamandır süregelen tüm öteki kötü alışkanlıklarımın ötesinde bir alışkanlık. *Hemen* vazgeçmeliyim bundan, yoksa kendime saygımı yitiririm... Ancak kendimi, Jack'e değer kılarak, ilişkimizin olmasını istediğim biçimine değer olabilirim. Küçük şeylerde başarısızlığa uğrayan, büyük şeylerde başarılı olamaz. Elyazım bile. Şu andan başlayarak o da değişmeli. Akşam yemeğinden sonra Günce'me başlamalı, her gün tutmalıyım onu. Ama dürüst olabilir *miyim*? Yalan söylersem, bir şeye yaramaz.

18 Şubat – "Filozoflarla gerçekten akıllı olan kimselerin aldırmadıklarını söylüyorlar. Yanlış bu: Aldırmazlık ruhun felce uğramasıdır; vakitsiz ölümdür." (Çehov: *Hazin Bir Öykü)* Bugüne dek bundan daha doğru bir söz söylenmemiştir! (K.M.)

Amiel. "La liberté interieure serait donc la plus tenace de mes passions, et peut-être ma seule passion."[2] Zavallı küçük böcek! Nasıl da ele veriyor kendini!

"L'univers n'est que le cáleidoscope qui tourne dans l' esprit de l'être dit pensant, lequel est lui–même une curiosité sans cause, un hasard qui a conscience de tout le grand ha-

[1] (Fr.) Düşlere dalma. (Ç.N.)
[2] (Fr). "İçsel özgürlük benim en direngen, belki de biricik tutkumdur." (Ç.N.)

sard et qui s'en amuse pendant que le phènomène de sa vision dure encore."[1]

Bizim kuşağımızı hiç ilgilendirmeyen yazma türü bu.

9 Mart – "Şöminenin arkasına fırlattım onu. Zekice bile değildi."

Je ne parle pas français[2] hakkında Mr. Harold Beauchamp'ın söyledikleri.

26 Mart – "Bir şiir, yaratıcısının kendi içinden çıkardığı bir şey değil, olabildiğince bağlı kalarak nazıma döktüğü dışsal bir eylem olmalıdır. Örneğin, Tennyson, şöyle yazdığında:

'Kırmızı tomurcuklu ıhlamur ağacından milyonlarca zümrüt kopuyor.'

Hiç de kendisi yaratmamıştır bunu. Onu ıhlamur ağacı yaratmış, o yalnızca görmüştür." [Adsız bir eleştiriden] *Hênorme!*[3]

Aşağıdaki beş not, benim günceme kaydedilen; Katherine'in konuşmasından parçalardır.

3 Nisan – "Yüzü tıpkı gereğinden uzun süre solmamak için direnen bir kadife çiçeği gibiydi."

6 Nisan– "Bir önlüğe sarılı köy ekmeği gibi kocaman görünüyordu."

15 Nisan– Karnını muayene etmek istediğinde, Dr. Bouchage'a dedim ki: "Ah, Doktor... Kendime saklayabileceğim *bir şey* yok mu?" Gülümsemedi bile.

17 Nisan – H.J. Massingham oynattı galiba.

19 Nisan – Sırıt ve Katlan: İki komedyen adı.

---

[1] "Düşünen varlık olarak tanımlanan varlığın zihninde dönen bir çiçek-dürbünün-den başka bir şey değildi evren; kendisi de bir tuhaflık; bir büyük rastlantının bilincinde olan bir rastlantı, ham hayalinin tuhaflığı devam ettiği sürece bu rastlantıyla oyalanan bir rastlantı olan bir varlık." (Yay.)

[2] *Je ne parle pas français:* Katherine Mansfield'in en iyi öykülerinden birisi. (Ç.N.)

[3] Müthiş. (Ç.N.)

Garip bir olgu: bir yazar belli bir üne erişince biz İngilizler artık tasalanmayız onun için. Tanınmış, kabul edilmiş, etiketlenmiştir o artık.

Solgunca parlıyor ışık küçük pencerede; kolayca söndürülüyor.

Kar

Kar öylesine yumuşak, öylesine hafifçe yağdı ki, neredeyse sevecenlikle yağıyormuş gibi geldi ona. Bir şeye üzülüyormuş gibi, havada yüzüyor, ona güven vermek, onu avutmak istiyordu. Unut! Unut! Her şey silindi, her şey gizlendi – çoktan, dedi kar. Hiçbir şey hiçbir zaman geri getiremez onu artık, hiçbir şey işkence çektiremez sana asla. İzi bile kalmadı. Her şey, hiç olmamış gibi. Senin ayak izlerinle onunkiler çoktan örtüldü. Onu arayacak olsaydın, hiçbir zaman bulamazdın. O seni aramaya gelseydi boşuna olurdu. Dileğin oldu, senin dileğin! diye fısıldadı kar. Güvencede, saklı, erinç içindesin – özgürsün.

O anda, o sözcük üzerine, bir saat, tek bir kez yüksek sesle çaldı. Öylesine yüksek, öylesine acılıydı ki, umarsız bir inilti gibiydi; tüysü kar tanecikleri bir an ürperir gibi oldular, duraksadılar, sonra bir şey onları korkutmuş gibi yeniden her zamankinden daha çabuk düştüler.

Café

Neredeyse bomboştu kahve. Uzakta, köşede, şapkasından ona bir tavşan görünümü veren iki kadife halkanın sarktığı, ufak tefek, zavallı bir yaratık oturuyordu. Mektup yazıyordu. Önce biraz yazdı, sonra başını kaldırıp baktı; iki şerit kurdele kulaklarını dikip dinlediler sanki. Sonra, yeniden büzüldü, bir sayfa daha karaladı. Gene başını kaldırdı. Tilkiyi andıran garsonun gözü üstündeydi...

Başka bir köşede, ayaklarının dibinde şişkin, yırtık pırtık bir kara deri çanta, tıknaz bir adam oturuyordu. Bir tarifenin üstüne eğilmiş esniyordu, ama ara ara durup kara çantayı dürtüyor, tekmeliyordu; çabucak uykuya dalmanın hiçbir şeye yaramadığı konusunda onu uyarmak içinmiş gibi. Az sonra kalkıp gideceklerdi.

Aah! Oof! Aah! Oof! Akşam vakti kırkma kulübelerindeki binlerce yorgun koyun gibi.

Sakızağacı yaprakları horoz telekleri gibi hafif esintide kımıldıyorlardı.

Az önce, sen ve Dent gittikten sonra aldım onları. Bir doz almaya cesaret etsem mi, dersin? Boğuluyormuş gibi duyumsuyorum kendimi.[1]

Son Bekleme Odası

Bir doktorun bekleme odası üstüne bir öykü yazmalı. Dışarıdan gelen gün ışığının aralarından sızdığı cam kapılar; solgun, ince güz ağaçları; mumu andıran sıklamenler. Sarsıla sarsıla bir araba geçiyor şimdi.

Hastalığın insanı taşıdığı tuhaf yerleri düşünün; insanın elden ele geçtiği yabancı insanları; kadının 99, 44, 1-2-3 diye fısıldadığı kara ceketli bir dizi kibar beyleri. Gülümsediği hizmetçileri.

Son bekleme odası. Öncekilerin tümü de çok iç açıcıydı.

"Demek durumumu umutsuz bulmuyorsunuz?"

"Hastalık eski, ama kesinlikle umutsuz *değil*."

Oysa, bu arkasına yaslanıp şöyle dedi:

"Gerçekten bilmek istiyor musunuz?"

"Evet, elbette. Benimle çok açık konuşabilirsiniz."

"Öyleyse, konuşacağım."

Araba geldi, onu alıp götürdü, başı yakasına gömülmüş.

Doktor

"Sanırım, doktor," demekten hoşlanırlar hastalarım – çünkü, bilirsiniz, hastalar doktorları pohpohlarlar, tıpkı doktorların hastalarını pohpohladıkları gibi – "Arabanızda hep öylesine haşin görünmenizin, sağa sola bakmamanızın nedeni, çok insan tanımanız. Demek istiyorum ki, bir kez birisini tanımaya başlayınca bunun bir... bir çeşit kapıdan kapıya kraliyet geçit töreni olması. Korkunç sıkıcı bir şey!" Gülümsemekten de öte bir şey yapıyorum, başımı geriye atıp gözle-

[1] Katherine'in öksürük nöbetine tutulma korkusundan konuşmaya cesaret edemediği bir anda bana yöneltilmiş bir soru bu.

rimi kısıyorum, o ünlü sessiz küçük gülüşlerimden biriyle gülüyorum. Sonra sıçrayarak ayağa kalkıyorum, neredeyse gençlik dolu, hastaya doğru eğiliyorum, o güven dolu küçük eli elime alıp güven verircesine sıkarken, "Ama," diyorum, "korkunç bir disiplin gerektirir bu, biliyorsunuz... bazen. Hoşçakalın!" Böylece, hasta düşünmesini tamamlamadan gitmiş oluyorum. "Demek o gün görmüş beni – gene de her şeye karşın haklıydım!"

Ama hasta yanılıyor, kuşkusuz. Bunun herhangi bir önemi olduğundan değil. Ama gerçekte olan şu otelden, şatodan, villadan – her neyse çıkıyorum. Gri araba kaldırımın kıyısına yanaşıyor. Giovanni'nin karaltısı ânında sıçrayıp hazır ola geçiyor. Çabuk çabuk karşıya geçiyorum, bir ayağım basamakta, bir an duruyorum, Giovanni'ye değil, onun omzunun üstünden bakarak, bir sonraki adresi veriyorum, sonra içeri atlıyorum, bir Mısır sigarası yakıyorum, ellerimi ceplerime sokuyorum, arabanın ilk, en ilk kayan devinimiyle gevşemeye, arkama dayanmaya, kendimi bırakmaya, düşünce ya da duygu ya da heyecan olmaksızın kendimi kapıp koyvermeye hazır olmak için.

Ama o yıldız, o yeşil yıldız, öylesine pırıl pırıl parlayan!

"İnsanın başka insanlar için yaşadıklarını bilmek, kendisinin canlı olduğunu duyumsamasına ne denli yardım edebilir?"

"Gizli düşüncem için bir saplantı olan o sürekli gitme izni isteyiş." (R.O. Prowse: *A Gift of the Dusk)*

Klinik Bahçesi

Arabaların gürültü yüzünden kliniğin kapılarına yanaşmalarına izin verilmiyor. Büyük, demir kapıda duruyorlar. Sonra kısa bir yürüyüş – düz bir yol, doğru, ama gene de sarı cam sundurmaya ulaşıncaya dek oldukça uzun bir yürüyüş. Ama hastalar bir bilseler, bir ödülü var bunun. Çakıllı yolun iki yanında, morlu, pembeli şebboylar, sarmaşıklar, unutmabeniler, bambu filizlerini andıran taze yeşil sürgünleriyle kaymaksı frezyalar var. Kliniğin ön yüzünde, güneş çiçekleri, banksia gülleri, pembe sarmaşık sardunyaları. Balarılarının

beyaz kelebeklerin öyle bir gidiş gelişleri var, hava öylesine hoş kokuyor, öylesine kırılgan, ürperen bir yaşam duygusu var ki, insan ne denli hasta olursa olsun, neşelenmemesi, kendini kaptırmaması olanaksızdı. "Bak, bak ne güzel!" dedi sade genç kız, onları arkadaşına göstererek.

"Ne güzel, aman ne güzel!" dedi duygusal, yaşlı anne, başını onlara doğru sallayıp kızına bakarak.

Ama solgun yüzlü kızı, kötü kötü baktı ona, sonra da şalının ucunu omzundan arkaya savurdu. Şimdi de, yaşlı bir adamı taşıyan bir banyo sandalyesi itilip geçti. Katı, üstüne çok bol gelen paltosu, kulaklarına dek geçirilmiş şapkasıyla Guy Fawkes'a olağanüstü benziyor adam.

Hastabakıcı sandalyeyi durduruyor, "Çiçekler!" diyor, tıpkı bir bebeğe, "Bak, çiçekler!" der gibi. Ama hiçbir yanıt alamıyor, arabayı dizginliyor, sonra gene sürüyor...

Stupéfaction totale.[1] Hiçbir şey yapamayacak gibi duyumsuyorum kendimi. Kodein karışımının korkunç uyutucu özelliğinin bir kanıtı bu.

Küçük bir kitap: *Kapı Tıkırtıları*. Kitabın iç kapağından ipek kâğıdı ayırmayı başarınca, yazar, saçları ortadan ayrılmış, düğmeli redingotu, devrik yakasıyla, neredeyse giz verircesine gülümsedi ona.

Savaş ve Barış

"Hah, hah, hah! Hih, hih, hih! Ho! Hoo!" Askerler öylesine içten, neşeli bir kahkaha koyverdiler ki, Fransız cephesi de onlara katılmaktan kendini alamadı; silahlarını boşaltıp cephanelerini havaya uçurarak tümünün koşa koşa evlerine dönmeleri gerekiyordu sanki. Ama silahlar dolu kaldı, evlerin mazgal delikleri ile siperler her zaman olduğu gibi, yıldırıcı bir biçimde çevreyi gözetliyorlardı; platformlarından kaldırılmış toplarsa, eskisi gibi karşı karşıya geldiler."

Büyük sanat, bu – bu kitap. Gerçek olan bu. Yaratılmış bütün bir dünya.

Küçük Prenses doğumda.

"Doğumun başladığını Prens'e haber verin," dedi Marya,

[1] Tam bir şaşkınlık. (Ç.N.)

anlamlı anlamlı haberciye bakarak. Tihon gidip Prens'e bu bilgiyi verdi.

"Çok güzel," dedi Prens, kapıyı ardından kapatarak. Tihon bundan sonra çalışma odasında en küçük bir ses bile işitmedi. Kısa bir aradan sonra Tihon, çalışma odasına gitti, şamdanlarla ilgilenmek içinmiş gibi. Prens'in kanepede uzandığını görünce, Tihon ona baktı, allak bullak olmuş yüzüne baktı, alçakgönüllüce yanına gitti, omzundan öptü onu, sonra şamdanlara dokunmaksızın ya da niçin geldiğini söylemeksizin dışarı çıktı. *Dünyanın en kutsal gizemi gerçekleştirilmekteydi.* Akşam geçti, gece bastırdı. Askıda kalmışlık duygusu, kavranamaz olanın karşısında yüreğin yumuşaması azalmadı, daha yoğunlaştı. Hiç kimse uyumadı.

"Bu güzelim duygu ağırlığını, bizim çağdaş 'doğum' sahnesiyle karşılaştırın. Benim çektiğim acı değil 'gizem'."

Çözülme. "Gökyüzü eriyormuş gibiydi, üstelik yeryüzünün üstüne çöken en küçük bir esinti bile olmaksızın. Havadaki biricik devinim, mikroskobik nem ya da is damlalarının yumuşak, dikey devinimiydi. Bahçedeki çıplak dalların üstünde yeni düşmüş yaprakların üstüne damlayan saydam damlacıklar asılıydı. *Mutfak bahçesinin toprağının, parlayan, ıslak, kara bir görünüşü vardı, bir gelinciğin ortası gibi,* az ötede nemli belli belirsiz sis örtüsünün içinde eriyordu."

"Yaşam her şeydir. Yaşam Tanrı'dır. Her şey değişiyor, deviniyor, bu devinim Tanrı'dır. Yaşam var oldukça da, Godhead'in bilincinin sevinci vardır. Yaşamı sevmek, Tanrı'yı sevmektir. En güç, en kutsal şey, insanın acıları, hak edilmedik acıları içinde bu yaşamı sevmesidir."

"Ruhun parçalanmasından gelen tinsel bir yara tıpkı tensel bir yara gibidir, dıştan iyileştiren, yırtılmış kenarları kabuk bağladıktan sonra da, söylemesi gariptir; derin bir fiziksel yara gibi, içeriden iten yaşam gücüyle iyileşir ancak."

Bu doğru, usta.

"Ve Pierre yalnızca, ruhundaki en iyiyi çıkarıp değerlendirerek İtalyan'ın tutkulu bağlılığını kazanmıştı."

Bu *sevgi*'dir.

Pierre ile Nataşa. "Hoşçakal derken, onun ince, zarif elini eline aldığında, bilincine varmaksızın uzunca bir süre kendi elinde tuttu."

Tam benim anladığım şey bu, şu da:

"O zamana değin duyumsama yeteneği olmadığına inandığı sevinçli, beklenmedik bir coşku kapladı içini. Yaşamın, yalnızca kendisi için değil, tüm dünya için taşıdığı anlam, kendi sevgisinde, onun kendisini sevme olasılığında odaklanmış gibi geldi ona."

"Ciğerleriyle dilini çalıştırmak için konuşuyordu yalnızca. Bir çocuk gibi ağlıyordu. Gözyaşlarının ferahlatıcılığını gereksiniyordu çünkü vb. Tam anlamıyla güçlü olan insanlar için bir itici güç olan şey, onun için bir bahaneydi açıkça."

Polonius gibi.

Petya

"Ah, bıçak ister misiniz?" dedi bir parça koyun etini koparmaya çalışan bir subaya. Sonra da ona çakısını verdi.

Subay çakıyı övdü.

"Lütfen, sizde kalsın, bende bunun gibi birkaç tane daha var," dedi Petya, kızararak.

"Ama, belki de benim kendi müziğimdir bu. Hadi, bir kez daha benim müziğimi çal. Hadi!.."

Benim müziğim!

"Tatlı şeyleri severim. *Harika kuruüzümler, hepsini alın."*

Petya'nın ölümü. "Gerçekliğe karşı umarsız savaşımda, bir kez daha, anne, yaşamın içinde daha yeni yeni çiçek gibi açan tapılası oğlu ölüyken, kendisinin yaşayabilmesine inanmayı reddederek, gerçeklikten kaçıp düş dünyasına sığındı..."

Bütün bunlar Chummie için öylesine doğru ki... onun...

"Onun için önemli olan, yalnızca onun, Tolstoy'un elini değdirdiği şeydir; onun dışında, yanında yöresinde olup biten ne varsa onun için hiçbir varlığı yoktur. Büyük adamların yüce ayrıcalığıdır bu. Bazen bana öyle geliyor ki -belki de yalnızca öyle gelmesini istediğimden- bu ayrıcalıkta derin, gizli bir anlam var." (Leon Şestov)

4 Mayıs 1921'de Katherine, İsviçre'de, Baugy'ye gitmek üzere Mentone'dan ayrıldı. O sırada ben, Oxford'da bazı konferanslar vermek için İngiltere'ye döndüm. Mayıs sonunda

Sierre'e geçti. Haziran başlarına orada yeniden buluştum onunla. Yüksekliğin kalbini etkileyeceği korkusuyla biraz kaygılı, Montana'ya çıktık, ilkin bir sanatoryuma, sonra da döşeli Chalet des Sapins'e.

5 Mayıs, Cenevre – *Salle d'attente.*[1] Dağ doruklarında kar gümüş bir ışık gibi uzanıyordu.

Soğuk, yeşilimsi ışıkta, geniş, kımıltısız ırmaklar akışkan değilmiş gibi görünüyor, soluk, sürülmüş toprak, mercan dallarını andıran beyaz meyve ağaçlarıyla, suya benziyordu.

Daha sonra – İstasyon saati.

Postalanmamış bir mektup

Tig Courier, beyefendi, size bir makale için yılda 950 sterlin ödeyen haftalık bir gazete, olabildiğince kişisel, ne denli mahrem olursa o denli iyi.

Yazı işleri müdürü üç gündür yazınızın bir kopyasını bekliyor. Bu gece, trende yazılmış bir kart aldı; ama hepsi buydu işte: Lütfen kendisine:

(a) Yazıyı elinizde tutmanızın nedenlerini (dilediğinizce ince bir biçimde) ya da

(b) Yazıyı ne zaman bekleyebileceğini anlatır mısınız?

Adres: Tig, Stillin, Bedfordshire.

Postalanmamış bir mektup

Sevgili B. Yeniden dans ettiğini işitmenin beni ne denli sevindirdiğini anlatamam; dediğin gibi, "sakınımlı" olsa da.

Lo! how sweetly the Graces do it foot
To the instrument!
They dauncen deftly and singen sooth
In their merriment.[2]

Bu demektir ki, gerçekten daha iyisin. Bir daha hastalanma sakın. Ne korkunç, değil mi hasta olmak! Bütün gün eski balkonumda uzanıyorum, yumurta, krema ve tereyağını ka-

[1] (Fr.) Bekleme salonu. (Ç.N.)

[2] (İng.) Bakın, nasıl incelikle uyuyorlar çalgıya / Zarafet Tanrıçaları / Ustaca dans edip dinginçe şarkı söylüyorlar / Neşe içinde. (Ç.N.)

rıştırıp çırpıyorum, evcil bir saka kuşundan başka bana eşlik edecek hiç kimse yok. Saka kuşunun besili bir kuzu olduğunu söylemeliyim. Alabildiğine evcilleştirilmiş. Bu sabah yağmur dindikten sonra, başında yanıp sönen bir yağmur damlacığıyla Huntly and Palmer ekmek kırıntılarını almaya geldi. Ömrümde bundan daha aptal, daha iyi kimse görmedim. İsviçre kuşlarla dolu, ama bunların çoğu, Appenrodt kataloğundan fırlamış, Alman trotları... Ama tüm İsviçre oburlardan yana...

Postalanmamış bir mektup

Sabah 7.30. Hotel Beau Site. Kuyruğum havada, parmak uçlarıma basa basa, bu mektubun çevresinde yürüyüp duruyorum; nereye konacağımı bilmiyorum, Söyleyecek öyle çok şey var, gün de öylesine güzel ki. Evet, işte yazıyorum, canım.

Cenevre'ye yolculuk çok kısa sürdü. Saatim trenle yarışıyordu sanki. Saat biri biraz geçe vardık Cenevre'ye. L.M. işlerle ilgilenirken, ben gidip yeşil kadife bir sandalyeye oturdum,. Sanırım uzun uzun bekledik orada, ama hiç uzun gelmedi. Sabahın erinden beri son gelişimden anımsadığım bu dağlar oradaydı – kocaman, parıltılı, doruklarında gümüşten bir ışık. En küçük bir esinti bile yoktu, hava soğuktu, ama ilkbahar soğuğuydu bu. Gerçekten de (belki de kendimi korkunç dizginlediğimin ayrımına varmışsındır), çok hoştu. Soluk almak bile yetiyordu. Sonra her istasyonda duran bir trene bindik, gölün çevresinden ağır ağır, paytak paytak dolandı, minicik istasyonların her birinde durarak. Vagonda Almanlar vardı; Almanların içine gömülmüştüm gerçekten, iriyarı Almanlar – *Vater und die Mama und Hänse.* Ne zaman bir leylak ağacı görsek, *Schön,* diye bağırıyorlardı, tümü birden. Çok *eski-dünya*'ydı bu. Vagonda, şirketin düşünceli davranarak bir de *cabinet* sağladığını bildiren bir ilan vardı. Yüksek sesle okudular onu – önce Vater sonra die Mama, sonra da küçük Hänse.

İstasyonun saati (bir guguklu saatti: Korkunç dokunaklı geliyor bu bana, sana da öyle mi?) tam yediyi çaldığında vardık Clarens'e, kahve değirmenini andıran bir otomobil tarlaların çevresinde dolana dolana uçarcasına Baugy'ye gidiyor. Ah, canım, sana yalnızca olayları anlattığımın farkındasın. *Elişini* şimdilik bırakmalıyım. Otel şu âna dek harika. Fazla-

sıyla temiz. Tertemiz sözcüğü yeterli değil, gıcır gıcır da. Odamdaki beyaz leylaklar bile yeni yıkanmış gibi tazeydi. İki odam, bir de kocaman balkonum var. Henüz tırmanmaya başlamadığım birçok da dağ. Yüce dağlar. Pencerelerden görünüm Betsy'ciğim, tarlalara bakış. Pencerelerden, tarlaların küçük mantarları andıran görünümü dayanılmaz. Salondaki yeşil kadife ile ten rengi saten takım da öyle, bakır sürahilerle süslenmiş duvarda *Jugensidylle* denen bir resim. Bütün bunlardan ileride Uzun uzun söz edeceğim.

Yüreği güçsüz, ciğerleri İspanyol derisi gibi bir hanımefendi geçiniyorum burada. Sanırım, şimdilik yutturuyorum da. Evet, efendim, akşam yemeğimi odamda yedim: et suyu, krema soslu balık, kızarmış hindi, taze patates, tereyağında yeşil salata, iki de mini minnacık rumbaba. Hindiyle garnitürleri geri göndermek zorunda kaldım: O zaman bile...

Saint-Galmier'nin yerini Montreux[1] aldı, etikette, karbonik asitle doyurulduğu yazılı olan. Ama fizyoloji kitabım bunun öldürücü bir zehir olduğunu, yalnızca soluk vererek onu dışarı attığımızı, umarsız olmadıkça hiçbir zaman içimize çekmediğimizi söylüyor. Bununla birlikte, Doktor Ritter, Doktor Spingel ve Doktor Knechtli'ye göre, böbreklere çok iyiymiş, idrarı şampanya gibi pırıl pırıl yaparmış. Bunlar, Minik Gizemler...

Sierre: Yedi kapılı oda. Her kapı değişik, yedincisi ise mini minnacık bir kapı. Beyaza boyanmış bir camekânlı dolaba açılıyor; kemerli, gök mavisi, üstüne yıldızlar serpili.

Döşemeler koyu renk.

Postalanmamış mektuplar

Böyle işte. Burada [Sierre'de] oluşumun hiçbir yararı yok artık. Fazlasıyla sıcak, yiyecek de tükendi. Hem, işimle de ciddi olarak uğraşmalıyım, biliyorsun. Böylece, Montana'ya gidiyorum. Stephani yüreğimi gözaltında –ya da kulak altında– tutabilmesi için en azından bir aylığına onun yanına gitmemi (çok daha fazla) yeğ tuttuğunu söylüyor. Ama Bogey'im var. Bir aylığına bana beş dakika uzaklıkta bir pan-

[1] *Saint-Galmier* ve *Montreux*'nün her ikisi de maden suyudur.

siyona gidip beni ziyaret eder mi? Oranın bana yarayıp yaramadığını anlar anlamaz, küçük bir *châlet* tutarız. Sana, pansiyonunun bir p.c.'sini gönderiyorum, Stephani'nin evi gerçek bir ölüm-kalım sanatoryumu değil. Kuşkusuz o, senin orada benimle birlikte olmak istediğini düşünüyor. Neden olmasın? Çok doğal bu. Ama ben *Hayır,* diyorum, hiç kuşkum yok sen de onaylardın. Nefret ederdin bundan. Ben de öyle.

Bak sevgilim, bak canım.

Daha *châlet*'lerle ilgilenmedim. EN İYİSİ BU olurdu. Sen de katılıyor musun? Montana'ya gideriz. Ben en azından bir aylığına Stephani'nin yanına giderim. Sen şu Hotel du Lac'ta bir oda tutarsın. Stephani gözünü, kulağını üstümde tutar, ben de o ay boyunca çıt çıkarmadan beklerim. *Sonra,* bu arada, çevreye bakınır, bir *châlet* tutarız. Bu olabilir mi sence?

19 Mayıs

"Yalnız kadınlar boş evlerde yok olup gitmekten
çok hoşlanırlar." (Marlowe: *Hero and Leander)*

"Kentten uzakta (her şeyin *suskun,* dingin, olduğu,
Sarı kumlar üstünde oynayan,
Karaya hışırtılı bir mırıltı yollayan denizden gayrı)
Yükseliyor benim kulem."
(Marlowe: *Hero and Leander)*

Ne güzel!

6 Haziran [19 Ağustos 1920'ye bakınız]

8 Haziran – Savaştan bu yana ilk kez bir Alman'la Almanca konuştum. "*Wollen Sie fragen ob man warten kann?*"[1]

Ah, Bogey, konferansındaki ilahilerle dualara gülmekten kendimi alamadım. *Sen* de şarkı söyledin mi? Bir duada adının özellikle anıldığını duyumsuyorum (neredeyse ant içebilirim buna). Diz çöktün mü? Ayakkabılarındaki bütün o lastik *tikis*'ler göründü mü? *Signes cabalistique.*[2] Bunların Robinson Crusoe'yu nasıl yıldıracağını sık sık düşünmüşüm-

[1] Alm.) Lütfen sorar mısınız, burada beklenebilir mi? (Ç.N.)
[2] Fr.) Büyüsel işaretler. (Ç.N.)

dür. Aman, Tanrım! Senin kendinin bir ilahi kitabın var mıydı? Yoksa papazınkinin yarısını mı aldın?

Serseri

"Üst kattaki kadın az önce beni holde görünce öfkeden deliye döndü. Çevremde dönendi durdu; başka bir sözcük bulamıyorum. Onu beklediğim için kendi kendimden utanmam gerektiğini, gittikçe daha geç gelmesine müstahak olduğumu, benim yaşımda daha başka türlü davranmayı bilmeseydi, bundan utanç duyacağını söyledi. Öfkesi burnunda! Hâlâ titriyorum! Hem böyle bir şey söylemeye ne hakkı var? Hiç hakkı yok. O anlayamaz. Katı yürekli, önemsiz biri o. Az önce, süt tenekesinin üstüne kapıyı kapatışı, kendinden başka hiç kimseye sevgi duymadığını gösteriyor.

Uzun zamandır her akşam dışarı çıkıyor. Önleyemiyorum onu. Her şeyi denedim, ama hiçbir işe yaramıyor. Çıkıp gidiyor, işin korkuncu, nereye gittiğini, kiminle birlikte olduğunu bilmiyorum. Her şey öyle bir gizem ki. Bu, duruma katlanmayı öylesine güçleştiren de bu. 'Neredeydin?' diye sordum, bunu sordum ona. Ama tek bir sözcük bile yok, tek bir işaret bile. Bazen bana eziyet etmekten hoşlandığını düşünüyorum.

Ama ondan başka kimsem yok. Sanırım, biraz kulağa tuhaf geliyor bu. Tıpkı sevdalı bir kız gibi içtenlikle şöyle diyebilirim: 'Dünyaya değişmem onu.'"

Özyaşamöyküsü[1]

Yazınsal yaşamım, Yeni Zelanda'da öykü yazmakla başladı. İlk denemem yayımlandığında dokuz yaşındaydım. O zamandan beri defterler dolduruyorum. Londra'ya geldikten sonra, bir süre *The New Age*'e yazdım, 1912'de, *Bir Alman Pansiyonu* adlı kitabımı yayımladım. Kötü bir kitaptı, ama basın anlayışlı davrandı. Daha sonra, şimdiki kocam, *The Athenaeum*'un editörü, ama o sıralarda, *Rhythm* ile *The Blue Review*'nun editörü, Bay John Middleton Murry ile birlikte çalıştım. Son iki yılda *The Athenaeum* için roman eleştirileri, yeni kısa öyküler yazdım. Böylesine uzatmalı bir alıştırma-

[1] Sanırım, bir yazın dergisinin isteğine yanıt olarak yazılmış, ama olasılıkla ne gönderilmiş, ne de yayınlanmıştır.

nın Bliss'ten çok daha iyi bir şey üretmesi gerekirdi; şimdi üstünde çalıştığım kitabın, kamunun ilgisine daha değer olacağını umuyorum. Bir öyküler derlemesi bu kitap – biri, "Prelude"ün biçeminde, Yeni Zelanda ortamında geçiyor. Birkaçı, "Resimler" adlı öykümdeki zavallı Miss Ada Moss gibi, kadın kişi taslakları.

Station Climatérique

"İnsan; yaşantısına gevşek bir serüven tadı katmak için, yolculuk rastlantısıyla burada bulunduğunu düşlemeye çalışıyor hâlâ. Kendisinin başkalarından biraz farklı olduğunu düşlemeye çalışıyor. *Onlar* buraya aittirler, burasının bir parçasıdırlar; onun taşıdığı yoğun izlenimin temel parçasıdırlar; gerçekte başka bir yere ait olamazlardı! Kendilerinden başka..." (R.O. Prowse: *A Gift of the Dusk)*

Aşağıdaki, K.M.'nin Montana'ya vardığında, bir öksürük nöbetine yol açar korkusuyla söyleme yürekliliğini bulamadığı, ama söyleyeceklerini not defterine yazdığı bir konuşmanın bir parçası verilmiştir. Birinci bölüm, Châlet des Sapins'in tutulmasıyla ilgilidir.

Mrs. M., Ernestine'i iyi tanır. Hizmetçisi tatile gittiğinde, orada kalmıştı. Kusursuz biri! Temiz, güvenilir, üstelik çok sevecen. Ama iyi bir aşçı diyemezdiniz ona. Gene de, çok gönüllü, gayretli.

Odun kömür hakkında... 150 frank – 30 librelik, reçele de 30 frank istiyor!

Ama ne kadar reçel olduğunu L.M.'den öğrendikten sonra ödeyeceğimi söyledim. Emin değildi.

Yığınla odun vardı orada.

Kasımda kar kalınlığı 6 ayak!

Elizabeth korkutucu bir biçimde insanın yazdıklarına ilgi duyuyor. Baştan sona okuyor onları. Hiç kimsenin böylesine geliştiğini görmemiş. Her hafta, sanki daha özgürmüş gibi geliyor ona.

Diyor ki: "Beni beğeniyor mu sence? Köpeksi bir yapım var benim, insanlar bana ıslık çalmadıkça, ara sıra gönül gücümü yükseltmek için hafifçe sırtıma vurmadıkça yaşayamam."

Mrs. M. hakkında: "Konuşması öyle kötü ki, Katherine. Kocaman bir pırtı sepeti var, pırtılardan nefret ederim ben."

Ida hakkında: "Kusursuz bir arkadaştan kurtulmak ne büyük bir sevinç olmalı! Çok güç bir şey bu."

Sorun

"Evliliğin bana bir yararı olur mu, dersin?"

Arkadaşı ciddi ciddi düşündü. Kaşlarını çattı, piposunu topuğuna vurdu, sonra alt dudağını sarkıttı. "Büyük ölçüde kadınına bağlı bu," dedi.

"A, elbette," dedi Archie atılarak.

"Kadınını bulursan," dedi Rupert, "sana çok yararlı olabileceğini düşünebiliyorum."

Sorun şu: İki arkadaş var, araya bir kadın girer. Biri evlenir onunla.[1]

Temmuz, Montana – Bir şeye kesin kararlıyım. O da, hiçbir iz bırakmamak. O zaman –çok da eskiden değil– Fransa'dan ayrıldıktan sonra, bütün olup bitenleri yazmalıydım. Ama şimdi, kimseciklere söylememeyi yeğ tutuyorum, bile bile. Annemin sustuğu gibi susuyorum ben de. Eski alışkanlığın beni "kışkırttığı" bir sayfa yazacak kadar ileri gittiğim anlar varsa da, yalnızca anlar bunlar; üstesinden gelmek günden güne daha kolay oluyor.

Châlet des sapins, Montana – Şu sıralarda, hain yüreğimle ilgili neredeyse tek bir sözcük bile söyleyemiyorum. Duracaksa, bu iş de böylece biter. Ama bu küçük eve geleli, neredeyse iki gündür *bir kezcik* bile yatışmadı. Ne korkunç bir yaşam! Ama bir şey söylemenin ne yararı var? Hayır, dingin ol ruhum...

10 Temmuz – Tam BAŞIM ve yüreğim konusunda kendimi birazcık daha iyi, daha az kaygılı duyumsadığım sırada. şimdi de bezelerim iltihaplandı, çevresindeki doku da. Bir apse oluşuyormuş gibi görünüyor. İşte, başka bir korku daha. Bunun yanı sıra, o garip nöbetlerimden biri daha tuttu, durmadan midem bulanıyor, ışığa, gürültüye, sıcağa ya da soğu-

[1] Sanırım, bu, *Doves' Nes*'te bazı parçaları yayımlanmış olan, *Honesty* başlıklı bitmemiş öykünün ilk tasarlanmış biçimiydi.

ğa katlanamıyorum. Bunu da yenebilecek miyim? Bu saldırılarla başa çıkmak hâlâ kolay değil...

13 Temmuz – Saray'a gittim, bezemi deldirdim. Deriyi kurtarabilmeleri çok uzak bir olasılık. Bunu yapmayacaklarından, bu işin daha yeni başladığından hiç kuşku duymuyorum. Bu arada bitkinim, kalem oynatacak gücüm bile yok.

Gene de, başıboş bir gün geçirdiğimi itiraf etmeliyim. Tanrı bilir niçin. Her şey yazılmayı bekliyordu, ama yazmadım işte. Yazabileceğimi sandım, ama çaydan sonra kendimi yorgun hissettim, yazacak yerde dinlendim. Böyle davranmak benim iyi yanım mı, yoksa kötü yanım mı? Bir suçluluk duygusu var içimde, ama aynı zamanda yapabileceğim en iyi şeyin dinlenmek olduğunu biliyorum. Hem, nedense başımda bir çeşit uğultu var; korkunç bir şey bu. Ama dünyasal bir alçalmanın izleri ardımı bırakmıyor. Billur gibi açık seçik değil kafam. Her şeyin ötesinde hâlâ uygulama gücüm yok. Doğru değil bu. Yapılacak onca şey var, ama ben çok azını yapıyorum. Çalışıyormuş gibi yaparken, her zaman gerçekten çalışıyor olsaydım, hemen hemen kusursuz olurdu burada yaşam. Ama kesinlikle çok da güç değil bu. Eşikte bekleyip duran öykülere bak. Neden içeri almıyorum onları? O zaman hemen şuracıkta yatmış sıra bekleyen öteki öyküler alacak yerlerini.

Ertesi gün – Bu sabahı alalım, örneğin. Canım hiçbir şey yazmak istemiyor. Hava boz bulanık; ağır, donuk. Kısa öyküler gerçekdışı, yazılmaya değmez görünüyor. Yazmak istemiyorum; *yaşamak* istiyorum ben. Bununla ne demek istiyor? Söylemesi kolay değil. Ama öyle işte.

Bu benim gevezelik alışkanlığım, tuhaf. Kendi gözlerimden başka hiçbir gözün bunları okumasını istemiyorum. Bu – *gerçekten özel.* Şunu söylemeliyim – hiçbir şey aynı gönül ferahlığını vermiyor bana. Kural şu, çalışmayı yeterince uzun sürdürürken, sona erdiriyorum. Evet, ırmağa çok iri, yassı taşlar fırlatmak gibi bir şey daha çok. Gene de sorun bunun ne zamana dek etkili olacağı. Şimdiye dek, kabul ediyorum, hiç başarısızlığa uğratmadı beni...

İnsanın küçük olayların önemli olduğu duygusu burada

çok *juste*.[1] Hiç de önemli değiller?.. Tuhaf! Kendimi birden Woerishofen'deki kitapçının dışında buluyorum: ilkbahar – leylaklar – yağmur – kara kaplı kitaplar.

Ama gene de, bu dingin, bulutlu günü seviyorum. Uzaklardan bir çan sesi geliyor; kuşlar, ağaç tepelerinden sesleniyorlarmış gibi birbiri ardı sıra ötüyorlar. Bu yerleşik dinginliği, bu, her an yağmur yağabilirmiş duygusunu seviyorum. Gökyüzünün boz olmadığı yerler gümüşsü beyaz, küçük bulutlarla yol yol olmuş. Günün tek sevimsiz yanı sinekler. İnsanı çıldırtabilirler gerçekten de, üstelik onlara karşı yapılabilecek hiçbir şey yok: Neredeyse başka hiçbir şey için duymam bu duyguyu.

Bardaki Tezgâhtar Kız

Başının üstünde toplanmış, alabildiğine gür, kıvır kıvır saçları, parmaklarında yanıp sönen parıltılarından nişan yüzükleri olduklarına emin olduğunuz birkaç iri yüzük.

Tüm yemek kokuları arasında en çok koyun pirzolası kokusundan nefret ederim. Görgüsüzce bir kokudur nedense. Y.Z.'de ikinci mevki iş gezisine çıkanları anımsatıyor bana.

Evin önünde durup kapıyı tıklatacağım, açılınca da, hizmetçi kızın yanından koşarak geçip orada kim varsa çağıracağım.

Boşa gitmiş diyebilir misin? Hayır, pek de değil. Derlenen bir şey var. Bu dingin vakit insanları daha da yaklaştırıyor.

Temmuz – Dün, *Mr. and Mrs. Dove*'u bitirdim. Tam anlamıyla hoşnut değilim bu öyküden. Biraz yapmacık. Kaçınılmaz değil. Demek istediğim, o ikisi birlikte mutlu olmayabilirlerdi. Bir genç kızın evlenme nedenleri türünden bir neden bu. Ama böyle mi yaptım ben? Sanmıyorum. Üstelik, yeterince sağlam değil. Daha yakınlaşmak istiyorum; bundan çok çok daha yakın olmak. İnce bir çizgide dolaşırken bile tüm gücümü kullanmak istiyorum. Üstelik, Doveları *haksızca* kullanmışım gibi sinsice bir düşüncem var. *Tu sai ce que je veux dire*.[2] Bir şeyin çevresinden dolanmak için kullandım onları -

[1] (Fr.) Yerinde. (Ç.N.)
[2] (Fr.) Ne demek istediğimi anlıyorsun. (Ç.N.)

öyle yapmadım mı? Tam da benim oyunum mu bu? Hayır, değil. Ardına düştüğüm türden bir gerçek değil bu, tam. Şimdi de *Susannah*'ya gelelim. Her şey *derinden duyumsanmalı*.

Peki ne yapmalı insan, bu pis kedi-fare oyunuyla? Güçlüyüm burada benim! Bugün öğleden sonra yazmaya çalışmalıyım oysa. Yazmamam için hiçbir neden yok. Güçsüz düşmüş bir organizma üstünde acının yan etkilerinden başka, hiçbir neden.

18 Temmuz – Bu sabah evdeki gürültü tam bir cehennem. Altıyı biraz geçeden beri artsız aralıksız sürdü, hizmetçinin aklı başından gitmiş gibiydi. Neredeyse saat on, hâlâ kahvaltı masasını kaldırmadı. 11'de gene Saray'a gitmek zorundayım, sonuç olarak da biraz sinirliyim. Üstelik çiçekleri düzenlemem, bazı çeşitli şeylerle ilgilenmem de gerekiyor; çamaşır gibi. Katlanamıyorum buna. Şimdi de merdivenlerden güçbela çıkıyor. Güm! Neredeyse belirir kapıda. Böyle giderse nasıl dayanırım bilmem. Geldi. Eşyaları asansöre koyacak: Aklından neler geçiyor? Bilmiyorum, aldırmıyorum da. Ama rahatsız edilmeksizin çalışabileceğim küçük, özel bir odam olmasını öyle istiyorum ki. Balkon pek elverişli değil; salon da. Burada da J. yendi beni gene. Hem onun için pek de öyle önemli değil...

23 Temmuz – (Örnek Bir Aile'yi bitirdim dün. *The Doves*' dan daha iyi oldu sanırım, ama gene de yeterince iyi değil. Tanrı bilir, yeterince titizlikle çalıştım üstünde oysa. Öykünün anafikrinden en derin gerçeği bir kezcik bile olsun çıkaramadım. Nedir bu duygu? Bu tür bilginin benim için gereğinden çok kolay olduğunu duyumsuyorum gene; bir çeşit hile bu, hatta. Çok daha fazlasını biliyorum. Bir öyküye benziyor, öykü kokuyor, ama gene de almazdım onu. Onu kendimin kılmak istemiyorum; onunla birlikte yaşamak istemiyorum. HAYIR. İki öykü daha yazdıktan sonra, başka bir şeyle uğraşacağım – bir uzun öyküyle: *At the Bay. Daha çetin ilişkiler. Bütün sorun bu.*

"Yağmurluğunun cebinden geniş bir torba çıkardı, açtı, içine baktı, salladı. Kaşları kalkık, dudakları sımsıkı kenetlenmişti..."

"Sonra, solmuş halının üstünde parıldayan upuzun parlak mavi-siyah bir firkete..."

"Ürperdi. Şimdi de, resmine bakınca, yakasına iliştirilmiş beyaz çiçek bile, koyun yağı lülesinden yapılmışa benziyordu..."

"Şimdi de Mr. Bailey'nin mavi bir önlükle o korkunç dükkânlardan birinin arkasında durduğunu gördü. Bir eli kalçasında, öteki kocaman kuşbaşılık bir et parçasına saplanmış uzun bir bıçağın sapını kavramıştı. Arkasında, ayakları birleştirilerek bağlanmış, burunlarında koyu bir kan pıhtısının titreştiği bir dizi küçük tavşan asılıydı..."

Bir Karşılaşma

Beklenmeden geldiğiniz zaman, Hussif'in gözlerinde, çoğu kez, "çarşafları ayarlayabilirim, ama battaniye kesinlikle sorun olacak" anlamına gelen soğuk bir parıltı belirir. Elinde, akşamın geç bir saati olduğundan, ışığı pek de parlak olmayan bir lamba tutan genç bir kızın sizi karşılamasını sağlardım: yaseminle sundurmada üstünüzü başınızı fırçalarken türkü söyleyen:

Korkmayın, battaniye dolu ev,
Kırmızılar, beyazlar, düşleyemeyeceğiniz denli güzel
Eski Yunan desenli, püsküllü, devetüyünden, yünlü,
Uykudan ya da bir kuğu boynundan yumuşak.

24 Temmuz – [19 Ağustos, 1920 tarihli nota bakınız]

Aşağıdakiler, İlk Balosu'*nun müsveddesinin ortasında yer alıyordu.*

25 Temmuz – Bütün bunlar! Yazdığım her şey –ben neysem hepsi– denizin kıyısında. Bir çeşit oyun bu. Arkasına bütün gücümü koymak istiyorum, ama nedense *yapamıyorum!*

Meydan baştan başa coşku içinde, yabansı,
Pudralanmış, sanki insanlar boyamış gibi
Mis kokular saçan.
Çeşit çeşit unla.

Postalanmamış bir mektuptan

Soğuk, acayip bir gün. Güçlükle dolaşabiliyorum. Bu sabah S.'ye yazmaya karar verdim – İsviçreli Spahlinger'in tedavisi hakkında; bana uygun olup olmayacağı vb. Yarın sana telgraf çekerek gidip S.'yi görmeni isteyeceğim. Dilediğini söyle. Ama benim gerçekten umutsuz bir sakat olduğumu anlat ona. Para konusunu açıklamaya çalıştım; ona niçin ödeyemediğimi; ilk fırsatta ödemeye söz verdim.

Bayan, mezarını kazdım
Bir kemik gömmek için
Acıkırsam diye
Önünden geçerken, günlük yürüyüşümde.
Bağışla, çıkmış aklımdan,
Dinlenme yerindi burası senin.
(Thomas Hardy)

Wing bunu yapardı.

Ağustos – "Yaşlı bir adam hakkında bir öykü yazıyorum."

Kararsız görünüyordu. "Ama yaşlı adamları sevdiğimi sanmıyorum – sen?" dedi. *"Kokarlar."*

Dehşete düşürdü beni bu. Öyle küçük göründü ki, bundan da öte... kaba, küçük bir zihnin söyleyişiydi bu.

Daha sonra – Sanırım çekingenliktendi.

11 Ağustos – Bundan sonraki öyküyü[1] nasıl yazacağımı bilmiyorum. Çok güç. Ama sanırım yazacağım. Sorun şu: Korkunç üşüyorum.

Postalanmamış bir mektup

Daha önce bir kart yazabilirdim, ama hastaydım; şimdi de hastayım. Nicedir ilk kez bugün elime kalem alıyorum: Doktorun akut bağırsak iltihabı dediği bir nöbete tutuldum. Bana kalırsa, zehirlenmeydi. Çok yüksek ateş, bulantı, dizanteri vb. *Korkunç.* Dün Saray'a gitmeye karar verdim, ama bugün burada çaresine bakmayı düşünüyorum. J. hemşire bölümünde,

[1] *The Voyage* (Yolculuk). Bitmiş müsvedde, 14 Ağustos 1921 tarihini taşıyor.

korkunç sevecen. Sıcak sütten başka hiçbir şey yiyemedim. Bu yüzden Ernestine en kötü hünerini üstümde deneyemeyecek. Zavallıcık, her zamankinden daha budala görünüyor! Her şeyi yakıyor! Bizi yumurtasız bırakıyor, dün de tek sözcük bile söylemeden öğleden sonra çıkıp gitti. Gittiğini bilmiyorduk bile.

Sevgi

"Sevgililer" arasındaki ilişkiye dair ansızın gelen bir fikir.

Biz ne erkeğiz, ne de dişi. İkisinin bileşimiyiz. İçimdeki erkeği geliştirip genişletecek erkeği seçiyorum ben; o ise, içindeki dişiyi genişletmek için seçiyor beni. "Bütün"lenmeyi. Evet, ama bu bir süreçtir. Sevgiyle yardım edin birbirinize... Birçok erkek yerine *bir* erkeği seçişim ise güvenlik içindir. Bir yüzüğün içine kendimizi hapsediyoruz, o yüzük de, dış dünyaya karşı bir duvardır. Sığınağı, barınağımızdır. Burada yaşamın oyunları oynanmayacak. *Gelişmemiz* için *güvenlik* var burada.

Neden, bir çocuk gibi konuşuyorum.

29 Ağustos – "Tepeye dek süpürebilseydim bahçemi, senin kapılarına dek!" Bunları söylerken onun o kusursuz küçük el devinimi.

Şamdan. Düşsel bir mektup – Şişkin mektubun için binlerce teşekkürler. Şamdana gelince, canım, anımsayacaksın, son doğum gününde vermiştim onu sana. Sana beni anımsatmasında şaşacak bir şey yok. Kâğıdından çıkarmadım onu, gelecek doğum gününe küçük, sevimli bir notla onu sana geri göndermeyi düşünüyorum. Yoksa, önce onu sana erken bir Noel armağanı olarak mı göndersem, sen de bir Noel ya da bir yeni yıl armağanı olarak bana geri gönderir misin? Paskalya'yı bir yana bırakalım. Paskalya'da göndermek biraz aşırı olur. Sonunda hangimizin elinde kalacağını merak ediyorum. Bende kalırsa, vasiyetnamemde sana bırakacağım onu, her şeyi tam olarak; onun seninle birlikte gömülmesini istemen çok hoş olurdu, sanırım; Camilla. Hem, sonsuza dek uzayda dönüp duran bir şamdan –gerçekten de, *fliegende*[1] bir şamdan karşısında insanın zihni kendinden geçerdi.

[1] (Alm.) Uçan.

Yüreğimin çevresinde bir üfürme acı veriyor bana. Usanç verici bir yakınma, tehlikeli, değil ama. Böylesine acılı bir şeyin bir nebzecik tehlikeli olmasını yeğ tutardım doğrusu. Birinci perde bir gülme nöbetiyle sona erer.

Eylül – Tüm öteki aylardan başkadır eylül. Daha büyüseldir. Mantarlar üreten topraktaki bu garip kimyasal değişikliğin, aynı zamanda bu fazladan "yaşam"ın da nedeni olduğunu sezinliyorum – bir geri tepme, bir kıvılcım. Günlerdir hava hep aynıydı. İnsan uyanınca dışarıda yeşil-altın bir ışığın içinde yüzen ağaçları görüyor. Hava temiz – soğuk değil. Açık. Gökyüzü uçuk, katıksız bir mavi. Sabah boyu güneş kızdırıyor. Dağların üstünde bir buğu var. Ara ara bir sincap beliriyor, bir çam ağacının tepesine tırmanıyor, bir kozalak yakalıyor, sonra bir dalın çatalında oturuyor, onu tıpkı bir muz gibi tutarak. Ara sıra küçük bir kuş baş aşağı sarkıp tohumları gagalıyor. Vadiden aralıksız çan sesleri geliyor. Sabahın erinden geç vakitlere dek bütün gün sürüyor bu sesler.

Gün ortası – Gölgeler uzamış. Sıcak, dingin. Gene de havada çiçek kokusundan çok, o böğürtlen tadı var hep. Ama öğle sonları için ne diyebilir insan? Akşamlar için ya da? Gül, dağların üstündeki altın rengi, çabucak tırmanan gölgeler hakkında? Çok geçmeden soğuyor. Güzel bir soğuk ama.

Ağustos – "Eve gitmek istiyor musun, istiyor musun, istiyor musun?" dedi. Bunu niçin birçok kez sorduğunu hiç kimse hiçbir zaman bilmeyecek.

İlk yıl annelerinin mevsimlik bir kat kiraladığı Londra'da, Betty ile Susannah on beş günde bütün yaşamlarında gördüklerinden daha çok insanla –akraba olmayan insanlarla– karşılaştılar. Çok yaşlı olduklarından değil. Betty uzun çoraplar giyiyor, kendi kendine yıkanıyor, elini kesmek için küçük bir bıçak kullanıyordu, ama Susannah dizlerinin üstünde oturamayacak, insanların her söylediğine inanacak, vaftiz kupasından su içecek denli küçüktü daha.

"Kekik kokusu, atmaca çığlığı gibi sessizliği parçaladı..."

"Dişlerinin arasından sızan sıcak koku... o orada ıslak, titreyerek uzanmış yatarken."[1]

Bütün bu görünümlerle ışık değişikliklerini "kapsamak" olanaksız. "Açık saçık" sözcüğünü bilmeyen masum genç kız, şu biçimde düşünemezdi: "Erkeğin, kadının düşüncelerine egemen olması, salt bir olasılık mıdır?"

Emily Plack.

Bıçkı makinesinin soluması.

"Birinci derecede veremdim, başka bir şeyim daha vardı... Belki veremden bile daha ciddi... Sıradan günlük yaşam özlemi gitgide daha çok sarıyordu beni. Kafa dinginliği, sağlık, temiz hava, iyi gıda özlüyordum. Bir düşçü oluyordum, bir düşçü gibi de, ne istediğimi kesin olarak bilmiyordum." (Çehov: *Yazarı Bilinmeyen Bir Öykü)*

Sessizlik – Küçük çocuklar tehlikenin bilincine varmaksızın girip çıkarlar bu dünyaya; hastalarsa o dünyanın, bir başkasının yerini almak için kendisine yol açmaya çalışarak çevrelerinde usul usul oluştuğunu duyumsarlar. Yalnız kalmaktan böylesine yılgınlığa kapılmalarının nedeni bu... sessizliği bozmak için ne olursa olsun; yalnız insanlar, yalnızlıkla yüz yüze gelmektense, sokaklarda dolaşırlar, olup bitenlere gözlerini dikip bakarlar, içerler.

Eylül

Aşağıdaki olay, By Moonlight *(Ay Işığında) adlı bitmemiş bir elyazmasının ortalarında geçer:* "Karori", Prelude (Öndeyiş) *ile* At the Bay*'in (Koyda) –bir zamanlar– parçalarını oluşturacakları "roman"dı.*

Sözcüklerin dile getiremeyeceği biçimde takılıp kaldım, bir kez daha bana öyle geliyor ki yaptığım şeyin hiçbir biçimi yok! Önce öyküler kitabımı bitirmeliyim, o elimden çıkınca da, *Karori* adlı romanımın başına geçmeliyim.

Buna kılıf değiştirmek için neden böylesine tutkuyla kararlıyım, tam bilmiyorum. Ama, burada uzanmış, Tanrı bilir

[1] Anlaşıldığına göre, Katherine'in hoşlanmadan okuduğu bir romandan alıntılar.

daha önce ne denli sık yaptığım gibi, yazıyormuş gibi yapıyorum. Tutalım ki, öyle yapıyormuş gibi görünmekten vazgeçip gerçekten deneseydim. Günde yarım sayfa yazsaydım – iyi bir yarım sayfa olurdu; böylece en azından düzenli çalışma alışkanlığını kazanmak için eğitirdim zihnimi. Her geçen gün, amacımdan daha da uzaklaşmış buluyor beni. *Hem* sonra, bu kitabı bitirirsem gerçek kitaba başlamak için özgür olacağım. *Hem* sonra, bir para sorunu bu.

Ama düşüncem, kısa öykü düşüncem bile oldukça değişti, son zamanlarda –şanslıymışım– Jack usulca kapıyı açtı, anlaşılan gerçekten, tam anlamıyla işime dalmışım... Sonra –hayır, bu kadar yeter– Jack'in amacına yaradı. Doğru yola getirdi beni.

Aynı bitmemiş elyazmasının sonunda şu not var:

Fena değil, iyi de değil, ama fazla kolay... Bir yıllığına Y.Z.'ye[1] gidebilseydim. Ama tam şu sıralarda gitmem olanaksız. İki yıl içinde gidebilirim pekâlâ.

Eylül – Benim yerimde olmak hiç de iç açıcı değil. İki hafta önce ne olursa olsun yazabiliyordum. Her gün işimin başına geçiyordum; her günün sonunda da öylesine çok şey yazılmış oluyordu ki. Oysa *şimdi* tek bir *sözcük* bile söyleyemiyorum!

Niçin sandalyesini pencerenin boşluğuna koyuyor hep? Güneş olsun olmasın, sanki bir kanaryaymış gibi pencerenin içine tıkıyordu onu hep.

"'İşte böyle, kızım... Kuzma Yoniç gitti... Bana hoşçakal dedi... Gitti, sonra da hiç nedensiz öldü... Tut ki bir tayın vardı, o küçük tayın gerçek annesi gibiydin... Sonra bu küçük tay başını alıp gitmiş, sonra da ölmüş... Üzülürdün, değil mi?'

Küçük kısrak hapır hupur yiyor, inliyor, sahibinin ellerine üflüyor. Iona kendini kaptırır, her şeyi anlatır ona." (Çehov: *Mutsuzluk)*

Tüm Fransız öykülerini yakabilirdim bu öykü uğruna. Fransız öykülerinin hiçbirine değişmezdim bunu. Dünyanın harikalarından biri bu.

[1] Yeni Zelanda. (Ç.N.)

N.Z. *Dürüstlük:* Doktorla karısı, Arnold Cullen, Lydia, bir de Archie.

L. *Bir öpücük:* Arnold Alexander'le arkadaşı trende. *Islak leylak.*

N.Z. *Anne teyze:* Tanhäuser uvertürüyle yaşamı.

L. *Suda Yüzen Kütükler gibi yaşıyor.*

N.Z. *A Weak Heart:* Eddie ile Ronnie.

L. *Widowed:* Geraldine ile Jimmie.

N.Z. *Our Maude:* "Ne kızsın sen!"

N.Z. *Çamaşırcı Kadının Çocukları.*

Yukarıdakiler açıkça, 27 Ekim tarihli yazılacak öyküler listesinin ilk biçimidir. L., öykülerin Londra'da geçtiği anlamına geliyor; N.Z. ise New Zealand'da (Yeni Zelanda).

Bir Öpücük

Karşısındaki arkadaşı, gözlerini dikmiş, onun ne çekici, gizemli bir insan olduğunu düşünüyordu. Yağmur hızlandı...

Parıltılı, ama bayağı...

Yağmur sel gibi yağıyordu. Ama gene de, her şeyi dayanılır kılan o ilkbahar duygusu vardı havada...

Fışkıran koca koca çiçekler...

Bacaklarını uzattı, kollarını yukarı doğru savurdu, gerindi, sonra birden yerinden fırlayıp oturdu, cebinden sarı sigara paketini aradı. Sigarasını ararken, tuhaf, küçük bir gülümseme gezindi dudaklarında. Karşısındaki arkadaşı seyrediyordu bu gülümsemeyi. Bildiği bir şeydi. Birden başını kaldırdı; arkadaşının gözlerinin içine baktı.

"Tuhaf bir şeydi bu olan," dedi yumuşak, anlamlı bir sesle. "Ne?" diye sordu arkadaşı, merakla.

Alexander yanıt vermeden bekletti onu. Deneyimli bir yalancı olduğundan...

Yukarıdakiler açıkça öykü için alınmış notlar. Başka bir sayfada öykünün başlangıcı yazılmış.

Nasıl olmuşsa olmuş, Alexander ile arkadaşı, grubun yolculuk ettiği pazar sabah trenini kaçırmışlardı. Pazartesi sabahı yapılacak provaya vaktinde yetişebilmelerini sağlayacak bundan sonraki tek tren, Londra'dan gece yarısı kalkacak

olandı. Dünya kadar vakit vardı! Tren de berbattı. Her durakta duruyordu. "Londra'dan kırsal bölgelere süt taşıyor olmalı," dedi Alexander acı acı. Onun eşsiz biri olduğunu düşünen arkadaşıysa, "İyi, bu iyi," dedi. "Çok iyi! Güzel bir espri; bir müzikholde olsa, eminim çok gülerlerdi buna."

Akşamı ev sahibelerinin mutfağında geçirdiler. Alexander'dan hoşlanırdı kadın; onun tam bir centilmen olduğunu düşünürdü.[1]

Skerritt Kızı

Bahçeye dönerken, Susannah, ayakkabısının içine kaçmış bir çakıl taşını çıkarmak için bir dakika holdeki sandalyeye oturdu. Annesinin şöyle dediğini işitti: "Hayır, dünyada yapamam bunu. Sırf Skerritt denen şu kıza yer açmak için sevgili, iyi yürekli Mr. Taylor'u evden çıkaramam."

Durumla ilgili olguları saygıdeğer Mr. Taylor'a açıklamak biraz güçtü. Mrs. Downing bunu yapmak zorunda kalmaktan hiç de hoşnut değildi. Bilinmeyen bir kız için gece yedek odadan çıkmasını istemek çok saçma geliyordu ona. Onların, sanki tüm Sinod'un düzenli konuğuyken –yukarı köylerden gelmiş zavallı yalnız adam– üstelik yedek odadaki iki kişilik yatağın kadrini bilirken. Ama yapacak başka bir şey yoktu. Erkeklerin o olağandışı usulleriyle, Harry, Mrs. Downing'in kocası, bürosundan telefon etmiş, o sabah Netta Skerritt diye birinin, Nelson'a giderken, Wellington'dan geçtiği sırada kendisine uğradığını, Downinglerin hiçbiri daha önce yüzünü bile görmedikleri halde, sırf babasıyla Harry Downing eski günlerde birbirlerini tanımış oldukları için, Harry hemen geceyi onların evinde geçirmesini önerdiğini söylemişti ona.

O anda, Susannah'ın kendisi de bahçeden içeri girdi. Dirseğini yuvarlak ceviz masaya dayadı, bacak bacak üstüne attı, alev alev yanan yanaklarını avuçları içine aldı.

"Bu gecelik Susannah'ın yatağında yatmanızın bir sakıncası yok, değil mi, Mr. Taylor?" dedi Mrs. Downing, kaygıyla, ona bir fincan çay daha koyarak.

"Kesinlikle hayır, Mrs. Downing. Krallar gibi mutlu olurum," dedi iyi yürekli, keyifli Mr. Taylor.

[1] *The Doves' Nest*, s. 174'te, bu öykünün yepyeni iki başlangıcı yer almaktadır.

Ama Susannah'nın gözleri iri iri açıldı. Dudakları aralandı, önce annesine, sonra da Mr. Taylor'un siyah ceketine, parlayan yakasına, kocaman sarı ellerine dik dik baktı.

"Mr. Taylor benim yatağımda mı yatacak, anne?" dedi, şaşakalmış.

"Evet, canım, ama yalnızca bu gece," dedi annesi dalgın dalgın; tereyağlı ekmek parçasını kıvırarak, Mr. Taylor yüzüne yayılan gülümsemesiyle gülümsedi.

Susannah onun, başı arkaya kaykılmış, pazar öğle sonları horladığı gibi horlayarak yatağında yattığını tasarladı. Ne korkunç!

"Benimle mi?" diye sordu, dehşete kapılmış.

Annesi belli belirsiz kızardı, Mr. Taylor ise, gülme sayılabilecek yüksek sesli bir homurtu koyuverdi.

"Aptal bir küçük kız gibi davranma, Susannah. Elbette hayır. Sen Miss Skerritt'le yedek odada yatacaksın."

Bu daha da gizemliydi. Aman Tanrım, şu büyükler niye böyleydiler? Biraz tereyağlı ekmek almak için koşarak gelmişti; bahçeye gitmek istiyordu gene. Onlarsa bu karanlık odada oturuyorlardı. Alabildiğine karanlık görünüyordu oda, ceviz masanın üstünde beyaz fincanlar, dışarının parlak güneşinden sonra bir göldeki nilüferler gibi parlıyorlardı tıpkı.

Bir an sonra, Netta Skerritt'ten, yastıkta bir oyuk, bir de soluk halının üstünde parıldayan uzun –upuzun– mavi-kara bir firketeden başka bir şey kalmamıştı.

Postalanmamış bir mektup

13 Ekim – Sevgili dostum. Eleştirin hoşuma gitti. Bendeki o şeylerden nefret etmekte haklısın. Çünkü özensiz ve yapmacıklıydım. O günlerde içten değildim. Ama uzun zamandır "ruhumun içindeki tutsağı zorlayarak dışarı çıkarmak istiyorum..." Bilesin istedim.

Ah, Koteliansky, güzel bir öykünün ortasındayım [*The Garden Party*] Hoşuna gitmesini isterdim. Bu karalama defterine yazıyorum onu, sana yazmak için bir an ara verdim şimdi.

Adres için teşekkür ederim. İlkbahardan önce Paris'e gidemem, bu yüzden o zamana dek yazmamam daha iyi olacak sanırım. Şu sırada hasta olduğumdan değil. Hiç de hasta değilim, hiçbir biçimde.

Güneşli, rüzgârlı bir gün daha. J., son öykümü, doğum günümde bitirdiğim *The Garden Party*'yi daktilo ediyor. *At the Bay*'den sonra toparlanmam neredeyse bir ayımı aldı. En azından üç yanlış başlangıç yaptım. Denizin sesinden, pencerede durmuş saçlarını savuran Beryl'den kurtaramadım kendimi. Bunlar *yatışmayacak.* Ama şimdi o öyküden hiç emin değilim. Biraz "cılız" kaçtı gibi geliyor bana – olabileceği gibi değil. G.P.[1] daha iyi. Ama o da *yeterince iyi* değil...

Son birkaç gündür, insanın en çok dikkatini çeken şey mavi. Mavi gökyüzü, mavi dağlar, her şey göksel bir mavilikte. Bulutlar çeşit çeşit – kanatlar, yumuşak beyaz bulutlar, neredeyse katı, küçük altın adacıklar, kocaman yapmacık dağlar. Altın rengi yamaçlarda koyulaşıyor. Gerçekten, yetkinlik bu.

Ama akşamın geç vakti – tüm vakitlerin en güzeli. O zaman, bu dünyasal olmayan güzellik karşısında insanın önünde ne denli uzun bir yol olduğunu anlaması zor değil. Şu yükselen aya, şu solgun ışığa değer bir şey yazmak. Yeterince "yalın" olmak, tıpkı insanın Tanrı önünde olacağı gibi yalın...

27 Ekim – Yeni kitabıma girecek öyküler:

N.Z. *Açık yüreklilik:* Doktor, Arnold Cullen'la karısı, Lydia, bir de dost Archie.

L. *İkinci Keman:* Alexander'le arkadaşı trende. İlkbahar, fışkıran yağmur. *Islak leylak.*

N.Z. *Altı Yıl Sonra:* Bir buharlı gemide bir karıkoca. Altın düğmeler. Onları anımsatan birini görürler.

L. *Akıntıya kapılmış ağaç kütükleri gibi yaşamlar:* Uzun çok iyi yazılmış bir öykü olmalı. Erkekler önemli, özellikle ikinci erkek. Bir hayli çalışma gerektiriyor... gazete bürosu.

Güçsüz Yürek – Ronnie, o akşam bisikletine binmiş, elleri ceplerinde, *harikalar yaratıyor,* Mayıs Sokağı'nın köşesindeki o koyu renk ağacın yanında. Edie ile Ronnie.

L. *Dul:* Geraldine ile Jimmie: Sloane Caddesi ile Meydanı'na bakan bir ev. Göğsüne o tomurcukları takmış. "Evli ya da değil..." Güzden ilkbahara dek.

N.Z. *Maude*'umuz: Karıkoca düetler çalıyorlar, *bir iki üç, iki üç bir!* Adamın beyaz yelekleri. Karıcığı ile Mahub! Ne kızsın sen!

---

[1] Garden Party. (Ç.N.)

N.Z. *Karori*'de: "Küçük lamba. Görmüştüm onu." Sonra sustular. (Finito: 30 Ekim, 1921).

Bu öykülerin beşinden parçalar, The Doves' Nest and Other Stories'in *ilk baskısında yayımlanmıştır. İçlerinden yalnızca biri,* Bebek Evi *tamamlanmıştır. Sonradan düşünüldüğü açıkça anlaşılan bir öykünün daha önceki listede* Çamaşırcı Kadının Çocukları, *bu listede ise,* Karori'de *diye yer alması dikkat çekicidir: öyküyü sona erdiren sözcüklerle. Üç gün sonra bu küçük başyapıt bitmişti. İlk müsvedde, öykünün bir sıraya uymaksızın büyük bir acele içinde yazıldığını göstermektedir. Bu, K.M.'nin esinlerinin kendisinin her zaman bilincine vardığından daha birdenbire, daha beklenmedik olduğunu, genellikle, öykülerini tasarlamış olsa da, onları bitiremediğini düşündürmektedir. Öyle ya da böyle, hemen hemen bütün tamamlanmış öykülerinden geriye öykülerin kendilerinden başka bir şeyin kalmamış olması olgusu ilginçtir. Bu öykülere ilişkin, kural olarak, hiçbir not, hiçbir müsvedde, hiçbir "yanlış başlangıç" yoktur; gittikçe artan bir hızla yazılmış, elyazısının sonuna doğru neredeyse bir hiyeroglife dönüştüğü ilk müsveddeden başka. Bazı durumlarda, çok küçük bir değişiklikle yazılmış temiz bir kopya vardır.* Bebek Evi*'ne ilişkin not bu kurala aykırı değildir, çünkü doğrudan doğruya öykünün sonucudur bu. Onun yöntemlerine ilişkin bu açıklama,* 17 Ocak 1922 *tarihinde Katherine Mansfield'in yazdığı notla doğrulanmaktadır. "Ortadan kaybolmadan, insanın olabildiğince çok şeyden pay almak için bir tür yarıştır bu, her zaman." Bundan çıkarılabilecek sonuç: Katherine Mansfield'in* Bebek Evi*'ni, tam yukarıdaki listeyi tamamlarken "gördüğü", bu görüntü kaybolmadan önce bitirdiğidir.*

Ekim – Alçakgönüllü olmak neden böyle güç, anlamıyorum. İyi bir yazar olduğumu sanmıyorum; kusurlarımın, başka birinin bilincine varabileceğinden daha çok bilincindeyim. Nerede başarısız olduğumu tam olarak biliyorum. Gene de, bir öyküyü bitirdikten sonra, bir başkasına başlamadan önce *tüylerimi kabartırken* yakalıyorum kendimi. Umut kırıcı bir şey bu. Yüreğimde, eskiden kalma kötü bir gurur olsa gerek; en küçük bir kışkırtmayla kalm bir sürgün veren bir

kök... Bu, insanın çalışmasına çok fazla karışıyor. Bu sürdükçe, insan, olması gerektiği gibi dingin, açık kafalı, iyi olamıyor. Dağlara bakıyorum, yakarmaya çalışıyorum, *zekice* bir şey düşünüyorum. İnsanın içinde olmaması gereken bir tür heyecan bu. Yatıştır kendini. Arıt. Bu ruh durumunda ne yazsam bir şeye benzemez; *tortuyla* dolu olur. İyi olsaydım, başımı alıp gider, bir ağacın altında otururdum. İnsan kendini unutmayı öğrenmeli, buna çalışmalı. Anni Teyze'nin yaşamının gereğini, kendi kendimin bilincinde olmaksızın, onun yaşamına özgürce girmedikçe anlatamam. Ah Tanrım! Hâlâ bölünmüş durumdayım. Kötüyüm. Özel yaşamımda başarısızım. Sabırsızlığa, öfkeye, boş gurura kapılıyorum, bu yüzden de iyi biri olamıyorum. Belki şiir yardımcı olur.

Az önce dolmakalemimi bir güzel temizleyip bakımını yaptım. Bundan sonra da mürekkep sızdırırsa, *hiç* de centilmen değil, demektir!

Ekim – L.M.'nin bana kin beslemesi gerçekten büyüleyici bir şey. Uzun süredir hiç durmadan bastırıyor bunu, ama ah, – öylesine yerli yerinde duruyor ki, örneğin, bu gece salonda otururken birbirimizden öylesine nefret ettik ki – gerçekten de garip bir biçimde nefret ettik birbirimizden. Gözüm görmesin onu istiyordum; o da, gitmeden beni aşağılamak istiyormuş gibi duyumsuyordu. Çok tuhaftı. Korkunçtu. "Umarım, hoşnutsundur," dediği zaman gerçekten ürktüm ondan; başka zamanlarda hiç duymadığım bir şey. Nedir bu? Ben de anlamıyorum, onun aldırmazlığı neden böylesine itici geliyor bana. Başını sallayıp garip bir sesle, iç rahatlığıyla, "Ah, öyle çok şeye aldırıyorum ki!" dediği zaman, onu görmeye bile katlanamıyorum.

11 Kasım – Keşke benim suskunluğum yalnızca iki dakikalık bir suskunluk olsaydı!

13 Kasım – Yeni bir günceye başlamamın vakti geldi. Gel benim görünmeyenim, benim bilinmeyenim, konuşalım seninle. Evet, iki haftadır hemen hemen hiçbir şey yazmadım. Aylaklık ettim; başaramadım. Niçin? Birçok nedeni var? Bi-

lincimde bir çeşit karışıklık oldu. Yazmaya hiç vakit yokmuş gibi geldi bana. Sabahları, güneş varsa, güneş tedavisiyle geçiyor. Mektuplar öğleden sonraları yiyip bitiriyor, geceleriyse yorgun oluyorum.

"Ama çok daha derinlere iniyor." Evet, haklısın. Kendimi gerekli olan düşünme türüne bırakmayı başaramadım ben. Temiz yürekli olamadım, alçakgönüllü olamadım, iyi olamadım. İçimdeki tortu bulandı, kımıldadı. Dağlara bakıyorum, ama dağlardan başka hiçbir şey görmüyorum. Açık yürekli olmalıyım! Saçma sapan şeyler okuyorum. Mektup yazmayı koyverdim. Demek istediğim, yükümlülüklerimle yüz yüze gelmeyi reddediyorum, bu da elbette her bakımdan güçsüzleştiriyor beni. Sonra, *The Nation*'a verdiğim kitap tanıtma sözümü tutmadım. Bir *kötü puan* daha. Kapıp koyvermişim. Evet, sanırım bu sözcük yerinde; dağılmış, belirsiz, *olumsuz,* hepsinden öte, çalışmam gerektiği gibi çalışmıyorum; vakit harcıyorum.

Vakit harcamak. Eski çığlık –ilk ve son çığlık– niçin duralıyorsun? Sahi, niçin? İçimdeki en derin istek bir yazar olmak, yapıtlarımı tamamlamak. İşte yapıt orada duruyor, öyküler beni bekliyor, *yoruluyorlar,* canlılıklarını yitiriyorlar, soluyorlar, çünkü gelmeyeceğim. Onları işitiyorum, *algılıyorum* gene de pencerede oturmuş, yün yumağıyla oynuyorum. Ne yapmalı?

Bir çaba daha harcamalıyım – hemen. Her şeye yeniden başlamalıyım. Yalın, tam, özgürce, ta yüreğimden yazmaya çalışmalıyım. *Sessizce,* başarıya ya da başarısızlığa hiç aldırmadan, yalnızca yazmayı sürdürerek.

Bu defteri sürdürmeliyim, böylece her hafta yaptıklarımın bir kaydına sahip olurum. (Burada bir sözcük *Koyda*'nın provalarını yeniden okurken, bana sığ, donuk güründü, hiç de başarılı gelmedi. Böyle bir şey yazdığım için çok utandım. Utanıyorum.) Ama şimdi hemen karar vermeli! Özellikle de Yaşam'la bağı sürdürmeli – gökyüzüyle, bu ayla, bu yıldızlarla, bu soğuk, arı doruklarla.

16 Kasım – Sierre'e gitmeli, böyle giderse... ya da – ya da...

21 Kasım – O zamandan beri [16 Ekim 1921 tarihli notu yazdığından bu yana] bir tek *Bebek Evi*'ni yazdım. Kötü bir

büyü vardı üstümde. İki öyküye[1] başladım, ama sonra anlattım onları, ihanete uğramış gibi duyumsadılar kendilerini. Bu kışkırtmaya kapılmak tam anlamıyla ölümcül... Bugün, ciddi ciddi, *The Weak Heart*'ı yazmaya başladım – beni *derinden* büyüleyen bir öykü. Bu öykünün garip bir biçimde gereksindiğini duyduğum gidip gelen şey, şimdiki zamandan geçmişe, sonra gene şimdiki zamana gidip gelen çok ince bir "kip" değişikliği – bir de yumuşaklık, hafiflik, her şeyin tomurcuklandığı duygusu, Ronnie'nin kişiliğini saran bir mizah oyunu. Sonra, Thorndon Baths'ın duygusu, ıslak, nemli, sızıntılı... hayır, nasıl olması gerektiğini biliyorum.

Onu yazmaya değer kıl beni! Tanrım, billur gibi saydam kıl beni, ışığın içimden geçebilsin diye!

24 Kasım – Son günlerde korkunç isyan doluydum. Bir şeyi özlüyordum. Kökümden koparılmış gibi duyumsuyorum kendimi. Jack'in kolayca onlarsız olabileceği, ona doğal gelmeyen şeyler istiyorum. Özlüyorum onları. Ama sonra, bütün bu isteklerden daha güçlü, öteki istek, başka herhangi bir şey yapmadan önce *iyi yapmak* isteği. Kitaplar ne denli çabuk yazılırsa, ben de o denli iyi olacağım, isteklerim gerçekleşme alanına o denli çabuk girecek. Kuşkusuz, katı gerçek bu. Burada zorunlu kapalı kalışımı, gerçekte Tanrı'nın bağışı sayıyorum. Ama, çabucak, olabildiğince yararlanmalıyım bundan. Başka her şey gibi, sınırsız değil bu da. Ah, neden – ah, neden hiçbir şey sınırsız değil? Neden yaşamımın her günü, ölümün yakınlığı, kaçınılmazlığı her an yakama yapışıyor? Gerçekten de hasta ediyor beni! Üstelik bundan söz edemiyorum da. J.'ye söylesem, mutsuz ediyor onu. Söylemesem, bir ben kalıyorum onunla savaşacak. Savaşmaktan yoruldum. Kimse bilmez ne denli yorgun olduğumu.

Bu gece, akşam yıldızının ışığı yan pencereden içeri vururken, solgun dağlar öylesine güzelken, orada oturup ölümü düşündüm. Yapılacak ne varsa hepsini –öylesine güzel olan yaşamı– bedenimin bir tutukevi olduğunu. Ama *kötü* bir ruh

[1] Bu iki öykü, *Widowed* (Dul) ve *Second Violin* (İkinci Keman) adlı öykülerdi.

durumu bu. Ancak, her şey o olduğundan, buraya yapmaya geldiğim işi gerçekleştirmek için *buna* katlanmak zorunda olduğumu kabul ederek – ancak bunu kabul ederek, çalışmanın elimden alınmamasından ötürü gönül borcu duyarak iyileşeceğim ben. Güçlü olmam gereken yerde güçsüzüm.

Bugünse –Cumartesi [26 Kasım]– her zamankinden daha da az. Ama önemi yok. İlerledim... biraz. Yapılması gerekenin *ne* olduğunun bilincine vardım – düşünmekten yazmaya geçmek için aşılması gereken engelin ne olduğunun... Dafnis.

[Bir sonraki sayfada, *The Doves' Nest*'in kapsamına giren *Daphne*'nin tamamlanmamış elyazması başlamaktadır.

Vaihinger: *Die Philosophie des Als Ob.* Nasıl oluyor da, tuhaf bir biçimde yanlış fikirlerden gene de doğa ile uyumlu, bize gerçek gibi görünen sonuçlara varıyoruz?

Bu, mantıksal olarak hatalı kavramlar aracılığıyla –onlara karşın değil– mantıksal olarak değerli sonuçlara varıyoruz. Güç'ün kurgusu: iki süreç birbirini izleme eğiliminde olduğu zaman birincisinin niteliğine onu izleyecek olan ötekinin "gücü" adını vermek, o "gücü" sonucun büyüklüğüyle ölçmek (örneğin karakter gücü). Gerçekten, yalnızca birbiri ardı sıra gelme ve birlikte var olma vardır, "güç" ise, bizim tasarladığımız bir şeydir.

Dogma: Mutlak, sorgulanmaz gerçek.

Varsayım: Olası gerçek. (Darwin'in evrim kuralı mı)

Kurgu: Olanaksızdır, ama bizim görece gerçek olana varmamızı sağlar.

Platon'un mitleri bu üç aşamadan geçmiş, sonra gene geri dönmüştür, yani şimdi bunlar kurgu olarak görülüyorlar.

Düşünme ve var olma niçin iki ayrı düzlemde olmalı hep? Hegel'in, öznel süreçleri nesnel dünya süreçlerine dönüştürme çabası niçin boşa çıkmış olsun? "Varoluşun kendi yöntemlerinden bambaşka yöntemlerle varlık kazanmak, düşünmenin özel sanatı, onun amacıdır." Başka bir deyişle, gerçeklik, ideale, düşe dönüşemez; kendi yaşam görüşünü var olan dünyaya kabul ettirmeye çalışmak, bunu saplantı haline getirmek sanatçının işi değildir. Sanatçının, varoluşu kendi

görüşüyle uzlaştırma çabası değildir sanat; bu dünyanın içinde kendi dünyasını yaratma çabasıdır. Sanatçıya konuyu esinleyen, gerçeklik diye kabul ettiğimiz şeye *benzemezlik*' tir. Biz, seçeriz – ışığa çıkarırız – yüceltiriz.

All's Well that Ends Well.

Birinci Lord kulak vermeye değer. Onun konuşmaları ile İkinci Lord'unkilerin birbirlerine dönüştürülebileceklerini sanabilir insan; ama Birinci Lord çok kesin, kıvrak zekâlı bir kişilik. IV. Perde III. Sahne'yi alın, örneğin. İkinci Lord, Birinci Lord'dan, söyleyeceklerini içinin karanlıklarında bırakmasını ister.

Birinci Lord: "Bir kez söyledikten sonra, ölüdür o artık, bense mezarıyım onun."

Sonra şu yorumu:

"Bazen ne gülünç bir biçimde yitirdiklerimizin avuntularını yaratırız kendimize."

Şu da olağanüstü:

"Yaşamımızın ağı dolaşık bir iplikten yapılmalıdır, iyi ile kötü bir arada örülmüştür; kusurlarımız onları kırbaçlamasa, erdemlerimiz gurur duyardı bundan, kusurlarımızsa erdemlerimizle beslenmese umarsızlığa kapılırdı."

Bu kıvam olağanüstü hoşuma gidiyor – insanı açıklamıyor mu bu? Hayal kırıklığına uğramış, ama gene de –eğlenmiş– dünyasal, gene de duygulu. Ama onu, canlı, yaşam dolu, çevresindekilerle, çevresiyle, kendi durumuyla, küçük, katı yeryüzünün bütünüyle olağanüstü rahat, uyumlu olarak görüyorum. Fırtınalı havada sırf güvertede dolaşabildiğini göstermek (gösteriş yapmak değil ama) için bir başına yürüyen bir adam gibi.

Palyaço –"dirayetli bir uşak, bir mutsuz"– Bertram'la askerlerinin geldiklerini Kontes'e bildirmeye geliyor.

"Bir düzine varlar, ince güzel şapkaları, alabildiğine şık tüyleri; herkesin önünde eğilip başlarını eğiyorlar."

Bu tümcede, zıplayıp oynayan, şıngırdayan, dans eden atların üstündeki askerlerin olanca sevimliliği var. Tam bir küçük tören. Yüksekten bakan (o katlanılmaz) Bertram, gözüne takılı kadife parçayı nasıl da fiyakayla taşıyor; beyaz dantelli Fransız eldiveni içindeki eli nasıl da horgörüyle kası-

yor savaş atının dizginlerini. Olağanüstü güneşli, hafif rüzgârlı bir gün. Palyaço ise, bu kendini beğenmişliğin mizahını görüyor, kuşkusuz...

Parolles sevimli bir yaratık, yürekli bir küçük erkek serçe.

..."Talihin gözünde işe yaramaz olmuşum, efendimiz, ben artık onun hoşnutsuzluğunun kokusunu alıyorum."

Helen'in korkunç bir kişi olduğunu söylemeliyim. Erdemi, iğrenç Bertram'ın ardından koşması (üstelik hacı kılığına girmiş – ne de tipik!), sonra da tüm öyküyü o iyi dul kadına anlatması! Sonra o evcil balık Diana. Diana'nın yatağına yatıp Diana için tasarlanmış kucaklayışların tadına varmasına gelince, eh, bundan daha tiksindirici bir şey görmedim. Böyle bir şeyi saygıdeğer bir kadın yapabilir ancak. En kötüsü de, öyle iyi tasarlayabiliyorum ki... Örneğin tıpkı bu biçimde davranıp sonra da Diana'ya bir armağan vermek. Bu olup biterken, dul kadınla D. bir fincan çayın *nasıl* tadına varmışlardır, yoksa D. son dakikada bağıra çağıra pazarlıktan caymak mı istedi? Ama böyle bir kadını bağışlamak! Bertram bunu yapardı ama. Onda öyle bir anasının kuzusu hali var ki, her şeyi yapacak kadar aptallaştırıyor onu.

İhtiyar Kral, acayip bir tip; koca yağdırmayı uğraş edinmiş sanki. Bir fiyasko yetmiyormuş gibi, Diana kendini açıklar açıklamaz başlıyor Kral:

> Dalından koparılmamış taze bir çiçekken sen daha
> Kendin seç kocanı, çeyizini ben veririm.

Sanırım Shakespeare buradaki mizahı görmüş olmalı. Oyunun en son ânında, ihtiyar budalaya can veriyor.

Hamlet

Coleridge, Hamlet üstüne. "Ancak oynadığı şey olmaya çok yakın olduğunda, oynuyormuş gibi yapmanın o ince hilesini oynuyor."

...Biz, hepimiz de böyle, oynayarak başlarız, olacağımız şeye ne denli yaklaşırsak, *kılık değiştirmemiz* de o denli yetkin olur. En sonunda, *artık oynamaz olduğumuz* an gelir. Hatta beklemediğimiz bir sırada bile yakalayabilir bizi. Artık ödünç alınmamış tüylerimize şaşkınlık içinde bakabiliriz. İkisi birbi-

riyle kaynaşmıştır; büründüğümüz kılık, olmuş olanla birleşmiştir; oynamak eyleme dönüşmüştür. Ruh bu kılığı bir süre deneyip onayladıktan sonra kendisininmiş gibi kabul etmiştir.

Oynamak... kendimizi rolün içinde görmek – yaşamda yapacağımız devinimden daha büyük bir devinim de bulunmak – söylev çekmek, apaçık söylemek, giderek abartmak. Kendimizi inandırmak için mi? Başkalarını inandırmak için mi yoksa? Kendimizi yüreklendirmek için mi? *Ce qu'il faut*' yu[1] yapabilmek için gerekli olandan çoğunu yapmak.

Hem sonra Hamlet yalnızdır. Tek başına olan kişi her zaman eyleme geçer.

Hamletler üstüne binlerce sayfa yazabilirdim.

Delilik Sahnesi. Soğukkanlılıkla bakınca, gerçekten de yetersiz. Etkisi tümüyle o incecik Ophelia'ya dayanıyor. Kâğıttan Kral'la Kraliçe kuşkusuz yalnızca seyircidirler. Umurlarında bile değildir. Sanırım Kraliçe, Ophelia'nın şarkılarının bir-iki dizesine gizliden gizliye oldukça şaşırır. Sonra, o budala, yaygaracı ihtiyar, debdebe içinde öldüğünde, tek başına bir menekşenin kuruduğuna kim inanabilir? Sonra Ophelia'nın Hamlet'i gerçekten sevdiğine, onun söylevleri olmasa kahvaltıların ne denli erinç içinde geçeceğini düşünerek şükretmediğine kim inanabilir?

Ophelia'nın ölümünden sonra Kraliçe'nin konuşması, insanın şiirsel gerçek duygusunu incitiyor. Kimse olurken görmediğine, ancak boğulduktan sonra bulunduğuna göre, Kraliçe bunun nasıl olduğunu nereden biliyor? Sevgili Shakespeare, Kraliyet Akademisi'ne gitmiş... resmini görmek için.

Miranda ile Juliet

Juliet ile Miranda'nın pekâlâ aynı olabileceklerini söylemek, acınası bir algılama eksikliği göstermek gibi geliyor bana. Masum, sabahın eri gibi taze Miranda, hâlâ altın bir sis içinde yan düş gören o güzelim ada – telaşlı sevgi dalgacıklarının kıyılarına vurduğu... Ve ufak tefek kırılgan Juliet, karanlığa abanmış – yüzünü aya çevirmiş, tan serinliğinde isteksizce kapanan bir çiçek. Onun ilkbaharı bile değil bu. Düşleme vakti; aşk için fazla erken. Gerçek ilkbahardan ön-

[1] (Fr.) Gerekeni. (Ç.N.)

ce gelen bir ilkbahar vardır hani, bir de aşk, yapmacık bir aşk. Juliet'te cisimlenmiş bu aşk.

Romeo ile Juliet

Yaşlı dadı güvercinliğin duvarına dayanmış kıkır kıkır gülerken, bir güneş ışını perdelerin arasından sızmış, ayağı sürçen küçük kızı sıcaklığın içinde otururken yakalamış sanki. İnsan güneşli duvarın sıcaklığını iliklerinde duyuyor...

On İkinci Gece

Malvolio'nun "ya da... değerli bir mücevherle oynaması". Burada, efendisinin mal varlığına göz dikmiş kıskanç uşak-yüreği dile gelir. Efendisinin ceketini kaldırırken kumaşı bir iç çekişiyle okşadığını görüyorum; fildişi mahfazasına koymadan önce mücevheri ışığa ya da parmaklarına doğru tuttuğunu görüyorum. Uşağın, efendisinin aynasına bakarken, efendisinin yüz anlatımına öykündüğünü görüyorum.

Sonra şu... "Olivia'yı uyur bıraktığım sedir kalkınca." Ah başkalarının yaşamlarını gözleyen bütün o garip yaratıkların düşüncelerini açığa vurmuyor mu bu!

Antonius ile Kleopatra

1. Perde. 1. Sahne.

"Dünyanın üçlü sütunları..."

"Yayılmış imparatorluğun kocaman kemeri..."

"Bu gece sokaklarda dolaşıp insanların ne tür kişiler olduklarını inceleyeceğiz." (Âşıkların öylesine *gerçek* bir zevki bu.)

1. Perde. 2. Sahne.

"Bir Romalı düşüncesi geldi birden aklına..."

"Ah, o zaman zararlı otlar üretiriz,
Canlı zihinlerimiz kımıltısız yatarken..."

Enobarbus hep şaşırtır beni; örneğin, Kleopatra'nın çabuk ölümü hakkında Antonius'la konuşmaları.

"Eski gömleğiniz yeni bir iç etekliği çıkarıyor ortaya."

1. Perde. 3. Sahne. 2. Sahne gibi. (1) "Efendim, gördünüz mü?" (2) "O nerede?" "O evli kadın neler diyor?" Kıskançlık var burada! Sonra, onun Fulvia'nın ölümünden daha çok sar-

sılmadığı için duyduğu öfke! "Ben öldüğüm zaman nasıl davranacağınızı biliyorum şimdi!"

Antonius'un güzelim dizeleri şunlar:

"Ayrılığımız öylesine hem kalıyor, hem uçup gidiyor ki
Sen burada kalıyorsun, ama gene de benimle gidiyorsun,
Bense giderken, burada seninle kalıyorum."[1]

1. Perde. 4. Sahne.
"Suyun üstünde başıboş bir tekne gibi
Bir ileri bir geri giden, değişen gelgitlere boyun eğerek
Devinimle kendini yok eden."[2]

Olağanüstü sözcükler! Kullanabilirim bunları. İşte bir kısa öykü. Sonra, anlaşıldığına göre otlara takılıyor, sonra da batıyor, sonra denize açılıyor, yitip gidiyor. Sonra bir gün geliyor, buna benzer bir durum, bir gelgit benzeri, sonra yeniden beliriyor, daha da iç bulandırıcı, çürümüş olarak! O da? Belirecek mi? Mektup var mı? Yok mu mektup? Posta geldi mi? Beni özlüyor mu? Hayır. Öyleyse süpür hepsini denize. Arıt suyu sonsuza dek! Bir gün yazayım bunu.

1. Perde. 5. Sahne.
"Şimdi en tatlı zehirle besliyorum kendimi."
"Zırhlı bir at." "A, evet; elbette."

2. Perde. 1. Sahne.
"Aşk arzusuyla doldurur Kleopatra'yı..."

2. Perde. 2. Sahne.
Enobarb: "Every time serves the matter that is born in it."
Caesar: "You praise yourself by laying defects of udgement to me, but you patch'd up your excuses."
Enobarb: "That truth should be silent; I had almost forgot."[3]

---

[1] Çevirmenin çevirisi.
[2] Çevirmenin çevirisi.
[3] *Enobarb:* "Zaman hep içinde doğan şeye hizmet eder.."
Caesar: "Bana akıl yürütme hataları yükleyerek, kendini övüyorsun, ama bahanelerin derine çatma."
Enobarb: "Gerçeğin suskun olması gerektiğini unutmuştum neredeyse."

III. Perde. Antonius ile Soothsayer arasındaki kısa sahne ilgiye değer, Caesar'ın Antonius'a söylediklerinin tonunu açıklıyor... Antonius'un konuşmayı sona erdiren sözleriyse bunun doğruluğundan duyduğu tedirginliği gösteriyor, Mısır'a gidecektir. Güçsüzlüğünün güçlülük olarak övüldüğü yere. Satırlar arasında bir Mısır özlemi var.

5. Sahne. "*Tawny*-finned fishes... their *shiny jaws*..."[1] Sıfatlar, Shakespeare kullandığında, adların bir parçası gibi oluyor. Onları güzelliklerle donatıyor, alçakgönüllüce, ama öylesine ustaca eşlik edip süslüyorlar onları. Bizim gibi daha küçük yazarlarda sıklıkla olur; ustalardan çok, hizmetkârların bilincindeyizdir; onların işlevinin ustaya hizmet etmek, onun gücünü artırmak; genişletmek, unuturuz olduğunu.

> "Ram thou thy fruitfull tidings in my ears
> That long time have been barren."[2]

İyi dizeler! Sözcüklerin yerlerinin seçimine başka bir örnek daha. Bunun içgüdüsel olduğunu sanıyorum. Ama "fruitful" (verimli) sözcüğü tam olması gereken yerde (müzik diliyle söylenirse); "kısır" sözcüğüyle belirlenmek için. İnsan, "fruitful" sözcüğünü okurken, neredeyse "ses-anlamdan", "barren" sözcüğünü bekliyor.

> *Cleo.* "Thou should'st come like a Fury crown'de with snakes
> Not like a normal man."
>
> "'But yet' is as a jailor to bring forth
> Some monstrous malefactor."[3]

Gerçekten özlü! O nefret edilesi sözcüklerin hep arkasından gelen duraklamayı vermiyor mu bu? "Ama gene de" – in-

[1] *Koyu renk* yüzgeçli balıklar... onların parlak ağızları. (Ç.N.)
[2] "Akıt verimli haberlerini
Nicedir kısır kalmış kulaklarıma."
[3] "Yılanlarla taçlanmış bir Öç Tanrıçası gibi gelmelisin.
Sıradan biri gibi değil." (Ç.N.)

"Senin bu 'ama gene de' sözcüklerin
Canavarca bir suç işleyen bir suçlu zindancının ölüme çağırması gibi..." (Ç.N.)

san durup bekliyor. Sonra ikisi de yavaşça açılan kapıya doğru bakıyorlar. Şimdi ne olacak? Kimi zaman da ardından rahat bir soluk alınır. Eh, çok da korkunç bir şey değilmiş, hapishane faresi –denebilirse– sinsi sinsi ilerliyor, yüzünü temizliyor.

"Bitkinim, Charmain."

Mary Shelley'yi anımsatıyor bana. "Byran, benim kadar solgun birini hiç görmemişti." John'la ilgili bir şeyi de. Ama ne olduğunu anımsamıyorum. "Erkek de kadın kadar solgun muydu? Öyle olmalıydı, çünkü kanının yeniden yanaklarına doğru yürüdüğünü duyumsadı." Bogy yürüdüğünü, diye mi yazmıştı, yoksa karikatür müydü bu, bilmiyorum.. Gülümsetiyor beni. *Öylesine* ona özgü bir şey ki.

> "Since I myself
> Have given myself the cause."[1]

"Tam olarak ne demek istiyor? Antonius'u kendisinin mi gönderdiğini, yoksa Antonius'un gitmesine izin verdiğini mi?"

> "In praising Anthony 1 have dispraised Caesar...
> I am paid for it now."[2]

Kleopatra gibi bir yaratık, her şeyin karşılığını almayı bekler.

1922

1 Ocak – Düşümde büyükannemle Mısır'a doğru yol alıyormuşuz – bembeyaz bir gemiyle.

Soğuk, dingin. Dün gece fırtına neredeyse ağaçların tüm karını üfürdü; geriye yalnızca kocaman, donmuş görünüşlü topaklar kaldı. Karın kalın olduğu koruda, gün ışığı yol yol, harını yitirmiş ateş gibi uzanıyor.

[1] "Çünkü ben kendim
Yol açtım buna." (Ç.N.)
[2] Antonius'u övmekle Sezar'ı yerdim ben.
Bunun bedelini ödüyorum şimdi." (Ç.N.)

Yapmam gereken şeyleri yarıda bıraktım, yapmamam gerekenleri ise yaptım, örneğin L.M.'ye karşı sabrım taştı.

Bugün öğleden sonra *The Doves' Nest*'i yazdım. Hiç yazma havasında değildim; olanaksız görünüyordu yazmak. Ama üç sayfa doldurduktan sonra, sonuç "iyiydi". Bu, insanın bir kez bir öyküyü tasarladı mı, geriye yalnızca *emek* kaldığının (pek de sık kanıtlanmayacak) bir kanıtı.

Wing Lee bütün gün ortada yoktu. W.J.D.'nin şiirlerini okudum. Düşünce bakımından kendimi ona çok yakın buluyorum. Işığın bir odada nasıl solup gittiğini anımsamak istiyorum – insan da ışıkla birlikte soluyor, *siliniyor,* onunla oturuyor, dizleri bitişik, elleri ceplerinde...

2 Ocak – Köknar ağacında, yan pencerede, küçük tombul kuşlar, besin için ağacı gagalıyorlar. Bir parça ekmek ufaladım, ama kırıntılar ağacın dallarına düştüğü halde yalnızca iki kuş buldu onları. Havada garip bir uzaklık vardı, görünüm, kış cıvıldamaları. Akşam, ne zamandan beri ilk kez – kendimi dinlenmiş duyumsuyorum. Yatağın içinde doğrulup oturdum, içimden şarkı söylediğimin ayrımına vararak. Rüzgârın sesi bile değişik. Neşeli bir ses, uğursuz değil. Koyu karanlık pencereden içeri bakıyor, yalnızca koyu karanlık, başka bir şey değil. Öğleden sonra bardaktan boşanırcasına yağmur yağdı, uzun, sıyırarak, eğri eğri yağan bir yağmur.

Yapmam gereken şeyi yapmadım. Öğle yemeği çağrısını atlatıyorum. [*The Doves' Nest*'e bakınız] Çok kötü. Doğrusu, nefret ediyorum kendimden. Artık bir değişiklik olmalı. Jane Austin'de en çok beğendiğim, neye söz veriyorsa onu yapması; örneğin, Sir T. gelecekse, sonunda mutlaka geldiğini görürüz; olağanüstü bir biçimde beklentilerimizi aşar. Seyrektir bu; benim en zayıf yanım da bu. Nedenini anlamak çok kolay...

3 Ocak – Strand Palace'ta gördüm kendimi. W.LG., M.D. ile evlenmiş, iriyarı, sarışın, beyaz saten yığınları içinde.

Bu sabah gene bol bol kar yağdı; yumuşacıktı, "yün gibi". Hindistancevizi geldi, bıçakla ikiye bölündü, J.'nin balkonuna asıldı. Sütü, cevizden pırıl pırıl damlalar halinde tıp tıp damladı – süt beyaz değil. Hiç beklenmedik bir şeydi bu. Hindistan-

cevizinin etli kısmı çok güzel – katıksız beyaz. Ama beni şaşırtan o çiyimsi, tatlı sıvı. Nereden geldi? İnsanı adaya götürüyor.

Fırtına'yı okudum. Gazeteler geldi. Baştan sona okudum onları. Doğruyu söylemeli: Hiç çalışmadım. Aslında her zamankinden daha aylak, daha nefret edilesi biriydim. Günah dolu. Niçin? "Ah, kendim, kendim, sıradan uykudan uyan." En kötüsü de, sağlık bakımından kendimi çok daha iyi duyumsuyorum. Utanılacak şey bu! *Fırtına* bu kez şaşırtıcı geliyor bana. İnsan aynı oyunu bir kez daha okuyunca, aynı oyun değildir o artık.

4 Ocak – Michael Sadleir'i düşümde gördüm. Önemli bir düş; niteliği önemliydi. Denize bakan o galeri, benim, "Ne güzel değil mi?" deyişim, onun, bıkkın, "kuşkusuz"u. Onun iki tür kadın tanımı...

A.M. hiçbir yaratıcı çalışma yapmamam için bahane oldu. Ama bugün öyle kötü değilim. *Cosmic Anatomy*'den bir hayli okudum, çok daha iyi anladım. Evet, böyle bir kitap büyülüyor beni. Jack niçin ondan böylesine nefret ediyor?

Nesnelerin birbirleriyle ilişkilerini göz ucuyla bile olsa görebilmek; bu ilişkiyi izlemek, onun çağlar boyunca aynı kaldığını görmek her şeyden çok genişletiyor küçük kafamı. Ruhbilimin daha geniş bir görünümü bu, yalnızca. Yazmama yardımcı oluyor; örneğin, hot+ bun'ın, Taurus, Pradhana, öz anlamına gelebileceğini bilmek. Hayır, benim zihnimi çelen bu değil gerçekte, belli nedenlerle sonuçlara tepkilerin her zaman aynı olması. Constantia'nın[1] ay'la suyu geçmesi boşuna değildi, örneğin!

Shakespeare okudum. Kar kalınlaştı, yeni boyatmış ak gelincikler gibi dallara tutunuyor.

5 Ocak – Uzun, tipik bir gemi düşü. Her zamanki gibi Y.Z.'ye gidiyormuşum. Ama ilk kez üvey annem *çok* dostçaymış, çok iyiymiş. Onu seviyormuşum. Ida bakımından trajik bir düş. Kaybolmuş, onu bulmak ya da *sonunda* geri dönmesini söylemek için çok geçmiş. *Cosmic Anatomy*'yi okudum. Biraz çalışmayı başarabildim. Büyük bir ferahlık bu. Jack'le

[1] *Ölü Albayın Kızları* adlı öyküdeki kız kardeşlerden biri.

kuşlara yem bıraktık. Pencereye gittiğimde tüm yiyecekler bitmişti, ama pencere pervazında minicik ayak izleri vardı. J. yarım hindistancevizini getirdi, ekmek kırıntıları da serpti. Az sonra, ürkmüş bir kuş geldi, sonra bir başkası, sonra bir üçüncüsü; hindistancevizinin üstünde dengelediler kendilerini. Küçük, değerli atomcuklar.

Hâlâ kar yağıyor. Kardan nefret ediyorum, düpedüz nefret ediyorum. İnsanı şaşırtan bir şey var karda, bir çeşit "iyileşmeden önce, daha kötü olmalısın", böylece döne döne düşüyor kar. Verimli toprağı seviyorum, özlüyorum. Güney Fransa'yı ne çok özledim bu yıl! Şimdi de özlüyorum. Yiyecekle giyecek konusunda Ida'yı iyice haşladım. Bir yiyecek "karmaşası" var onda. J. ile büyük bir haz duyarak, *Mansfield Park*'ı okuduk. Acaba J. göründüğü kadar hoşnut mu? İnanılmayacak kadar iyi bir şey gibi görünüyor bu bana.

6 Ocak – Ay bir haftalık. *Jour de fête.*[1] Ağaç [Noel ağacı] kaldırılmış.

Çok kötü bir gün geçirdim; düş görecek kadar derin uykuya dalmadım.

Sabah, her şey beyaz, donuk, kar hâlâ yağıyor. Odamda beklerken, küçük bir kuşun gagasıyla buzu delip hindistancevizinin tatlı özsuyuna ulaşabilmek için harcadığı olağanüstü çabayı seyrettim. Başardı. Ama neden bunca didinmek zorunda?

Yüreğim hiç de iyi değil bugün. Soğuktan. Göğsüm tıkalı. Rahatsızım, daha doğrusu bedenim rahatsız. Kötü bir duygu. Öksürüyorum.

Shakespeare okudum, *Cosmic Anatomy*'yi okudum, *Oxford Sözlüğü*'nü okudum. Yazdım. Ama hiçbir şey yeterli değil.

Akşamüstü W. çaya geldi. Çekingen, ürkek, derinden sevecen biri gibi geldi bana. İriyarı cüssesinin altında *tohum* pusuya yatmış. Duygusal bir şey değil bu. Giderken güneş diledi bana. Dileği güçlüydü, bir kutsamaydı. Böyle şeylerde yanılmış olamaz insan. Ayaklarında çorap var – bezelye yeşiliyle kırmızı! J. kayaktan döndü, alabildiğine yakışıklı – görkemli bir varlık. Hiç böylesine *olağanüstü* bir kimse görmedim.

[1] (Fr.) Eğlence günü. (Ç.N.)

Yüzüğümü ortaparmağıma takıyorum, böylesine aşağılık olmamayı anımsatsın diye. Göreceğiz... Hiç mektup yok.

Anna Wong'un resmi. Bir öykü istiyor benden.

7 Ocak – Kar dindi, derin, hemen hemen yılanotu mavisi bir gökyüzü belirdi. Kar ağaçların üstüne yığılmış, kocaman kar kabarcıkları, dövülmüş krema gibi. Hava çok soğuktu, ama güzeldi. Şu kar denilen şeyi nefret edilesi bir şeyden başka türlü göremiyorum. Öyle de.

Benim kuşlar hindistancevizine bir dizi küçük saldırılarda bulundular, ama hâlâ donmuştu hindistancevizi. *Cosmic Anatomy*'yi, Shakespeare'i, Kutsal Kitabı okudum. Yunus Peygamber'i. Destiyle ilgili şeyler çok hoş. Sonra yolculuğu, "yol parasını ödeyerek".

Öyküme çalıştım, ama öğle yemeğini gerektiği gibi bitiremedim. Ne *kötü!* Ida'yla uzun bir konuşma yaptım, sonra onu gene bir öykü kişisi olarak gördüm. Birçok şeye ayrışabilir. Yalnızca onun hakkında *kitaplar* dolusu yazabilirdim!

Uzun bir düş gördüm. Chummie yeniden gençmiş, Jeanne de. Birçok garip odalardan geçiyoruz, asansörlerden çıkıyoruz, kendimizi lobilerde buluyoruz. Tümü de belli belirsiz yabancı kişiler.

Küçük Kurbağa

"Az sonra, karmaşıklık skalasında daha yüksek, etkin bir güç buluyoruz; bit hücre yığınının etkinliğini sağlıyor; hücrelerin tek tek bilincini aşan "nedenlerle", hücrelerin birini devinime geçirip bir başkasını durdurarak. Bir kurbağada böyle olağanüstü yüksek kontrol sağlanabilir. Kurbağanın beyninin bir parçası çıkarılırsa, kurbağa yaşamını sürdürür, ama bir otomat olmuştur artık. Düz bir tahtanın üstüne konacak olursa, kuruyup gidinceye dek oturur orada. Ama tahta yavaş yavaş kaldırılırsa, konumu kararsızlaşacak kurbağa tahta boyunca yukarı doğru tırmanır, tahtanın ucunda oturur; tahta dik açıdan daha geniş bir açı oluşturacak biçimde kaldırılmışsa, tahtanın öteki yüzünden aşağı doğru yürür." *(Cosmic Anatomy)*

Zavallı kurbağacık! İçime dokundu.

8 Ocak – Bütün gece evleri, çıplak odaları, 39 No.yu dolaşıp durdum düşümde, asansörle çıkıp inerek vb.

Yoğun, her zamankinden çok daha yoğun yağıyor kar. Büyüleyici bir şey. İnsan başını kaldırıp bakıyor, ne çok kar yağdığına, daha ne çok yağacağına belli belirsiz şaşıyor, sonra gene bakıyor. Jack'in sargı beziyle sarılmış parmakları. *Mercury, At the Bay*'la (Koyda) birlikte geldi. *Hiç* hoşnut değilim.

Öğleden sonra Ö. ile iskambil oynadık, sayılar için fındık kullanarak. Bu oyunu eskiden oynadığımı anımsadım, öylesine sık, öylesine yoğun bir... Tanrım, neler duyumsayarak! Carlton Hill'deki oturma odasında, Tommy piyano çalarken.[1] Ama *hiçbir* anlamı yoktu.

Çaydan sonra bir yandan örgü ördük, bir yandan konuştuk, sonra okuduk. Aylaktık – kar tutuklusuyduk. Bu böyle sürerken yapılacak hiçbir şey yokmuş gibi duyumsuyor insan.

The Sketch'ten yazı isteyen bir mektup aldım. Boyun eğmeliyim. İnsanın dingin olması, açıklaması, GERÇEK olması gerektiğinin kanıtı bu. Unutmamalısın bunu.

9 Ocak – Kar. Sebze bahçesi neredeyse yok olmuş. H. geldi, kar yüksekliğinin altı-yedi ayak olduğunu söyledi. Çok neşeli, çok dostçaydı. Boş bulundu, Miss S.'den söz ederken, "Doğrusu şu ki," dedi, "normal değil o. Normal olmayan birine *'deli'* derim ben. Görenekleri hiçe sayıyor; söylenecek tek şey bu. Böyle insanlardan kendilerinden başka hiç kimseye hayır gelmez." *"Deli"* derken, gözlerinde bir bakış belirdi –bir *güç* parıltısı– stetoskobu savurdu, sonra yelpazemi aldı, şrak diye açtı.

Okudum, örgü ördüm, kâğıt oynadım. Sidney'den [Schiff] uzun bir mektup. Öyküm hakkında bütün söylediklerine inanmak istiyorum. Ne demek istediğimi *anlıyor*, rasgele bir araya getirilmiş bir dizi önemsiz olaylar olarak görmüyor onu. Derinden gönül borcu duymaya yeter bu. Başkalarının anlayacaklarından daha çoğu... Tüm çabamla, bütün gücümü içine koyacağım bir şey yazmak için sürekli bir özlem duyuyorum.

10 Ocak – Yeni Zelanda'ya döndüğümü gördüm düşümde.

[1] 1908 yılının kışında. "Tommy", Arnold Trowell'dir.

Bugün ayağa kalktım. Hava güzeldi. Güneş parladı, ağaçlardaki son kar izlerini eritti. Sabah boyu ağaçlardan, damdan, iri damlalar düştü. Bunlar yağmur damlaları değil, daha iri, daha yumuşak, daha *ince* damlalardı. İnsanı, verimli toprağı ne denli sevdiğinin, onun yerini alan bu karla bağımlı soğuktan ne denli nefret ettiğinin bilincine vardırıyorlardı.

Dışarıda, karlı yolda işçiler telgraf direklerini doğrultmaya çalışıyorlardı. Çalışmaya başlamadan önce, telgraf direğinin üstüne ata biner gibi oturmuş, yemeklerini yemişlerdi. İnsanların yemeklerini bölüştüklerini görmek çok güzel. Ekmeği kesip somunu elden ele geçirerek; özellikle de ekmeği yüzyıllık usule göre bir sustalıyla keserek. Sonra içlerinden biri ağaca çıktı, öteki direği kaldırırken, o da orada çalıştı. Ağaçtaki adam bir çeşit kuşa dönüştü, ağaca çıkan tüm insanlar gibi; kıkırdadı, yüksek sesle güldü, umursamazcasına dalların arasından gizli gizli baktı. *At-tend! Ar-rêt! Allez.*[1]

11 Ocak – Gene yataktayım. *The Dial*'ın *The Doll's House*'u (Bebek Ev) kabul ettiğini Pinker'den öğrendim. A *Cup of Tea*'yi (Bir Fincan Çay) yazıp bitirdim. Yaklaşık dörtbeş saatimi aldı. Öğleden sonra Elizabeth geldi. Siyah tayyörü içinde büyüleyiciydi. Piskopos'la Sinek arası bir şey. *Mercury*'de çıkan "sevimli, küçük öyküm"den söz etti. Burada kaldığı sürece bir yanlışlığın bilincindeydim hep. Ne düşünüyorsak onu söyledik; ikimiz de içtendik, ama bütün bunların ardında yanlışlıktan başka bir şey yoktu. Korkunç bir şeydi. Onu bir daha görmek, ondan haber almak istemiyorum artık. Sık sık gelmeyeceğini söylediğinde, *Finito* diye bağırmak geldi içimden. Hayır, dostum değil o benim.

Bir öyküyü yazıp bitirmenin sevinciyle karşılaştırılacak hiçbir duygu yoktur. Yatmadım, ama hiçbir şeyin önemi yoktu. Oradaydı öykü, *yeni,* bitmiş.

Dün gece düşümde Amerika'ya gidiyormuşum.

12 Ocak – Berbat bir gün. Elizabeth'ten paket geldi. Ama A.'nın zarif ceketiyle karşılaştırınca...

J. ile "daktilo" ettik. Yazdırmaktan nefret ediyorum; ama öykü hâlâ iyi görünüyor bana. Gerçekten de öyle mi?

[1] (Fr.) Bekle! Dur! Haydi. (Ç.N.)

Bütün bu zaman boyunca, zihnimde Paris düşüncesi ne uyukluyor, ne de uyuyor, planlar kurmaya başlıyorum, gittiğimde... Doğru olabilir mi bu? Teşekkürlerimi dile getirmek için ne yapacağım? Bir Rus bebeği evlat edinmek istiyorum, ona Anton adını verip kendi çocuğummuş gibi yetiştireceğim, Kot vaftiz babası, Mme. Çehov da vaftiz annesi olacak. Düşüm bu.

Bugün eskisi kadar suçlu duyumsamıyorum kendimi, çünkü bir şey yazdım, sular da hâlâ kabarık. Eski kıyıdaki izler örtüldü. Ah! Daha iyi yazabilsem! Ne olur daha iyi yazsam, daha derin, daha *bolca*.

Pencere pervazlarının dışında uğursuz buz saçakları sarkıyor.

13 Ocak – Dolunay. Mimi'den mektup aldım. Neredeyse ürkütücü bir mektup. Açıklanamaz geçmişi geri getirdi. Elinde düşünmeye değmez yığınla mektubum olduğu geldi aklıma ansızın.

Nedense korkuyorum ondan. Chancery Lane'de de korkuyordum. Davranışında, sesinin tonunda, hiçbir engel tanımayacağını duyuran tuhaf bir aldırmazlık vardı. Aynı zamanda, kuşkusuz, insan *büyüleniyor*.

Koteliansky'ye yazdım. Yeni bir öyküye başladım, ama çok yavaş gitti. M. daktilo etti. Yazılacak mektuplar vaktimi aldı gene. Varlığımın gerçek *laneti*. Yazmaktan nefret ediyorum. Ama yazmam gerek. Yazmazsam yolumu tıkayan kocaman suçluluk kapıları gibi dikiliyorlar karşımda.

H. geldi, kalbimin durumuna, diyaframı genişletmeyi başaramayışımın yol açtığını öne sürdü. Peki öyleyse, neden onu genişletmeyi öğrenmiyorum?

14 Ocak – Bugün kalktım, kendimi daha iyi duyumsadım. Keskin bir soğuk vardı.

Elizabeth öğleden sonra geldi. İkimiz yalnızdık. Çenesinin altından elmas bir kopçayla tutturulmuş küçük bir başlık giymişti. Çok eski bir resme benziyordu. Tedavi olursam, artık yazamayabileceğimi söyledi...

Dün gece kendimi bir gemide gördüm, görkemli, dünya-

sal olmayan (göksel anlamında) dalgalar patlıyordu. Derin, tepeleri köpük köpük, eflatuna çalan mavi dalgalar. Bu beyaz köpükler uzun kıvrımlarla mavinin üstüne devriliyordu. Olağanüstü bir görünümdü. Chummie'yle ilgiliydi düş. İzin almadan bir kızla evlenmişti, babamla annem üzgündüler. Böyle olacağının "bilincine vardım"; neler olmuştu – eğer ölmeseydi.

Wingley bugün kuş penceresine[1] çarptı.

15 Ocak – Düşümde alışveriş ediyormuşum, Cook's'ta, sonra da Warnock's'tan[2] çamaşır alıyormuşum. Ama düş korkunç bir biçimde bitti.

Soğuk, solgun bir gün daha. Yataktan kalktım, ama her şey güçtü. Öğleden sonra J. villaya gitti, akşama Elizabeth'ten bana gelen bir mektupla döndü; öylesine verici, öylesine tatlı bir mektup ki, geçen gün söylediklerimden ya da düşündüklerimden ötürü utanıyorum.

Bugün çalıştım, ama tedirginlik içinde – hiç de yeterli değil. Bütün bir öykü yazabilirdim. İlk kez güzel mi güzel, sorguçlu bir kuş gördüm. Ötüşü bir titreşim, bir ürperti, çok çok hoş. Ama çok utangaçtı, bir türlü durup yeme yürekliliğini gösteremedi. Kızaklarda insanlar gördüm. Kar masmavi. Bu sabah tan vakti buz sarkıtları opal rengindeydi – ateşle yakılmış mavi. E., *Will Shakespeare*'i ödünç verdi bize. Gerçekten korkunç! Bunu bir işaret olarak saklasam iyi olur.

16 Ocak – Paris'e ilişkin olağanüstü hoş bir düş. Her şey çok iyi gitti. Doktorlarla arkadaşları hep aynı havadaydılar. İyi, güzel, dingince mutlu bir düş. Bundan daha hoş bir düşü ne zaman gördüğümü anımsamıyorum.

Ama gün hoş geçmedi. Tersine. Yoğun kar yağdı, acı bir soğuk vardı, üstelik ağrılarım her zamankinden de kötü. Bütün gün acı, huzursuzluk içinde kıvrandım. Organlarım da işlevlerini normal yapmıyorlar. Ciğerlerim yarılıyor. Hiç çalışamadım. Çaydan sonra, sırf bitkinlikten gidip yattım. Umarsızlık içindeyim bugün, böyle çirkin bir durumdaki herkes gibi de çirkinim, çirkin duyumsuyorum kendimi. Maddenin

[1] Kuşun içeri girdiği pencere olsa gerek. (Ç.N.)
[2] Bunlar, Yeni Zelanda'da, Wellington'daki mağazalardı.

ruh üstündeki yengisi bu. Buna izin vermemeli. Yarın ne pahasına olursa olsun (burada ant içiyorum) bir öykü yazacağım. Bu günlükte, benim *pour une date fixée*[1] ilk kararım. Yerine getirmemeye cesaretim yok. H.M. Tomlinson'un M.'ye mektubu dün geldi. Güzel, unutulmayacak bir mektuptu. Ama neden böyle *kötüyüm* ben?

17 Ocak – Çehov, daha çok vakti olsaydı, daha kapsamlı yazacağını, yağmuru, ebeyi, çay içen doktoru betimleyebileceğini düşünmekte yanılıyordu. Gerçek şu ki, insan bir öyküye ancak *o kadar* sığdırabilir; her zaman bir özveri söz konusudur. İnsan bildiği, kullanmayı öylesine istediği şeyi dışarıda bırakmak zorundadır. Niçin? Hiçbir fikrim yok, ama böyle bu. İnsanın öyküye, yitip gitmeden önce olabildiğince çok şey koymak için girdiği bir yatıştır bu her zaman.

Ama gerçekte zaman yoktur öykünün içinde. Gene de beklemeli. Şimdi bile anlamıyorum. Zaman ardıma düşmüş, kovalıyor beni. Kendimi bol vaktim varmış gibi duyumsadığım, yalnızca *The Daughters of a Late Colonel*'i (Ölü Albayın Kızları) yazdığım sıradaydı. Ama ardından, "en sonunda" öylesine korkunç mutsuzdum ki, öyküyü göndermeden önce ölürüm korkusundan, olabildiğince hızlı yazdım. Bunu kanıtlamak isterdim, gerçekten *bol vakitte* çalışmayı. Ancak böyle başarılabilir.

18 Ocak – H. unutulmayacak bir adam. O gün çayda. Mrs. M., kocaman gümüş çaydanlığın, fincanların, büyük tabakların önünde. *Süslü püslü* pasta; insan bu pastayı unutmamalı. "Kesmeye kıyamıyor insan," sonra yaşlı elin, öylesine dinginçe bıçağı kavrayışı. H.'nin arkaya yaslanışı, iki dilim tereyağlı ekmeği üst üste koyuşu. "Bir çay daha, Tim." "Hayır, teşekkür ederim. Peki, yarım fincan." Tombul parmağı kapağın üstünde, demlikten fincana çay koyuşu. "O nasıl, peki?" "Domuz gibi kanayıp duruyor!" "Aman, Tanrım," –dantel eşarbını kucağında toplayarak– "bunu duyduğuma üzüldüm."

H. her zaman bir şey toplar, her zaman da toplayacak. Porselen, gümüş, "önüne çıkan her eski şeyi". Müziğe merak-

[1] (Fr.) Tarihi belirlenmiş. (Ç.N.)

lı, keman topluyor. Çocuklarına karşı öylesine *sevecen* ki, neredeyse acıya dönüşüyor bu sevecenlik. Bunu anlayamıyor.

Olağanüstü güvensizliğini de unutmamalı. Dünya ayaklarının altında sallanıyor, yalnızca o stetoskop elindeyken yasa koyabiliyor. *O zaman* koyuyor yasayı. "Demek istediğim, deli o. Normal değil. Normal olmayan birine de *deli – aklı bir karış havada* derim ben." Sesinde gurur sezersiniz; söylenmemişi duyarsınız: "Biliyorsunuz, basit bir adamım ben..."

Sanırım, korkunç bir siniklik damarı da var. Bazen her şey paramparça olmuş gibi duyumsuyor. Kiliseye gitmekten, ayine katılmaktan, başkaları ilahi söylerken o da söylemekten, yanıtlara katılmaktan hoşlanıyor. Yüreğini yatıştırıyor bu. Ama ayin bitip de eve döndüğünde bir biftek kokusu duyarsa tedirginliği başlıyor. Mutlaka, küçükken sineklerin kanatlarını koparırdı. Sonunda canına kıyacağını sanıyorum, bir tür melankoli, "beni kimse istemiyor", "yapmazsam lanet olsun" duygusu içinde.

20 Ocak – Ay üç haftalık. W.J.D.'ye yazdım. İnsanın sevdiklerine yazması niçin böyle bir çaba gerektiriyor, anlayamıyorum. Aslında önemi olmayan kimselere yazmak bir şey değil. Ama haftalardır, de La Mare'ı düşündüm, ona yazmak istedim, ona yazmak için bir özlem duydum içimde, ama bir şey kalemimi tuttu. Neydi bu? Bir kez başlayınca, gerçekten başlayınca her şey çok kolay... Bu mektupta, onu ne çok düşündüğümü anlattım ona. Sanırım, soyutlanmanın etkisiyle, de la Mare'ı, Çehov'u, Koteliansky'yi, Tomlinson'u, Orage'ı her gün düşündüğümü söylesem yerinde olur. Yaşamımın bir parçası onlar.

Sonunda az çok alıştım acıya. Bunun bazen eskisinden daha mı iyi, yoksa daha mı kötü olduğunu düşünüyorum; ama onsuz olacağını ummuyorum. Hastalığımın gerçek nedeninin ciğerlerim değil, başka bir şey olduğunda neredeyse kesin bir kuşku duyuyorum. Bu, bulunup ondurulursa, her şey iyileşecek.

21 Ocak – Ninemin doğum günü. Benim sevgilimin, saçları alçakgönüllüce ortadan ayrılmış, yukarıya bakan gözleriyle, kocasının omzuna yaslanmış resmi nerede? O resmi se-

verim. Keşke bende olsa. Annem, beni sevdiği sıralarda vermişti ilkin onu bana. Ama öteki –çok daha önemlisi– tıpkı o, benim sevgili nineciğim, genç, güzel. O kol. Bebeklerinki gibi kadife kurdeleli yenleri. Onları gene görmeliyim.

Bir gün, uzun uzun ninemi yazmalıyım, özellikle banyodaykenki güzelliğini; altmışlarındayken. Havluyla kurulanırken. Bana ne denli güzel göründüğünü anımsıyorum şimdi. Sonra o güzelim çamaşırları, boynu, kokusu. Onu hiçbir zaman *tam anlamıyla* betimlemedim henüz. Sabırlı olmalı! Onun da zamanı gelecek.

22 Ocak – Ernestine'e ilişkin duygum utanç verici. Ama elimde değil. Adım atışı, bakışı, burnunun kıvrılışı, alabildiğine aptallığı, bilekleri – tiksindiriyor beni. Bu *kötü*. Çünkü duyumsuyor bunu, eminim duyumsuyor. İkimiz konuşurken, bana doğal gelmeyen bir biçimde kızarıyor. Kendine olan saygısının benim düşüncelerim yüzünden utandığını duyumsuyorum.

Lumbago. Çok garip bir şey bu. Öylesine birdenbire, öylesine acılı. Yaşlı bir adamla ilgili bir öykü yazarsam, anımsamalıyım bunu. Ayağa kalkmaya davranma, duraklama, yavaş yavaş beliren bir öfke görünüşü; insan gece yattığında, nasıl kilitlenmiş gibi görünüyor. Kımıldamak bir işkence; sonunda insan olası bir devinim keşfedinceye dek. Ama önce bacaklarda duyulan o umarsız duygu!

23 Ocak, Paris (?) – Rüzgârın sesini anımsamak – rüzgâr eserken insanın duyabileceği o tuhaf umarsızlık. Sonra yüreğimize ulaşmaya çalışan ılık; yumuşak ilkbahar rüzgârı. Benim "Günlerin Eskisi" dediğim, burada geceleri esen o rüzgâr. Geceleyin, dışarı çıktığında insanın karşısına çıkan, bahçeyi sarsan rüzgâr.

Toz. İnsanın yüksekten esen, çılgın bir rüzgâra sırtını dönüşü. Rüzgâr denizi alıp götürürken Esplanade boyunca yürümek. Yaz rüzgârı, öylesine şakacı, burada ağaçlar arasında yuvarlanıp sallanan. Otların arasında yürüyen, otları ürperten rüzgâr. Hiçbir zaman anlamadığım bir heyecanla duygulandırıyor bu beni. Bir tarla görüyorum hep, bir tay, sarışın

mı sarışın bir Danimarkalı kız, üvey babası hakkında bana bir şeyler anlatan. Kızın adı Elsa Bagge.

24 Ocak – Taking the Veil'i yazıp bitirdim. Sonunda yazmak üç saatimi aldı. Ama haftalardır –ne haftası, sanırım aylardır– *décor* ve buna benzer şeyler üstünde düşünüyordum. Y.Z.'de doğduğum, Wellington'u benim tanıdığım gibi tanıdığım, içinde gezindiğim için ne denli gönül borcu duyduğumu anlatamam. Manastır hakkında yazmak çok doğal göründü bana. Sanırım, iki kezden çok bulunmadım oralarda. Ama her zamanki canlılığıyla belleğimde kalan yerlerden biri orası. *Miss Sparrow*[1] adını unutmamalıyım, *Palmer* adını da.

25 Ocak – Bogey ile Cribbage oynadık. Onun kazandığını görmek hoşuma gidiyor. Oynarken bazen yüzünü gözünü buruşturuyor; tıpkı bir zamanlar Chummie'nin yaptığı gibi. Sanırım onu en çok böyle yüzünü gözünü buruştururken seviyorum.

Kedinin kişiliği üstüne konuşuyorduk bugün, onu yazmamız gerektiğini söylüyorduk, Sahiden de, konuşabilecekmiş gibi gerçek olmuştu. Gerçekten de konuşuyormuş, sustuğu zaman da, kendine dalayan kumaştan hırka yapmak için susuyormuş, sonra gene konuşmaya başlayacakmış gibi geliyor bana. Belki de insanı en oyalayan, görünüşü, yayları yünden kemanını çalarken ya da piyanonun önüne oturup Nelly Bly'ı çalarkenki görünüşü. Ama büyük aşkı Isabel'i, bizim yaşamımızla yan yana, onun küçük yaşamını tümüyle anlatmalıyım. Ama hiçbir zaman anlatmayacağım bunu.

26 Ocak – The Nation'ın, *The Doll's House*'u (Bebek Evi) kabul ettiğini yazıyor V. ile J.'den gelen mektuplar. Bu iki mektubun benimle hiçbir ilgisi yokmuş gibi geldi bana. V.'yi bir daha hiç görmesem umurumda bile olmazdı. O yapmacık neşesinde katlanamadığım bir şey var. Onunla hiçbir zaman geçinemezdim. J.'ye gelince – bir yanılgı mı bu? – bir nebzecik umursamazlık. Tam anlamıyla içtenliksiz olduklarını duyumsuyorum onların. Woodhay'de ne yaparım ki. Düşünmeye bile değmez. Brett'e çok daha yakınım, örneğin.

[1] 18 Ekim 1920 tarihli kayda bakınız.

Zihnimin hastalığının, örneğin denetim yoksunluğunun tedavisinin meditasyon olduğuna eminim. Her izlenimi alan korkunç duyarlı bir kafam var, böylesine sürüklenip gitmemin ve *yenik* düşmemin nedeni bu.

27 Ocak– Yeni Ay. Elizabeth geldi, kıvırcık kuzusunu giymiş. Onunla birlikteyken garip bir yazgı çıkıyor karşıma. Hep fiziksel konulardan konuşuyoruz sanki. Sıkıyor, tiksindiriyor beni bu konular, zaman kaybı gibi geliyor bana çünkü; ama gene de hep bu konulara dönüyoruz. Yastıklara dayanmış, konuşuyordu. Dalgın bir hali vardı. Kadınların ne ince olduklarını söylüyordu... saygısızca bir söz geldi dilimin ucuna. Ama yapmadım bunu, söylemedim. Allahtan!

Ağrılar içindeydim, korkunç ağrılar içindeydim bütün gün. Her yanım ağrıyor. Güçlükle ayakta durabiliyorum. Pazartesi günü buradan gidecek olmam, olmayacak bir şey gibi görünüyor.

"Her şemsiye sıcak bir yaşam goncası taşır içinde."

28 Ocak – Bu kaçış hazırlıkları neredeyse inanılmaz bir şey. Sakin olmanın tek yolu Cribbage oynamak. J. ile karşı karşıya oturuyoruz. Birbirimize korkunç bağlı olduğumuzu duyumsuyorum. Gülüyoruz, oynuyoruz; bu da bizi bir arada tutuyor. Oyun sürdükçe varız. Tuhaf bir duygu...

The Nation ile *Athenaeum* geldi. D.'den derin bir kuşku duyuyorum. Korkunç biri, bana saldıracağını duyuyorum. Yalvaççça bir duygu bu. Psikanaliz üstüne bir makale vardı, öylesine saçma, çirkin, gülünç ki, bir yayıncının gözden kaçırabildiğini anlamak güç. J. Orage'la ilgili eleştirisini okudu; bana parlak göründü. Tüm bilginin ötesinde gelişmişti. Son zamanlarda kendini nasıl bulduğu hakkında hiçbir fikri olduğunu sanmıyorum. Her şey öylesine kolay görünüyor, öylesine kaleminden dökülüyormuş gibi ki, o katı, dogmatik biçem kaybolup gitmişti. Gerçek bir *eleştirmen* o.

Denn jeder sieht und stellt die Sachen anders, eben nach seiner Weise.[1]

(1) Tenin tutsaklığından, maddenin tutsaklığından kaç-

[1] (Alm.) Herkes nesneleri başka türlü görür; kendince bakar, değerlendirir. (Ç.N.)

mak. Bedeni bir araç; bir uşak kılmak.

(2) Eyleme geçmek, düş görmemek. Her zaman, ne pahasına olursa olsun, *yazmak*.

Evrensel zihin nedir?

O.M.: *Kratu smara kritam smara kratu smara kritam smar.* (İşa Upanişad'dan)[1]

29 Ocak – H. geldi. Sağ ciğerimde hiçbir şey olmadığını söylüyor. İnsan böyle sözlere inanabilir mi? Öteki ciğerim çok daha iyiymiş. Kalbimin daha alçak bir düzeyde bana çok daha az sıkıntı vereceği kanısında. Bu doğru olabilir mi? Bugün öyle umutluydu ki, verem artık bir felaket gibi görünmüyordu. İnsan çok kez iyileşirmiş. Bir kuruntu mu bu?

Bütün kâğıtlarımı düzene koydum. Birçok şeyi yırtıp acımasızca yok ettim. Büyük bir doyumdur bu her zaman. Ne zaman bir yolculuğa hazırlansam, sanki ölüme hazırlanıyormuş gibi olurum. Bir daha geri dönmeyecek olursam her şey düzenli olsun diye. Yaşam öğretti bunu bana.

Akşam Orage'a kitabı hakkında yazdım. Mektubu yazmak bir haftamı aldı. J. ile bütün gün ara ara Cribbage oynadık. Aramızda büyük bir sevgi olduğunu duyumsuyorum. Sevecenlik dolu bir sevgi. *İnşallah değişmez!*

30 Ocak – Pazar gecesi çok kar yağdı. Pazartesi günü kışın gerçekten kusursuz ilk günüydü. Bogey'yle benim mutluluğumuz o gün doruğa varmış gibiydi. Bundan daha mutlu olamazdım; böyle duyumsuyordum. Örneğin, yatak odasının balkonunda bir ancık oturmak ya da üst üste yığılmış kar kitleleri arasından kızakla kaymak. Öyle de güzel görünüyordu ki, başı açık, elleri ceplerinde dolaşırken. Sonra gittim; kısa, ama acelesiz bir öpücükten sonra...

Sierre'e giderken hava çok güzeldi. Sonra bütün bunları son kez mi görüyorum acaba; diye düşündüm durdum – karlı ağaççıkları, yapraksız ağaçları – çörekleri özlüyorum.

Pinker, The *Westminster*'in, *The Garden Party*'yi kabul ettiğini söyledi.

31 Ocak – Yolculuk korkunç. Her şey alabildiğine iç ka-

[1] *Cosmic Anatomy*'den (s. 106) alıntı, Yazar şöyle diyor. Kabul edilir çeviri şudur: "*Om* (benim) zihnimdir, sen de (senin) davranışlarını anımsa, (o) zihni anımsa, (senin) davranışını anımsa, anımsa." (Ç.N.)

payıcı, tren de sarsıyor insanı. Tüneller cehennem. Yolculuktan korkuyorum.

Paris'e geç vardık, ama çok güzeldi – her şey suyun içinden beliriyordu. Gece dışarı baktım, fenerli adamları gördüm. Otel baştan başa iç kapayıcıydı gene – meyve kabukları, atık kâğıtlar, çizmeler, kurum, terslik. Akşam Manoukhin'i gördüm. Ama oraya giderken, hatta daha önce, yüreğimin başka yerde olduğunun ayrımına vardım. İçim bölünmüş, öfkeli, erdemden yoksun olduğumu duyuyorum. Sonra, L.M.'yle aramızdaki o ünlü kavgalarımızdan biri daha patlak verdi, üstelik yanlış eve gittim. Unutma, kapıyı çalarken içeride koşuşmalar, gülüşmeler. M.'nin çevirmenliğini sakat bir kız yapıyordu. Onun aracılığıyla beni tamamen iyileştirebileceğini söyledi. Ama buna inanmadım. Birden her şey önemsiz, çirkin göründü. Ama ev güzeldi – kırmızı perdeler, mermer saat, saçları pudralı kibar kadınların resimleri.

1 Şubat – 5.30'da *clinique*'e gidip öteki adamı, Donat'ı gördüm. Tedaviyi açıklamasını vb. istedim ondan. Açıkladı. Ama önce: Hizmetçi kız, sırtında küçük bir atkı, gülümseyerek kapıyı tutuyordu. Salondan, yeşil yapraklardan *haç* sandığım bir şey taşıyan bir adam çabucak süzüldü. Birden küçük haçın kolları dalgalandı, onun tahta bir tepsiye bağlanmış küçük bir çocuk olduğunu gördüm. Oturmuş, beklerken, başka bir odadan sesler geldi, çok yüksek sesler. M.'ninki hepsini bastırıyordu: *Da! Da!* Sonra bir soru: *Da?* M. gerçekten iyi bir insanmış gibi geliyor bana. Ama, onun, ilkeleri olmayan bir dolandırıcı olduğuna dair sinsi bir duygu da var içimde. ("Sinsi" sözcüğünü bile bile kullanıyorum.)

Evet, bu. Bir şey yapmak, bir şey olmak için insan kendini toplamalı, "inanç insanı mutlu kılar". Bölünmüş bir varlıktan işe yarar hiçbir şey çıkmaz. Ben salt rastlantıyla dişe dokunur bir şey yazıyorum. O da yalnızca tepeye teğet geçiyor – başka bir şey değil. Ama unutma, *Kızlar*'ı [*Ölü Albayın Kızları*] Mentone'da, o denli kötü değilken yazmıştım. Bütün ruhumla iyi olsun diye çalışıyordum. Burada da deniyorum, ama başaramıyorum, bilinçlilik durumum, her başarısızlığı çok önemli, her birini bir günah kılıyor. M.'nin tedavisiyle birlikte kendi kendimi tedavi edebilseydim, bu umarsızlık

batağından kurtulabilseydim, onurlu bir yaşam sürdürebilseydim, her şeyden çok da, M.M.'yle ilişkilerimi açıklığa kavuşturabilseydim – *yapmacık* biriyim ben. En koyusundan bir bencil; öyle bir bencil ki, bu defter ele geçerse diye ona içimi açmam çok güç oldu. İyi oluşum bile bir çeşit *kendini beğenmişlik* vesilesi oluyor. Ruh için bencillikten daha kötü bir şey yoktur. Bu nedenle...

3 Şubat – Saat 3'te tedaviye gittim. Tuhaf bir izlenim kaldı bende. M.'nin odaya girerkenki güzel jesti kusursuzdu. Ama D., öyle bağırdı ki! Yüzünü yüzüme yaklaştırıp yakışıksız sorular sordu bana. Ah, hasta olmanın korkunçluğu bu. İnsan, gizlerinin açığa çıkmasına, soğuk bir bakışla karşılanmasına boyun eğmek zorunda kalıyor. D. tam bir Fransız. "*Etes-vous constipée?*"[1] Bunu hiç unutabilir miyim, yüzü yüzüme yaklaşmış, boyunbağının beyaz ceketinin üstünden görünmesini? M. uzakta oturmuş sigara içiyor, başı –tuhaf bir biçimi var: İnsan hep bir aletin bilincine varırcasına bilincine varıyor bunun– öne doğru sarkıyor. Ama o bambaşka. Bana güvence vermek istiyor. "*Pas de cavernes.*"[2]

Masaya çıktığım andan saat 5'e dek çarpıntım vardı. Ama röntgen makinesi çalıştığında çarpıntı geldiğini duyumsayınca korkunç aldırmaz duyumsadım kendimi. Düşündüm: Ne yapalım, bu beni öldürecekse, varsın öldürsün! *Voilà!* Ne denli *kötü* olduğumu gösteriyor bu.

4 Şubat – Massignham, düzenli bir öykü fikrini kabul ediyor. Koteliansky'den "insanlar" hakkında haber aldım. Korkunç bir gündü. Hastaydım, gece de bir paket yüzünden korkuç öfke nöbetlerimden birine tutuldum. İnsan böylesine boyun eğmez olabilir mi?

K.'den, Montana'da kalmayı yeğlediğini bildiren bir mektup aldım. Şimdi bütün mektupları birbirinin aynı. Gerginlikten kurtulmanın soluğu var bu mektuplarda. İlginç. M.'ye ilişkin söylentilerin tek sözcüğüne bile inanmıyor, mayısta gelip beni "alacağından" söz ediyor. Kim bilir biraz iyile-

[1] (Fr.) "Kabız mısınız?" (Ç.N.)
[2] (Fr.) "Oyuk yok." (Ç.N.)

şirsem, "gelip almalar" bir daha hiç olmayacak. Kesin kararlıyım buna. Mektup çok geç saatlere dek uyutmadı beni. Sonra siyatiğim! Unutma, eğer geçerse, bir gün bir öyküde yaz bunu. Ida'nın trajik bir kişiliği var. Gözlerini, kapkara gözbebeklerini, teninin beyazlığını anımsa. Saçları bile soluklaşıyormuş gibi görünüyor. Yorganı katlayıp kucağına aldı, tıpkı bir bebek gibi.

5 Şubat – Ay bir haftalık. Öykümün üstünde çalıştım, Shakespeare okudum. Goethe okudum, düşündüm, dua ettim.

Soğuk, güzel bir gündü. Ama kendimi hasta duyumsuyordum, bütün gün hiç kımıldamadan yatmaktan başka hiçbir şey yapamadım. Şu Paris'e gitme işi göründüğünden çok daha önemliydi. Şimdi, bütün o okumaların sonucu, sona erişi gibi görmeye başlıyorum. Demek istiyorum ki, *Cosmic Anatomy*'yi bile içeriyor. Bir şey yapıldı, bir sal, dayanıksız, pek de denize değmeyen; ama işe yarayacak. Önceleri, "yalnız"ken, suya atıldım – hastalığım boyunca demek istiyorum – şimdiyse bir şey ayakta tutuyor beni. Ama yapılacak daha çok şey var. Çok sıkı bir düzen gerekli, bir de meditasyon. Her şeyden önce, çalışmayı bitirmek önemli. Pinker'den öğrendiğine göre, Cassels, *A Cup of Tea*'yi (Bir Fincan Çay) kabul etmiş. Bazı kişilere yazıp adresin değiştiğini bildirdim.

Fransız kadınlarını, onların cinselliğin gücüne duydukları pervasız güveni düşündüm.

6 Şubat – Brett'ten mektuplar geldi; Brett'in mektubu, bugüne dek aldıklarımın en güzeli. M.'nin işlerin nasıl gittiğini bile sormadığını görmek garip bir sarsıntı oldu benim için. Oğlan çocuklara özgü bir mektup, daha önce aldığım birçok mektup gibi, ama tam anlamıyla kişisellikten uzak herhangi birine yazılmış olabilirlerdi. Doğru, postayı merak ediyordu. Ama... bunun nedeni yalnız oluşu. M.'yi kafamda ben mi yaratıyorum? Yeniden kendi içine gömüldüğü için gönül borcu duyuyor mu? Her satırında bir gönül rahatlığı duyumsuyorum. Hiçbir baskı yok – onu bağlayan hiçbir şey. Öyleyse, böyle sürüp gitsin. Ama hiçbir yerde ev tutacak değilim. Ben de özgür olacağım. (Ne duyuyorsam onu yazıyo-

rum.) Şu anda, M.'yi bir daha hiç görmek istemiyorum. Buraya gelmesin diye yalvaracağım ona. Oltadan kurtulmuş bir balık gibi şimdi tıpkı.

Kötü bir gün. Belirsiz bir biçimde, kendimi hasta hissettim; korkunç acılar vb., sonra bitkinlik. Hiçbir şey yapamadım. Salt fiziksel bir güçsüzlük değildi bu. İyileşebilmek için önce *kendi kendimi ondurmalıyım.*

Evet, önemli olan bu. Burada hiç dikkate gerek yok. Bir başına yapılmalı, üstelik hemen. İyileşmemin temelinde bu var. Kafam *denetimsiz.* Aylak aylak dolaşıyorum. Kendimi bırakıyorum, umarsızlığa gömülüyorum. Hem gerçek evlilik fikrinden artık "vazgeçmiş" olsam da (Bu arada, zamanın saçmalığının tam bir örneği bu. Bir hafta önce, birbirimize hiç bu denli yakın olmamıştık. Birkaç gün önce bağlıydık birbirimize. şimdiyse, aylardır M.'den uzakmışım gibi duyumsuyorum. Onda sevdiğim şeyleri düşünmeye katlanamadığım doğru... küçük şeyler. Ama insan onlardan vazgeçerse, silinip giderler.) tam olmam gerektiği gibi değilim.

Sketch, The Veil'i kabul etti, başka öyküler de istiyor.

8 Şubat – Her zamanki yoğun sıkıntıyla bir gün daha geçti, ancak Jack'in beni düşürebileceği bir sıkıntı. Şimdi gelecek. Onu durdurmanın yolu yok, ama onu istememi bastırıyor. Tam anlamıyla kendi içinde dolanıp kalmış, her zamanki gibi. Önce, romanım iyi gitmiyordu, sonra iyi gidiyordu. Böyle bir (bir sözcük uydurayım) *kabuklu-balık* görülmemiştir hiç! Bu huyundan nefret ediyorum. Bütün suçu bana bulmak aşağılıktır. Üstelik, canı gözyaşı isteyince, gözyaşını da bulur. Tek bir damla gözyaşı izi yoktu. Aslında, neredeyse beni öldüren bu korkunç yıkıcı ilişki tiksindiriyor da beni. Açıklığı bile yapmacık. Gerçekten, içtenliksizliğinden bile daha yapmacık görünüyor. Birçok kez farkına vardım bunun. Şu "amca ile kızlar"ın katına gittim. Dışarının görünümü. Yatak odası gösterişli. "*Voilà la CHAMBRE!*"[1] Arka [odada?] yılanları andıran dolanmış çoraplar.

9 Şubat – Fena üşütmüşüm. Şu anda bankada 103 küsur pound param var. Ida şu kat arama konusunda soylu davran-

[1] (Fr.) "İşte, oda!" (Ç.N.)

dı, çünkü bitkin düşmüş, ama bir kez olsun yakınmıyor. Gidip her şeyi yapıyor. Benimse ateşim var, korkunç bir soğuk algınlığı nöbetinin yaklaştığını duyumsuyorum. J. ile ilgili bu konu gibi beni hasta eden hiçbir şey yok. Düpedüz *yıkıyor* beni bu... Berbat bir gündü. Gece saatlerce insanın kökünden kopmasının zararlarını düşündüm. İnsan bir yerden her ayrılışında, ardında, öldürülmemesi gereken değerli bir şeyi ölüme bırakıyor.

Soğuk algınlığı yüzünden *clinique*'e gitmedim. Bütün günü, yatakta, gazete okuyarak geçirdim. Birinin bana doğru gelmekte olduğu duygusu öylesine güçlüydü ki, çalışamadım. Bir parkta, uzun, ağaçlıklı bir yolun sonunda bir sırada oturup çok uzaktan birinin size doğru geldiğini görmek gibi bir şeydi bu. Okumaya çalışıyor. Kitap elinde, ama baştan başa saçına, baş aşağı da durabilirdi kitap. İlanları sanki makalelerin bir parçasıymışlar gibi okuyor.

Geçen akşam Ida ile *nefret* konusundaki uzun konuşmamızı unutmamalıyım. Nefret nedir? Bugüne değin onu kim betimlemiştir? Bu duyguyu neden duyuyorum ona karşı? O şöyle diyor: "Çünkü ben bir hiçim. Tüm isteklerimi öylesine bastırageldim ki, şimdi hiç isteğim yok artık. Düşünmüyorum. Duymuyorum." Yanıtlıyorum: "Bir hafta boyunca nazlatılıp sevilseydin, iyileşirdin." Doğru da, bunu ben yapmak isterdim. Öyle görünüyor ki, ben yapmalıyım bunu. Yapmıyorum ama. Bunu onun da anlaması olağanüstü. Yeryüzünde ondan başka hiç kimse anlayamazdı. Bütün o hafta boyunca köşeciğinde oturdu. "Bu gece köşeciğime gelebilir miyim?" diye soruyor, çekingen çekingen; ben de yanıtlıyorum, öylesine soğuk, öylesine alaycı: "Canın istiyorsa." Ama gelmeseydi ne yapardım?

Jack sabah erkenden bir mektup getirdi bana; *hiç unutulmaması gereken* bir mektup. Yarım saat sonra, uzun zamandan beri buradaymış gibi geldi bana. Onun adına, hâlâ üzülüyorum, oradan ayrıldığına. Bunun ikimiz adına doğru olduğunu biliyorum. *Clinique*'e birlikte gittik. Çıplak, yapraksız ağaçlar. Gökyüzünde olağanüstü bir parıltı: Pencereler tutuşmuş. Manoukhin kalbimin resmini çizdi. Keşke yapmasaydı. O korkunç resim, yüreğimi göğsümün içinde ağır bir damla gibi düşünmek, saplantı oldu bende. Ama iyi bir insan.

12 Şubat – Dolunay. Satranç taşlarını tahtaya dizdik, oynamaya başladık. Kararsız bir gündü. Ida bir içeri bir dışarı girip çıktı, evsiz barksız –yersiz yurtsuz– bu karanlık geçit boyunca bir yaprak gibi dönendi, sonra çıplak sokağa çıktı.

Jack, Çehov'u yüksek sesle okudu. Öykülerden birini ben kendim okumuştum, önemsiz görünmüştü bana. Ama yüksek sesle okununca bir başyapıt. Nasıl oldu bu?

Geçen akşamı anımsamak istiyorum. Uyuyordum. O geldi, başını kapıdan uzattı, uyanınca onu tanımadım. Bana annesiyle Richard'ı anımsatan bir yüz gördüm. Ama bir çeşit korku karmaşasına kapıldım hemen. O yüzü tanımam gerektiğini, yüzün ona ait olduğunu bilmem gerektiğini biliyordum, ama sanki yüzü yokmuş gibiydi. Akıllarını yitiren insanların üstlerine doğru eğilen yüzleri gördüklerinde ya da yaşlı mı yaşlı insanların çocuklarına duydukları şey bu olsa gerek. Yüzlerinde kimi zaman beliren o aptalca, incinmiş bakışı da açıklıyor bu. Bilmemeleri gerektiğinin hakça bir şey olmadığını duyumsarlar.

13 Şubat – Sabah. Bütün gün hasta duyumsadım kendimi. Bedenimde, başımda şiddetli bir karmakarışıklık duygusu. Her zamankinden daha hasta duyumsuyorum şimdi kendimi, bana öyle geliyor.

Jack sokağa çıkıp bir çaydanlıkla bazı şeyler aldı; bir de satranç takımı; oynamaya başladık. Ama, sırtımda, oramda buramdaki ağrılar tutukevimi neredeyse dayanılmaz kılıyor. Ayağa kalkıp giyinmeyi becerebiliyorum, kimse ayrımına varmadan lokantaya gidip dönebiliyorum. Ama sözel anlamıyla böyle bu. Geri kalanı daha çok bir kitabın arasına sıkışmış bir böcek gibi, öylesine zincire vurulmuş ki, uzanıp yatmaktan başka hiçbir şey gelmez insanın elinden. Yatmak bile bir çeşit işkence oluyor bazen. En kötüsü de, yeniden umudumu yitirdim. Bu durumun değişeceğine inanmıyorum, inanamıyorum. Gene saldan düştüm, deniz oradan oraya sürüklüyor beni.

14 Şubat – Cehennem gibi bir gün daha. Ama Jack boğazıma iyi gelen pastiller buldu, sanırım yüreğimde yatıştırıcı bir etkisi oldu bu hapların.

Kusursuz düşlerimden birini gördüm. Denizdeymişim, "ansızın çıkıveren" bir rüzgâra karşı açılmış şemsiyemle yelken açmış gidiyormuşum. Deniz, gök, yer cennet gibi – şemsiyem pembe – gemi soluk pembe.

Yüreksizliğimi bir yenebilsem! Ama kim yardım edecek buna? Ida olmadığından, yapacak daha çok işim var şimdi; kaldırılacak, çıkarılacak tüm giysiler, öteberi, yıkanacak biriki kap kacak. Bu çaba, gücümden arta kalanı alıp götürüyor. Saat beşe geldiğinde bitkin düşüyorum, gene yatağa girmek zorunda kalıyorum.

Çok iç kapayıcı bir gün. Kanaryalar ötüyor. Bunin'in öykülerini okuyorum bir süredir. Anlayışlı biri değil, ama onu okumak iyi bir şey... İnsanı etkiliyor.

17 Şubat – Clinique'e gittim. Her şey ters geldi bana orada. Manoukhin sıkıntılı, biraz da öfkeliydi. Donat, her zamanki gibi her şeye koşuşturuyordu. Ama bunun hiçbir anlamı yok. Bana öyle geldi ki, bir aksilik olmuştu ya da bir aksilik çıktı çıkacaktı.

Hizmetçi kadın, çok güzel, etine dolgun bir kadın, baştan çıkarıcı bir gülümseyişi var. Gözleri gri. Kısacık, perçemli saçlarını kıvırmış, gri bir şal, bir önlük, oldukça yüksek topuklu botlar giymiş; usulca yere basarak, küçük, tombul eliyle şalını tutmuş, kapıyı açıyor.

Terzi

Giysilerinizi Miss Phillips'e diktirmenizin bir yararı da, eve girmek için bahçenin içinden geçmenizin gerekmesiydi. Belki de tek yararı buydu; çünkü Miss Phillips tuhaf, sağı solu belli olmayan bir terziydi, her zaman şaşırtıcı bir yanı –gerçekte giysinizin kollarındaydı bu şaşırtıcılık– vardı. Kollar zayıf yanı, yılgısıydı. Sanırım, boğuşulması gereken, ama hiçbir zaman üstesinden gelinemeyen şeytanlar. "Bedeni", ilkin bir gazete, sonra ağartılmamış amerikan, en sonunda da astara uyguladıktan sonra, tam üste göre uyduruyordu. Bedenlerin üstünde uzun uzun durmak, onları okşamak, çevrelerinde dönmek hoşuna gidiyordu, hep yaptığı gibi, belli belirsiz bir hışıltıyla. Ama sonunda korktuğu an gelip çattı.

"Kolları biçtiniz mi, Miss Phillips?"

"Evet, küçükhanım, biçtim. Bir saniyecik, küçükhanım. Lütfen." Sonra, yarı hırçın, yarı umarsız bir bakışla, o tuhaf, boru gibi şeyi kollarınızı içinden geçiresiniz diye kaldırıp tuttu.

"Kolevi çok dar, Miss Phillips."

"Bu yıl kollar çok küçük, küçükhanım."

"Ama elimi başıma kaldıramıyorum."

"Kaşınıza mı?" diye yansıladı Miss Phillips, sanki bu cimnastiği ilk kez duyuyormuş gibi. Sonunda yeniden iğneleyip biraz yukarı kaldırdı kolu.

"Şimdi de çok kısa oldu, Miss Phillips. Ben iyice uzun bir kol istemiştim... elin üstünde sivrilsin istiyordum." Elin üstünde sivrilen kollar alabildiğine romantik görünüyordu bana, hâlâ da öyle görünüyor.

"Ah, küçükhanım!" Minicik makas soğuk bir sabah bir kuşun yaptığı gibi "cik cik" ederek kahverengi kâğıttan bir manşet kesti, Miss Phillips, titreyen parmaklarıyla kola iğneledi onu; o sırada, ona tepeden bakarak kaşlarını çatmış, öfke içinde yüzümü gözümü buruşturuyordum. Saçları çok tuhaftı; kırçıl, perçem perçem dökülüyordu. Ocağın önüne serilen koyun postlarını anımsatıyordu insana. iplikler, küçücük kumaştan üçgenler, kırpıntılar yapışmış olurdu saçlarına hep. Fırçalanmak değil, bir güzel süpürülüp pencereden silkilmek istiyor bu saçlar, diye düşündüm. Miss Phillips, sıska mı sıska, öylesine sımsıkı içine çekikti ki, her soluğu gıcırdıyordu; heyecanlandığı anlardaysa denize açılmış bir gemi gibi ses çıkarıyordu. Şaşmaz bir biçimde, fırfırlı siyah alpaka önlüğünü giyerdi hep, sol göğsünde de -ah, ne acımasız, ne uğursuz görünürdü gözüme!- sımsıkı küçük kırmızı peluştan bir yürek, her yanı dikiş iğneleri, topluiğnelerle delinmiş, daha da derinlere saplanmak için, habis görünüşlü bir-iki çengelli iğne.

"Lütfen, küçükhanım, iğnelerinizi çıkarırken..." Küçük, sert elleri uçuşuyor, tünüyor, pençe gibi kavrıyordu. Ucunda tek bir kırmızı leke bulunan ince bir burnu vardı, sanki bir yumurcak, elinde bir boya fırçasıyla onu uykuda yakalamış gibi.

"Teşekkür ederim, Miss Phillips. Cumartesi günü alabilirim, değil mi?"

"Cumartesi, tabii, küçükhanım," dedi hışıltılı bir sesle, ağız dolusu diken diken iğnenin arasından.

Yanları buz tutmuş parmak izleri gibi lekelerle kaplı uzun aynanın önünde giyinirken, o tuhaf küçük odayı bir kez daha keşfetmek hoşuma gitti. Şöminenin köşesinde kırmızı satenimsi kumaşla örtülü manken duruyordu. Mankenin katılığı, kalçalaı da, insana bir Dover yumurta çırpacağını anımsatan telden halkalarla son buluyordu. Ne mankendi ama! O omuzlar, o göğüs, o kıvrımlar, üstelik yenlerle giydirilecek iğrenç kollar, uzanılacak bir başı yoktu. Miss Phillips'in tanrısıydı o. Ayna zamanda, diye düşündüm, kusursuz bir hanımefendiydi. Kusursuz hanımefendiler, evlerinin gizliliğinde böyle, ancak böyle görünürlerdi. Ama her şeyden önce, Tanrı'ca bir şeydi bu. Miss Phillips'i bir başma, dalgın, kumaşlarını o ağırbaşlı sunağa yığarken gördüm. Belki kusurları bile bağışlanacaktı. Bir kurban çılgınlığının parçasıydı bütün bunlar...

Aşağıda, şubat başlarında yapılmış, Garden Party'yi *izleyecek bir kitap için tasarlanmış öykülerin bir listesi daha yer alıyor. Ekim 1921'de düzenlenen listelerde tasarlanmış öykülerden yalnızca ikisinin, adlarını vermek gerekirse,* The Major and the Lady (Widowed'la aynı), bir de Honesty (Dürüstlük) *ya da* Second Violin'in *(İkinci Keman) hâlâ tasarı halinde oluşu dikkati çekmektedir: Bu listedeki iki öykü sonradan çıkarılmıştır, anlaşıldığına göre bittikler için:* The Fly (Sinek) *ile* Lucien. *Ama* Lucien, *gerçekten bitirilmişse bile, aşağıda basılmış parçadan başka bir şey kalmamıştır bu öyküden geriye. Bu listedeki, parçaları kalmış öteki öyküler,* The Mother (Ana), A Visit (Bir Ziyaret), Sisters (Kızkardeşler), The New Baby (Yeni Doğmuş Bebek), Confidences (Gizaçmalar), *bir de* Aunt Fan (Fan Teyze) *Bunlar da yayımlanmıştır.*

Binbaşı ve *Hanımefendi*
Anne
Sinek
Sound'da
Ziyaret (Zambak)
Kızkardeşler
Yeni Doğmuş Bebek
Bir Fincan Çay [11 Ocak 1922]
Rahibe Olmak [24 Ocak 1922]
Bebek Evi [30 Ekim 1921]

Gizaçmalar
Fan Teyze
Dürüstlük
Kızların En İyisi

20 Şubat– Sinek'i bitirdim.

Anne

Şu yeryüzünde bazı insanlar vardır, sevdiklerinin güzel ya da sevimli, genç ya da varlıklı olduklarına hiç mi hiç aldırmazlar. Ondan bir tek şey isterler: gülümsemesini.

"Gülümse! Hadi gülümse!" der gözleri, parmakları, ayak parmakları, hatta mini mini ceketleri bile. Gerçekte, küçük Jean'ın başına büyük gelen başlığının, tıpkı bir sarhoşunki gibi bir gözünün üstüne düşen püskülü, hepsinden daha yüksek sesle söylüyordu bunu. Annesi ne zaman başlığını düzeltmek için öne doğru abansa, bütün yapabildiği onu arabasından çıkarmamak, onu sıkmak, omzuna bastırıp yanağını onun beyaz yanağına sürterek, onu ne denli sevdiğini söylemekti.

Jean'ın yanakları, bir bodrumda yaşadığı için, solgundu. Ama, annesine bakılırsa, sağlıklı bir bebekti o; iyi, canlı, cıvıl cıvıl, neredeyse kurnaz, küçük gözleri vardı.

"Gülümse!" derdi, Jean'ın daha yeni yeni belirmeye başlayan kaşları.

Pırıl pırıl bir ilkbahar öğleden-sonrasında annesiyle birlikte, Jardins Publiques'e doğru yola çıktılar. İlk ilkbaharıydı bu Jean'ın. Bir yıl önce çok küçüktü, kuşkusuz –daha altı aylık!– uzun ya da kısa bir süre açıkhavaya çıkmak için. Şimdi bile, annesi, ninesinin korkunç kehanetlerine, komşuların ciddi uyarılarına karşın, onu dışarı çıkarmış, sürüyordu arabasını. Açıkhava, bebekleri güçsüz bırakırdı, güneş de, herkesin bildiği gibi, çok ama çok tehlikeliydi. Güneşte oturmaktan insanın ateşi yükselir, başı üşür, gözleri yaşarırdı. Jean'ın ninesi, güneş ışınlarıyla karşılaşmayı göze almadan önce, kulaklarına pamuk tıkar, fazladan bir kara şala daha sarınır, ağzıyla solgun, gagamsı burnunu şalı son bir kez kıvırarak gizler, pamuklu eldivenlerinin üstüne, tek parmaklı siyah yün eldivenlerini çekerdi. Böylece, sarınıp büründükten sonra, bir ürküntü iniltisi koyvererek ekmekçiye doğru seğir-

tir, sonra gene seğirterek .eve dönünce fazladan bir önlem olarak bir şişeden mavi bir şey içerdi...

Ama Jean'ın annesinin kötü bir aldırmazlığı vardı. Önce bir bebek arabası almayı aklına koymuş, elden düşme bir tane almıştı. Ardından, Jean'ı Jardins Publiques'e götürmeyi kafasına koymuştu. İşte şimdi buradaydılar!

Park güzeldi; tam bir ilkbahardı. Leylaklar çiçek açmış, yeni bitmiş otlar güneş ışığında ürperiyor, körpecik yaprakları güneşte altın gibi parlayan ağaçlar yakarır gibi dallarını açmış duruyorlardı.

Jean'la annesi anayol boyunca gidiyorlar. Oğluyla olağanüstü gurur duyuyor annesi, ne yapıp edip onu oraya getirebildiği için kendisiyle de gurur duyuyor. Arabanın tekerlekleri gıcırdıyor, bu da hoşuna gidiyordu, herkesin ayrımına varacağını, dönüp Jean'a bakacağını sanıyor çünkü. Ama kimse bakmıyor. Anneler, dadılar, bebekler, sevgililer, öğrenciler akıp gidiyorlar yanlarından. Küçük bir oğlan dedesinin elinden çekiyor. "Koş!" diyor sonra. Birlikte düşe kalka koşuyorlar. Hangisinin daha önce düşeceğini kestirmek zor.

Ama bütün bunlar tam anlamıyla gizemli, küçük Jean için. Önce bir yana bakıyor, sonra öte yana; sonra gözlerini annesine dikiyor, "Guguk!" diyor annesi başını sallayıp. Ama, "Guguk!" neyi açıklayabilir ki? Bir an ağlayacakmış gibi oluyor Jean. Ama ağlayacak bir şey yokmuş gibi görünüyor – o da zıplayıp duruyor, neredeyse onu boğan sımsıkı, sıcak küçük hırkalarla örtüleri patlatıp dışarı çıkmaya çalışıyor. Arabanın içi korkunç sıcak; bir battaniyenin üstünde oturuyor, geniş bir bant bacaklarının üstünden geçiyor, iki yanında, ayaklarında, başının arkasında, annesinin onarım işlerinin sarılı olduğu koca koca gazete çıkınları var.

"Aç mısın? Aç mısın?" diye soruyor annesi, arabayı bir sıraya doğru sürerek, sonra oturuyor. Jean'in hiç karın acıkmaz. Ama annesinin uzattığı bisküviyi alıyor, kemiriyor, gözlerini alçak parmaklığın öte yanındaki çimenlere dikmiş bakıyor.

Lucien

Lucien'in annesi terziydi. Aşağıda, vadide, kocaman kiliseli köyde oturuyorlardı. Çok büyük bir kiliseydi bu, kosko-

caman; boynuz gibi iki kulesi vardı. Sisli günlerde tepeye tırmanıp aşağıya baktığınızda büyük bir çanın çaldığını işitirdiniz. Kocaman, soluk bir ineği anımsatırdı size. Lucien dokuz yaşındaydı. Öteki oğlanlara benzemezdi. Bir kez, babası yoktu, okula gitmez, bütün günü evde annesiyle geçirirdi. Çelimsizdi. Çok küçükken başı öyle yumuşamış, öyle yumuşamış, pelte gibi olmuştu da, annesi sallanmasın diye iki yanına iki tahta oturtmak zorunda kalmıştı. Şimdi epeyce sertti, ama içi biraz tuhaftı, saçları ince, gerçek saçtan çok kuştüyünü andırıyordu. Ama iyi bir çocuktu, yumuşak, sessiz, hiç sorun yaratmayan bir çocuk; on iki yaşında bir kız gibi elinde iğnesi, hep yardıma hazırdı. Müşteriler aldırmazlardı ona. Prova için annesinin odasına gelen, kocaman, sarkık göğüslü köylü kadınlar korsajlarının kancalarını çözerler, kıpkırmızı kollarını kaşıyarak korseleriyle kalırlar, ona bir göz bile atmaksızın, annesine bağırırlardı. Bakkala da gönderiyordu onu annesi. (Annesi oflaya puflaya, iç etekliğinin kıvrımları arasından eprimiş para cüzdanını kavrayarak çıkarır, bozuklukları başparmağıyla yoklayarak sayar, sonra onun küçücük avucuna bırakırdı.) Uzun, paslı topluiğnelerle tutturulmuş, kocaman gazete paketlerini hiç şaşırmadan evlere götürebilirdi. Bu sokağa çıkışlarında Lucien hiç kimseyle konuşmaz, sağa sola bakmak için çok seyrek dururdu. Sokağa çıkmış bir küçük kedi gibi, yol boyunca tırıs tırıs giderdi, parmaklıklara yakın yürüyerek, bakkala dalıp çıkar, yalnızca evin en üst basamağında parmaklarının ucunda yükselip yüksek kapı tokmağına ulaştığında tümüyle gösterirdi kendini. Bu an korkutucuydu...

The Sounds'da

Küçük buharlı gemi, burnu dönüp öteki koya girdiğinde, Putnam Rıhtımı'nda sancağın dalgalandığının ayrımına vardılar. Gemiye binecek yolcu olduğu anlamına geliyordu bu. Kaptan küfretti. Daha şimdiden yarım saat gecikmişlerdi, vaktinde varmamaya katlanamıyordu. Ama, bu pırıl pırıl sabahta yeşil ağaççığın önünde, kiraz kırmızısı Putnam sancağı, kaptanın duygularına metelik vermediğini göstermek için keyifli keyifli dalgalanıyordu.

Üç kişiyle bir çoban köpeği bekliyordu rıhtımda. Biri ufak tefek, yaşlı bir kadındı, yetmişlerine merdiven dayamış, başlığında bir parça leylak rengiyle, leylak rengi şeritleri olan. Uzun bir atkıya sarılmış bir çıkın vardı elinde, tıpkı bir çağlayan gibi ak. Yanında genç anneyle baba duruyorlardı. Adam uzun boylu, geniş omuzluydu; kaskatı siyah takım elbisesi, muz sarısı ayakkabıları, açık mavi boyunbağıyla tuhaf bir hali vardı. Kadınsa bir yün mantonun içinde, yumuşak, biçimi yokmuş gibi görünüyordu; şapkası küçük bir çocuğunkini andırıyordu, elinde de çocukların öteberi çantalarını andıran tıkabasa dolu, bir örtüyle örtülü bir çanta vardı.

Gemi yaklaşırken, yaşlı çoban köpeği öne doğru atıldı, bir havlama başlangıcı gibi bir ses çıkardı, ama sonra yaşlı bir köpek öksürüğüne dönüştürdü onu, geminin havlamaya değmeyeceğine karar vermiş gibi. Halat atıldı, babaya bağlandı; tek korkuluklu iskele indirildi. Yaşlı kadın koşarak indi basamaklardan, on sekizinde bir genç kız gibi seke seke.

"Teşekkürler, Kaptan!" dedi kaptana, kuşu andıran, arsızca bir baş sallayışıyla. "Bir şey değil, Mrs. Putnam," dedi, kırk yıldır onu tanıyan yaşlı kaptan.

Ardından çoban köpeği, sonra da yitik görünüşlü, genç kadın çıktı, onu genç adam izliyordu, bir şeyden ötürü korkunç utanmış gibiydi. Başı öne eğik, gıcırdayan ayakkabılarıyla tahta gibi kaskatı yürüyordu, uzun esmer eli, sarı bıyıklarını burup burup duruyordu.

İhtiyar Kaptan Reid, yolculara göz kırptı. Ellerini kısa ceketinin ceplerine soktu, şarkı söyleyecekmiş gibi derin bir soluk aldı. "Günaydın, Mr. Putnam!" diye kükredi. Genç adam büyük bir çabayla kendini topladı, kaptana ürkek bir bakış fırlattı. "Günaydın, Kaptan!" diye geveledi ağzının içinde.

Kaptan Reid onu süzdü, başını sallayarak. "Önemi yok, evlat," dedi. "Hepimizin başına gelmiştir. Jim, baksana," –dümendeki adama başını salladı– "son sefer ikizlerin olmuştu, değil mi, Jim?"

"Doğru, efe'm, Kaptan," dedi Jim, yolculara bakıp sırıtarak. Küçük gemi sarsıldı, çarpındı, yeniden yola koyuldu, genç adam, ağrılar içinde, kimseyi selamlamaksızın, geminin pruvasına doğru, ayakkabılarını gıcırdata gıcırdata yürüdü.

İki kadınsa –gemideki tek kadınlar onlardı– beyaz güverte küpeştesine dayalı yeşil bir sıraya oturttular kendilerini. Oturur oturmaz:

"Ver, anne, ben alayım!" dedi genç kadın, kaygıyla, sessizce. Çantayı itip uzaklaştırdı.

Nine vermek istemiyordu onu.

"Sen yorulma," dedi. "Burada rahatı yerinde."

İşkence! Genç kadın hıçkırığı andıran bir soluk çıkardı.

"Ver onu bana!" dedi, düpedüz kayınvalidesinin yenini çekiştirerek.

Yaşlı kadın onun neler duyduğunu çok iyi biliyordu. Yanaklarında gülme olukları belirdi. "Aman Tanrım!" dedi azarlıyormuş gibi yaparak. "Amma da sabırsızsın." Ama daha bu sözleri söylerken bile bebeği, usulca, çok usulca kadının kollarına doğru uzattı. "İşte, oldu!" dedi nine, sonra dimdik oturdu, başlığının fiyongunun şeritlerini büktü, en sonunda ellerinin serbest kalmasına sevinmiş gibi.

Olağanüstü bir gündü. Öyle duru, öyle dingin, öyle sessizdi ki, yeryüzünün kendi güzelliğine şaşakaldığını duyumsuyordunuz neredeyse.

Bir Ziyaret (Zambak)

İhtiyar Mr. Rendall, pencerenin yanında, dizlerinde battaniyesi, gözünde gözlüğü, katlanmış mendili, ilacı, yanı başındaki küçük masanın üstünde gazetesiyle, oturmuş dışarı bakarken, kocaman, garip bir kedinin parmaklığa sıçrayıp çimlerin tam ortasına atıldığını gördü. İhtiyar Mr. Rendall kedilerden nefret ederdi. Kedinin, sanki bütün bahçe ona aitmiş gibi, öylesine pervasız, öylesine umursamaz, otların üstünde avare avare dolaştığını, burnuyla çevresini kokladığını, ince uzun bir yaprağı çiğnediğini görünce, bir öfke dalgası ürpertti içini. Keçe terlikli ayaklarının yerini değiştirdi, ellerini kaldırdı, titredi, sandalyesinin tokmaklarını kavradı.

"Pişşşt!" dedi, dik dik kediye bakarak. Ama küçük, cılız bir sesti bu. Kedi işitmedi, elbette. Ne yapmalıydı? Sarımsı, yaşlı gözleriyle, atacak bir şey bulmak için çevresine bakındı. Ama bir şey bulsaydı bile –şöminenin üstünde duran bir böcek kabuğu ya da orta masasının üstündeki bir cam ağırlık–

ihtiyar Mr. Rendall onu daha kediye atar atmaz, kedinin onu kendisine geri atacağını biliyordu, kuşkusuz.

Ah, iğrenç hayvan! İnce kuyruklu, bir penilik bir çöreği andıran yuvarlak, yassı yüzlü, iri bir tekir kediydi bu. Şimdi, pençelerini kıvırarak tam oturma odasının penceresinin karşısında yere çömeldi, pervasız bakışlarının apaçık kendisine dikildiğine inanmak olanaksızdı. Onun kendisinden ne denli nefret ettiğini biliyordu kedi. Umurunda değildi. Sormadan girmişti onun dünyasına, canı istediği kadar kalacak, aklına esince de gidecekti. Ansızın soğuk bir esinti otları taradı, kedinin tüylerinin arasına üfürdü; sarısalkımları hışırdattı, mutfak bacasından çıkan dumanı, taşlı küçük bahçeye doğru döndüre döndüre savurdu. Havada, yükseklerde bir baykuş ötüşü, bir çığlık işitildi, rüzgâr geçip giderken. İhtiyar Mr. Rendall'a, rüzgâr bile ona karşıymış gibi geldi; kediyle bağlaşmış, o tiz sesi, kendisine meydan okumak için bile bile çıkarmış gibi.

Marie sandalyesini neden hep pencerenin oyuntusuna koyuyordu? Güneş olsun olmasın, sanki bir kanaryaymış gibi, pencerenin oyuğuna tıkıştırıyordu onu.

"Evet," dedi Janet, içini çekerek –ayrılık anlarında içini çekerdi hep– "bu trene yetişeceksek yola koyulmalıyız." Sonra çenesini kaldırarak, başlığının bağlarını bağlamaya başladı. "İn aşağı, Susannah."

Susannah, kaygan sandalyeden aşağı kaydı. O da seviniyordu.

"Geçerken uğrarım gene," dedi Janet. "El sık bakalım Susannah, hoşçakalın, de... O elinle değil, yavrum, öteki elinle."

Küçük kız, buruk bir utanca kapılmışçasına yerlere dek eğilip ninesinin ardından süzüldü.

Onlar gittikten sonra, ihtiyar Mr. Rendall at kılından divanın üstüne uzandı. İyi duyumsuyordu kendini bütünüyle, daha rahat, daha hafif, zambağı sapından koparmıştı şimdi. Hmmm! Soluk kanı damarlarında kımıl kımıldı. Mendiliyle yüzünü örttü, ihtiyar kurt daha ölmedi, diye düşündü, neredeyse kıkır kıkır gülerek.

Gizdökmeler

"Biliyor musun, canım," dedi Kitty, oturma odasının ortasında durup beyaz eldivenlerini sıyırarak, "evin sözcüklerle anlatılamayacak kadar güzel. Ama fazlasıyla güzel!" Daha yeni gelmişti, her zamanki gibi biraz soluk soluğa, ama öylesine sevimli bir biçimde soluksuzdu ki, gözleri kocaman kocaman açılmış, dudakları yarı aralık, giysisinin önündeki çöl menekşeleri kıpırdıyordu. "Ne olduğunu bilmiyorum," diye sürdürdü neşeyle, "ama insan her zaman çok canlıymış duygusuna kapılıyor." Sonra çabucak arkadaşına döndü. "Ne demek istediğimi anlıyorsun. Sana da öyle gelmiyor mu?"

Ama o sırada sigarasını yakmakta olan Eve bir an yanıt vermedi. Sigarasından bir nefes aldı, derin derin içine çekti, sonra gözlerini sigaranın yanık ucuna dikerek, "Evet. Bir zamanlar ben de böyle duyumsardım," dedi oldukça tuhaf bir biçimde.

"Bir zamanlar mı? Niçin bir zamanlar?" Kitty, yakından bakınca, Eve'in yüzü sararmış gibi geldi ona. Yüzünün anlamı değişmişti (olağanüstü anlayışlı bir kadındı), ellerini menekşelerine götürerek bir sandalyeye çöktü, yumuşak bir sesle, "Hava korkunç sıkıntılı, sence de öyle değil mi?" dedi.

Eve de oturdu. Ama hâlâ arkadaşına bakmıyordu. Parmağının ucuyla sigarasının içindeki tütünü yassılttı, aynı doğal olmayan sesle mırıldandı: "Evet, sanırım öyle. Dışarı çıkmadım bugün, farkında değilim."

Bu, Kitty'ye öyle garip göründü ki, çabucak öne doğru eğildi, elini arkadaşının ipeksi dizine koydu. "Hasta değilsin ya canım?" diye sordu sevecenlikle.

Ama Eve aynı çabuklukla geri çekildi. "Ah, ne olur, dokunma bana," diye yalvardı, eliyle Kitty'yi uzaklaştırarak. "Çok iyi davranma bana!" Artık kuşkuya yer yoktu. Gözlerinde yaşlar vardı Eve'in, dudakları titriyordu. "Çok iyi davranırsan, kendimi aptal durumuna sokarım. Ben... bugün kimseyi görmemeliydim..."

(21 Şubat 1922)

Kızkardeşler

Bahçe kapısına varır varmaz Agnes geri döndü.

"Şimdi nereye gidiyorsun, canım?" dedi Gertrude, çabuk çabuk.

"Güneş kızdırıyor. Şemsiyemi almalıyım."

"Şey, benimkini de getirir misin?" Gertrude bekledi. Pembe giysisi, bir eli yarı açık, bahçe kapısında tıpkı bir resim gibi duyumsadı kendini. Ama, yazık ki, sarı arabasıyla tırıs giden kırmızı yüzlü kasaptan başka onu görecek kimse yoktu. Eh, ne olsa kasap da insandır, diye düşündü, Agnes, küçük mavi çakılların üstünde koşa koşa geri dönerken.

"Teşekkürler! Güneş yakıyor. Hiç düşünmemiştim."

"Pişiriyor, değil mi?" dedi esmer Agnes.

Sonra şemsiyelerini açıp bulvar boyunca, yeni gece giysilerinin provası için Phipps kardeşlere doğru yola koyuldular. İşte gidiyorlar, diye düşündü Gertrude, işte gidiyorlar diye düşündü Agnes da – varlıklı aile kızları, genç, güzel, biri sarışın, biri esmer, biri soprano, biri kontralto, önlerinde heyecan dolu bir yaşam var. İşte tam o sırada Binbaşı Trapp, iri doru atının üstünde, bulvara saptı, yanlarından hızla geçerken selamladı onları; ikisi de eğildiler, sevimli, kuğular gibi zarif.

"Çok erken çıkmış," dedi Gertrude.

"Çok!" dedi Agnes.

"Şapkam fazla öne eğik değil ya?" diye sordu Gertrude, kaygıyla.

"Sanmıyorum," diye yanıtladı muzip Agnes.

Allahtan tramvay boştu. Kız kardeşlere kalmıştı. Keyifler içinde, küçük tahta bölmelerden birine girip oturdular. Vatman çanını çaldı, besili küçük adar öne doğru atıldılar. Pamuklu gözlüklerinin kenarlarından sarkan püsküller neşeyle dans ediyor, kemerli çatının altında güneş ışığı keyifle akıyordu.

"Peki, ama ben bunu ne yapayım?" diye bağırdı Gertrude, ihtiyar Mr. Phipps'in koparıp öylesine sevecenlikle bağladığı demete abartmalı bir küçümseme ve dehşetle bakarak.

Agnes gözlerini kısıp gerçekdışı beyazlı sarılı yılan yastıklarıyla güvercin mavisi hasekiküpelerine bakarak gülümsedi. "Bilmem," dedi. "Her gittiğin yere taşıyamazsın. Bir garson kızın taktığı gelinçiçeğine benziyor." Sonra güldü, elini gür, görkemli saç lülelerine götürdü.

Gertrude demeti yere attı, sandalyenin altına doğru tekmeledi onu. Tam zamanında.

Yeni Doğmuş Bebek

On buçukta yat Sound'a girdi, yavaşladı... "Hey!" dedi birisi. "Durduk." Bir an, uzun bir an gibi görünen bir an, herkes sustu. Uzak kumsaldan küçük dalgaların iniltisini işittiler. Pupadan gelen rüzgârın yumuşak, nemli soluğu, karanlık denizin üstünden doğru usulca aktı. Gökyüzüne bakınca, o neşeli neşeli yanan yıldızların birbirlerine, yatın geceyi orada geçirmek için demirlediğini anlatıyorlarmış gibi geliyordu insana.

Sonra, "Hadi kızlar!" diye bağırdı güler yüzlü ihtiyar vali. Gertrude Pratt, Petekle Arı'yı, minicik, bodur piyanoda gümbür gümbür çalmaya başladı. Son üç haftadır her gece yaptıkları gibi, hep bir ağızdan aynı şarkıyı söylerken, oldukça büyük, ama çok hoş bir gürültü duyuldu. Uzun, göz kamaştırıcı günün ardında, güvertede uzanıp bütün yüreğiyle,

Seni çok, çok seviyorum, senin de
Beni sevmeni *istiyorum*...

şarkısını söylemek olağanüstü bir iç ferahlığıydı. Böyle şeyleri söyleyemezdiniz. Gene de duyumsardınız. En azından, hanımefendiler öyle yaparlar. Belli biri için değil, herkes için böyleydi bu, güvertenin tavanından sarkan lamba için, hatta, gitarın tellerine vuran kamarot Tanner'in eli içindi. Sevmek! Sevmek! Kurtuluş yoktu bundan. Başka şeylere ilgi duyuyormuş gibi yapmak, dürbünle bakmak, küpeştede durup kaptana zekice sorular sormak, Mrs. Strutt'ın olağanüstü güzellikteki işlemelerine hayran olmak, her şey, her şey, çok iyiydi...

Zarif küçük deniz kabukları bulunurdu bu kumsallarda; küçük, yeşilimsi mavi türden olanları, mercan sarmallar, darı taneciklerini andıran mini mini sarı kavkılar.

Onlara sorular sordular, her şeye inceden inceye baktılar, meyve ya da kendilerine ne sunulduysa yediler, resimler çektiler. Salıncak varsa –meyve bahçesinde bir ağacın dalına asılı eski usul bir salıncak olurdu genellikle– kızlar erkeklere

kendilerini sallandırtırlardı, örümcek ağı gibi tülleri uçuşarak havalanıyorlar, Valiyse verandada oturmuş, ev sahipleriyle konuşuyor, yaşını başını almış hanımefendiler, içeride bir yerde dinginceden tepeden konuşuyorlardı.

"Biz... yani karım..." Olmuyordu ama, gülümsemeye başladı, ama gülümseyemiyordu... yalın... çocuksu... evet. "Şey, aslında, bu sabah saat üç buçukta ilk çocuğumuz dünyaya geldi. Nurtopu gibi bir oğlan."

Vali durdu, şemsiyesini kuma daldırdı. Bir an kavrayamadı söyleneni. "Demek istiyorsunuz ki – doğdu mu?" dedi.

"Evet," dedi öteki, başını sallayarak.

"Great Scott!" dedi Vali, sonra ardına dönüp karısını çağırdı. "Çocukları olmuş!"

Bahçedeki çiçeklerin *böyle bir havası* vardı. Kumsaldaki küçük ıslak deniz kabuklarının da. Evin de. Her şeyden tazelik, dinginlik fışkırıyor. En çok da şu kabukları görüyorum – öylesine saf görünüyorlar.

"Buyurun, alın!" dedi yumuşak bir sesle, sonra eğilerek yaprakları hışırdattı, meyveleri toplamaya başladı.

"Durun! Durun!" dedi kadın, şaşırmış. "Hepsini koparıyorsunuz. Ağaçta hiç meyve kalmayacak."

"Ne çıkar?" dedi adam, yalnızca. "Konuğumsunuz!"

"Ne yaşam!" diye düşünerek uzaklaştılar. Pırıl pırıl bir sabah oraya bir-iki saatliğine gelmek çok hoştu, ama buraya çakılıp kalmayı düşünün; bütün bir ay, bütün bir yıl; denizden başka bakacak bir şey olmaksızın; büyük bir coşkuyla ocak için taze eğreltiotları toplamaktan başka. "Tanrım! Ne yaşam!" diye düşündü erkekler, güvertede bir aşağı bir yukarı gizlenip öğle yemeği kampanasının çalmasını beklerken; "Bir düşünsene, canım!" diye düşündü bayanlar, düz kamara aynalarında burunlarını pudralarken. Pırıl pırıl bir salonda yenen öğle yemeği, açık lombar kapakları, keten ceketleriyle oradan oraya koşuşturan kamarotlarla daha da iyi geliyordu insana.

Yazması çok güç bir öykü bu. İlerlemek çok güç.

(*26 Şubat 1922*)

Fan Teyze

"Kozmos çiçeklerimi gördünüz mü, şekerim? Kozmos çiçeklerimin ayrımına vardınız mı bugün? Benim diye söylemiyorum, ama hiç böyle güzel bir görünüm görmemiştim. Herkes sözünü ediyor, insanlar durup bakıyorlar. Çitlerin üstünden görünecek kadar büyüdükleri halde, çocukların onları koparmamaları de, olağanüstü. Şu eflatunlara bakın! Böyle zarif bir şey gördünüz mü hiç? Üstelik, az rastlanan bir renk! Bütün bu güzelliklerin D.I.C.'den alınmış üç penilik küçük bir paketten çıktığını düşünüyorum da..."

Kozmos çiçeklerinin taçyaprakları, kelebekler gibi narin, usul usul soluyan havada kanatlar gibi çırpınıyorlardı. Kırık beyaz, eflatun, açık pembe, limon sarısı. Narin yeşilin arasından bakınca, bir sapanın yarığına sıkıştırılmış, toprağa belenmiş küçük tohum paketini bahçenin tarhında hâlâ görebiliyordunuz. Kezia, Fan Teyze'nin paketin bir ucunu yırtıp mini mini kuşyemleri gibi tohumları silkeleyişini, sonra da ince toprağı üstlerine bastırdığını seyrettiği günü anımsadı. Sonra, tıpkı şimdiki gibi, yan yana durup gözlerini boşluğa dikmiş, şu anda baktıkları şeyi görmüşlerdi o zaman da. Sahi, neydi aradaki fark? Anlaması çok güçtü.

"Ah, ne güzel, Fan Teyze," dedi Kezia.

"Şu arıya bak, Kezia! Şu kocaman kadifemsi şeye!"

Arıyı seyrettiler. Kozmoslardan birine tutununca çiçek eğildi, sallandı, ürperdi, nazlanıyormuş gibi yaptı, arı uçup gidince de, taçyaprakları gülüyormuş gibi devindiler.

"Ama ben gitmeliyim, Fan Teyze."

"Bir dakika canım. Gidip mutfaktan makası alayım, sen buradayken, ölü çiçeklerden bir-ikisini kırpayım." Mutfağa gidip ânında döndü, Kezia ne olduğunu anlamadan, çabuk, çabuk, savurganca, en güzel, en büyük çiçeklerini kesmeye başlamıştı.

"Ah, Fan Teyze, ne yapıyorsunuz!" Kezia dehşete kapılmıştı. "Durun! Çiçek istemiyorum ben. Her şeyi niçin hep dağıtıyorsunuz? Evde milyonlarca, milyarlarca çiçeğimiz var bizim. Vazolara, daha dün çiçek kondu. Ah, Fan Teyze!"

"Sadece bunları al, Kezia, sadece şu küçük odandaki va-

zon için seçtiklerimi." Onları Kezia'nın eline tutuşturdu, onun isteksiz parmaklarını sıktı.

"Kesilince daha iyi çiçek açarlar. Doğrudur bu, biliyorsun."

Evet, iç rahatlatıcıydı bu, Kezia, taçyaprakları mini mini bir topun tüyleri gibi ortadan fışkıran, yarı-açmış, narin bir goncaya gülümsedi.

"Peki, hoşçakal, Fan Teyze."

Döndü, Fan Teyze onu kollarına aldı, göğsüne bastırdı, bir an dikkatle, ciddi ciddi baktı ona, sonrada bir öpücük kondurdu yanağına.

Comme il faut[1]

Tam zamanında, ne çok erken, ne de çok geç, tüm öteki arabalara benzeyen kocaman mavi arabaları demir kapıdan içeri kıvrıldı, çakıl döşeli küçük yolda, çakılları çatırdatarak, kocaman cam sundurmanın önünde durdu. Davranışları hem o anda, hem daha sonraki anda, kusursuzdu. Acele etmeksizin, hatta biraz isteksizce çıktılar arabadan. Kadın, mavi gözlerinde hiçbir anlam olmaksızın, daha şimdiden bahçeye kurulmuş masalara yerleşmiş olanların başlarının üstünden durup baktı; adamsa belli belirsiz küçümser, sıkkın, köpeksi, yaltaklanan garsonlardan gelecek hiçbir saçmalığa katlanmamaya kararlıymış gibi görünüyordu.

Sonra, belli belirsiz gülümseyerek karısının gülümseyen yüzüne baktı. "Ev neredeydi?" diye ekledi yumuşak bir sesle.

1 Mayıs – Ah, bu sevgili ay neler getirecek?

3 Mayıs – Paris. Clement Shorter için, her biri 2.000 sözcüklük 12 tane "bir çırpıda çıkan yazı" yazmaya başlamalıyım bugün. Burnellleri düşündüm, ama yok, yazabileceğimi sanmıyorum. Sheridanlar çok daha iyi, üç kız, erkek kardeşleri, baba, anne vb. Meg ile Keith Fenwick'in düğünlerinin uzun bir betimlemesiyle sona erer. Evet, yuvadan uçan ilk yavru. Kalmaya gelen Bead kız kardeşler. Gelinliğin provası sırasında yere serilen beyaz çarşaf. Evet, bütün ayrıntılar ta-

[1] (Fr.) Olması gerektiği gibi. (Ç.N.)

mam. Ama sorun şu: Nereden başlayacağım? Kuşkusuz insan kapıp koyvermek istiyor.

Meg piyano çalıyordu. Böyle başlamamalıyım, sanırım. Bana öyle geliyor ki, annenin eve gelişi ilk bölümü oluşturmalı. Öteki daha sonra gelebilir. Hem sonra, piyano çalma bölümünde özellikle vurgulamak istediğim şu: Gerçek yaşam hangisi – o mu, yoksa bu mu? – akşamüstü, bu düşünceler – bahçe – güzellik – her şey nasıl geçiyor – son nasıl da çabuk geliyor.

Sonra gene o sevgili kuş –kuşları hep sevmişimdir– küçük oğlan nerede? İnsanı böyle duygulandıran nedir? Bu arayış nedir? Böylesine neşeli – ah, öylesine yumuşak! Öyle görünüyor ki, her şeyin açığa çıktığı bir an geliyor. Evet, bu duygu...

Tuhaf şey, ne çok şey unuttuğumu, o piyanonun sesini duyunca anımsıyorum yalnızca. Casinonun bahçesini, alaca menekşeleri – ama, ah, nasıl yazacağım bu öyküyü?

Postalanmamış bir mektup

Bu otele gömülüp kalmışım gibi geliyor bana. Haftalar geçiyor, bizse gittikçe daha az şey yapıyoruz, hiçbir şeye vaktimiz yokmuş gibi görünüyor. Asansörle bir aşağı bir yukarı inip çıkmak, koridorlar boyunca yürümek; restorana girip çıkmak; bütün, tam bir yaşam bu. İnsan herkese bir ad takıyor; biri "bizim masamıza" oturmuşsa öfkeleniyor, iyi temizlenmemiş, küçük kahvaltı tepsileri sezilmeden içeri dışarı kayıyor, üstüne 134 basılı, pirinç halkalı o ağır anahtarı oradan oraya taşıyıp durmak çok doğal geliyor. Benimki 134, Murry'ninkiyse 135.

Ah, canım; sana anlatacak öyle çok şey, yazmak istediğim öyle çok şey var ki. Son büyüleyici mektubun uzun süre yanıtsız kaldı. Böyle mektupların bana verdiği sevinci senin de duyabilmeni isterdim. Mektuplarından birini okuyup bitirdikten sonra, düşünmeyi, dilemeyi, kendi kendime mektup hakkında konuşmayı, neredeyse onu dinlemeyi sürdürüyordum... Onlara ne denli değer verdiğimi duymalısın, bilmelisin; dile getirebildiğimden çok daha fazla!

Ulysses konusunda yanıtlamalıyım seni. İngiltere'de insanların neler söylediklerini merak ediyorum. Kitabı bitir-

mek on beş günümü aldı, ama bütünüyle *kesinlikle* karşıyım ona. Her şeyi yapmaya değerse, o da yapmaya değerdi sanırım... Ama kesinlikle benim edebiyattan beklediğim bu değil. Elbette, şaşılacak güzel şeyler var içinde, ama bu bedeli ödemektense, onlarsız olmayı yeğ tutarım. Kitap beni sarstığı için değil (gerçi korkunç biçimde sarsıldım, ama bu "kişisel" bir şey; sanırım kitabı buna göre yargılamak haksızlık olur), düpedüz inanmadığımdan...

135 numaralı oda

Kim inanabilirdi buna, kim düşünebilirdi? Olağanüstü, mucize gibi bir şey oldu! Tir tir titriyorum, öyle duyumsuyorum ki... Ama gereğinden çok heyecanlanmamalıyım; ölçülülük duygusunu korumalı insan. Sakin ol!

Olamıyorum. Olamıyorum. Bir an bile sakin olamıyorum. Yüreğimde olup bitenleri bir duyabilsen! Çok hızlı çarpmıyor, dedikleri gibi koşmuyor, yalnızca ürperiyor – olağanüstü bir duygu – içten olmam gerekirse, diz çökmek için öyle bir özlem duyuyorum ki. Yakarmak için değil. Niçin olduğunu bilmiyorum pek. "Beni bağışla!" demek için. "Sevgilim!" demek için. Ama bunu söyleseydim ağlardım. Sevgilim! Sevgilim! Biliyor musun, bu sözcüğü söyleyebilecek kadar hiç kimseyi yeterince tanımadım ben. Güzel bir sözcük, değil mi? İnsan bu sözcüğü söylerken elini uzatır, ötekininkine dokunur usulca... Hayır, hayır. Böyle şeyler düşünmek ölümcül. İnsan bırakmamalı kendini.

Burada, odadayım gene. Gidip pencereyi ardına dek açmak isterdim. Ama daha bu yürekliliği gösteremiyorum. Ya oda kendi penceresinden bakıyorsa da beni görürse; bile bile yapılmış sanılabilir. İnsan çok da dikkatli olamıyor. Şimdilik olduğum yerde kalacağım; heyecanım biraz yatışıncaya dek. No. 134. Benim odamın numarası bu. Ancak o an anımsadım kocaman yassı anahtarımı hâlâ elimde tuttuğumu. Onun numarası kaç? Ah, ne çok merak ettim bunu. Öğrenebilecek miyim acaba? Niçin öğreneyim? Gene de, az önce olan şeyden sonra...

O anda flaşla bir resim çekilseydi ya da bir yangın çıksaydı da yerimizden kımıldayamamış olsaydık, kömürleşmiş

cesetlerimiz bulunsaydı, insanların bizim birlikte olduğumuzu düşünmeleri dünyanın en doğal şeyi olurdu. Tıpkı öteki çiftler gibi görünüyor olmalıydık. Onun gazetesini okuması, benimle konuşmaması, bunu daha doğallaştırıyormuş gibi görünüyordu...

Bu sevecenlik, bu özlem. Bu bir şey bekleme duygusu. Nedir bu? Gel! Gel! Sonra insan dışarı çıkar, ağaçlarda yeni açmış yapraklar vardır, ışık otların üstünde ürperir, her yerde için için bir kaynaşma vardır.

İmgelemim hiçbir zaman çok iyi olmamıştır. Bazı insanların imgelemleri öyle güçlüdür ki. Geleceğe ilişkin uzun uzun öyküler kurarlar...

28 Mayıs – Son yazdığım zamankinden çok daha gerçek gibi görünüyor şimdi. O zaman her an yeniden kafesime tıkılacağımı duyumsuyordum; her dışarı çıktığımda geri dönmek zorunda kalıp kalmayacağımı düşünürdüm. İnsan mutlulukları ne çabuk kabul ediyor, Şaşılacak şey. Felaketlere hiçbir zaman alışamıyor oysa.

Postalanmamış bir mektup

Mayıs– Tek satırla şunu söylemek istiyorum sana: J. ile ikimizin de bu yaz öyle çok yapacak işimiz var ki, buradan ayrılınca (bu ay sonunda) Randogne'da, Hotel d'Angleterre'e gitmeye karar verdik. Seni şaşırtıyor mu bu? Ama yazın, haziranla temmuzda, burası öyle güzeldi ki, biliyorum bunu, Çalışmaya başlayabilmemiz için, yerleşmek, dağlara bir göz atmak bir gün alırdı. Tüm öteki tasarılar fazlasıyla güç – Almanya vb. Yeni bir yer keşfetmeye, yönümüzü yöremizi belirlemeye vaktimiz yok, gerçekten. Hem sonra, Elizabeth'e de yakın olacağız. Kışı, Beau Rivage'da, Bandol'de geçireceğiz. Hemen bir hizmetçi tutacağım. Hizmetçisiz yapamam. Her şeyle ilgilenecek vaktim yok, bildiğin gibi, "düzensizliğe" de katlanamam. *The Daily Mail*'e ilan vereceğim. Belki Jack de önümüzdeki sonbaharda İngiltere'ye, ders vermeye gider, bu yüzden mektup vb.'yi postaya atacak, yanımda kalacak gerçekten güvenilir bir kimse olsun istiyorum... Boş bulunup tasarılarımızdan kimseye söz etme, olur mu?

Burada gerçekten üstün bir piyanist var. Hemen hemen bütün gün piyano çalıyor, insan onun müziğine uyarak yazıyor. *Au revoir.* K.M.

Mayısta, Katherine, yazı İsviçre'de geçirmek için Paris'ten ayrıldı. O zamanki tasarısı, aynı tedaviyi ikinci kez yinelemek için ekimde Paris'e dönmekti, dışarıdan bakan bir gözlemci için yararlı görünüyordu bu tedavi.

Ama Katherine, veremden öleceğine hiçbir zaman inanmadı, kalp yetmezliğinden öleceğine inanıyordu hep, tedavi sırasında kalbinin daha kötüleştiğini düşünüyordu. Dahası, içinin derinliklerinde, bedensel sağlığının, tinsel durumuna bağlı olduğu inancına varmıştı. Kafası artık "ruhunu tedavi etmek" için bir yol bulmakla meşguldü; sonunda, benim çok üzülmem pahasına tedaviden vazgeçip ciddi fiziksel hastalığı geçici bir şeymiş, hatta elinden geldiğince, hiç yokmuş gibi yaşamaya karar verdi.

Haziran – Randogne, İsviçre. Yalnızlığın coşkusunu anlamak güç geliyor bana. Kuşkusuz, bir ağacın altında gözden uzak oturduğum zaman, *hiç geri dönmemenin* beni hoşnut edebileceğini duyumsuyorum. "Korku"ya gelince, yok oldu. Bir çeşit nasırlaşma aldı yerini. İş olacağına varır. Ama pek de yararlı değil bu, çünkü bugüne değin hiç sınamadım onu.

Yanımda biri olsaydı bu denli mutlu olur muydum? Olmazdım. Konuşmaya başlardım; oysa konuşmamak çok daha güzel. Ya da yanımdaki Jack olsaydı, küçük bir mavi kitabı, Diderot'nun *Jacques le Fataliste*'ini açıp okumaya başlardı, bu da perişan ederdi beni... Gözünün önümle bu öteki kitap dururken, insan o soğuk, o huysuz Diderot'yu niçin okumak ister? Bir kitap *kurdu* olmak istemiyorum ben. Kitabı elinden alınacak olsa, küçük, kör kafasını kaldırır; kıvranır, korkunç tedirgin, bir boşlukta asılı kalır; sonunda yeni bir oyuk açmaya başlar.

Yalnızlık: "Ey yalnızlık, kraliçesi ol üzgün kalbimin!" Hiç de böyle değil. Benim yüreğim insanlar arasında olmadıkça üzgün değil, o zaman da kraliçeleri düşünmeyecek denli dalgın oluyorum. (Aman, Tanrım! İşte yürüyen bir tragedya – Madame, elinde bir tepsi dolusu yiyecek. Oysa ben bir krikkrak

rica etmiştim, yalnızca bir krikkrak.) Geldi, ben otururken kırda dolaştı, sonra beyaz çoraplarını kocaman gevşek çiçek demetiyle örterek yanıma oturdu, sonra konuşmaya başladı...

Aşağıdaki betimleme, Randogne'da Katherine'in penceresinden görülebilen küçük villada yaşayan bir aileye ilişkindir.

Bu iriyarı, hantal kadının, alabildiğine somurtkan, elinde kovaları, fırçaları, aksak adımlarla bir içeri, bir dışarı girip çıkışını, gün ortasında, bir de akşam kocasıyla çocuğuna bakmak için kapıya gelişini seyrettim. Ne üzgün, ne de mutlu görünüyor; yazgısına boyun eğmiş, aptallaşmış gibi görünüyor. Ara ara durup çevresine baktığında, bir yol boyunca güdülen bir ineği andırıyor, kimi zaman da, pencereden sarktığında, kaygısızca odun kesen eliçabuk kocasını seyrediyor, ondan nefret ediyor sanıyorum; kadının görünüşü de adamı boğuyor.

Ama bugün, kiracılar geldiğinden beri ilk güzel gün olduğundan, bebeğe bakmak için bakıcı kızı evde bırakarak yürüyüşe çıktılar. İki hasır ayaklık üstüne konmuş iki hasır sepetten yapılma bir "beşik" güneşe çıkarıldı, bebek içine *yığıldı*. Sonra bakıcı kız yok oldu.

Evin yanından doğru benim kadın belirdi. Durdu. Çabucak çevresine bakındı. Beşiğin üstüne eğilip parmağını bebeğe doğru uzattı. Bu küçük yaratığın sevimliliği, olağanüstülüğü onu büyülemiş görünüyordu. Beşiğin çevresinde, ayak parmaklarının ucunda yürüdü, eğildi, başını salladı, parmağını salladı, bebeğin minicik yenini kaldırdı, gamzeli koluna baktı. Beyaz bir şapka giymiş (kiracıların onuruna) küçük kızı dans etti. Sanırım, benim kadın, küçük bir erkek kardeşi olsun ister mi, diye sordu ona. Küçük kız büyülendi, küçük çocukları, kendilerinden daha küçüklerin büyülemesi gibi.

"Elini öp, onun," dedi benim kadın. Kızının, çok ciddi, mini mini eli öptüğünü seyretti; kendinden, başka kimsenin bebeğe dokunmasına katlanamıyordu, kızını çekip aldı, uzaklaştırdı oradan...

Sonunda, oradan sürüklenircesine uzaklaşırken titriyordu. Basamaklardan çıkıp eve girdi; içindeki çocuk onun sevgisinin bilincine varmış gibi, kımıldadı. Belirsiz, çekingen bir

gülümseme vardı dudaklarında. Hem inanıyordu, hem inanmıyordu.

Gyp, köpekleri, düşünülebilecek en boyun eğer yaratık. Şişman, kahverengi-beyaz bir spanyel, her an herkese sallamaya hazır, ucu şişman, yusyuvarlak kuyruklu bir köpek. Bebeğe tutkun. Biri ona sopa fırlatacak olsa, fırlayıp beşiğin ayağına koymak için geri getiriyor. Sahibesi bebeği taşırken, çevrelerinde öylesine delice, öylesine sevinçten çılgın gibi hoplayıp zıplıyor ki, insan inanmıyor ona. Kendini aileden biri gibi *duyumsuyor* – bir aile köpeği.

Sahibi salak mı salak, kendini beğenmiş biri, iri, ince bir burun, bir tutam saç, ince, uzun bacaklar. Bedenini dimdik tutarak, yavaş yavaş yürüyor. Elleri hep ceplerinde. Dün bütün gün püsküllü soluk mavi yün terliklerle dolaştı. Bu terliklerle kendini çok beğendiği apaçık belli oluyordu. Bugün ceketsiz dolaşıyor, gök mavisi bir gömlek var sırtında. Siyah kadife pantolon, kısa bir ceket giymiş. Kırsal alana göre, kusursuz giyindiğini sandığından hiç kuşkum yok. Ah, bir de omzunda tüfek olsaydı!

Eve gelince, dimdik, kaskatı, tıpkı bir direk gibi, elleri ceplerinde, ön kapıya dek yürüyüp *orada durdu.* Kapıyı çalmadı, hiçbir belirti göstermedi. Daha bir dakika geçmeden kapı açıldı. Karısı, orada olduğunu *sezinledi.*

(İnsan burada güneşe nasıl bir tutku duyuyor!)

Arkadaşı, gri takım elbiseli, başında her zaman bir yana biraz fazla eğik bir bere, atılgan bir genç adamdır. Kasketini çıkarmak istemez. Masaların ucuna oturan ya da barlarda, başparmakları yeleğinin kolevlerine takılı, tezgâha dayanan türden bir adam. Bir köpek gibi duyumsuyor. Bütün kızların kendisi için çıldırdıklarından emin, doğru da, ne zaman birine baksa, kız kıkırdamaya hazırdır. Bütün dikkatsizliğine karşın, eli sıkı. "Arkadaşı" ile birlikte alışveriş için köye gittiklerinde dükkânın içinde aylak aylak dolaşır, onu bunu koklar, bir şeyler *önerir,* ama sıra hesaba gelince sırtını dönüp ıslık çalar. Arkadaşının karısının ona âşık olduğunu sanır.

(Köpek bağlanınca, acınası bir biçimde ağlar, hıçkırır. Alabildiğine denetimsiz sesi *hoşlarına gider.*)

Karısı, ufak tefek, dağınık, saçlarının arasında iri altın küpeler. Beyaz keten ayakkabılar, kenarlarına yapay kürk geçirilmiş bir ceket giyer. Gününü deniz kıyısında geçiren kadınlardandır. Doyumsuz, mutsuz görünür. İşleri yüzüne gözüne bulaştıran biri olduğuna kuşkum yok.

(Köpek gerçekten de çok sinirli.)

On altı yaşlarında, küçük bir hizmetçi kızları var, koyu renk, yol yol, gevşek bir saç örgüsü, gümüş çerçeveli bir gözlük. Alabildiğine yumuşak başlı, ama kendinden hoşnut bir yürüyüşü var; göğsünü öne doğru çıkara çıkara. Alçakgönüllülüğün ta *kendisi*. Başını nasıl eğip de, efendisinin arkasından yürüyor. Bunu görmek korkunç. Görünmez olmak, kimse görmeden geçmek istiyor. "Bakmayın bana!" Kendini belli etmiyor. (Bunu, hiç dolaysız yazmalı.) Bebeği tutan o. Ötekiler gidince, bebeğe karşı buyurgan bir tavır takınıyor, giysilerini çeviriyor, kendine bir hava vererek bağırıyor.

İnsanın omzundan sarkacak bir yaşta bebek. Henüz kemiksiz bir bebek, ağzından kabarcıklar çıkaran; küçük mavi müslinden bir önlük giymiş. Ağladığında sanki biri onu sıkıyormuş gibi ağlıyor. Beyaz botlar içindeki ayakları, küçük kurabiyeleri andırıyor.

Biraz tuhaf bir ruhbilim: Bugün çalılıkların ardında bir çukurda gizlendim. Bu davranış yıllardır duymadığım bir biçimde normal sağlığa yakınmışım gibi duyumsamama yol açtı. Kimse yoktu orada; bir yerime bir şey oldu mu diye kimse merak etmedi, yani o anda beni sıradan bir insandan ayırt edecek hiçbir şey yoktu.

Bu kuşun her an küçük devinimi öylesine göze çarpıyor ki olabildiğince gösteriş yapmaya çalışıyormuş gibi. Niçin?

Ama bu *birbaşınalığı* sürdürmek – biraz ardından gitmek. Yapabilir miyim?.. Benim durumumda, bu tümüyle sağlığa bağlı görünüyor bana. İyi olsam, akşamları on birlere dek oturup yazarak geçirseydim geceyi...

Ağaçların arasından uzaklardaki gökmavisine bakabilmek.

Şimdi akşam olmak üzere, bütün sesler daha yumuşak, daha derin. Rüzgârın dallar arasındaki uğultusu daha düşünceli.

Bu – bu hiçbir zaman duymayacağım kadar büyük bir mutluluk. Bugüne değin tasarlayabildiğimden daha büyük bir mutluluk. Ama niçin bağdaştıramıyorum onu?.. Salt senin güçsüzlüğünden. Böyle yaşamanı önleyen hiçbir şey yok. Kendi yaşamını ne denli etkin, ne denli bağımsız kılarsan karşındakinin de o denli mutlu olacağını bilmiyor musun hâlâ? Onun katlanılmaz bulduğu, kişisel dokunulmazlığından yoksunluk. *Ama sen de öyle buluyorsun.* Havası alınmış bir kavanozda yaşıyormuş duygusu veriyor bu ona. Sana da aynı duyguyu veriyor. Onu hoşnut etmek için durmadan ardından koşuyorsun, sonunda, ah bir gitse diye yanıp tutuşuyor.

Ne kötü, ne aptalca yönetiyorsun yaşamını! İkinizin de yıllarca sürecek kadar birbirinize yakın olduğunuzun, yenilenmenin, tazelenmenin biricik yolunun, ayrı bir yaşam sürmek olduğunun bilincinde değil misin? İlle de kopmak değil, ama olabildiğince akıllıca ayrı boy çekmek. Bugün tanıdığım en aptal kadınsın sen. Her şeyin sana bağlı olduğunu hiçbir zaman anlayamayacaksın. Girişimi ele almadan, hiçbir şey yapılamaz. Yazmayı böylesine güç bulmanın nedeni, hiçbir şey öğrenmeyişin. Önemli olan şeyler hakkında demek istiyorum; mavi art alan üstünde eflatun kozalaklarıyla şu ağacın görünümü gibi, örneğin. Bunu nasıl dile getirebilirim, kozalakların üstünde reçine olduğunu? "Mücevher gibi" mi demeliyim. *Hayır.*

"Boncuk boncuk olmuş" mu? *Hayır.* "Billuru andırıyorlar." Böyle mi demeliyim. Sanırım öyle...

Dağ Oteli

Otelin arkasında –broşürde belirtildiği gibi– *à deux: pas de l'hôtel*[1] çam ve köknar ağacı öbekleriyle beneklenmiş hafif eğimli bir çimenlik uzanıyor, göz alabildiğine. Bunun ötesinde de orman vardı, yeşil keçiyollarının, boğuk sesli, hızla akan dereciklerin iplik iplik böldüğü. Beyaz çizgili, lacivert dağlar, ormanın üstünde yükseliyordu; kıpırtısız, saydam gökyüzünde yüzen, onlardan daha yüksek, gümüş gibi pırıl pırıl bir başka sıradağ daha vardı.

Uzun, korkunç soğuk kışın ardından, güzel bir ilkbahar günü öğleden sonra dışarıda oturup usulca, yumuşakça, gön-

[1] (Fr.) Otelin iki adım uzağında. (Ç.N.)

lünce konuşmaktan daha hoş bir şey olabilir mi? Hiçbir şey olmadı, ama gene de söyleyecek öyle çok şey varmış gibi ki. Kışın insan haftalarca çok gerekli olanın dışında tek sözcük bile söylemeksizin yapabilir. Ama şimdi, sıcakta ve ışıkta, insan öyle bir konuşma özlemi duyuyor ki, sırasını beklemekte güçlük çekiyor... Güneş ısıtıyordu. Marie Teyze, başına bir gazete örtmüştü; Rose Teyze ise bir mendil. Ama, küçük Anna'nın saçları kalpak gibi gür olan babası örtünmek istemedi. Üçü, otelin arka kapısının dışında sıralanmış yelken bezi iskemlelere sıra sıra oturmuşlardı, küçük Anna ise bir önlerinde, bir arkalarında, bir yandan bir yana, bir sivrisinek gibi dans edip duruyordu.

Küçük Anna ile ablası, bu kocaman, havadar, geniş pencereli, ahşap balkonlu camlı verandalı otelin sahipleri olan teyzelerle günü geçirmek için teleferikle yukarı çıkmışlardı vadiden. Ne! Bütün bunların sahibi, siyah yün giysili, ufak tefek, saçları ağarmış bu iki önemsiz yaratık mıydı? Kendileri de bunun ne olmayacak bir şey olduğunun bilincinde görünüyorlar, neredeyse yılgıya kapılmış bir fısıltıyla, burasının onlara kaldığını açıklıyorlardı çabuk çabuk. Onu satamayacakları ya da kiraya veremeyecekleri için de, geçimlerini buradan sağlamaya çalışıyorlar. Ama çok, çok az insan geliyordu. Genç insanlara göre fazlasıyla sessiz bir yerdi. Dans yoktu, golf yoktu, görünüme bakıp durmaktan başka yapacak hiçbir şey yoktu. Tanrı'ya şükür, daha o duruma gelmemişlerdi! Yaşlılar için de gereğinden sessiz bir yerdi burası. Yakında ne bir eczacı, ne de bir doktor vardı. Görünüme gelince, insan gözünü dikip bakınca ağlayacak gibi oluyordu – dağlar acımasızca sevimsiz görünüyordu...

Tüm yazma gücümü yitirmiş gibiyim. Belirsizce düşünebiliyorum, az ya da çok gerçek, yazmaya değer görünüyor düşündüklerim. Ama bundan öteye geçemiyorum. Yazamıyorum bunları. Bazen beynim gücünü yitiriyor sanıyorum. Ama hayır! Gerçek nedeni biliyorum. Hâlâ, Paris'teki yaşamımın yol açtığı bir çeşit sinirsel bitkinlik duyuyorum. Örneğin, şu dişçiyle konuşmalar. Bir başkası –imgelemi olan herhangi birineler çektiğimi anlayabilseydi, gücümün sonuna geldiğimi bi-

lirdi. Sonra, yaşamı sürdürme çabasının, giysilerimi fırçalamanın, aralıksız yenilenen bir çaba harcamanın, öksüre öksüre Brett'le konuşmanın yarattığı gerilim... Bogey gerçekten harikaydı. Ama onun yaptıklarına seyirci kalmak insanın onları kendisinin yapması kadar yorucuydu neredeyse. Sonra, başka yolculuklarda, kendime gösterdiğim özene bakın. Her şey esirgenmişti benden. Hiç kıpırdamamaktan başka yapacak bir şey yoktu. Bu kez her şeyin merhametine kaldığımı duyumsuyorum. Çehov, örneğin, tastamam bu gönülsüzlüğü duyumsamıştı. Karamsar biriyle birlikte yaşayan kim duymazdı bunu? Birini ayakta tutmak, insanın kendini ayakta tutmasından bin kez daha yorucudur. Sonra, her şeyin çorak *toprağa* düştüğü duygusu. Hiçbir şey beslenemiyor, bakılamıyor, bağra basılamıyor. İşitiyor. Belli belirsiz bir yaşam duygusu veriyor bu ona, sonra hiç olmamışçasına geçip gidiyor, o da...

(Haziran 1922)

Temmuz başında Katherine Sierre'e indi, ben Randogne'da kalıp hafta sonları onu görmeye gittim.

Aşağıdaki parçalar, onun bu dönemde boşa çıkan çalışma çabalarını yansıtır. Ocakta başladığı, kitaba adını veren The Doves' Nest (Güvercin Yuvası) öyküsünü sürdürmeye de çalıştı. Ama Paris'teki yaşantısı tüketmişti onu.

Tyrell Sokağı'nda İlkbahar

Güzel bir ilkbahar sabahı, insanın göksel hizmetçi kızların neşe içinde bütün gece didindiklerini duyumsadığı, o tatlı, pırıl pırıl sabahlardan birinde, Mrs. Quill arka kapıyı, kilerin penceresini, ön kapıyı kilitleyip tren istasyonuna doğru yola koyuldu.

"Hoşçakal, mini mini ev!" dedi, bahçe kapısını kapatırken, evin sözlerini işittiğini; kendisini sevdiğini duyumsadı. Tam da boş değildi ev. Yatak odasında, Chi-chi beşiğinde uzanmış sabah uykusunu uyuyordu. Ama panjur inikti. Chi-chi de öyle iyi eğitilmişti ki, kendisi dönünceye dek onun uyanmayacağına güveniyordu.

O saatte, Tyrell Sokağı'ndaki bütün küçük evler, parlak güneş ışığında güneşleniyorlardı; veranda direklerinden sarkan evciklerinde tüm kanaryalar, en tiz sesleriyle ötüşüyor-

lardı. Verandaları kanaryalarla paylaşan bebeklerin arabalarında bu şamata içinde nasıl uyuyabildiklerini anlamak güçtü. Ama görünüşe göre, uyuyorlardı; hiç ses çıkmıyordu onlardan. Kasabın, fiyakalı görünüşlü, parlak, sarı arabası bir aşağı bir yukarı hızla gidip geliyor, uşağı, fırıncının çırağı, kocaman bir kavkı gibi sırtına kenetlenmiş sepetiyle, arka bahçe kapılarından girip çıkıyordu.

Gece yağmur yağmıştı. Yolda hâlâ su birikintileri – kırık yıldızlar – vardı. Ama kaldırım kupkuruydu. Tertemiz kaldırımda yürümek ne hoştu!

Sheridanlar

Mrs. Sheridan, kim bilir kaç kapının ipini çektikten sonra eve doğru yöneldiğinde akşam olmak üzereydi.

"Tanrı'ya şükür, hepsi bitti!" diye içini çekti, son kapıyı da tıklattıktan sonra, küçük Çin işi kartvizit kutusunu el çantasına tıkıştırırken. Hepsi bitmemişti daha. O öğleden sonrayı anımsamayı hiç mi hiç istemiyordu, ama kafası unutmamaya kararlıydı. Böylece, yürürken, kendini, kapıları çalarken, alacakaranlık antrelerden geçip geniş solgun oturma odalarına girerken görüyor, "Hayır, çay istemem, teşekkür ederim. Evet, hepsi de çok iyiydi. Hayır, daha görmemişlerdi. Çocuklar bu akşam gideceklerdi. Evet, düşünün, geldi. Genç; üstelik yakışıklı! Değerli bir insan. Yoo, hayır! Kızlarının hiçbirinin evlenmesine izin vermemeye kararlıydı. Bugünlerde hiç gereği yoktu evlenmenin, üstelik riski de çok!" dediğini işitiyordu. Daha bir sürü şey.

"Bu ziyaretler ne saçma! Boşuna zaman harcamak! Bundan hoşlanıyormuş gibi görünen bir tek kadına rastlamadım daha. Öyleyse ne diye sürdürmeli? Neden bütün bütün vazgeçmeye karar verilmesin? Fu..." Mrs. Sheridan düşünden uyanınca kendini, ihtiyar Mr. Phillips'in bahçesinde, beyaz çit direklerinin önünde büyüyen güzel bir ful fidanının altında buldu, akşam güneşinde pırıl pırıl yanıyordu; "Küçük dünyalara benziyorlar," diye düşündü, geniş, buruşmuş yaprakların arasından bakarak; sonra elini uzatıp usulca birine dokundu: "Bir şeye dokunmak çok tuhaf, çok değişik bir duygu, insan dokunmadıkça bir şeyi tanıyamıyor sanki; en azından çiçek-

ler için böyle bu. Gülleri alalım, örneğin; insan bir gülü öpmeden nasıl koklayabilir? Sonra menekşeler, ne sevimli şeyler! İnsanlar hiç aldırmıyorlar menekşelere." Şimdi eldiveni baştan başa sarıya belenmişti. Ama önemi yok. Hoşuna gitmişti hatta. "Keşke benim bahçemde yetişseydin," dedi ful fidanına, hayıflanarak, sonra düşünmeyi sürdürdü: "Çiçekleri neden böylesine seviyorum? Çocukların hiçbiri çiçek sevgisini almadı benden. Belki Laura. Ama gene de aynı, değil. Benim gibi duyabilmek için çok genç. Çiçekleri insanlardan çok seviyorum ben, kendi ailem dışında elbette. Bugünü alalım, örneğin. Bu günden geri kalan tek şey şu ful ağacı."

(Ama bu yeterince genişletilmemiş ya da yeterince zengin değil. Saat ve yer önce betimlenmeli, diye düşünüyorum hâlâ. Sonra, evine giden Mrs. S.'nin üstüne tutulmalı ışık. Gerçekten, çok şey yazmak için izin verebilirim kendime; her şeyi betimlemek için; banyolar, iki yanı ağaçlı yol, bahçelerdeki insanlar, May Street'teki ağacın altındaki Çinli. Ama o zaman, Mrs. S. bütün bunların bilincinde olmayacak. Ne kötü. Salına salına eve doğru yürürken, bunları görüp duyumsamalı... O, evlere dalıp çıkma duygusu –gidip dönme– tıpkı gelgit gibi. Gidip dönmemek. Ne korkunç! Giyinme odasındaki baba ile alışılagelmiş konuşma. Onun, saç fırçasını kullanmalı – *üstte güzel duran* – şeylere duyduğu tutku. Yuvarlak masanın çevresinde oturan çocuklar; dışarıdaki ışık, gümüş rengi. Mrs. S.'nin onları hep bir arada görünce duyduğu onları her zaman *orada* görme özlemi. Evet, bütün bunlara yaklaştığımı duyumsuyorum. Şimdi. S.W.'yi anımsıyorum, onun sevgiyle –gerçek sevgiyle– yazılması gerektiğini anlıyorum. Gene de, güçlük, bütün bunları *odak* noktasına getirebilmekte. O genç hekimi işin içine sokmak, onu gittikçe yaklaştırmak, sonunda Sheridan ailesinin bir parçası haline getirmek, en sonunda Meg'i alıp götürünceye dek; hiç de kolay değil bu...)

Şimdi beyaz eldiveni baştan başa sarıya belenmişti. Ama önemi yoktu. Hoşnut kaldığı bile söylenebilirdi. "Niçin benim bahçemde yetişmiyorsun?" dedi ful ağaççığına esefle. Sonra düşünmeyi sürdürdü: "Çiçekleri niçin böyle çok seviyorum. insanlardan çok seviyorum onları; kendi ailem dışında elbette. Ama bugünü alalım, örneğin. Geriye kalan tek anlamlı şey o

ful ağaççığı. Demek istiyorum ki, ö ağaççığın altında dururken, bir şeyle bağ kurduğumu duyumsadığım biricik andı o an. Bu gibi şeyleri açıklamak çok zor. Ama gerçek şu ki, hiçbir insana gereksinim duymuyorum hiçbir zaman – Claude'la çocuklar bir yana. Dünyanın geri kalanı yarın tuzla buz alacaksa bile."

"Dön gene! Hadi." Geç kalmak bir işkenceydi Mr. Sheridan için ya da başkalarının geç kaldıklarını bilmek. Her zaman böyle olmuştu. Bahçede karısıyla konuşmak – o dinginlik, o hafiflik, çakılların üstündeki adımlar – karanlık ağaçlar, çiçekler, gece kokulu ağaç gövdeleri – onunla birlikte burada yürümek ne mutluluktu! Ne söylediği aslında pek de önemli değildi. Ama Mrs. Sheridan, başka hiçbir durumda olamayacak bir biçimde onun kendisine ait olduğunu duyumsuyordu. Onun *rahatlığını* duyumsuyordu, kendisine gösterdiği şeye hiçbir zaman bakmasa da, önemi yoktu bunun. "Çok güzel canım!" deyişi yetiyordu. Hep planlar yapardı, hep geleceğe bakardı... "İleride yapmak isterdim." Ama kendisi – kendisi hiç aldırmazdı; şimdiyi severdi, o şimdide yaşardı...

(Bu sabah bu öykü üstüde düşünüyordum. Sanırım şimdi bu konuda bilebileceğim her şeyi biliyorum. Öyle görünüyor. Bir mucize olursa, içine girip benim kılabileceğim onu. Bunu yazmak bile daha çok yaklaştırıyor öyküyü bana. Çok tuhaf, ama ne olursa olsun bir şey yazmak edimi bile, başlı başına yardımcı oluyor insana. İnsana izlediği yolda hız kazandırıyor... Ama ayaklarım öyle soğuk ki.)

Heyecan, bu sabah babalarının ansızın şampanya içebileceklerine karar vermesiyle başladı. Ne! Şampanya mı? Olamaz! Anneleri şaka ediyordu!

Davetiyeler gönderildiğinden beri bu konuda ateşli bir tartışma kopmuştu. Babaları, hım hım ediyor, dinlemek istemiyordu. Anneleriyse ondan yana oluyordu her zamanki gibi. ("Elbette, sevgilim: katılıyorum sana"), onların yanında da onlardan yana oluyordu: ("Olacak şey değil, çok iyi anlıyorum durumu"). Öyle ki, artık çoktan kesmişlerdi şampanyadan umudu, bütün dikkatlerini beyaz Ren şarabı kadehlerinde toplamışlardı. Şimdi de, hiçbir neden yokken, hiç kimse babalarına tek sözcük söylememişken –babaları böyleydi işte!– razı olmuştu.

"Zaide sabah çayımızı getirdikten hemen sonraydı. Sırtüstü uzanmış, gözlerini tavana dikmiş bakıyordu. Birden şöyle dedi: 'Bu dans işinde çocukların benim neşe kaçıran biri olduğumu düşünmelerini istemiyorum. Onlar için bu denli önemliyse; sorun bu işin hareketli mi, hareketsiz mi olacağı ise, şampanya içmelerinden yanayım. Bankaya giderken uğrayıp ısmarlayacağım.'"

"Sevgilim! Ne dedin?" "Ne diyebilirim ki?" Etkilenmişti. "Çok cömertsin, sevgilim," dedim. Sonra koca bir tabak dilimlenmiş ekmekle tereyağı koydum göğsünün üstüne. Sevgili kocama bir çeşit özveri olarak. Bunu hak etti gibi geldi bana, hem o incecik ekmek dilimleriyle tereyağına bayılır.

"Tabağı göremiyor musun," diye bağırdı Laurie, "pijama ceketi üstünde usul usul kalkıp iniyor." Gülmeye başladılar, gerçekten de çok heyecan vericiydi... Şampanya her şeyi bambaşka yaptı; değil mi? Şampanya olduğunu bilmek bile öyle değişik bir... Ah, tam anlamıyla!

4 Temmuz – Allahın cezası bu küçük, eski tarz not defteri. Nasıl bağlandım ona!

Bugün salı. M.'den [Montana] ayrıldığımdan beri, bir sayfa kadar yazdım. Geri kalan vakti uyuyarak geçirdim! Kuşkusuz bu, bütün eski korkuları başlattı, artık bir daha hiç yazamayacağım, uyku hastalığına yakalandığım gibi korkuları. Bu sabah neredeyse nalları dikiyordum, bu akşam da belki de bir nekahet döneminin mutlaka gerekli olduğunu duyumsuyorum. Kafam, bütün o gelgitlerin yıkıntılarıyla boğulmuş. Bugün Kot'a yazdım. Ona yazmak her şeyi yaklaştırıyor sanki.

Ancak şimdi dünyanın güzelliğini yeniden görebiliyorum, yeniden algılayabiliyorum. Örneğin, kırlangıçları alalım bugün – kanat çırpışları – narin, çatallı kuyrukları – balık yüzgeçlerini andıran saydam kanatları. Küçük siyah kafaları, ışıkta altın gibi parlayan göğüsleri. Sonra bahçenin güzelliği, tırmıklanmış patikaların güzelliği... Sonra, sessizlik.

Yarın *Kanarya* öyküsünü yazmak istiyorum. Birçok düşünceler gelip gidiyor. Vakit bulabilirsem hepsini yazacağım.

Bu kesintisiz zaman sürerse. Bu otelle ilgili öyküyü yazabilseydim harika olurdu.[1]

Sonsuza değin bir küçük aldatmacalar savaşı açıyorum. Bu defteri yırtıp atmak. Hemen şimdi yırtıp atmak! Ama şimdi daha önce okuyup küçümsediğim bir kitaba ilişkin notlar alıyormuşum gibi yapıyorum...

Ne korkunç, ne iğrenç bir çürümüşlük.

Okunacak bir kitap varsa, ne denli kötü olursa olsun okuyacağım onu. Hep böyle miydim ben? Anımsamıyorum. Geriye bakınca, bütün ömrümü yazmakla geçirmişim gibi geliyor bana. Hepsi de boş laf. Ama, isterse boş laf olsun, yazmak hiç yazmamaktan daha iyidir.

Katherine, önce Manoukhin'in tedavisini sürdürmek için 20 Ağustos'ta Paris'e dönmeyi tasarlamıştı. Ama ağustos başlarında ansızın Londra'ya dönmeye karar verdi. 8 Ağustos'ta bana ölümünden sonra verilmek üzere bir mektup yazdı, 14 Ağustos'ta vasiyetnamesini yazdı, 17 Ağustos'ta Londra'ya gitti. Tedavi -dalağa ışık tedavisi- Webster adında Londralı bir radyolog tarafından bir süre sürdürüldü; ama yüreği bir fizik tedaviye dayanacak durumda değildi artık; Günce'sindeki -daha önce hiç yazmadığı- salt biçimsel notlar, onun içinde bulunduğu tinsel karmaşayı yansıtır görünmektedir.

3 Eylül – Selsfield.

4 Eylül – Babamla çay.

5 Eylül – O. (Orage) Mrs. Richmond'la çay.

6 Eylül – Webster. Saat 12.

7 Eylül – Babam ve çocuklarla çay.

9 Eylül – Ceket aradım. Minnie'ye haber verdim.

10 Eylül – Orage 7.30'da burada.

---

[1] Bu bitmemiş; *Father and the Girls* (Babayla Kızlar) öyküsü için bk. *The Doves' Nest:* Bu, *The Canary*'yi (Kanarya) de kapsar. *The Canary* 7 Temmuz'da tamamlandı. Katherine'in yazdığı son öyküydü.

12 Eylül – Çocuklar çaya geliyorlar.

14 Eylül – Babamla öğle yemeği. Marion Ruddick'i gördüm. Warwick Gardens 28 numarada konferans.

15 Eylül – 12.00'de Webster. Doktor Sorapure'u gördüm Roma Webster'e yazdım.

16 Eylül – 8.30 Orage. 2.00'de Kot.

17 Eylül – Sydney ve Violet'le öğle yemeği. *İğrenç*. Çocuklar çaya geldi.

18 Eylül – 2.00'de Kot.

19 Eylül – Mrs. Richmond'la çiçek sergisi. 1.30'da, Grosvenor Gardens'da Belgravia Restaurant'da öğle yemeği. Vivian Locke Ellis ile Sullivan akşam yemeğine geldiler. Donuk bir akşam. Öksürüğüm çok rahatsız ediyor beni. Webster'i gördüm.

20 Eylül – Saat 1'de Beresford'la öğle yemeği. Richard çaya geldi. Sullivan akşam yemeğine geldi.

21 Eylül – Charlotte çaya geldi. Harley Street 146 No.da, saat 8.00'de, Öğleden sonra. Kot.

22 Eylül – Lilian. Anne'le öğle yemeği. Richard çay geldi.

23 Eylül – Öğleden sonra 3'te Kot.

24 Eylül – Charlotte çaya geldi.

3 Ekim'de, Katherine, görünüşte Manoukhin'le tedaviyi sürdürmek için Paris'e gitti. Londra'daki deneysel tedaviden hoşnut kalmadığını söyledi: "Manoukhin uğruna hangi otel olursa olsun, Paris'in hangi çevresi olursa olsun katlanabilirim," diye yazdı bana, 27 Eylül'de. Gene de öyle görünüyormuş; gerçek amacı, belki henüz tam olarak biçimlenmemiş olsa da, Gürciyef'i bir kez daha görmekmiş gibi geldi bana. 16 Ekim'de de, Fontainebleau'de Le Prieuré'ye gitti, bir daha da dönmedi.

Eylül – Orage'la ilk konuşmam 30 Ağustos 1922'de oldu. Yaşamın, onu "tasarlayabildiğimizde" daha önemsiz bir şey olması gerektiği düşüncesinin beni ne denli üzdüğünü anlattım ona ilkin. Tanıdığım, tanımadığım hemen hemen herkes için de aynı şey olduğunu duyumsuyordum. Gençlikleri, gençliğin belirgin özelliği olan azıcık gücüyle hızı tükenince, büyümez oluyorlardı. Tam insanın kendini toplama, tüm gücünü kullanma, denetleme, yetişkin olma vaktinin geldiğini duyumsadığı anda, yüreklerinin en değerli isteğini sayısız küçük isteklerle değiş tokuş etmekle yetinir görünüyorlardı. Ya da bana kendini sezdiren imge, karanlık bir bataklıkta sayısız küçük derecikler halinde akıp giden bir ırmak imgesiydi.

Bu insanlar kendilerini kandırıyorlardı, kuşkusuz. Bu akıp gitmeye, daha büyük bir hoşgörü – daha geniş ilgiler – bir orantı duygusu diyorlardı – böylece, "yaşam" olasılığını dışarıda bırakmıyorlardı. Ya da bunu, bütün bu kafa kurcalamalardan, bu kendi kendinin bilincine varmaktan bir kaçış diye adlandırıyorlardı. Daha yalın, bu yüzden de daha iyi bir yaşam biçimi. Ama er geç, en azından yazın'da, alttan alta derin bir pişmanlığın sesi duyuluyordu. Bir tedirginlik, bir düş bozumuna uğramışlık duygusu vardı. İnsan, kendi varlığında yankılanmaya başlayan çığlığı işitiyordu, işittiğini sanıyordu. "Kaçırdım onu. Vazgeçtim. İstediğim bu değil. Her şey bundan ibaretse, yaşam yaşamaya değmez."

Ama her şeyin bundan ibaret olmadığını *biliyorum*. İnsan nasıl bilir bunu? K.M.'nin durumunu alayım. Anımsayabildiğimden beri çok tipik bir biçimde yanlış bir yaşam sürdü. Ama gene de, bütün bu yaşam boyunca, bambaşka bir şeyin olasılığını duyum sadığı anlar, pırıltılar oldu.

47b'de sevi kuşları: *Erkek*'le dişi. Erkeğin gövdesinin altı yeşil, kanatları benekli, uçları sarı; altta geniş, olabildiğince sık tüylerle kaplı başa dek yavaş yavaş küçülüyor. Yüzleri sarı: Yanaklarıyla gagalarının üst kısmı azıcık soluk mavi. Erkeğin ince siyah benekleri üstünde, gagasının altında kuzgun karası noktalar.

Dişisi sarı, gövdesinin üstü sarı, ince kalemle çizilmiş gi-

bi açık yeşil çizgili. Kuş sarı, ama yeşilimsi bir sarı. Erkek kuş onun arkasında bir yol açıyor, sonra buluyor.

30 Eylül – "Bireysellik nedir sence?"

"Bilmiyorum."

"Bir istemin olduğunun, eyleme geçebileceğinin bilincinde olmak."

Evet, doğru. Çok güzel bir tanımlama.

3 Ekim – Paris'e geldim. Place de la Sorbonne'da, Select Oteli'ne yerleştim, tek kişi günde on frank. Neler duyumsuyorum? Çok az şey. Oda, insanın çalışabileceği gibi bir oda ya da bu duyguyu veriyor insana. Yüzü soluk, gözleri koyu L.M. için tam bir işkence oldum. Tepkilerimden öyle korkuyorum ki, odamı nasıl bulduğumu vb. söyleme yürekliliğini bulamıyorum kendimde. Ben biliyor muyum? Pek sayılmaz. Onun bildiğinden daha çok değil.

Bugün M.'yi düşündüm. Artık birlikte değiliz. Ama doğru yolda mıyım acaba? Hayır, daha değil. Yalnızca seyrediyorum; başkalarına anlatıyorum. Bedenim de, ruhum da kendimin değil. Biraz kırık dökük duyumsuyorum kendimi... Öyleyim de. K.M.'lerden biri çok üzgün. Elbette üzgün olur. Ölmek zorunda. *Beslemeyin* onu.

Ekim – Önemli. Başarısızlıklarımızı ciddiye almamaya başlayabildiğimizde, artık onlardan korkmadığımız anlamına gelir bu. *Kendi kendimize gülmeyi* öğrenmemizin çok büyük önemi var. Şestov'un "Bir nebzecik rahat bir içli dışlılık ve alaycılık," dediği şey yabana atılamaz.

Anatole France'a, onun o sevimli gülümseyişine ne olacak? Bir duygu yoksunluğunu gizlemiyor mu bu; tıpkı M.'nin bıkkınlığı gibi?

Yaşam, kararlı, gözle görülür bir ışık olmalı.

Bütün o yıllardan ne kalıyor geriye? Söylemesi güç. Öylesine önemli olsalardı, sonunda nasıl bir hiçe varabilirlerdi? Kim *caydı, niçin?*

Hep söyleyip durmuyor muyum, hata, bedeni ondurmaya çalışmak, hasta ruha hiç aldırmamak? Gürciyef, tam benim her zaman yapılabileceğini düşlediğim şeyi yaptığım öne sürüyor.

Yüzlerce, yüzlerce yıllık bir sokak borusunun sesi.

14 Ekim – Orage Paris'e gidiyor.

Aşağıdaki bölüm bana gönderilecek olan günceden koparılmış. Ama Katherine fikrini değiştirmiş. Kâğıtları arasında buldum onu; üstünde şöyle yazılıydı: "Bu sayfalar güncemden alınmıştır. Seni üzmesinler. Öykünün tam anlamıyla, gerçekten mutlu bir sonu var."

14 Ekim – Sabahtan beri düşünüyorum, eğer... nerede olduğumu yazmaya çalışırsam her şeyi düzene sokabilecekmişim gibi geliyor bana...

Paris'e geldiğimden beri her zamanki gibi hastaydım. Hatta dün ölüyorum sandım. Düşlemimle ilgisi yok. Yüreğim öylesine bitkin, öylesine sımsıkı bağlı ki, ancak taksiye dek gidip gelebiliyorum. Öğleyin kalkıyorum, saat 5.30'da da yatıyorum. Nöbetler, atılımlar halinde "yazmaya" çalışıyorum, ama zaman geçip gitti artık. Çalışamıyorum. Nisandan beri hemen hemen hiçbir şey yapmadım. Ama neden? Çünkü, Manoukhin'in tedavisi kanımı iyileştirdi, iyi görünmemi sağladı, ciğerlerim üstünde iyi bir etki yarattı, ama yüreğimi bir nebzecik bile iyileştirmedi; bu iyileşmeyi Victoria Palace Oteli'nde bir ceset gibi yaşayarak sağlayabildim ancak.

Ruhum neredeyse ölü. Yaşam kaynağım öylesine bensiz kalmış ki, kurudu kuruyacak. Düzelen sağlığım tümüyle bir yapmacıktan başka bir şey değil. Nereye varıyor bu? Yürüyebiliyor muyum? Sürükleniyorum yalnızca. Ellerimle ya da bedenimle bir şey yapabiliyor muyum? Hiçbir şey yapamıyorum. Tam anlamıyla umarsız bir hastayım ben. Yaşamım nedir? Bir asalağın varoluşu. Tam beş yıl geçti, her zamankinden daha sıkı bağlar içindeyim.

Ah, yazabildiğim için biraz daha dingin olduğumu duyumsuyorum. Tanrı'ya şükürler olsun yazabildiğim için! Yapacağım şeyden öyle ürküntü duyuyorum ki. Geçmişten gelen bütün sesler, "Bunu yapma," diyor. Bogey diyor ki: "M. bir bilim adamı. Kendine düşeni yapıyor o. Sana düşeni yapmak da

sana bağlı." Ama hiçbir yararı yok bunun. Ruhumu, bedenimden daha çok onduramıyorum artık. Daha da az gibi geliyor bana. Dipdiri, sağlıklı olmasına karşın, boynundaki çıbanlardan ötürü tam bir çöküntüye uğrayan, Bogey'nin kendisi değil mi? Beş yıl tutuklu kaldığımı düşünün. Dışarı çıkmama biri yardım etmeli. Bu bir güçsüzlük itirafıysa öyle. Ama buna bu adı veren salt imgelem eksikliği. Peki, kim yardım edecek bana? İsviçre'yi anımsıyorum: "Umarsızım." Elbette, umarsız. Tutuklu tutukluya yardım edemez. Yalnızca ilaca mı inanıyorum? Hayır, hiçbir zaman. Yalnızca bilime mi? Hayır, hiçbir zaman. *İnsan inek değilse,* bir inek gibi iyileştirilebileceğine inanmak, çocukça, gülünç görünüyor bana. İşte, bütün bu yıllar boyunca benimle aynı görüşü paylaşacak birini arıyorum. Gürciyef'ten söz edildiğini işittim, yalnızca benimle aynı görüşü paylaşıyormuş gibi değil, aynı zamanda bu konuda çok daha fazla şey biliyormuş gibi görünüyor. Niçin duraksıyorum?

Korkudan. Neden korkuyorum? Bütün bunlar, sonunda Bogey'yi yitirmek korkusuna indirgenmiyor mu? Sanırım öyle. Ama, Tanrım! Gerçeklerle yüz yüze gelmelisin. Şimdi ondan sana kalan ne? İlişkiniz ne? Seninle –bazen– konuşuyor, sonra kalkıp gidiyor. Seni sevecenlikle düşünüyor. Bir gün, mucize gerçekleşince, seninle birlikte bir yaşam düşlüyor. Bir düş olarak önemlisin sen onun için. Yaşayan bir gerçeklik gibi değil. Çünkü yaşayan bir gerçeklik değilsin sen. Ne paylaşıyorsunuz onunla? Hemen hemen hiçbir şey. Gene de yüreğimde, derin, tatlı, yumuşak bir duygu kabarıyor onun için; ona duyduğum sevgi, özlem bu. Ama durum böyle olunca neye yarar bu? Birlikte yaşam, ben hastayken, mutlu anları olan bir işkenceden başka bir şey değil. Bu, yaşam değil ama. Hastalığım boyunca (bir-iki feci durum dışında) onun olup bitenle bütünüyle yüz yüze gelmesini önlemeye çalıştım. Olanlarla yüz yüze gelmesini sağlamaya çalışmalıydım. Ama yapamadım. Sonuç olarak beni tanımıyor. Yalnızca, bir gün iyileşecek olan Wig'i tanıyor o. Hayır. Çok iyi biliyorsun, Bogey ile sen, olabilecek şeyin bir çeşit düşüsünüz. Bu da, sen iyileşmedikçe hiç ama hiçbir zaman gerçekleşemeyecek. Ama "düşleyerek" ya da "bekleyerek", ya da o mucizeyi kendin yaratmaya çalışarak iyileşemezsin.

Bu yüzden de, Tibet'in Büyük Lama'sı sana yardım etmeyi öneriyorsa, nasıl duraksayabilirsin? Göze al riski! Ne olursa olsun göze al! Başkalarının düşüncelerine, o seslere aldırma artık. Yeryüzünde senin için en güç olan şeyi yap. Gerçekle yüz yüze gel.

Doğru, Çehov yapmadı bunu. Evet, ama Çehov öldü. Hem dürüst olalım. Mektuplarından Çehov hakkında ne kadar şeyi öğreniyoruz? Hepsi bu muydu? Elbette hayır. Hakkında tek sözcük bile edilmemiş özlem dolu bir yaşamı olduğunu düşünüyor musun? Öyleyse son mektuplarını oku. Umudunu kesmişti. O son mektupları duygudan arındırırsan, korkunç mektuplar kalır ortada. Çehov yoktur artık. Hastalık yutmuştur onu.

Ama belki de hasta olmayan insanlara bütün bunlar saçma gelir. Bu yoldan hiç geçmemişlerdir onlar. Benim nerede olduğumu nasıl görebilirler? Gözü pekçe bir başına ileri atılmak için bir neden daha. Yaşam basit değil. Yaşamın gizemi üstüne bütün söylediklerimize karşın, sıra yaşamaya geldi mi, bir çocuk masalıymış gibi davranmak isteriz ona...

Şimdi, Katherine, sağlık derken ne demek istiyorsun? Hem, niçin istiyorsun sağlığı?

Yanıt: Sağlık derken, dolu, yetişkin, canlı, soluyan bir yaşamı, yaşama gücünü anlatmak istiyorum, sevdiğim şeylere yakın; toprağa, onun harikalarına – denize – güneşe. Dış dünyadan söz ederken ne anlatmak istiyorsak, hepsine. Dış dünyanın içine girmek, onun bir parçası olmak, onun içinde yaşamak, ondan bir şeyler öğrenmek, içimde yüzeysel, sonradan edinilmiş ne varsa yitirmek, bilinçli, dolaysız bir insan varlığı olmak istiyorum. Kendimi anlayarak, başkalarını .anlamak istiyorum. Olabileceğim her şeyi olmak istiyorum, öyle ki (burada durdum, bekledim, bekledim, ama hiçbir yararı yok; demek istediğimi anlatacak tek sözcükler bunlar) bir *güneş çocuğu* olabileyim. Başkalarına yardım etmek, insanlara ışık taşımak gibi şeyler konusunda, tek bir sözcük bile söylemek yanlış görünüyor bana. Öyle olsun. Bir *güneş çocuğu.*

Sonra çalışmak istiyorum. Ne yapmak? Öyle yaşamak istiyorum ki, ellerimle, duygularımla, beynimle çalışabileyim. Bir bahçem olsun istiyorum, küçük bir evim, çayırlar, hay-

vanlar, kitaplar, resimler, müzik. Bütün bunlardan, bunların anlamından bir şeyler çıkarıp yazmak istiyorum. (Taksi şoförleri üstüne de yazsam. Bunun önemi yok.)

Sıcak, istekli, canlı bir yaşam – yaşamın içine kök salmak öğrenmek, bilmek, duymak, düşünmek, devinmek istemek. istediğim bu, benim. Daha azına razı olamam. Bunun için çaba harcamalıyım.

Bunları kendim için yazdım. Şimdi onları Bogey'e gönderme riskini göze alacağım. Canı ne isterse yapsın. Onu ne denli sevdiğimi anlamalı.

"Korkuyorum," dediğim zaman, bu seni tedirgin etmesin, canım benim. Bekleme odalarında hepimiz korkarız. Ama gene de onların ötesine geçmeliyiz, yanımızdaki sakin olabilirse, birbirimize sağlayabileceğimiz bütün yardım bu.

Bunlar seni kaygılandırırsa, Dunning'e göstersen? Senin sorununu aslında çözmediğini düşünmeme karşın, Dunning'e güvenirim. O da görsün bunları. Anlayacaktır.

Bütün bunlar çok ağır, çok ciddi geliyor kulağa. Ama onlarla boğuştuktan sonra, öyle değil artık. Mutlu duyumsuyorum kendimi – içimin derinliklerinde. Dilerim sen de mutlu olasın.

Pazartesi günü Fontainebleau'ye gidiyorum, salı gecesi ya da çarşamba sabahı *buraya dönmüş* olacağım. *Her şey yolunda.*

Doktor Young, şu Gürciyef'e katılan Londralı adam, bugün beni görmeye geldi, oradaki yaşamı anlattı bana. Olağanüstü iyi, yalın geliyor kulağa, insanın gereksindiği şey.

Ekim – Lüksemburg Bahçesi. Tahta düdüklü küçücük bir tren geldi. Önce durdu, düdüğünü çaldı, sonra sağ kolunun olanca etkileyici bir devinimiyle ağır ağır ilerledi. İnsanların hiç önemi yoktu onun için. Aralarına daldı, yanlarından geçti, çevrelerinden dolandı. Sonra yere düştü boylu boyunca. Ama iki beyefendi kaldırdılar onu yerden, arkasına vurdular, hemen düdük çaldı (her zamankinden daha uzunca), sonra yeniden yola koyuldu.

Kucağında bir bebek, ufacık, kuşu andıran bir anne, sırtında kırmalı bir eteklikten bozma palto, yatıştırılmış saçlarına pembe bir kurdele bağlanmış –pembe fanilaya benziyor-

du– mini mini bir kızı bir eliyle çekeliyordu. Beyaz kunduz şapkalı, çok zengin bir çocuk geçti yanlarından, pembe flanel kurdeleye gönlünü kaptırdı. Dadısı başka yana bakarken, geri kalıp yoksul küçük kız kardeşinin yanı sıra yürüdü, şaşkın şaşkın ona bakıp büyük bir özenle *ayak uydurarak.*

Pembe şapkalı ufak tefek biri, büyük bir dikkatle küçücük bir oyuncak bebek arabasını ardı sıra sürükleyerek geçti. *Öyle* küçücüktü ki araba, bir. pamuk ipliğiyle çekmek zorunda kalıyordu onu. Doğal olarak, bir kez durup çevresine bakındı, o sırada ansızın eli seğirdi, araba altüst oldu. Bir-iki dakika kadar bir yanına yatmış olarak sürüdü onu. Sonra kazanın ayrımına vardı, koşarak geri döndü, arabayı doğrulttu, büyük bir öfkeyle dört bir yana baktı: Mutlaka bir düşman bile bile tekmeleyip devirmişti onu. Dik dik bakışı çok ürkütücüydü. Birisini mi görmüştü?

Sonra ansızın bir rüzgâr kopuyor, bütün kuru yapraklar sevinçle, istekle uçuşuyorlar, henüz onlara sıra gelmediği için gönülborcu duyuyormuşçasına...

15 Ekim – Nietzsche'nin doğum günü. Lüksemburg Bahçesi'nde oturdum. Soğuk. Korkunç mutsuzum. Öğle yemeğinde iğrenç insanlar vardı, her şey iğrençti, *Anfang zum Ende.*[1]

17 Ekim – Laublatter: Dört çeşme. Kırmızı. Tütün bitkisi. İngiliz köpeği. Cenaze alayı. Eylemler ve tepkiler. İpeksi kabuk, bir kedinin pençesinin iç kısmı gibi. "Sevgilim."

Ateş güneş ışınıdır, sonu gelmez bir dönüm içinde gene güneşe döner... [Gürciyef] tıpkı bir çöl kabile reisine benziyor. Doughty'nin *Arabistan*'ını düşünür hep.

Kendinden geçmişçesine coşkulu ya da ölesiye ciddi olmak; ikisi de yanlıştır. İkisi de geçicidir. İnsan bir mizah duygusunu her an korumalı. Ne denli gördüğünüz, ne denli işittiğiniz ya da ne denli anladığınız tümüyle size bağlıdır. Ama, mizah duygusunun, yaşamımın her durumunda doğrulandığını gördüm ben. Belki şimdi "ilgisiz" sözcüğünün ne anlama geldiğini anlıyorsunuz. Aldırmamayı, düşündüğünü belli etmemeyi öğrenmektir bu.

[1] (Alm.) Baştan sona kadar. (Ç.N.)

18 Ekim – Güz bahçesinde yapraklar dökülüyor. Küçük, usul fısıltılar gibi. Uçuşuyorlar, dönüyorlar, bükülüyorlar, ürperiyorlar.

Kasım

Katherine'in Rusça karşılıklarını bulmaya çalıştığı aşağıdaki sözcükler Fontainebleau'deki Gürciyef Enstitüsü'nde bile bile katlandığı sıkıntıları çok güzel dile getirmektedir.

Üşüyorum.
Ateş yakmak için kâğıt getir.
Kâğıt.
Kıvılcım.
Tahta.
Kibrit.
Alev.
Duman.
Güçlü.
Güç.
Ateş yak.
Ateş yok.
Çünkü artık ateş yok.
Beyaz kâğıt.
Siyah kâğıt.
Saat kaç?
Geç oldu.
Daha erken.
İyi.

Sizinle Rusça konuşmak isterdim.

Katherine Mansfield, 9 Ocak 1923'te, saat 10.00'da, isteği üzerine kendisini görmeye gittiğim günün akşamı öldü. O gün benimle yaptığı konuşmanın bir anlatısı, J.M.M.'ye Mektuplar*'ında yer almaktadır.*

KATHERINE MANSFIELD

BİR HÜZÜN GÜNCESİ

(GÜNCE : 1904-1922)

CAN

GÜNCE

Kısa öykünün bir edebiyat türü olarak yerleşmesine yadsınamayacak katkılarda bulunan **Katherine Mansfield**'in yaşamı da öyküleri gibi kısa olmuştu. Yaşamının son yıllarında tüberküloza yenik düşen Mansfield, bu dünyadan otuz beş yaşında göçmüştü. Ölümünden sonra yayınlanan güncesinde, kendisine biraz daha yaşam ve yazacak güç bağışlasın diye Tanrı'ya yakardığını yazar Mansfield. ***Bir Hüzün Güncesi*** adıyla sunduğumuz bu günce, yazarın otuz beş yıl süren kısacık yaşamının, 1904'ten 1922'ye uzanan çok önemli bir kesitini kapsıyor. Dünya edebiyatından bir kuyrukluyıldız gibi geçip giden Mansfield, ardında daha uzun yıllar okunacak birbirinden güzel öyküler bıraktı. *Bir Hüzün Güncesi*, yazarın kısa bir süre önce *Ah Bu Rüzgâr* adı altında yayınladığımız öykülerinin ardındaki kırılgan yaşamın aynası. *Ah Bu Rüzgâr*'la birlikte *Bir Hüzün Güncesi*'ni de Şadan Karadeniz'in usta işi çevirisiyle sunuyoruz.

KAPAKTAKİ FOTOĞRAF: KATHERINE MANSFIELD

ISBN 975-510-595-6

9 789755 105956

http://www.canyayinlari.com

KDV İÇİNDEDİR